

خدا آفرین

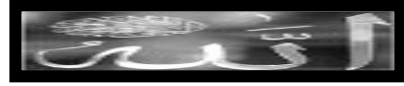
تورکجه - فارسی

فرهنگی ، اجتماعی ، علمی

دی ۱۳۹۸ - شمارگان مسلسل ۱۸۳ - سال هفدهم قیمت ۵۰۰۰ تومن

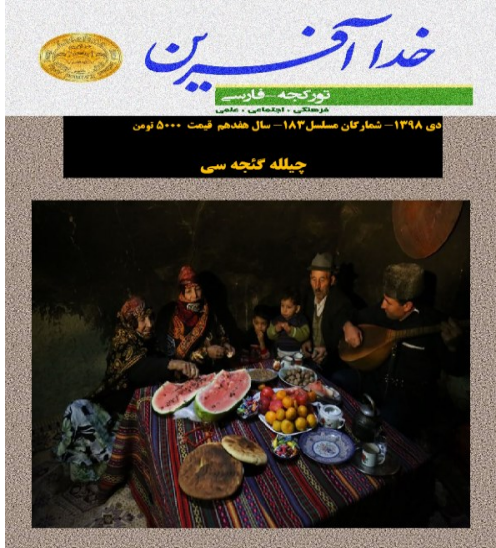
چیلله گنجہ سی

خداآفرین ۱۸۳

عکس روی جلد: سعید قاسمی

شماره مسلسل ۱۸۳ دی-۱۳۹۸/ ۱۳۰ صفحه

مدیر مسئول، سردبیر و صاحب امتیاز:

دکتر حسین شرقی دره جگ (سوی تورک)

خبرنگاران: علی محمد نیا و فرید ستاری قر

زمینه مجله:

فرهنگی؛ مسایل اجتماعی؛ معلومات عمومی؛ طنز و سرگرمی سالم

روش مجله:

آموزشی؛ تحلیلی؛ خبری؛ اطلاع رسانی؛ پژوهشی

گستره توزیع: آذربایجانهای شرقی غربی؛ اردبیل؛ تهران

آدرس چاپخانه: تهران چهار راه خانقاه پاساژ گوهری نسب چاپ ارسباران/۳

نشانی مجله تهران خیابان وصال شیرازی پلاک ۷ طبقه سوم واحد

تلفن: ۰۸۴۹۳۰۸۴- فاکس: ۰۸۹۵۶۶۶۶- ۰۹۱۹۲۲۸۱۹۱۶

نحوه ارسال مقاله:

تایپ شده بصورت **word** به ایمیل یا آدرس

ماهنامه به زبانهای ترکی و فارسی جهت معرفی

آثار دو نسخه همراه با توضیح مناسب ارسال

نمایید.

اشتراک ماهنامه: شش ماه ۱۵۰۰۰۰ و یکساله

۲۵۰۰۰۰ هزار تومان به شماره کارت بانک تجارت

۰۷۰۷۸۸۸۷۰۱۰۳۳۳۵۲۷۳۶ به نام حسین شرقی دره

جک واریز نمایید.

ایچینده کیلر:

- ۲-----چیلله گلنه بی تورکلرین ان قدیم کولتور وارلیغی دیر
- ۳-----اسماعیل شیخلی ۱۰۰-مدریک عمر
- ۸-----الفبای زبان تورکی در تاریخ
- ۱۰-----مشاهیر جهان اسماعیل گاسپیرالی
- ۲۰-----چیلله گنججه سی آذربایجان و چیلله قارپیزی
- ۲۳-----خواجه دخانی خراسانی
- ۲۹-----مهد علیا گوهرشاد بییم
- ۳۱-----میرزا علی ثقه السلام کیم دیر
- ۳۲-----قبرینه چیچک قویان آدم
- ۳۷-----خوجالی سوی قیریمی دونیا گوزو ایله ...
- ۵۰-----ساغلیقلا قال
- ۵۳-----فلسفه نامگذاری چیلله گنججه سی
- ۵۵-----اسگندر بی ملیکوو
- ۶۰-----چاغداش دده میز دده کاتیب
- ۶۶-----۲۰-جی ایلین ان بویوک یازاری جیمز جویس
- ۶۸-----آغجاقاند دره سی
- ۸۵-----۹۹ برادر
- ۹۹-----حکایه لر
- ۱۱۴-----شعریمیز - شاعیریمیز

KHUDAFARIN

Cultural and social monthly magazin managing

Director concessioner and chief

Editor: Dr. HÜSEYN

ŞƏRQİDƏRƏCƏK(SOYTÜRK)

XUDAFƏRİN

Aylıq Elmi, İctimai, mədəni Dərgi

Təsisçi və Baş Redaktor: Dr. HÜSEYN

ŞƏRQİDƏRƏCƏK(SOYTÜRK)

Say183-yanvar 2020, Tehran

tiraj: 5000

[https:// telegram.me/xudafarin](https://telegram.me/xudafarin)

khudafarin@yahoo.com

WWW.KHUDAFARIN.IR

چوخلو شاعیرلر، ضیالیلار، حربی سرکرده لر چیخمیشدیر. ۱۵ جی عصرین مشهور لیریک متفکر شاعیری ملا ولی ویدادی نین قبری ایندی ده بیزیم کنده دیر. اونون موغاصیری، بؤیوک شاعیر ملا پناه واقیف ده شیخلی کندیندن ۸-۹ کیلومتر آرالی سالاهلی کندینده آنادان اولموشدور. بونلاردان باشقا کاظم آغا صالح، چار زامانی سورگونده اؤلن شاعیر مصطفی آغا عاریف بیزیم کندنددیر. روس آرتیللریاسی نین آتاسی، پورت-آرتور موذافیعه سی نین قهرمانی، گئنرال علی آغا شیخلینسکی، آذربایجان سوونت نثری نین گؤرکملی نواینده سی مهدی حسین، شاعیر عثمان ساریوللی ده بیزیم کندین یئتیرمه لریدیر».

اسماعیل قهرمان اوغلو اولجه قازاخ پئدقوژی مکتبینه اوخوموش، بیر مدت کنده معلمیک ائتمیش، ۱۹۳۷- جی ایله آذربایجان پئدقوژی اینستیتوتونون دیل و ادبیات فاکولته سینده داخیل اولموش، مآدون اولدوقدان سونرا ۱۹۴۱-۱۹۴۲ جی ایللرده قازاخ رایونونون کوسالار کندینده معلمیک فعالیتینه باشلامیشدی.

۱۹۴۲- جی ایله اوردویا چاغیریلیمیش، بؤیوک وطن موخاریبه سی نین ایشتیراکچیسى اولموشدور. موخاریبه دن سونرا باکییا گلیب اوخودوغو پئدقوژی اینستیتوتون آسپیرانتوراسینا داخیل اولموش، اؤز علمی-پئدقوژی فعالیتینی داوام ائتدیرمیش، سونرالار همین اینستیتوتون روس و آوروپا ادبیاتی نین کافئدرا مودیری اولموشدور.

اسماعیل شیخلی هم ده اجتماعی خادیم ایدی. ۱۹۶۵-۱۹۶۸ جی ایللرده یازچیلار ایتیفاقی نین کاتبی، «آذربایجان» ژورنالی نین باش رئاكتورو (۱۹۷۸)، یازچیلار ایتیفاقی نین بیرنجی کاتبی (۱۹۸۱-۱۹۸۵)، ۱۹۸۱-۱۹۸۷ جی ایللرده شوروی یازچیلار ایتیفاقی نین کاتبی وظیفه لرینده چالیشمیشدیر.

۱۹۹۰- جی ایله آذربایجان رئسپوبلیکاسی عالی سوونتی نین دئپوتاتی اولموشدور. اجتماعی فعالیتی

اسماعیل شیخلی ۱۰۰

مدریک عمر

Ismayıl Şıxlı- 100 müdrük ömür

Prof. Maarifə Hacıyeva

پروفیسور معارفه حاجی اوا

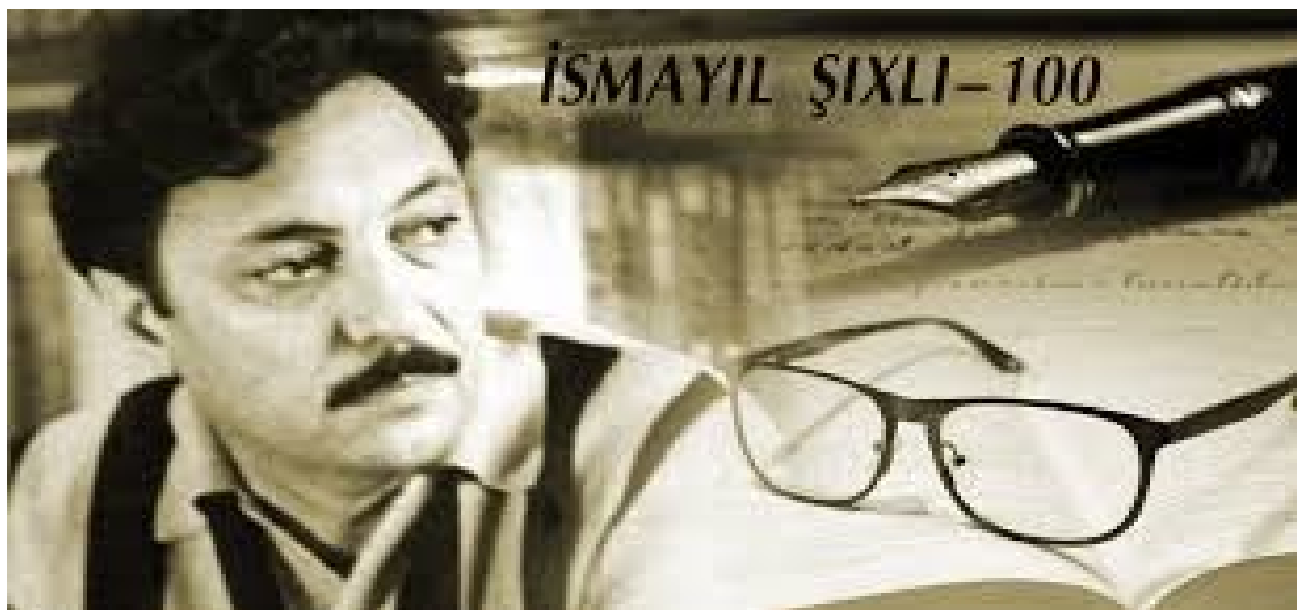

«اسماعیل شیخلی هم یازیچی، هم عالیم، هم اجتماعی خادیم، هم ده اینسان و وطنداش کیمی خالقیمیزین تاریخینده درین ایز، زنگین ادبی ایرث قویموشدور».

ح. علیو

سئوملی یازیچی، تدقیقاتچی عالیم اسماعیل شیخلی نین مارت آیینی نین ۲۲-ده ۱۰۰ ایلی تامام اولدو. شرفلی بیر عمر یاشایان اسماعیل قهرمان اوغلو شیخلی ۲۲ مارت ۱۹۱۹- جو ایله آذربایجانین قازاخ رایونونون شیخلی کندینده ضیالی عاییله سینده آنادان اولموشدور.

آتاسی قهرمان شیخلی قوری سئمیناریاسی نین مآدونو ایدی. اسماعیل شیخلی سونرالار اؤزو حاقیندا یازدیغی بیوقرافیک خاراكتئرلی بیر یازیدا کندی شیخلی حاقیندا ایفتیخارلا سؤز آچاراق یازیردی: «بیزیم کنددن

شعری نین اصل آدی «شئهلر» ایدی، قزئتده بئله گئتمیشدی. قونورار سنه دینده ایسه «داشلار» یازلمیشدی. تبلی دوستلاریمدان بیرى منه یئرینده ساتاشیردی:

اسماعیل بیر شئه تاپدی،

شئه چئوریلیب قوش اولدو.

بیر اوخ آتدی محاسب،

قوش وورولوب داش اولدو.

(باخ: «دبیات» قزئتی، ۲۷ آوقوست، ۱۹۷۷)

او، ادبیاتا بیر ناثیر کیمی بؤیوک وطن موچارویه سی حاقینداکی حکایه لرله گلیمیشدی. «بیر عسگرین گونده لیگی». بو اثرده اسماعیل شیخلی اؤز گؤزو ایله گؤردویو، شاهیدی اولدوغو حادیثه لری قلمه آلیر. «کترچ سولاریندا» مینیاتور پووست، «ودلو چارپازلار» (کینو- سناری)، «حکیم ناغیلی»، «سحرین گؤزلیگی»، «گؤیچک» حکایه لری، «داشکسن»، «آناجان»، «رایکوم کاتبی» اوچترکلری، «آیریلان یوللار» و «دلی کور» اثرلری نین اونون یارادیجیلیغیندا آیربجا یئری وار.

«آیریلان یوللار» ین گنج قهرمانلاری نین معنوی عالمینی آچیپ گؤسترتمک باخیمیندان اثر مارق دوغورور. مانقا باشچیسى زئینب ایله تراکتورچو

قییمتلندیریلیمیش، ۱۹۸۴-جو ایلده «آذربایجان خالق یازیچیسى»، ۱۹۹۱-جى ایلده آخوندوو آدینا ادبی موکافاتین لاورناتى، «شرف نیشانى» (۱۹۷۱)، «قیرمیزی امک بایراغى» (۱۹۷۹)، «شؤهرت» (۱۹۹۴)، «بؤیوک وطن موچارویه سی» (۱۹۸۵) اوردئنلری ایله تلیف ائدیلمیشدیر.

۲۶ اییول ۱۹۹۵-جى ایلده وفات ائتمیش، بیرینجى فخرى خیاباندا دفن ائدیلمیشدیر.

اونون وفاتیندان کدرلنن خالق شاعیری نریمان حسنزاده نین یازدیغى شعرین بیر پارچاسى بئله دیر.

دونیا بیر پنجره دى، اسماعیل باخیب گئتدی،

قیلینچ کیمی پارلادی، گون کیمی شاخدی گئتدی.

«دلی کور» قویدو گئتدی، دلی کوره برابر،

بیر عصرین آغریسییدی، یانغیسییدی بو اثر.

یارادیجیلیغا شعرله باشلاسا دا، اسماعیل شیخلی بیر ناثیر کیمی یئتیشمیشدی. اونون شعرلری اؤزونو تامین ائتمه میشدی. اسماعیل موعلیم اؤزو یازیر کی، شعر یازماماغى قطعی قرار وئردیگیم آخسامین سحریسی طلبه یولداشلاریم منى حرارتله تبریک ائتدیلر. «ادبیات» قزئتینده ایلك دفعه شعریم چیخمیشدی. «قوشلار»

رومانین باش قهرمانی جاھاندار آغا بوتون ضیدیتلر ایله تصویر اولونموش اوریزینال بیر صورتدیر. او، گوجلودور، ایگیددیر، لازیم گلدیکده سحره قدر آت بئینده دولاشیب ایگیدلیک گؤستر. قوناقپوردیر، غریبه حورمت گؤسترر، عئینی زاماندا دلیقانلی و زالییم بیر مولکداردیر.

جاھاندار آغانین تیمثالیندا یازیچی گوجلو کیشیلیک ائھتیراسی نین منگنه سینه دوشه رک، اؤز عقیده سینه ضید گئدن بیر شخصین فاجیعه سینی اوخوجویا تقدیم ائدیر. اونون فاجیعه سی اؤز اخلاقی باخیشلارینا، دوشونجه سینه ضید چیخدیغی گوندن باشلاپیر. عؤمرونون آھیل چاغلاریندا اؤز مردلیک و کیشیلیک پرنسیپلریله ضید چیخاراق تصادوفن گوردویو گؤزل ملگی - ارلی قادینی قاچیردیغی گوندن باشلاپیر. بو فاجیعه بو حرکتی اونون اخلاق خیصلتینه بیر قان-قادا، ایضطیراب، سارسینتی، عملوک پئشمانچیلیق گتیریر.

یازیچی ای. شیخلی بونون سببینی اینسانین میلی عادتلی، عنعنه و میلی اخلاقی پوزماسیندا گورور. ائرده جاھاندار آغانین رحمسیزلیگی، قانغیکئشلیگی، هسساسلیغی و اؤتملیگی کیفیت قدر اوریزیناللیقلا شرح ائدیلمیر.

واختیله اسماعیل شیخلی ایله آپاریلان بیر موصاحیبه- سوال بئله اولور:

جاھاندار آغایا بیرطرفلی اوبراز کیمی باخانلارا نه دئیردینیز؟ اونا رغبتینیز «ده لی کور» ده قاباریق اوزه چیخیر.

-دوغروسو، تام موثبت، تام منفی اوبرازلار بؤلگوسونو قبول ائده بیلیمیرم. اینسان جانلیدیر، اونون اؤز داخلی ضیدیتلری، حیاتا اؤز موناسیبتلری وار. شابلون موثبت، شابلون منفی... بئله قوندارما قهرمانین صؤحبتینی سالماق دا ایستیمیرم.

... بعضن یازیچی بیر اینسانین آغ گؤرونمه سی نامینه بوتون ورقی قاپقارا رنگه بوپاییر. بیر مثبت خاطرینه

ماحمودون، آقرونوم ایمرانلا موعلیمه نرگیزین تمیز محبتلری ائرده رئال جیزگیلرله تصویر ائدیلمیر.

اسماعیل شیخلی نین شاه اثری اولان «دلی کور» اثرینده نثریمیزین خلقیلیک، میللیک کاتقوریاسینا اساسلاراق، معنوی دیرلره اوستونلوک وئرلمیشدیر. بو اثر ادبی تنقیدین و اوخوجو اجتماعیتی نین اساسن بیرمنالی قارشیلاددیغی اثردیر. اثر میللی-بدیعی نثرین ان یاخشی نومونه لریندن بیریدیر.

ادیبین حاقیندا واختیله نشر اولونموش بیر دوستلوق شارژیندا «دلی کور» حاقیندا دوشونجه لر بئله دیر:

سنین سیار خیالین گزیر خیلی زاماندا،
اوچوب کئچ سولاریندان داشکه سنده دایاندا،
دوشدون «آیریلان یول» چوخ گزدین، چوخ دولاندین،
ایندی ده «دلی کور» له دوستلوغون مهرباندا.

اسماعیل شیخلی «دلی کور» و ۱۹۶۰-جی ایللرین اورتالاریندا «آذربایجان» ژورنالیندا چاپ ائتدیرمیشدی. اثر اوخوجو رغبتینی قازاندى. بونون سببی ائرده جریان ائدن حادثه لرین طبیعیلیگی، اثرین علمی طبیعیلیگی، مؤلفین اؤزونون ایفاده طرزینده کی طبیعیلیک و خلقیلیک ایدی. اسماعیل شیخلی بیر کینودراماتورق کیمی «دلی کور» ون سنئاریسینی ده یازمیش، بو سنئاری اساسیندا چکیلمیش فیلم ماراقلا قارشیلانمیشدی.

او، «ده لی کور» و یازماق اوچون اوزون ایللر آختاریش آپارمیش، تاریخیمیزین ۱۹-عصر کیمی چوخ مرکب بیر مرحله سینده خالقیمیزین عادت و عنعنه لرینی، حیات و معیشتینی، میلی دیرلریمیزین کؤکلرینی، روس چاریزی نین قافازدا یئریتدیگی موستملکه چیلیک سیاستی نین ماهیتینی دریندن اؤیرنمیش و مکمل بیر رومان عرصه یه گتیرمیشدی.

«خالا»، «اؤلولری قبرستاندا باسدیرین»، «اؤلن دونیام» سیلسیله اثرلر اونون قلمیندن چیخیب.

«اؤلن دونیام». بو اثر اونون سون اثریدیر. خسته لیک رومانینی اؤز الی ایله یازماغا ایمكان وئرمه دیگی اوچون او، رومانی دیکته ایله حیات یولداشی اومیده خانیما یازدیرمیشدی.

معنوی تمیزلیک، دوزلوق، غئیرت، ناموس، عدالت، لیاقت اثرین ایدئیا مرکزینده دایانیر. نثر اثرلری اونو «۲۰-جی عصر آذربایجان ادبیاتی نین اسماعیل شیخلی زیروه سی» آدلاندیرماق ایمكان وئریر. ادیب اشیخلی اصیل معلم، سئویملی پئداقوق ایدی. بو سطرلرین مؤلفی نین بیر خوشبختلیگی ده اونون اسماعیل شیخلی کیمی مقدس موعلیملردن درس آلماسیدیر.

نچه سینه اولمازین منفیلیکلرینی یاپیشدیریر. ادبیات اینسانشوناسلیق علمیدیر. بس سنین کیرلتدیگین بو «قوشون-قوشون» اینسانی هارا آتاق؟ اونو کیم تربیه ائتسین؟ اونلارین عاقیبینی نچه دوشونک؟ فوضولی اینسان اوغلونا بئله موناسیبت بسله ییب. «لئیلی و مجنون» و یادیمیزا گتیرک. لئیلی موثبت، مجنون موثبت، هر ایکسی نین والیدئینلری موثبت، نوفل موثبت، ایبن سلام مثبت - هامی، هامی موثبت. آما بو موثبتلرین جمعینده یئنه او بویدا فاجیعه توره ییب. اونا سببکاری اولان «منفی قهرمان» زامانین اؤزو ایدی.

گؤسترمکدی صنعتین یولو... جاهاندار آغانی فئودال دونیاسی نین تیمثالی کیمی وئرمیشم. بوتون ضیدیتلری ایله برابر همین اجتماعی فورماسیانی اؤزونمخصوص

او، اوزون مودت آذربایجان پئداقوژی اینستیتوتوندا (ایندیکی آذربایجان دؤولت پئداقوژی اونیورسیتتی) "خارجی اؤلکه لر ادبیاتی" ندان درس دئییب. بالزاک، ویکتور هوونو، شاندور پئتتری، موپاسان کیمی نچه-نچه دنیا شؤهرتلی قلم اوستاسینی سئوه-سئوه تدریس

یاخشی جهتلری بو کیشیده جمع شکلینده گؤتوروب قلمه آلمیشام (باخ: «ادبیات» قزنتی، ۱۹۷۷، ۲۷ آوقوست).

«دلی کور» دن سونرا «قانلی تن»، «منیم رقیبیم، «ضرب»، «چیسکین، «حکیمین ناغیلی»، «سحری گؤزله بیریک»، «قارا آت»، «قیزیل ایلان»، «ملئیکه

خالقیمییزین فولکلوروندا «سایپ اوزوموزدن اولان بالتالار» ایفاده سی وار. اما بو ایفاده ای. شیخلی نین بیر شرحیندن سونرا داها گئنیش آنلامدا ایفاده ائدیلب، خالق آراسیندا یاییلدی.

۱۹۹۰-جی ایللرده ایچریمیزدن چیخان سیاسی ساوادسیزلار اوزوندن خالقیمییزین نه لر چکدیگی هامییا معلومدور. بئله لرینی ای. شیخلی «سایپ اوزوموزدن بالتالار» آدلاندیریردی.

ای. شیخلی «هامیمیز بیر اولمالییق» آدلی مقاله سینده مودریک خالق روایتینی بئله خاطرلادی: «بیر گون مئشه یه سس یاییلیر کی، «بالتا» آدلی بیر آلت پئیدا اولوب، مئشه نی قیریر، آغاجلاری دوغراییر. اورمانلارین سولطانی پالید آغاجی سرنجام گؤندیر کی، اؤیره نین، گؤرون بالتا دئییلن شئی ندیر؟ خبر گتیریرلر کی، بالتا ال بویدا بیر دمیر پارچاسیدیر، آغاجلاری دوغراییر. پالید سوروشور کی، ال بویدا دمیر دمیر پارچاسی آغاجلاری نئجه دوغرایا بیلیر؟ جاواب وئریرلر کی، اونون اوزون سایپ وار، همین ساپدان یاپیشیرلار و آغاجلاری دوغراییرلار. قاشلاری چاتیلان پالید یئنیندن سوروشور: بالتانین سایپ ندندیر؟ جاواب وئریرلر کی، آغاجاندیر. پالید هؤنکور-هؤنکور آغاییر و بئله جاواب وئریر: بالتا بیزی قیراجاق. چونکی سایپ اوزوموزدندیر».

بلی، خالقیمییزین ان دهشتلی دوشمنلریندن بیری سایپ اوزوموزدن اولان بالتالاردیر (باخ: ای. شیخلی. «ؤلولری قبریستاندا باسدیرین...». باکی، «گنجلیک»، ۱۹۹۲، ص. ۲۳۵-۲۳۶).

ای. شیخلی هم ده مشهورلارین آغزیندان چیخیب خالقین آراسیندا یاییلان ایفاده لری و لطیفه لری ده توپلاییب چاپ ائتدیرمیشدی. بو اوسول ای. شیخلی یارادیجیلیغیندا و ادبیاتیمیزدا تزه ادبی نؤوع حساب ائدیلب. ای. شیخلی نین توپلادیغی «دوستوم حسین

عاریفین لطیفه لری» و «دوستوم قالیبین غریبه احوالاتلاری» سیلسیله حکایه لر کونکرئت شخصلر و اونلارلا علاقه دار حادیثه لردیر.

ائدیب. آشاغیدا اؤرنک وئردیگیم شعرى سانکی بو گون ده اسماعیل موعلیم تریبونادان اوخویور: منیم سئوددیگیمین اوزو گول-چیچک، گؤزلری گؤمگؤیدو، مینا گولوتک، خیرداجا اللری یومشاقدیر، آغدیر، ال دئییل، ائله بیل بیر جوت زامباقدیر، بیرجه اورکجیگی یوخدور، نئیلگیم...

غرب ادبیاتیندان بیزه اوخودوغو شعرلرین چوخونو اؤز وئرمه ائدیردی.

اسماعیل شیخلی بیر نئچه درسلیک ده یازیب «۱۲ عصر خاریجی اؤلکه لر ادبیاتی»، «۲۰-جی عصر خاریجی اؤلکه لر ادبیاتی تاریخی» اثرلری طلبه لر اوچون قییمتلی درس وسایطی اولموش، بو گون ده تدریسده ایستیفاده ائدیلب. بیر تدقیقاتچی-عالیم، پوبلیجیست ایدی اسماعیل موعلیم. «مهدی حسینین نثری» آدلی علمی مونوقرافیا بو گون ده اؤز علمی سانبالینی ساخلاپیر. ا. شیخلی هم ده بیر چوخ کینوسئناریلرین مؤلیفیدیر. او جومله دن صمد وورغون حاقیندا چکیلمیش سنناری نین. اسماعیل شیخلی نین صمد وورغونلا تانیشلیغی ۱۹۳۷-جی ایله تصادوف ائدیر. او زامان ص. وورغون پوشکی نین ۱۰۰ ایلیک یوبیلئی اوچون قازاخ پئداقوژی تخنیکومونا گلیر و اسماعیل موعلیم تخنیکوم دیرئکتوروندان خواهیش ائدیر کی، اونو صمد وورغونلا تانیش ائتسین. سونرالار اسماعیل موعلیم ص. وورغون حاقیندا چکیلمیش «نه یاخشی کی، دونیادا صمد وورغون وار» فیلمی نین سنناریسینی یازیر. " دللی کور " اثری نین ده سنناریسینی ده. شیخلی یازیب.

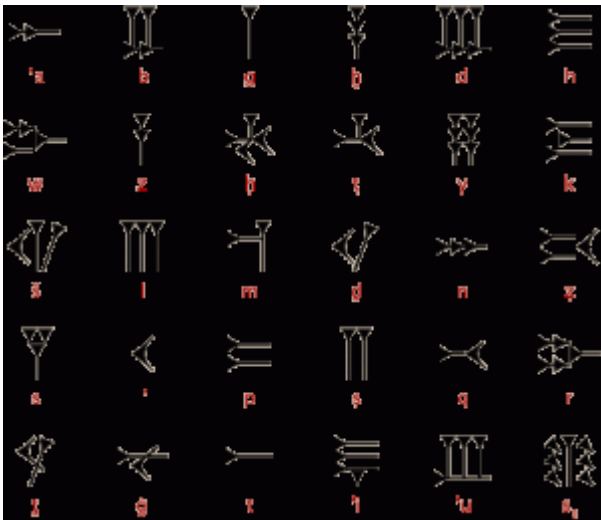
ای. شیخلی اجتماعی خادیم ایدی. بیر چوخ موکافاتلارا لاییق گؤرولموش ادیب آذربایجان میلی مجلسی نین دئوتاتی - میل وکیل ایدی. میلی مجلسین طالع یوکلو مسله لرینده سانباللی سؤزو، مولا حیظه لری ایله سئچیلیردی.

-خط تصویری- هستند و به نوعی شروع کننده الفبای رونی بوده است که بعد ها در کتیبه های دیگر این خط تکمیل شده است.

کتیبه ی ۳۰۰۰۰ ساله تورکی پیش از تاریخ اولوگم

خط میخی

بر طبق برخی تئوریاها که سومریان را پروتوتورک می دانند می توان استناد کرد که خطی که توسط سومریان اختراع و استفاده می شده (میخی) است از نخستین خطوط مورد استفاده توسط تورکان می بوده است.

(خط میخی (سومری=تورکی باستان

خط گۆک تورک (الفبای اورخون): این خط نیز از خطوط ویژه ایست که توسط تورکان اختراع و استفاده گردیده است. (گۆک تورکها = تورکان آسمانی) نخستین نمونه این خط عبارت است از یک سینی نقره ای کشف شده در اولان باتور (۲۵۰۰ ساله) و همچنین ده ها کتیبه سنگی در **یئنی سئی** (حدود قرن ششم میلادی) که و . تامسن – مستشرق معروف – این خط را مورد مطالعه قرار داد. این خط دارای ۳۷ حرف بوده است و آنرا از اختراعات تورکان آلتای می دانند. این خط در حدود ۱۰۰۰ سال در بین تورکان رواج داشته است.

جمله روی سینی نقره ای:

خان اوپا اوچ اوتوزی یوک بولتی؛ او تیغسی یوز ایلدی.

الفبای زبان تورکی در طول تاریخ

ÜNSÜZLER			ÜNLÜLER	
Orkun		Latin	Orkun	Latin
ᠰ	ᠶ	ᠰ	ᠰ	A-E
ᠰ	X	D	ᠰ	I-I
Y	E	G	ᠰ	O-U
ᠰ	ᠰ	K	ᠰ	E
J	Y	L	ÇİFT SESLİLER	
ᠰ	ᠰ	N	Orkun	Latin
ᠰ	ᠰ	ᠰ	ᠰ	IK-K-IB
ᠰ	I	S	Y	IÇ-ÇI
ᠰ	H	T	ᠰ	OK-UK
D	ᠰ	Y	ᠰ	ÖK-ÖK
BÜYÜK ÜNLÜLERLE KULLANILANLAR			M	LD-LT
Orkun	Latin	S	ᠰ	NÇ
ᠰ	G	ᠰ	ᠰ	ND-NF
ᠰ	M	Y	ᠰ	NG
I	P	ᠰ	ᠰ	NY
ᠰ	S	SÖZCÜK AYIRMA TAMGASI		
ᠰ	Z	:		

الفبای زبان تورکی در طول تاریخ

برای نگارش زبانهای تورکی در طول تاریخ الفباهای مختلف بکار گرفته شده است. خط میخی، الفبای اورخون، الفبای اویغور، الفبای عربی، الفبای لاتین و الفبای سیریلیک اما هم اکنون اکثر زبانهای تورکی از الفبای لاتین استفاده می کنند یا در حال تغییر خط رسمی خود به لاتین هستند. قابل ذکر اینکه بعد از ظهور دین مبین اسلام به علت گرایش سریع تورکان به دین اسلام و به احترام خط قرآن و به علت دشواری نگارش خطوط فوق خطوط تورکی باستان اعم از اویغور و اورخون و عبری "تورکها خط اشان را به عربی تغییر دادند. ولی جمهوری های استقلال یافته شوروی سابق و دیگر کشورهای تورک از خط تورکی لاتین که هم آسان و هم به روز است استفاده میکنند

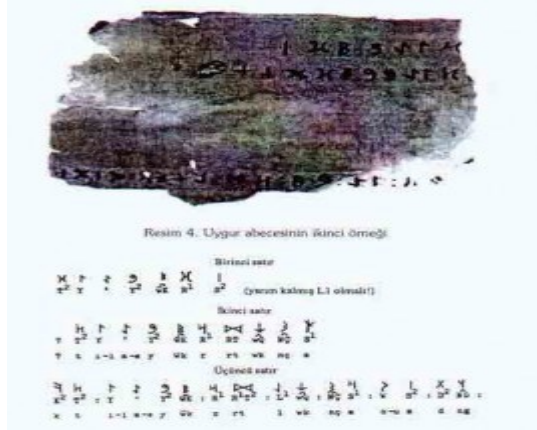
خط رونی (رونیک -)

اولین کتیبه های باستانی جهان با خط رونی (خط رمزگونه) نوشته شده اند. این خط گاهی بصورت نماد های تصویری (مصر باستان) و گاهی هم بصورت الفبای رونیک باستان است که این شکل الفبایی تکمیل شده همان (futhark) تصویر ها هستند. نکته جالب این است که این کتیبه های رونی به شکل ابتدایی در تمامی تمدن های باستان وجود داشته اند. **اولین نمونه های الفبای رونی در جهان در آسیا در کتیبه های تورکی ۳۰۰۰۰ ساله اولوگم یافته شده اند.** نمونه های بعدی در منطقه قویوستان و کلبجر جمهوری آذربایجان و کتیبه های تورکی شهر اهر واقع در آذربایجان شرقی و کتیبه های تورکی آسیای میانه یافت شده اند. این کتیبه ها به شکل ابتدایی الفبای رونی هستند و نیز همراه با تصاویر رمز گونه

و دهها کتاب دیگر موجود قوتادوغو بیلک عتبه الحقایق است. پروفیسور جغتای معتقد است هیچ خطی در میان تورکان به وسعت و زیبایی این خط نبوده و به سبب توانمندی این خط در علوم طب نجوم شعر و علوم دینی به وفور مورد استفاده قرار گرفته است.

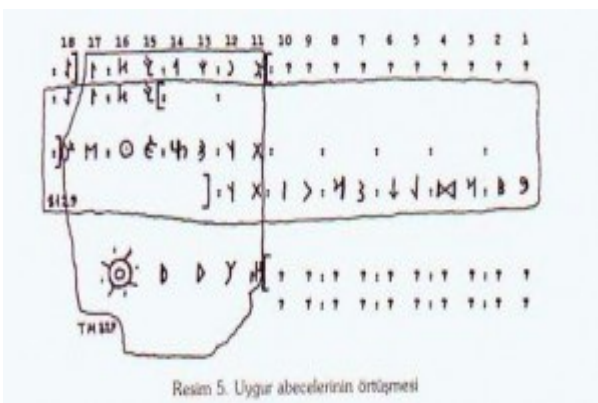
الفبای اویغور

امروزه به سبب سهولت کاربرد، بیشتر از الفبای لاتین برای

Resim 4. Uygur abecelerinin ikinci örneği

Birinci satır
 İkinci satır
 Üçüncü satır

Resim 5. Uygur abecelerinin örtüşmesi

الفبای عربی و لاتین زبان تورکی کتابت زبان تورکی استفاده می شود، الفبای عربی نیز که از اوایل ظهور اسلام در بین تورکان گسترش یافته بود امروزه در بین تورکان واقع در جغرافیای امروزی کشور ایران و چند نقطه ی دیگر کاربرد دارد.

ترجمه: خان زاده در ۲۳ سالگی فوت کرد. نام ایش گم شد. آنچه درباره این خط حائز اهمیت است زیباییها و هنر بکار رفته در آن است. حروف صدادار به زیبایی در آن بکار رفته است و تقارن حروف صداداری چون O , U با Ö و Ö کاملاً رعایت شده است. اصول نگارش در این خط به شدت رعایت شده است و برخی از این حروف (M - I - X -) در الفبای امروز لاتین بکار رفته اند. (البته با تغییر در صدا) نکته ی مهمتر و باریکتر از مو نیز وجود دارد و آن نگارش و کاربرد این خط در حاشیه بافته ای تورکان (چون گلیم - برخی جاجیم های خاص و حتی جورابها) می باشد. که نمونه هایی از این فرشها در آذربایجان موجود است.

سنگ (الفبای اورخون (گوک تورک=تورکان آسمانی نوشته ای به الفبای اورخون (گوک تورک=تورکان آسمانی)

نامه ای نوشته شده با الفبای اورخون (گوک تورک=تورکان آسمانی)

ÜNSÖZLER			ÜNLÜLER	
Orkun		Latin	Orkun	Latin
K	Q	B	T	A-E
Ç	X	D	Y	I-J
Y	E	G	M	O-U
H	F	K	X	Ö-Ü
J	Y	L	ÇİFT SESLİLER	
Ç	H	N	Orkun	Latin
H	T	R	Q	IK-K-Ü
Y	I	S	Y	İÇ-Çİ
Ö	H	T	L	ÖK-ÜK
D	Q	Y	R	ÖK-ÜK
BÖTÖM ÜNLÜLERLE KULLANILANLAR			M	LD-ET
Orkun	Latin		S	NEÇ
Ä	C		CO	ND-NF
Ö	M		T	NG
T	P		Ö	NY
Y	S		SÖZCÜK AYIRMA TANGASI	
H	Z			:

خط اویغوری

این خط بعد از سلسله گوک تورک و توسط اویغورها در طول قرن های ۸ تا ۱۸ م. مورد استفاده قرار گرفته است. کتیبه های سنگی همچون نمونه هایی از این خط در

مشاهیر جهان اسماعیل بی قاسپیرالی

پدر وی "مصطفی آغا" اهل روستای "قاسپیرا" واقع در قسمت ساحلی "کیریم" بود و مادرش نیز "سلطان خانم" منسوب به خانواده ای از اعیان "کیریم" بود. "مصطفی آغا" که از افسران ارتش تزار بود در سال ۱۸۵۴ در اثنای جنگ "آکیار" در شهر "باغچه سرای" سکنی گزید و به مدت ده سال ساکن این شهر گشت. این شهر از جمله مراکز مهم فرهنگی - دینی ترکهای "کیریم" بود و مدت ده سالی که اسماعیل در این شهر دوران کودکی خویش را سپری می کرد تاثیر بسزایی در شکل دهی اندیشه ی اسماعیل بی ایفا نمود. اسماعیل بی تحصیلات ابتدایی خویش را در مکتب خانه ی این شهر آغاز نمود و پس از پایان دوره ی ابتدایی راهی "آغ مسجد" گشت.

پس از اقامت دو ساله در "آغ مسجد" و به اتمام رسانیدن دوره ی متوسطه وارد دانشکده ی افسری در شهر "وارونژ" شد و پس از مدتی روانه ی دانشکده ی افسری شهر "مسکو" گردید. بنا به سیاست های آسیمیلیاسیونی امپراطوری تزار هر فرد غیر مسیحی که وارد ارتش روسیه می گشت جهت همانندسازی فرهنگی باید مدتی را که مشغول تحصیل در دانشکده ی افسری بود در نزد یکی از خانواده های ناسیونالیست روس زندگی می کرد.

از این رو اسماعیل بی نیز در نزد یک خانواده ی ناسیونالیست روس ساکن شد. این دوران اقامت تاثیر بسزایی در آشنایی اسماعیل بی با مفهوم ناسیونالیسم داشت. به گونه ای که در این مدت وی طرح دوستی با بسیاری از اهل قلم را ریخت.

از میان این افراد که قاسپیرالی به معاشرت با ایشان می پرداخت ناسیونالیست دو آتسه ی روس کاتکوف، از همه بیشتر بر روی اسماعیل بی تاثیر گذاشت.

اسماعیل بی تحت معاشرت با این فرد با اندیشه هایی چون لیبرالیسم و ناسیونالیسم آشنا گشت و سعی نمود

مروری بر زندگی و فعالیت ادبی - اجتماعی - سیاسی

پاسماعیل بگ قاسپیرالی نخستین اندیشمند ناسیونالیست جهان تورک

اسماعیل قاسپیرالی نخستین اندیشمند و متفکر ملی گرای جهان ترک می باشد که شعار "اتحاد در زبان ، اتحاد در اندیشه و اتحاد در عمل" را مطرح کرد وی از نخستین اندیشمندان ملی گرایی ترک می باشد که تفکر اتحاد اقوام ترک زبان را مطرح نمود. وی که در اواخر قرن هیجدهم میلادی چشم به جهان گشود از معدود نوابغ دوران خویش بود که با تسلط وافر به تفکر و اندیشه ی در حال تکوین غرب ، سعی در بومی سازی آن در مشرق زمین نمود و پیشتاز مباحث مربوط به ناسیونالیسم در دنیای شرق گردید.

نگاهی به زندگانی اسماعیل بگ قاسپیرالی:

اسماعیل قاسپیرالی در هشتم مارس ۱۸۵۱ میلادی در روستای "آوجی کوی" در نزدیکی های "باغچه سرای" چشم به جهان گشود.

پاریس گذراند با "ژون-تورکلر" آشنا گشت و تحت تاثیر اشعار شاعران بزرگی چون "نامیق کمال" و "شمس الدین سامی" قرار گرفت.

پس از پایان اقامت در پاریس قاسپیرالی راهی استانبول شد. اسماعیل بی به نیت پیوستن به ارتش عثمانی در مقام یک افسر وارد استانبول گشت اما در نخستین روزهای اقامت در استانبول تحت تاثیر مباحثات مربوط به زبان ترکی که به شدت در میان روشنفکران ترک عثمانی جریان داشت قرار گرفت. در این مدت وی با روشنفکرانی چون احمد مدحت افندی، شمس الدین سامی، محمد امین و نجیب عاصم آشنا شد. این روشنفکران در شکل گیری اندیشه ی ملی گرایی ترک در قاسپیرالی نقش عمده ای ایفا نمودند. قاسپیرالی در مدت اقامت در ترکیه به سیاحت جای جای این سرزمین مشغول شد و به عینه دریافت که مهمترین مشکل ترکیه آن روز نبود حکومتی ناسیونالیستی است که سبب شده است ترکان چون استعمارزدگان به زندگی مشغول باشند. قاسپیرالی دریافت کرد مهمترین مشکل ترکیه ی آن روز نبود مدارس نوین در قیاس با اروپاست. چراکه مدرسه های موجود در ترکیه تنها شامل مکتب خانه هایی می گشت که علوم قدیمه را تدریس می کردند. وی در این مدت ترکهای روسیه را نیز فراموش ننموده و با سیاحت در میان اقوام ترک زبان ساکن در روسیه به تحقیق در باب زبان و فرهنگ این مردمان پرداخت. در ضمن وی با سفر به هندوستان و مصر از نزدیک با تمدنهای این دو سرزمین نیز آشنا گشت. قاسپیرالی در عین حال که یک ملی گرای ترک بود فردی اسلام گرا نیز به شمار می رفت. اسلام گرایی قاسپیرالی تحت تاثیر اندیشه های سید جمال الدین اسد آبادی (افغانی) شکل گرفته بود. اسلامی که مد نظر قاسپیرالی بود به نوعی، اسلامی دارای روحیه تجدد خواهی و متناسب گشته با مدرنیسم آن زمان بود. قاسپیرالی نگاهی راسیونالیستی به دین داشت. و در این

که این اندیشه ها را برای وطن مادری خویش یعنی "کیریم" بومی سازی نماید.

اسماعیل بی جنبش های مدرن جاری در روسیه را از نزدیک تعقیب می نمود و تحت تاثیر این جنبش ها علاقه ای وافر به مدرنیسم در درون وی شکل گرفت. اسماعیل بی با پیروی از انقلابی که مدرنیته در حیات اروپاییان ایجاد کرده بود راه رهایی ترکهای مسلمان روسیه را در مدرن شدن حیات اجتماعی ایشان می دید و یگانه راه تحقق این امر را در آموزش نوین و مدارس جدید بیان می نمود. اسماعیل بی خود در این باب چنین می گوید:

"نخستین بار نبود مدارس نوین در تعلیم و تربیت فرزندانمان و عقب ماندگی مدارس دینی مان را در زمانی که در مدرسه "زنجیرلی" مشغول تدریس بودم دریافتیم و برای تحقق پیشرفت در این دوره به بایستگی ایجاد و اصلاح زیربنایی این مدارس ایمان آوردم." (۱)

اسماعیل بی در سال ۱۸۷۲ با گذر از وین، مونیخ و استراسبورگ وارد پاریس شد. وی در پاریس با اندیشمند مشهور روس "ایوان سترگئیویچ" آشنا گشت و بعنوان دستیار وی مشغول به کار شد. اسماعیل بی در مدت اقامت در پاریس مدنیت اروپایی را به دقت هرچه تمام مورد تفحص قرار داد و به کنکاش در مدرنیسم اروپایی پرداخت. قاسپیرالی که تا پایان سال ۱۸۷۴ را در

قاسپیرالی جهت عینیت بخشیدن به تفکر خویش و گام برداشتن در راه توسعه اجتماعی ترک های روسیه وارد امور سیاسی نیز گشت. وی در فاصله ی سالهای ۱۸۸۷-۱۸۸۲ بعنوان شهردار "باغچه سرای" ایفای مسئولیت نمود. پس از انقلاب ۱۹۰۵ در روسیه حزب اسلامی خلق را تاسیس نمود و به همراه چهل تن از اعضای این حزب وارد دومای روسیه گشت. وی با همراهی این حزب توانست در سالهای ۱۹۰۵ و ۱۹۰۶ کنگره ی مسلمانان روسیه را برگزار نماید. قاسپیرالی خود چگونگی گذر از فعالیت های فرهنگی به امور سیاسی خویش را چنین به تصویر می کشد:

"دوره ی نخستین فعالیت من در نشریه "ترجمان" در حال اتمام است. دیگر آن معلم سابقی که تنها به امور فرهنگی مشغول می باشد نیستم. بنا به ضرورت زمان، دوره ای سیاسی و محتملا بسیار پر فراز و نشیب در زندگانیم در حال آغاز شدن است. به دلیل نبود نشریه ای دیگر، نشریه ی "ترجمان" در حال تبدیل به ارگانی سیاسی در دفاع از موجودیت ملت ترکمان در مقابل دشمنان داخلی و خارجی است. اما باید در این راه با خونسردی، حساب شده و ماندگار گام برداشت." (۲)

پس از اعلان دومین مشروطیت در ترکیه و باز شدن فضای سیاسی جهت فعالیت های ملی گرایان ترک، قاسپیرالی ارتباط خود را با روشنفکران ملی گرا در ترکیه صمیمی تر نمود و به قلم فرسایی در نشریات مختلف ترکیه پرداخت. وی در میان هیئت مؤسس "انجمن ترک" (تورک درنه یی) قرار گرفت که به سال ۱۹۰۸ میلادی تاسیس شد و نقش بسزایی در انتشار ارگان این انجمن بنام "سرزمین ترک" (تورک یوردو) ایفا نمود. اما در سال ۱۹۱۲ که حزب اتحاد بر مسند قدرت تکیه زد عضویت در شاخه ی ملی گرایان این حزب را نپذیرفت. قاسپیرالی بین سالهای ۱۹۱۴-۱۹۱۲ برای توسعه ی مدارس جدیدی خویش راهی ترکیه، مصر و هندوستان

میان علاوه بر سید جمال الدین اسدآبادی (افغانی) افرادی چون شهاب الدین مرجانی و عبدالقیم نصیری در شکل دهی فلسفه دین در ذهن قاسپیرالی نقشی عمده ایفا می کردند.

نخستین ازدواج قاسپیرالی به سال ۱۸۷۷ در شهر "دره کوی" صورت پذیرفت. اما بنا به دلایلی این وصلت منتج به جدایی گردید. دومین وصلت قاسپیرالی در تاریخ ۱۸۸۲ صورت پذیرفت. همسر دوم قاسپیرالی "زهره خانیم" فرزند "اسفندیاریگ آقچورا" از اعیان ترک "قازان" بود. این ازدواج سبب گشت که وضعیت مالی قاسپیرالی دگرگون گشته و "زهره خانیم" در بسیاری از موارد به لحاظ مادی و معنوی پشتیبان اسماعیل بی گردد.

قبل از سال ۱۸۸۳ میلادی قاسپیرالی با نشریات و مجلات گوناگونی همکاری داشت. اما بسیاری از این نشریات پس از چندین شماره بسته می شدند تا اینکه وی در تاریخ ۱۰ نیسان ۱۸۸۳ نخستین شماره ی نشریه ی "ترجمان" را منتشر نمود. این نشریه در مدت انتشار خویش طلایه دار شناساندن فرهنگ ترکان روسیه به جهانیان و سنت اسلامی موجود در میان ایشان گشت و سعی نمود که روح مدرنیسم را در کالبد ترکان روسیه و سپس ترکان جهان بدمد. این نشریه دو زبانه که به زبان های روسی و ترکی منتشر می شد علاوه بر ترکان روسیه مخاطبانی در خارج روسیه بخصوص در میان ترکان "آنادولو" یافت.

چنان چه در سطور فوق اشاره گشت قاسپیرالی به مسئله ی آموزش با متد نوین اهمیتی دو چندان قائل بود. از این رو در کنار انتشار "ترجمان" نخستین مدرسه با ساختار آموزش مدرن را در "باغچه سرای" تاسیس نمود. وی این مدرسه را با متد نوین اداره می کرد و سعی می نمود که روشهای جاری در دنیای غرب را جهت پیشرفت مردمان مشرق زمین در سرزمین مادری خویش بومی سازی نماید.

بسازی در میان روشنفکران داشت. چنان چه ملی گرای مشهور ترک "ضیا گوک آلپ" رواج اندیشه ی اتحاد در زبان، اتحاد در فکر و اتحاد در عمل را مدیون وجود این نشریه می دانست.

نظریاتی در باب مدنیت اروپا: این اثر نخستین اثر قاسپیرالی می باشد که در قالب کتاب و به سال ۱۸۷۴ در استانبول منتشر گشت. قاسپیرالی این کتاب را در زمان اقامت در پاریس نوشته و در آن به واکاوی مدنیت جدید اروپا پرداخته است. قاسپیرالی در این کتاب اذعان می دارد که تمدن جدید اروپا سبب پیشرفت رفاه در میان اروپاییان گشته است اما دارای کاستی هایی نیز می باشد. که نخستین کاستی آن افزایش فاصله ی طبقاتی در اروپاست. به نظر قاسپیرالی اگر اروپا بدین منوال ادامه دهد خطر انقلاب سوسیالیستی در این کشور زیاد است و باید دست به اصلاحاتی در حوزه اجتماع و دولت بزند. در انتهای کتاب قاسپیرالی به انتقاد از شرایط موجود در کشورهای مشرق زمین بخصوص کشورهای اسلامی پرداخته و راه نجات از این وضع اسفناک را تجدد بیان نموده است

مسلمانان روسیه: مهمترین اثری که به وضوح اندیشه ی قاسپیرالی را در مورد ترکان روسیه ابراز می دارد این کتاب است. در این کتاب قاسپیرالی تنها راه نجات مسلمانان ترک روسیه از عقب ماندگی را نزدیکی آنها به مدنیت اروپا در قالب تحقق آموزش نوین می داند. در این کتاب قاسپیرالی به تشریح این موضوع می پردازد که اسلام نیازمند دگراندیشی در وضع موجود خویش است. در ضمن تنها راه حفظ فرهنگ ترکان روسیه را تدریس زبان ترکی در مدارس به سبک اروپایی می داند.

دارالراحت مسلمانان: این اثر در قالب داستان نوشته شده است و به گونه ای سلسله وار در نشریه "ترجمان" منتشر شده است. قاسپیرالی جهت برخی ملاحظات این اثر را با امضای فردی بنام "ملا عباس" منتشر نموده است. این اثر آرمانشهری از کشوری اسلامی را به تصویر

شد و تا آخر عمر خویش همچنان به رواج لزوم آموزش نوین و انتشار نشریه "ترجمان" پرداخت. این اندیشمند

نگاهی بر آثار قاسپیرالی

اسماعیل بی اندیشه های خویش را در قالب نوشتجات گوناگون مکتوب نموده است. اما بسیاری از این نوشته ها یا در نشریه ی "ترجمان" منتشر گشته است و یا بصورت کتابچه هایی در اختیار خوانندگان قرار گرفته است. با این وجود برخی از آثار حجیم قاسپیرالی به قرار زیر است:

نشریه ترجمان: مهمترین بخش از اندیشه های قاسپیرالی در نشریه "ترجمان" منتشر گشته است. این نشریه نخستین نشریه ای بود که به زبان ترکی در میات ترکهای "کیریم" منتشر می شد و سومین نشریه است که به زبان ترکی در سطح کشور روسیه به بیان مشکلات فرهنگی ترکهای روسیه همت نموده است. نخستین شماره این نشریه در سال ۱۸۸۳ در "باغچه سرای" منتشر شد و تا سال ۱۹۰۳ هفته ای یکبار منتشر می شد. از سال ۱۹۰۳ تا سال ۱۹۱۲ این نشریه هفته ای دو بار منتشر گشت و از سال ۱۹۱۲ به بعد بصورت روزنامه در اختیار خوانندگان قرار می گرفت.

نام این نشریه به اذعان خود قاسپیرالی برگرفته از نام نشریه ی اندیشمند شهیر ترک "شیناسی" بنام "ترجمان احوال" می باشد. مدت زمان طولانی انتشار این نشریه و مطالب مندرج در آن "ترجمان" را به مهمترین جریان ملی گرایی ترک در میان مسلمانان روسیه و تجددخواهی این ملت تبدیل نمود. این نشریه در مدت زمان انتشار خویش خوانندگان بسیاری را از اقصی نقاط دنیای ترک جذب خود نمود. به گونه ای که در میان اکثر کشورهای که ترکان در آنجا ساکن بودند توزیع می گشت. بخصوص در کشور عثمانی تاثیر

سعی می نمودند مسلمانان را قومی وحشی و بربر نشان دهند.

علاوه بر موارد فوق الذکر اسماعیل بی قاسپیرالی دارای آثار مختلفی نیز می باشد که در قالب رساله منتشر شده است. آثاری همچون "مبادی تمدن اسلامی در روسیه"، "دسته گل سفید"، "اصلاح مدارس ترک در روسیه با متد نوین" و ... که از تالیفات این اندیشمند می باشد.

نگاهی بر شخصیت فردی قاسپیرالی

مهمترین نقش را در شکل گیری شخصیت و اندیشه ی اسماعیل بی قاسپیرالی زندگی در "باغچه سرای" تشکیل می دهد. "باغچه سرای" به عنوان مهمترین مرکز زندگانی ترکهای "کیریم" با چهره ی سنتی خویش تاثیر بسزایی در تعلق خاطر اسماعیل بی به موطن مادری داشته است. البته در کنار این امر پدر اسماعیل بی نیز نقش عمده ای در بیداری وجدان ملی و تعلق خاطر ملی اسماعیل بی داشته است.

اسماعیل بی فردی بود که به قانون موجود در جامعه ی آن زمان احترامی وصف ناپذیر قائل بود و سعی می کرد که تمامی فعالیت های فرهنگی خویش را در چارچوب قانون به منصفه ی عمل رساند. اسماعیل بی فردی بود با نگاهی بسیار رئال به جهان و سعی می کرد که همواره رئالیسم موجود را در راه رسیدن به ایده آل های خویش مد نظر قرار دهد. اسماعیل بی همواره عقل و منطق را بر احساسات زود گذر رجحان می داد و از این رو توانست نشریه ی "ترجمان" را سالهای مدیدی منتشر نماید.

حسن صبری آیوازوف از نزدیکان اسماعیل بی که پس از مرگ وی سردبیری نشریه ی "ترجمان" را بر عهده داشت در باب اسماعیل بی قاسپیرالی چنین می گوید: "هر قدر که اسماعیل بی اندیشه هایی والا داشت به همان نسبت نیز در زندگی خویش فردی بسیار ساده

می کشد که واقع در جنوب اسپانیا می باشد و مردمان آن پیشرفتی شگرف در زندگی اجتماعی خویش را شاهد بوده اند. در این داستان تخیلی قاسپیرالی سعی نموده است که مدینه ی فاضله ای را که بدنبال آن است را در قالب داستان به همگان عرضه نماید.

دیار زنان: این کتاب به تبیین اندیشه ی قاسپیرالی در باب مسئله زنان در اجتماع می پردازد. در این کتاب قاسپیرالی سعی نموده است که به گونه ای منطقی به برخی از سفسطه های مذهبی که باعث نزول مقام زن در جامعه می شود پاسخ دهد. به نظر قاسپیرالی که در این کتاب در پی آن است مهمترین راه نجات کشورهای اسلامی وقوف به جایگاه والای زن در جامعه و حفظ برابری زن و مرد است. از این اندیشه ی قاسپیرالی دختر وی خانم "شفیقه قاسپیرالی" تاثیر پذیرفته و اقدام به انتشار نشریه ای به همین نمود. اسماعیل بی کمک های وافر به دختر خویش در انتشار این نشریه که مخصوص مطالبات زنان بود نمود.

نامه های فرنگستان: این کتاب نیز به قلم مستعار "ملا عباس" نگاشته شده است و در بردارنده ی سیاحت های تخیلی ملا عباس از کشورهای اسپانیا و فرانسه می باشد که در قالب داستان به رشته ی تحریر درآمده است. قهرمان داستان "ملا عباس" اهل تاشکند و از تاجران این شهر می باشد که به تحصیل در فرانسه مشغول می باشد. در این داستان "ملا عباس" در یافتن علت پیشرفت شگرف اروپاییان است و از این را با اتفاقات جالبی روبرو می شود. کنگره ی مسلمانان: این کتاب در بردارنده ی تلاش های واف قاسپیرالی جهت برگزاری کنگره ی مسلمانان روسیه بعد انقلاب ۱۹۰۵ در این کشور می باشد.

علمای ترکستان: قاسپیرالی در این کتاب به بررسی زندگانی و اندیشه ی برخی از بزرگان دنیای ترک در تاریخ پرداخته است و سعی نموده است که در مقام پاسخ به برخی از نویسندگان شوونیست روس برآید که

قاسپیرالی فردی بود لیبرال، خواهان پیشرفت و ناسیونالیست که راه رهایی دنیای ترک را نخبگانی روشن فکر می دانست. وی پدر معنوی جنبش های دگراندیش دنیای ترک بود که خود نیز آغازگر بسیاری از این حرکات بشمار می رود. یوسف آقچورا در این باب چنین نظری دارد:

"اگر قرار باشد که قاسپیرالی را با صفتی که ماهیت واقعی وی را نشان می دهد بنمایانیم باید از همان لفظی استفاده کنیم که مسیحیان در باب عیسی استفاده می کنند و آن صفت معلم می باشد. اسماعیل بی یک معلم بود. او معلمی بود که توانست نگاه قسمتی از بشریت را به جهان دگرگون سازد. اسماعیل بی منبع فکری تغییر در زندگانی ترکهای شمال بود." (۴)

افکار قاسپیرالی که بواسطه ی نشریه "ترجمان" منتشر می گشت در جای جای دنیای ترک تاثیرات بسزایی برجای گذاشت به گونه ای که نمود افکار قاسپیرالی و نشریه ی "ترجمان" را به وضوح هرچه تمام می توان در نشریات "ملانصرالدین" منتشره در "آذربایجان"، "واکیت قزئته سی" منتشره در "اورئنبورگ"، "یولدوز" منتشره در "قازان" و "فیوضات" مشاهده نمود.

قاسپیرالی تاثیر انکار ناپذیری در شکل گیری صورت ادبی زبان ترکی در سرتاسر دنیای ترک دارد. قاسپیرالی در پی زبانی بود که قابل فهم برای عموم ترکان جهان باشد و این اندیشه ی قاسپیرالی به شدت از سوی "کاظیم کادری" و "ضیا گوک آلپ" در ترکیه حمایت می شود. این اندیشه ی قاسپیرالی در باب زبان ترکی بود که بعدها توسط جامعه شناس شهیر دنیای ترک "ضیا گوک آلپ" تئوریزه گشت.

البته باید بدین امر نیز اذعان نمود که دگراندیشی قاسپیرالی در باب دین و ملیت با مخالفت هایی شدیدی از سوی سنت گرایان جامعه مسلمانان آن زمان روبرو گشت. به گونه ای که بسیاری از آخوندهای زمان قاسپیرالی وی را فردی کافر می دانستند که با وارد

زیست بود. اسماعیل بی سادگی را دوست داشت. خانه ی اسماعیل بی، اتاق خواب و اتاق مطالعه ی وی تنها عبارت از یک اتاق کوچک بود. او تنها به انجام اعمالی همت می گماشت که بالواقع می شد در عالم واقعیت به منصفه ی ظهور برسند. در فعلیت اندیشه های خویش هر قدر به مشکل برمی خورد باز امید و روحیه ی خویش را از دست نمی داد. اسماعیل بی فردی بسیار رئوف بود که کوچکترین رویدادهای اجتماعی نیز وی را متاثر می کرد اما هیچ گاه این تاثرات را به روی خویش نمی آورد. وی فردی بود بسار معتدل که همواره سعی می نمود به رویدادها از منظر علمی بنگرد.

اسماعیل بی به تمامی معنا فردی بود دارای عزت نفس و متواضع. وی به تمامی دعوت ها از سوی تمامی اندیشه ها پاسخ مثبت می داد و در مباحثه ها هیچ گاه سعی بر تحمیل عقیده ی خویش به دیگری نداشت و احترام به نظرات دیگران همواره سرمشق رفتارهای وی بود. اسماعیل بی در زندگی خصوصی خویش همواره سعی می کرد که سنت های ملی را حفظ نماید و دائما از نابودی سنن ملی در سایه ی هجوم عادات اروپائیان اظهار گله مندی می کرد." (۳)

جایگاه اسماعیل بی قاسپیرالی در تاریخ اندیشه ی ترک اسماعیل بی قاسپیرالی از نخستین متفکران دنیای ترک می باشد که خواهان دگرگونی اجتماعی در زندگی ترکان جهان در قالب مدرنیسم و روحیه ی تجددگرایی بود. اسماعیل بی خواهان آن بود که دنیای اسلام و به تبع آن دنیای ترک با زندگی اجتماعی به گونه ای عقلانی مواجه شود و از تاروپود اندیشه های خرافی که مسبب چندین قرن عقب ماندگی مشرق زمین بود رهایی یابد. اسماعیل بی قاسپیرالی اندیشه های مدرنیسم خواهانه ی خویش در باب موضوعات گوناگونی چون دین، زنان، زبان و آموزش نوین را در نشریه "ترجمان" به روی کاغذ آورده و از این طریق تاثیر انکار ناپذیری در بیداری ترکان داشته است.

دنیای حاضر نمی‌دانند." (۵) مهمترین اندیشه‌ی قاسپیرالی در باب جامعه‌ی ایده‌آل را می‌توان در تاکید وی بر بحث همکاری اجتماعی مشاهده نمود. به جرات می‌توان اندیشه‌ی قاسپیرالی در باب همکاری اجتماعی را در این سخن وی خلاصه نمود: "اتحاد در زبان، فکر و عمل" به نظر قاسپیرالی مهمترین فاکتوری که زندگانی بشر را به سوی جامعه‌ی ایده‌آل رهنمون می‌سازد همکاری اجتماعی است. وی گام نخست در ایجاد این همکاری را اتحاد در زبان اعضای جامعه می‌داند. به نظر قاسپیرالی نخستین شرط برای همکاری اجتماعی این است که مردمان یک جامعه از باب نوشتار ادبی و زبانی که بدان تکلم می‌کنند همگن باشند. زبان از نگاه وی ورای وسیله‌ی ایجاد ارتباط بین آدمیان پایه و شالوده‌ی ایجاد جامعه‌ی مطلوب است و نقش انکارناپذیری در هستی یک جامعه و پیشرفت آن ایفا می‌نماید.

از این منظرگاه می‌توان گفت که قاسپیرالی نقش فرهنگ را در جامعه بعنوان نقشی بنیادین تلقی می‌کند که بار آن را زبان مشترک یک جامعه بر دوش می‌کشد. قاسپیرالی در سیر تکامل جوامع بشری اهمیتی زاید الوصف برای مسئله‌ی هویت بخصوص هویت ملی قائل است. از این روست که همواره بر اتحاد در زبان پافشاری می‌کند. چراکه پایه و اساس هویت ملی را زبان یک ملت تشکیل می‌دهد. به نظر قاسپیرالی زبان وسیله‌ی است که توسط تکامل آن حتی تفکر و ذهنیت یک جامعه نیز تکامل می‌یابد و مرگ زبان یک ملت بسان مرگ تفکر در آن ملت است. این تفکر اسماعیل بی قاسپیرالی بود که سده‌ی بزرگ در مقابل آسیمیلیسیون ترک‌های ساکن در امپراطوری روسیه ایجاد کرد.

امپراطوری روسیه به انحاء مختلف سعی در نابودی زبان ترکی در میان مسلمانان روسیه برآمده بود و از این رو اجازه‌ی هیچ‌گونه ایجاد ارتباطی بین لهجه‌های مختلف زبان ترکی نمی‌داد. این روند سبب شده بود که اقوام ترک مختلف ساکن در روسیه رفته رفته در فهم زبان

کردن اصولی جدید در دین سعی در ایجاد انحراف در آن دارد و برخی از پیشوایان دینی نیز خواندن نشریه‌ی "ترجمان" را حرام اعلان نموده بودند. اما به جرات می‌توان گفت که قاسپیرالی از نخستین افرادی در دنیای اسلام بود که مبحث پروتستانتیسم اسلامی را وارد دنیای شرق کرد و مسلمانان را با مباحث روشنفکری دینی آشنا نمود.

نگاه قاسپیرالی به ساختار جامعه‌ی ایده‌آل نگاه قاسپیرالی به جامعه‌ی دنیای شرق نگاهی بود تجدد خواهانه. قاسپیرالی خواهان پیشرفت جامعه در سایه‌ی ورود اخلاق مدرنیستی به جامعه بود و از این رو وقتی به تحلیل جامعه‌ی ترکان می‌پرداخت عنصر اصلی را که عقب ماندگی این جامعه را سبب گشته بود عدم وجود اتحاد ملی می‌دانست. قاسپیرالی مهمترین عامل پیشرفت دنیای غرب را ناسیونالیسم می‌دانست و پیشرفت ترکان را در گرو ظهور ناسیونالیسم مدرن می‌دید. وی طرفدار تغییرات اجتماعی بود که سبب ایجاد اتحاد میان مردمان ملت ترک بخصوص ترک‌های روسیه گردد و راه ایجاد این اتحاد را فراسوی اتحاد دینی در اتحادی مدرن در قالب یادگیری زبان مشترک ترکی می‌دانست.

قاسپیرالی شرایط حاکم بر جامعه‌ی زمان خویش را چنین بیان می‌کند:

"در نگاه نخستین وضعیت ملت و جامعه بسی حاد به نظر می‌رسد. اکثر روشنفکران جامعه‌ی دنیای ترک، معلمان، نظامیان و علمای دینی از پیشرفت‌هایی که در دنیا در حال وقوع است بی‌خبر می‌باشند. بیشتر این نخبگان و پیش‌قراولان جامعه از ادبیات ملی خویش نیز بی‌خبر هستند و نمی‌توانند به زبان مادری خویش بنویسند. علمای دینی تنها به فکر راحتی خویش هستند و آنچه که رسالت اصلی ایشان می‌باشد را انجام نمی‌دهند. از این رو جامعه‌ی ترک با توده‌ای ناآگاه مواجه است که نخبگان حاکم بر آن نیز چیزی از پیشرفت

تسهیل نماید می دانست و ماندگاری این زبان را در رسمیت یافتن آن بیان می کرد.

اسماعیل قاسپیرالی خصوصیاتِ چون زبان ملی، مدنیت ملی، فرهنگ ملی و طبقه ی روشنفکر ملی گرا را از ویژگی های جوامع پیشرفته بیان می کرد و پیشرفت ملت های عقب مانده را در گرو پدیداری این مفاهیم در جامعه ی آنها می دانست.

قاسپیرالی خود در این باب چنین می گوید:

"بر روشنفکران لهستانی، مسیحی و سایر اقوام پیشرفته غبطه می خورم. ایشان بیش از ماها از انسانیت و جهان هستی آگاهند. لکن ایشان پیش از هر چیز می گویند که ما ملتیم! به زبان ملی خودشان سخن می گویند. غم ملت می خورند و به زبان ملی خودشان می نویسند. آیا ما نیازمند چنین نگرشی نیستیم؟" (۸)

قاسپیرالی از میان لهجه های گوناگون زبان ترکی زیباترین لهجه را که استعداد تبدیل شدن به زبان ادبی مشترک ترکان جهان را داشت لهجه ی عثمانی (استانبولی) زبان ترکی بیان میکرد. برخی از نویسندگان این دلبستگی قاسپیرالی به لهجه ی عثمانی را ناشی از تجربه ی زندگی در ترکیه ی آن روز می دانستند. اما این تفکر اسماعیل بی قاسپیرالی و پیشنهاد وی مبنی بر تبدیل شدن زبان ترکی استانبولی به زبان ادبی مشترک ترکان جهان بعدها بواسطه ی اندیشمندان بزرگی چون ضیا گوک آلپ نیز پی گرفته شد. با این همه اسماعیل بی بارها بر این امر نیز تاکید نمود که بهترین زبان ادبی مشترک برای ترکان جهان زبان ترکی ساده شده ای است که عاری از کلمات ورودی از زبان های عربی و فارسی باشد.

یکی دیگر از پارامترهای فکری اسماعیل بی قاسپیرالی در راه رسیدن به جامعه ای ایده آل اتحاد مردمان یک جامعه در تفکر می باشد. اسماعیل بی اهمیت زاید الوصفی به روانشناسی اجتماعی مردمان یک جامعه و ذهنیت ایشان نسبت به جهان پیرامون در ساماندهی آن جامعه می دهد. اسماعیل بی نمود تفکر مردمان یک جامعه را در فرهنگ جاری ایشان می دید. به نظر وی اگر زبان عینیت وجودی یک ملت می باشد فرهنگ آن جامعه ذهنیت آن را تشکیل

یکدیگر دچار مشکل شوند. این ایده ی قاسپیرالی و تاثیر آن در میان روشنفکران دگراندیش ترک سبب گشت که با ایجاد زبان ادبی مشترک سیر آسیملاسیون فرهنگی ترکان ساکن در روسیه با شکست مواجه شود. به نظر قاسپیرالی مهمترین عامل در ملت شدن یک جامعه ی بشری زبان مشترک است. یعنی برای آنکه بتوان ملتها را از همدیگر تمیز داد و تعریف نمود باید به زبان آنها مراجعه کرد. یعنی پایه و اساس تعریف ملت زبان ملی است.

اسماعیل بی قاسپیرالی خود در نشریه ی "ترجمان" در این باب چنین می گوید:

"مهمترین عامل عقب ماندگی جامعه ی ترکان از آن روست که تا به حال در میان این همه لهجه های گوناگون زبان ترکی ما از زبان ادبی مشترک و زبان نوشتاری مشترک محروم بوده ایم. و راه خلاصیمان نه جنگ با خان ها و رؤسای موجود بلکه تلاش در ایجاد تحول در زبان و ایجاد زبان ادبی و نوشتاری مشترک است." (۶)

قاسپیرالی در این تفکر خود متأثر از تاریخ سیر اندیشه در کشورهای آلمان، ایتالیا و ژاپن بود.

به نظر قاسپیرالی: "تنها راه اتحاد ملی اتحاد در زبان است. از طریق زبان ادبی مشترک است که پیشرفت، کسب کمالات، معارف و فرهنگ میسر می گردد." (۷)

به نظر قاسپیرالی ملتی که فاقد زبان ادبی باشد نمی تواند صاحب هیچ گونه آگاهی اجتماعی گردد. در نگاه وی میراث فرهنگی ملل، زبان ادبی ایشان است که بسان پلی گذشته را به آینده وصل می نماید. اسماعیل بی قاسپیرالی با تاسی از امیر علیشیر نوایی بعنوان فردی که حراست از هویت ترکی را در گرو رسمیت یافتن زبان ترکی و پدیدار شدن زبان ادبی ترکی می دانست مهمترین گام در رشد ملی گرایی ترک را شکل گیری زبان ادبی مشترکی که ورای لهجه های گوناگون زبان ترکی بتواند ارتباط میان اقوام مختلف ترک زبان را

جهان باید به سمت اتحاد در عمل پیش برود. اما باید در نظر داشت که لازمه ی ورود بدین مرحله گذر از مراحل قبلی است و بدون مهیا گشتن شرایط نمی توان گام در این مرحله گذارد.

اسماعیل بی قاسپیرالی در باب مفهوم اتحاد در عمل و شرایط محقق گشتن آن چنین اظهار نظر می کند: "برخی از اندیشه هاست که برای ما ممنوع است. این اندیشه (اتحاد در عمل) را به آیندگان و نسلهای بعدی واگذار نماییم. تنها کافی است که ما اتحاد معنوی و اتحاد در زبان را عینیت بخشیم. عینیت اتحاد سیاسی را به نسلهای بعدی واگذار نماییم." (۱۰)

چنان که در سطور فوق اشاره گشت قاسپیرالی جهت احیا روح ملی و عمل در قامت ملی گرایی ترک مهمترین ابزار را عمل در قامت تشکیلات های ملی گرا می دانست و وظیفه ی اندیشه ی ملی گرایی ترک در گام نخست را تشکیل تشکیلاتهای ملی گرا بیان می نمود. چنان چه خود در این باب چنین می گوید:

"آیا نیازی به تشکیل حزب ملی است؟ مطلقا بلی. چرا که برای توسعه ی ایدئولوژی ملی در میان مردمان جامعه ابزاری کارا تر از آن وجود ندارد چنان که بسیاری از ملتها پیش از اقدام به تاسیس احزاب ملی خویش کرده اند. به ملت های ارمنی، گرجی، لهستانی، فین و حتی قوم کوچک استونیایی نگاه کنید، زمانی که ما در خواب غفلت بسر می بردیم ایشان اقدام به ایجاد تشکیلاتهای ملی گرا نموده اند. چرا باید ملتیهایی که نصف ملت ما نیز جمعیت ندارند تشکیلات های ملی داشته باشند و ما در مقابل تشکیلات گرایی بایستیم؟ چرا که ما جاهل بودیم، چرا که ما غفلت نموده ایم. اما اینها مختص به گذشته بود و حال را باید از هم اکنون تغییر داد." (۱۱)

اسماعیل بی قاسپیرالی از معدود نوابغ تاریخ اندیشه ی ملی گرایی ترک می باشد که در زندگی پر بار خویش پایه های تفکری جدید در میان مردمان ترک را بنیان

می دهد. فرهنگ یک جامعه عبارت از ذهنیت مردمان یک جامعه به جهان هستی که سامان دهنده ی بقای جامعه است. به نظر قاسپیرالی این فرهنگ و ذهنیت یک گروه انسانی است که پیوند و ارتباط میان آنها را تسهیل می کند و سبب می شود که گام در ایجاد جامعه ی ایده آل بگذارند و به نظر وی یکسان بودن فرهنگی پیش شرط شکل گیری هرگونه کنش جمعی در یک جامعه است. تفکر قاسپیرالی در این باب ایجاد فرهنگی مشترک میان ترکان با تکیه بر بنیانهای فرهنگی و تاریخی است. در نگاه وی تنها اشتراک زبانی برای احیای ملی مردمان ترک کافی نمی باشد مردمان ترک باید از جهت ذهنی نیز به یکدیگر نزدیک گردند. یعنی برای اتحاد مردمان ترک تنها وجود زبان ملی مشترک کافی نمی باشد باید تلاش نمود که گسست های فرهنگی موجود میان اقوام مختلف ترک زبان به سوی اتحاد و نزدیکی فرهنگی سوق پیدا کند. پس از اتحاد فرهنگی و زمینه سازی فرهنگی است که مقدمات توسعه ی اجتماعی و اقتصادی در میان مردمان ترک زبان فراهم می آید.

قاسپیرالی خود در این باب چنین می گوید:

"برای ترقی و تعالی یک ملت پیش از هر چیز تفکر و دگرگونی در فکر آن ملت نیاز است. بدون بیداری در زمینه های فکری توسعه ی اجتماعی امکان پذیر نیست." (۹)

قاسپیرالی جهت تسهیل دگرگونی در ذهنیت جامعه طرفدار ارگانیزه شدن و تشکیلاتی گشتن فعالیت های اجتماعی است. به نظر وی تنها از طریق تقسیم کار و عمل جمعی در سایه ی وجود سازمانهای گوناگون است که می توان ذهنیت جامعه به سوی دگرگونی و نهادینه کردن اساس های مدرنیسم رهنمون ساخت.

سومین پارادایم مهم در تفکر قاسپیرالی که به نوعی نتیجه ی دو پارادایم قبلی است مفهوم اتحاد در عمل است. به نظر قاسپیرالی پس از مهیا گشتن دو فاکتور اتحاد در زبان و اتحاد در فکر زندگی اجتماعی ترکان

قاسپیرالی پیشتاز اندیشه ی اتحاد اقوام ترک زبان جهان بود و به نوعی پدر معنوی تمامی ناسیونالیست های ترک جهان محسوب می شد که نخستین بار این اندیشه را بر زبان راند. اما از آنجا که فردی به شدت رئالیست بود برای تحقق این امر و اتحاد ترک زبانان جهان و عینیت یافتن این اندیشه ایده آلیستی خود شعار مشهور خویش یعنی اتحاد در زبان، اتحاد در فکر و اتحاد در عمل را اولویت حرکت در این مسیر بیان نمود. به نظر وی برای تحقق این اتحاد ابتدا باید پیش زمینه های آن مهیا گردند. یعنی ابتدا باید زبان ادبی مشترکی که قابل فهم برای تمامی ترکان جهان باشد شکل گیرد سپس در سایه ی دگرگونی در تفکر و فرهنگ مردمان ترک جهان زمینه ی فکری این امر مهیا شود و پس از آن به اقدام عملی دست یازند. که در نگاه وی این پروسه شاید نسل هایی متمادی به طول انجامد.

بزرگ مرد دنیای ترک به سال ۱۹۱۴ میلادی و در سن شصت و سه سالگی دار فانی را وداع گفت.

منبع اصلی:

- ĐSMAĐL GASPIRALI'NIN DĐN VE TOPLUM ANLAYISI, Muhammed ÖZDĐL, YÜKSEK LĐSANS TEZĐ, SÜLEYMAN DEMĐREL ÜNĐVERSĐTESĐ, ۲۰۰۹

بی نوشت ها:

- (1) Darhan Kydryaliyev, Türkistan'da Ceditcilik Hareketi ve Bunun Türkiye ile Münasebeti, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2001, s. 74.
- (2) Thomas S. Kuttner, "Rusya Müslümanları Arasında Ceditçilik Hareketi ve İslam Dünyası: Đsmaíl Gasprinskiy Kahire'de Yıl. 1908", Đsmaíl Bey Gaspralı Đçin, s. 423.
- (3) Seydahmet, Gaspralı Đsmaíl Bey, s. 29; Hasan Sabri Bey Ayvazov, "Đsmaíl Bey Gasprinski'nin Hayat-ı Hususiyesi", Türk Yurdu, C. 4, S.73, Ankara, 1999.
- (4) Akçuraođlu Yusuf, "Muallime Dair", Türk Yurdu, C. 3, S.72, Tutibay Yayınları, Ankara, 1999, s.404; Seydahmet, Gaspralı Đsmaíl Bey, s. 219.
- (5) Gaspralı, Seçilmiş Eserleri: I, s. 439, 440
- (6) Gaspralı, Seçilmiş Eserleri: 3, s. 121.
- (7) Gaspralı, Seçilmiş Eserleri: 3, s. 75.
- (8) Gaspralı, Seçilmiş Eserleri: 3, s. 134.
- (9) Ahmet Caferođlu, "Đsmaíl Gaspralı: Ölümünün 50. Yıldönümü Münasebetiyle Bir Etüd", Đsmaíl Bey Gaspralı Đçin, s. 6.
- (10) Kırımlı, "Đsmaíl Bey Gaspralı ve "Birlik" Kavramı Üzerine", Đsmaíl Bey Gaspralı Đçin, s. 65.
- (11) Gaspralı, Seçilmiş Eserleri: 2, s. 328.

نهاد. وی فردی بود به شدت خواهان تجدد که پیش شرط لازم برای توسعه ی مردمان ترک را شکل گیری روحیه ی ناسیونالیستی در ایشان می دید. وی پیش شرط این روحیه را در زبان، تفکر و عمل در قامت سازمان هایی مدرن بیان می نمود. قاسپیرالی علت عقب ماندگی مردمان مشرق زمین و در راس آن جمعیت کثیری از ترکان جهان را غوطه ور ماندن در جهالت و خرافات دینی می دانست. وی خواهان دگرگونی انقلابی در مذهب آن زمان و ایجاد اصلاحاتی گوناگون در دین اسلام می بود. اسماعیل بی قاسپیرالی را می توان از نخستین روشنفکران دینی در دنیای شرق محسوب نمود که به مسئله دین از منظری دگرگونه می نگریست. وی خواهان دینی بود که اجتماعی باشد و مسلمانان را به سوی توسعه ی اجتماعی و اقتصادی رهنمون سازد. اسماعیل بی قاسپیرالی علت اصلی پیشرفت کشورهای اروپایی و مغرب زمین را شکل گیری ملی گرایی و روح ملی در این ملتها بیان می نمود که با تکیه بر زبان، فرهنگ و تاریخ خود سبب تسهیل مفهوم همکاری اجتماعی در جامعه ی خویش گشتند.

اسماعیل بی قاسپیرالی به لحاظ ایدئولوژیک فردی بود لیبرال که آزادی را بر بسیاری از موارد دیگر رجحان می داد. اسماعیل بی با الگوگیری از غرب راه تعالی ملی و شکل گیری روح ملی در میان مردمان ترک را در مسئله ی آموزش نوین می دید و تمامی عمر خویش را جهت تحقق این امر صرف نمود. وی با تشکیل مدرسه هایی نوین به تربیت شاگردان ناسیونالیست و مدرنیست همت گماشت و با انتشار طولانی مدت نشریه ی "ترجمان" تاثیر شگرفی در میان روشنفکران جهان ترک بر جای گذاشت. اندیشه اسماعیل بی فرهنگ و دگرگونی فرهنگی را مقدمه ی دگرگونی اجتماعی می دانست که بواسطه ی آن می توان به توسعه ی اجتماعی و اقتصادی دست یافت.

چیلله گئجه سی آذربایجان و

چیلله قارپیزی

دکتر توحید ملک زاده

آیین مهرپرستی در میان رومی های باستان نیز رواج داشته و آنچنان قدرتمند بود که بعد از گرویدن رومی ها به مسیحیت، جشن زایش خورشید به جشن تولد عیسی مسیح تبدیل شد. بطوریکه امروزه ۴ روز بعد از شب چلله، مسیحیان میلاد عیسی مسیح را جشن می گیرند حال اینکه براساس شواهد جدی و حتی خود انجیل عیسی در فصل گرمی متولد شده است. حتی در سده ۱۷ میلادی، آیزاک نیوتن بحث می کند که روز تولد مسیح تنها به این دلیل انتخاب شده که با تحولات خورشیدی هماهنگ باشد.

در آذربایجان به سبب دارابودن زمستانهای سخت این عید و مراسم خیلی ملموستر می باشد. در آذربایجان، این شب آغاز چله بزرگ (بویوک چیلله) می باشد که ۴۰ روز ادامه دارد.

سرما پس از ۴۰ روز زورش را می زند تا دوباره سرما را برجهان حاکم گرداند ولی گرم شدن زمین عمر چله کوچک (کیچیک چیلله) را کوتاهتر می کند و پس از بیست روز بایرام آبی می رسد و مراسمات چهارگانه هر هفته در هر چهارشنبه شروع می شود. اهالی آذربایجان چهارشنبه اول را سو (آب) ، چهارشنبه دوم را اود (آتش)، چهارشنبه سوم را یئل (باد) و چهارشنبه آخر را آخیر چرشنبه یا تورپاق (خاک) می نامند.

از مراسمات جنبی و در عین حال اصلی شب چلله می توان نام برد:

۱- پای گوندرمه (هدایایی برای فرزندان خصوصا نوعروسان) - رسمی که با جدیت و علاقه فراوان در آذربایجان اجرا می شود.

۲- چیلله قارپیزی و استفاده از میوههای قرمز رنگ برای سمبولیزه کردن خورشید

۳- گردآمدن در منزل بزرگ و بایاتی گویی، خاطره گویی، تاپماجا، داستانسرایبی حماسی نظیر کور اوغلودر اثر گسترش رسانه های جمعی و خصوصا تلویزیون کلمه یلدا به صورت همه گیر وارد فرهنگ و زبان ملل ساکن ایران شده که قبلا اطلاعی از یلدا نداشتند ولی در آذربایجان این شب را چیلله گئجه سی می نامند. ۲۵ آذر ۱۳۹۷

یکی از قدیمی ترین مراسمهای رایج در آذربایجان که همچون جشن سال نو و یئنی گون (اول فروردین) ارتباط نزدیکی با نجوم دارد مراسم چیلله گئجه سی می باشد که هر سال با شکوه فراوان در میان خانواده های آذربایجانی برگزار می شود. آمادگی برای این شب به یادماندنی از چندین روز قبل شروع می شود و با شب نشینی در آخرین شب آذر به اوج می رسد.

اساس این جشن هماهنگ با سال اعتدالی و براساس تقویم ترکان در زمان سلجوقی یعنی تقویم جلالی - به افتخار سلطان جلال الدین ملکشاه سلجوقی- موقع تحویل ماه جدی (آذر) به قوس (دی) پایه ریزی شده است. شب این تحویل، طولانی ترین شب سال است و مردمان قدیم برای درمان ماندن از شر شب طولانی و در ضمن خوشحالی از تولد خورشید و نورانیت به جشن و پایکوبی می پرداختند.

در اساطیر جهان این شب را شب زایش خورشید می دانند و ارتباط آن با مهرپرستی مورد اتفاق تمام محققین می باشد. همچنان که تولد خدای دومی در میان سومریان در اول فروردین توسط آنان جشن اعلام می شد. مهرداد بهار اسطوره شناس برجسته و پسر ملک الشعرا بهار معتقد بود که نوروز جشنی آریایی نبوده بنابراین چیلله گئجه سی نیز جشنی آریایی نخواهد بود.

پاخلاوا (باقلوا)، توخوم (سئمیچکا) (توم) و مئیوه لر و دیگر شیرینیات لار دا بو گئجه ده سوفرده اولمالی دیر.

چیلله گئجه سی

چیلله گئجه سی نین عادت عنعنه لری

آذربایجان کندلرینده و شهرلرینده بو گئجه اوچون موختلیف عادت - عنعنه لر موجوددور. کورسو دوورونو ییغیلیماق، فامیلین بویوگری نین ائولری گئتمک، گئجه لر "تاپماجالار" و "باياتی لا" سویله مک بو گئجه نین عادت-عننه لری نندن دیرلر. هر حال دا "چیلله قارپیزی" یئمک بو گئجه نین تمل عادتی دیر.

چیلله قارپیزی

قیش فصلی نین ان اوزون سورن بؤیوک چیلله سی اؤز قار توفانینا، سویوق و دوندوروجو شاختاسینا گؤره ائل آراسیندا قارقیش دا آدلانیلر. بؤیوک چیلله نین باشلانديغی گونو، یعنی ۲۲ دئکابری بزن چیلله بایرامی دا آدلاندیرمیش لار. همین گونون گئجه سی ایلین ان اوزون گئجه سی اولدوغون دان بونا چیلله گئجه سی ده دئیلمیش دیر. چیلله گئجه سی نین آخشامی آدام لار قیش دان قورخمادیق لارینی نومایش ائتدیرمک اوچون تونقال لار یاندیریر، اودون اوستون دن هوپانیلر، تونقالین اطرافیندا رقص ائدیر، اهیلنجه لی اویون لار، تاماشالار گؤستریرلر. بؤیوک چیلله نین شرفینه هر ائوده آچیلیمیش سوفریه جانا ایستی لیک گتیرن دادلی-لذتلی یئمک لر قوبولور. بؤیوک چیلله سوفره سی نین ان ساییلیب-سئچیلن، یای دان محض بو گون اوچون ساخلانیلان چیلله قارپیزی دیر. خالق بو قارپیزین شانینه سؤز ده قوشوب:

قارپیز ائله، قارپیزی،

قالیب ایله قارپیزی.

بؤیوک چیلله آدیلا

چیلله گئجه سی یئر کوره سی نین قوزئی یاریم کوره سینده، ایلین ۳۶۵ گونونون ان اوزون گئجه سی دیر. بو گئجه، شمسی ایلی نین، دئی آیین باشلانقیچ گئجه سی، آذر آیی نین سونونجو گئجه سی و ۳ آی نووروز بایرامینا قالمیش بیر گئجه دیر.

میلاد تاریخی ایله دئکابری ۲۱-دن ۲۲-کئچن گئجه دیر. بو گئجه اساساً جمهوری آذربایجاندا، تورکیه ده و ایراندا قید ائدیلیلر.

بو گئجه ده قار یاغماسی چوخلو سئوینجه سبب اولور. همین گئجه عائله عضولری، قوهوم، دوست، تانیش صمیمیت له بیر یئر ییغیشیر و ایلین ان اوزون گئجه سینی مئیوه و چوخلو شیرینیات یئمکله قئید ائدیرلر.

بو گئجه نین ان اهمیت لی آتریبوت لارین دان بیری قارپیز دیر. اهالی قارپیز یئیر کی، سویوغا یوخ دئسین. بئله کی، هر عایله همین گئجه موتلق بیر قارپیز آلمالی دیر. اگر یئنی ائولنن لر وارسا اونلارا دا والیدئین لری طرفین دن قارپیز هدیه وئریلیر.

بو گئجه آذربایجانین ان دوغما، قدیمی و یئگانه گئجه بایرامی دیر. جویز (قوز) هالواسی، هویج (کؤک) هالواسی،

گۆپرتدیگیم کیمی، اکین ساحمده، تورپاغیمدا دا بئلهجه
گۆپر، بؤبو"

سوپودوجو اولمایان زامانلار بوستانلاری اولانلار، بیر-
ایکی یاخشی قارپیزی طاغینین اوستونده ساخلایب،
اوزونه هالاخ و جیویر توکردیلر تا سوپوق و حئیوانلاردان
اماندا قالسین. بونلاری چیلله گئجهسی اوچون
گوتورردیلر. بوگونکو گونده آذربایجان خالق، قارپیزلارین
میناب، دزفول و اهواز شهرلریندن الده ائدیلر.

خونچا

خونچانی بهی (داماد)ین عایلهسی پای اولراق گلینین
اؤینه آپاریر. خونچانین ایچینده قارپیزدان علاوه حریر و
باهالی پارچالار، میوهلر، آجیل و شیرینی لر گورمک آپاریلیر.
عادت اولراق خونچانین قارپیزی گوزل صورتده
بزنمهلی دیر.

چیلله گئجهسی اوچون بعضی بایاتیلار

چیلله چیخار بایراما بیر آی قالار

پینتی آرواد قوورمانی قورتارار

گندر باخار گودول ده یارماسینا

باخ فلکین گردش و غوغاسینا

داش ماکیدا چیلله گئجه سی بو نغمه نی اوخویارلار:

آی چیلله ، چیلله قارداش

آتین قامچیل قارداش.

بیر گلدین دانیشمادیق،

قلبیم آچیل قارداش

قوشا چایدا میاندا ادا چیلله آخشامی گون باتارکن اود

یاندیریب، اوستوندن آتیلارلار. سوئرادا

اودو قاریشدیریب ، داغیدیب، بئله اوخویالار :

چیلله قوودو، چیلله قوودو

سحر مینجیق ، سحر مینجیق. ۴۰

سحر مینجیق دئدیگده صاباحیسی گون مینجیق - مینجیق

یاغیش یاغماسینی آریلارلار .

دوشوب دیله قارپیزی.

عزیزیم، چیلله قارپیز،

دوشوبدو دیله قارپیز.

یغیلیب خورجونلارا،

گندیر یازگیله قارپیز.

چیلله قارپیزینی عادت ائوین بؤیوگو کسیر. او اولجه
قارپیزین زوغو اولان طرفینی دایروی کسب قابیغی
دؤرد حیسسه به بؤلور. اؤزو و دیگر عایله عضولری
اورکلرینده نیت توتورلار. او همین قابیق لاری یئره آتیر.
قابیق لارین نجه دوشمه سینی هر کس اورینده توتدوغو
نیتی ایله یوزور. قارپیزی کسن اونو دیلمه ییر. عائله نین
هر بیر عضو بو قارپیزدان یئیر. قونشولارا دا پای
گؤندریلیر. چیلله قارپیزین توملاری یغیلیب
ساخانلیلیر. ایناما گوره، چیلله قارپیزی نین توملاری
آتیلارسا، اوندا قارشیداک ایله محصول بولوغو اولماز.

بؤیوک چیلله نین ان مشهور آیینی، سؤزسوز کی، سمنی
گؤیتمک و اوندان حالوا بیشیرمک دیر. بو، بیر واخت
دوغرودان-دوغرویا سمنی بایرامی آدلانان بایرامین
چوخسای لی مراسیم آیینلرین دن بیریدیر. باهاری
چاغیرماق، بونولا دا طبیعتی یاشیل گورمک، اؤز اکدیگی
تاخیلین گؤیرمه سی آرزوسونون صونعی رمزینی یاراتماق
تشیبوسون دن ایره لی گلن سمنی گؤیرتمه یین تاریخی
اجدادلاریمیزین ایلکین امک، تصروفات حیاتی ایله
باغلی دیر. یاشایشی نی، دولانا جاغینی تصروفات ایلین
- باهارین، یازین باشلانماسیندا گورن اولو اجدادلاریمیز
تاخیلی صونعی شکیلده، یعنی ائو شرایطینده
گؤیتمک له تئز گلمه سینی، بونولا تورپاغین
ویانماسینی، محصولون جوجریب بؤیومه سی آرزوسونو
ایفاده ائتمیش لر. سؤزسوز کی، بورادا تقلیدی سحر
آکتی آپاریجی لیک تشکیل ائدیر. بو تقلیدی سحرین باشا
دوشولن معناسی بئله دیر: "محصولوم، سنی ائوده

خواجه (خوجا) دخانی

خراسانی

Xoca dæxani xorasanlı

خراسان به آناتولی آمده، در آنجا شهرتی عظیم کسب نموده و پس از مورد توجه سلطان علاءالدین کیقباد سوم قرار گرفتن، به دربار وی دعوت و در آنجا به خدمت پرداخته است و حتی در برهه ای، جهت بازگشت به موطن خویش خراسان از سلطان کیقباد کسب اجازه نموده است (از اینکه آیا دخانی به قصد خود عمل کرده و موفق به بازگشت به خراسان شده است یا نه اطلاعی در دست نیست).

بنا به مولف شاهنامه یارجانی خواجه دخانی به درخواست و امر علاءالدین کیقباد و بنام وی شاهنامه ای سلجوقی به اسم سلجوقنامه در بیش از ۲۰۰۰۰ بیت و به زبان فارسی تالیف نموده بود که به روزگار ما نرسیده است. با اینهمه شهرت خواجه دخانی بیش از اشعار فارسی وی یون غزلیات ترکی اش میباشد. دخانی شاعری درباری و اهل ذوق است. آثاری که از وی تا به امروز آشکار شده عبارت از قصیده و غزل هایی است که در ضمن نخستین نمونه های شعر کلاسیک ترکی سروده شده در خاک ترکیه امروزی نیز محسوب میشوند. وی در عین حال نخستین شاعر ترک در آسیای صغیر است که در موضوعات غیر دینی (لادینی) و دنیوی به سرودن و آفرینش آثار ادبی پرداخته است. هیچ شعری از وی با مضامین زهد، دینی، عرفانی، اخلاقی و یا تصوف بدست نیامده است. اهمیت شعر دخانی نیز در همین است که بدون تماس با موضوعات و مفاهیم دینی-عرفانی-صوفیانه و اخلاقی، و بدون دور از مفاهیم و تمایلات دیداکتیک، طبیعت، عشق، شراب، احساسات انسانی و موضوعات لائیک و غیر دینی را به طرز بسیار بدیعی ترنم نموده است.

از اشعار خواجه دخانی تا به امروز ۷-۹ غزل و یک قصیده بیادگار مانده است. زبان خواجه دخانی، هر چند عموماً به شکل ترکی آناتولی قدیم توصیف میشود، در واقع ترکی غربی مشترک قرن سیزده یعنی پیش از آنکه زبان ترکی در غرب به شکل کنونی آن به سه گروه لهجه

خواجه دخانی (خوجا دخانی): از ترکان خراسان. زیسته به سده ۱۳ میلادی. بانی شعر کلاسیک ترکی در آسیای صغیر، نخستین شاعر ادبیات دیوانی ترکی در ترکیه، آغازگر شعر غیردینی در ادبیات کلاسیک ترکی آناتولی. "عشق" مهمترین تمای سروده های دخانی است.

شاعر برجسته خوجا دخانی به نظر حکیمت ایلایدین در اواخر قرن سیزده و اوایل قرن ۱۴ همزمان با سلطنت سلطان علاءالدین اول سلجوقی (۱۲۲۰-۱۲۳۷) و بنا به فواد کؤپرولو همزمان با آخرین سلطان سلجوقی علاءالدین کیقباد سوم (۱۲۹۸-۱۳۰۱) زیسته است. خوجا دخانی که نخستین نماینده ادبیات دیوانی و کلاسیک ترکی در آسیای صغیر و همچنین آغازگر شعر غیردینی ترکی در آناتولی بشمار میرود، اصلاً از ترکهای خراسان میباشد از موطن خویش به پایتخت دولت ترکی سلجوقی در قونیه ترکیه امروزی مهاجرت نموده و در آنجا اسکان گرفته بود. آنگونه که از قصیده ای که به سلطان اتحاف نموده و نیز از برخی از غزلیات وی بدست میآید، وی در زمان کیقباد و در سنین پختگی خود از

های ترکی (ترکیه، آذربایجان و خراسان) تقسیم شود است (و از اینرو میبایست که در تاریخ زبان و ادبیات ترکی آذری (آذربایجان، ایران، خراسان) نیز تدقیق و گنجانده شود). شعر ترکی دغانی نه تنها از نظر حسیات، مفاهیم و مضامین در حد کمال میباشد بلکه از جهت شیوه پرداختن به آنها، تکنیک و نظم و اسلوب زبانی نیز بسیار محکم، غنی، بینقص و تمیز است. بی شک خواجه دغانی خراسانی که شهرتش تا قرون ۱۶ نیز ادامه داشته، یکی از بزرگترین هنرمندان عصر خود بشمار میرود. در مجموعه های نظیره از جمله مجموعه النظایر عمر بن مزید (۱۴۳۶) و جامع النظایر اگریدیرلی حاجی کمال (۱۵۱۲) نظیره هائی بر اشعار دغانی موجود می باشند.

گرامیداشت این شخصیت بزرگ ادبی و خدمت بیمانند وی به زبان و ادب ترکی در وطن خویش ایران، از سوی ادبا و فرهنگیان ترک، مراکز و انجمنهای ادبی فرهنگی ترکی در سراسر کشور بخصوص ترکهای خراسان و مقامات این خطه، (که به تعبیری زایشگاه زبان و فرهنگ و باورهای اعتقادی تمام ترکهای ایران و آذربایجان و ترکیه میباشند) بیشک اقدامی گرچه اهمال شده، ولی بسیار مقبول و بجا شمرده خواهد شد.

گرچه یه هو

غزل - خواجه دغانی خراسانی - قرن سیزده میلادی

بیرینجی قوشوق

عجب، بو دردیمین درمانی یوخ مو؟

یا بو صبر ائتمه یین اورانی یوخ مو؟

یانارام موملایین باشدان آیاغا

نه دیر، بو یانماغین پایانی یوخ مو؟

گوله ر دوشمن منیم آغلاماغیما

عجب، شول کافیرین ایمانی یوخ مو؟

دلپیدیر جیهه ریمی غمزه ن اوخو
آرا، اوره کده گؤر پئیکانی یوخ مو؟!

گؤزو خنجه رله رین بوینومو چالدی
عجب، اول ظالیمین ایمانی یوخ مو؟

سو کیمی قانیمی تورپاغا قاردین،
نه سانیرسین، غریبین قانی یوخ مو؟

جمال-ی حوسنونه مغرور اولورسون،
کمال-ی حوسنونون نوقصانی یوخ مو؟

به ییم! دغانی یه اولمه زده ن اؤنده ن،
تاپینا ارمه یین ایمکانی یوخ مو؟

ایکینجی قوشوق

صبر ائيله کؤنول دردینه درمان اره، اومما
جان آتما اودا بیهوده، جانان اره، اومما

گؤزون صده فینده ن نچه دوردانه تۆکه رسین
شول دیشی گؤهر، دوداغی مرجان اره، اومما

گر وصل دیله رسه ن قو بو فریادی ای بولبول
گول غونچا گیبی آغزی گولوستان اره، اومما

اینجه لدیسه هیجر ایله قارینجا گیبی بئلین
فیرقه ت نجه بیر اول سولئیمان اره، اومما

فریاد-و فغان ائتمه ای بولبول داخی آغزین
یوم غونچا گیبی یینه گولوستان اره، اومما

مقصود اونون کیم، اله دوشوار اریشیر
بیرتما یاخانی الینه آسان اره، اومما

جمال-ی طلعتی لئیلی گوله می وئردی عجهب
کی ائتدی عاشیق-ی مجنون هزار دستانی

اگر گول اورمادیسا بولبولون اوره یینه اوخ
نچون بولاشدی قیزیل قانا شوئله پئیکانی

قدهح الیمده-وو ساقی ندیم-و قارشیمما گول
دئسین حسود گؤروبهن ذی عئیش-ی سولطانی

گئچیرمه فورصه تی بوینون اهیپ بنه فشه گیبی
کی گول بیگی گئچهر اوش تنز عؤمر دئورانی

سوجی یئرین قانیدیر، یئر اوتما دان سن ایچ
بو گول دمینده کی قارون-ی مؤحته شه م کانی

چو عؤمر باقی دئییلدیر گل-و شاراب ایله خوش
بو باقی عؤمرونو سور تا کی عؤموردور فانی

نچه ندیم-و نچه دوست دئدی قومرو بیگی
یاریندان آیری دوشه لدهن بو رسمه دخانی

بئشینجی قوشوق

زئهی دئولت کی گؤزله ریم، اوزوندهن اولدو نورانی
ویصالین لوطف ائدیپ ساودی، باشیمدان گئری هیجرانی

سئوهره م سنی جان بیگی، خطا دئدیم معاذلله
نه میقداری اولا جانین کی بنزه ده م سنه جانی

اوجا بو یون قیلیر بنده چمه نده سرو-ی آزادی
اوزون مئهری ائده ر تابان، فله کده ماه-ی تابانی
اگر امسه یدی سنین لبی لعلیندهن ایسکه نده ر
نده ردی ایسته ییپ بونجا جاهاندا آب-ی حئیوانی

بو رسمه دخانی دوره ر-ی ؟ شمع گیبی زار
باشدان آیاغا عؤمرونو پایان اره، اومما

اوچونجو قوشوق

بیر قده حله بیزی ساقی غمدهن آزاد ائیلهدی
شاد اولسون کؤنلو اونون کؤنلومو شاد ائیلهدی

بنده ایدی بونجا ایلله ر قددینه سرو-ی رهوان
دوغرولوقلا قوللوق ائتدیییچون آزاد ائیلهدی

خوسروو-ی خوبان ائدهن سن دیلبره-ی شیرین لبی
بیسوتون-ی عئشق ایچینده منی فرهاد ائیلهدی

اود ایله قورخوتما واعیظ بیزی کیم لعل-ی نیگار
جانیمیز بیزیم اودا یانماغا مؤعتاد ائیلهدی

نصص گتیردی حوسنونون دعواسین ایثبات ائتمه یه
اول کی یارین قاشینی نون-و گؤزون صاد ائیلهدی

آلدادیپ آلدی دخانی یوخ باهایا جانیمی
سورانا بیر بوسه یه آلدیم دئییه آد ائیلهدی

ایسته ر ایسه ن مولک-ی حوسن آباد اولاد ائیله کیم
پادیشاهلار داد ایله مولکونو آباد ائیلهدی

دؤردونجو قوشوق

باهار اریشدی و قیلدی جاهانی نورانی
گلین تفه رروج ائده لیم گول و گولوستانی
عجهب نه سئحر اوخویوپ سحر یئلی اوردو
کی جننه ت ائتدی گول-ی ترله باغ-و بوستانی

اگرچی جمعه شمع ایسه، بوگون هر جمع آراسیندا
پریشان قیلما ساچینی، اسیرگه من پریشانی

بوگون چون حوسن دئورانی سنیندیر اییی آد ایله
سوره گۆر دئور-ی حوسنونو کی گئچهر حوسن دئورانی

جمالین ائی بوت-ی چینی جاهانی توتدو سرتاسهر
نیته کیم روم ائلین شئعریله بوگون توتدو دخانی

آلتینجی قوشوق

آی اوزونده خط بلیرسه گۆزلهریم گیریان اولور
هاله گۆرونسه کنار-ی ماهدا باران اولور

لعلین اوچون گۆزلهرین بیر بیرینه خنجهر چکهر
اول ایکی مست آراسیندا قورخارام کیم قان اولور

گول بوداغی گیبی گولشهنده سالینسان ناز ایله
قارشینا باشین سالیپ سئو-ی رهوان حئیران اولور

زولفو اوستونده گۆره ندیر گوشه-یی ابروسونو
سایه سی توتموش جاهانی نئجه خوش ائیوان اولور

گیزله دی خططی دخانی خاتهمین دیلده توتار
شیمدی فیتنه دئوریدیر، یوخ یئرله چوخ بؤهتان اولور

یئددینجی قوشوق

بویون جننه تده طوبایه اگر سالماز ایسه سایه
کیم اونو جننه ت اهلیندن نظرده بیر چۆپه سایا؟
اگرچی کیم موطه ووه لدیر ساچینین هیچ اوجو یوخدور
سور آخیر قیل به قیل دئسین، نسیم-ی عالییه سایا

دیشین دورلهرینه لالا اولورسا لؤلوی-یی لالا
بو منصب چوخ دئییل میدیر بوگون لؤلوی-یی لالا

خط-و خال-و ساچین گۆروپ کؤنول سئوداسینا دوشموش
دی میسکین گۆز قارا ائدیپ نه دوشدو بونجا سئودایا

جمالینلا بیر آریا گلیر اولسا موقابیل آی
جمالین ایتتیصالیندان دوشهر مین ائحتیراق آیا

کؤنول وئردیم بلا آلدیم، قد-ی بالانی چون گۆردوم
کؤنول وئرمه ک بلایمیش بیلیمه دیم بو بالایا

کلام یازدی بو سئودایی، باشیما چون قلم بیگی
باشین گئتسه یئتهر منه، بو سئودا سود-و سرمایا

بو سئودانین اودودور دون گون یانار ایچیمده پئنهانی
سیرایه ت ائدیبه ن بیر گون توتوشوسار سووئیدایا

سؤزویله گرچی دخانی، گۆهره کانی دورور ایلا
زر اولدو ایشی چون وئردی کؤنول سن سیم سیمایا

سکیزینجی قوشوق

زئهی گۆوهه ر ک. آرلیقلدا گۆوهه روه شدیر دیشی لؤلؤ
اوزون گۆروپ اورور یئرله اوزن هر دم گول-ی خودرو

اوزو گولدر ساچی سونبول بویو سرو-و لبی شکهر
ملهک سیره ت حسه ن صوره ت قاشی فتنان گۆزو جادو

بیلیسیزلیک ائدیپ بو کیم موقابیل اولدو اوزونه
قامویا روشه ن اولدو کیم قاتی اوزلویوموش گۆزگو
یئریدیر داغلارا دوشسه م بوگون فرهادوهش اوندان
کی شیرین سؤزلهری واردیر شکهرده ن هم داخی دادلی

جاهان جننهت اولوپ دورور سراسر گر اینانمازسان
گوزون نرگیس گیبی آچ گور کی گولدر حور-و غیلمانی

مگر بزم- شهه نشه دیر لطافه تده بوگون گولشه ن
ک. اولوپدور بولبول-و قومری ندیم-و هم خوش الحانی

شهه نشاه-ی فله ک ریفعت اعلا-یی دین-و دنیا چون
کی قتل ائندی علی بیگی جاهاندا نسل-ی مروانی

علی واردیر اگه هر کیم گوره ظاهیر دیله ر ایسه
علی گیبی گوز آچیپ گور جاهاندا شیر-ی مردانی

سولتیمان روحو شاد اولدو کی فیتنه دیوینه بنده
بیراخیبان بزه میشدیر بوگون صحن-ی گولوستانی

اهیا شاه-ی فله ک ریفعت کی داییم بختیله دئولت
قیلیر درگاهینا سجده اورور تورباغا پیشانی

ائشیدید آدینی شاهیم سفر قیلدیم بو ایقلمه
اریشدیم اوزونو گوردوم دندیم ذی وجه نورانی

همیشه تا بو مئوسیمده جمال-ی طلعه تی گونون
سنین اوزون بیگی شاها بزه مهز باغ-و بوستانی

سخاوه تده شجاعه تده داخلی آدین ائشیدیدیم
سنی حاق موسته دام ائتسین سئوه رسین دینی ایمانی

مرووه تده نه کیم واردیر منیم حاققیمدا قیلدین سن
وفانین معدنه ی اولدون سخانین لوظف ایله کانی

دیله ییم بو دورور سنده ن بو دوردو ساخلاقیل مؤحکم
همیشه دینیه عدلی شجاعه تله خوش ائحسانی

اوز اوروپ تاپینا گلدی ایجازه ت وئر اونا شاها
کی یینه دئوله تینده من گوره م ملکی خوراسانی

بحمدالله کی مدحینی ائدیپ هر مجلس ایچینه
دهانیندان دورر-ی معانی تۆکه ر سوزیله دخانی

نجه گوزله یه م اول قاشی کی خشمی یایینی قورموش
آتار کیرپیکله ر اوخونو پئیاپئی گوزومه قارشی

بئلینده ن کیمسه نه هرگیز خبه ر وئرمه یه بیر قیلجا
کمه ر گر قیل یارانلارا خبه ر وئرمه ز ایسه گیزی

دئیل مومکون کی کونولده ن اویوتله چیخارام اونو
آغارماز هیچ دخانی یویوبان صوره ت-ی هیندو

دوققوزونجو قوشوق (قصیده)

سون ائی ساقی گوله گوله بیزه اول روح-ی رئیحانی
کی گول یینه بزه میشدیر بوگون صحن-ی گولوستانی

جمال-ی صوره تین لئیلی گوله می وئردی مجنون دور
کی بولبول گۆیه اردیردی بو دم دردینده ن افغانی

عجه ب دئیل اگه ر بولبول قیلیرسا نغمه -یی داوود
کی گول اوستونه توموشدور سؤیوت چتر-ی سولتیمانی

چو یوسف میصر شهرینده عزیز اولدو گول-و بولبول
اوش آیدیر گنجه -وو گوندوز فغان چون پیر-ی کنعانی

اگه ر اوخ اورمادیسا گول، یینه بولبول اوره یینه
نه چون قانا بولاشیپدیر سراسر جومله پئیکانی

گول-ی سوری، گول-ی سوسه ن، گول-ی نسرین، گول-ی رعنا
بو دوردویله بزه نمیشدیر جاهانین چار ارکانی

بو دورلو گول. لهر ایسته رسه ن بقا باغیندا وار ایسته
دریغا کیم وفا ائتمه ز بیزه بو عاله م-ی فانی
بو گول دئورینده عؤمرونو گنچیرمه ضایع ائی غافیل
کی گول دئوری بیگی تئزجه ک گنچه ر بو عؤمر دئورانی

مودام ایچ بیر یاناعی گول نیگار ایله گولوستاندا
کی قارشینا قیلا هر دم یاناقلارلا گول افشانی

بو مئوسیمده گول-و مئی له کیشی بسله مه سه جانین
سان اونو بیر قورو گووده کی یوخدور عقل و جانی

یثری دورور قولاغیندا توتاسین سۆزومون دورورون
کی اول دوردهن خجاله تده قالپیدیر دورر-ی عوممانی

دیله ییم بو دورور سندهن بو دؤردو ساخلاقیل مؤحکمه
همیشه دینیه عدلی، شجاعه تله خوش ائحسانی

دیری اولدوقجا من قولون ائشیده سین اه یا شاهیم
سنین مدحینه دولدورام نچه دفته ره دیوانی

کمال-ی دئوله تین گونو بزه سین باغ-ی دونیانی
داخی نوقصان خزانیندان ایلاهییم ساخلا سین آنی

اونونجو قوشوق (؟) بو شاعرین "رسمی" تخه لوصولو قوشارا عایید
اولدوغو ساولانمیشدیر)

وصفی لبینله شئعریم اولور سر به سر لذید

کییم آبی، قندی موکرره ائدهر لذید

Köprülüzade, Mehmet Fuat (2 Alalık 1926) Selçukiler Devrinde Anadolu –
Şairleri, Hoca Dehhani, Hayat Mecmuası. s1 s 4-5 Ankara
Köprülüzade, Mehmet Fuat (15 Kasım 1928) Selçukiler Devri edebiyatı –
Hakkında Bazı Notlar. Hayat Mecmuası. , c.4. s.102, s.488. Ankara
F. Köprülü, Anadolu Selçuklu Tarihinin Yerli Kaynakları, TTK-Belteten, –
1943, VII, s. 379-458
(Mecdut Mansuroğlu , İstanbul dergisi (1 Temmuz 1945, Sayı 19-
Mansuroğlu, Mecdut (1947) Anadolu Türkçesi (13. Asır) Dehhani ve –
Manzumeleri. İstanbul
Hikmet İlâyдын, Dehhani'nin Şiirleri, Ö.A. Aksoy Armağanı, 1978, TDK –
neşri

سۆزلوک:

آرا: بجوی
ارمه ک: وصول
اره ییم: برسم
اریشدی: رسید
آریلیق: خلوص، پاکي
اسیرگه: دریغ کن
امسه یدی: اگر می مکید
آن: او
اوخ: تیر
اوران: اندازه و نسبت
اورماق: وورماق، زدن
اوزو آغ: رو سپید
اؤلوجه ک: به هنگام مرگ
اؤندهن: پیش از
اؤیوت: پند، موعظه

ائده لیم: بکنیم
آیدیر: می گوید
ایرماق: رودخانه
ایشده: اینک
اینجه لمه ک: نازک شدن، ظریف گشتن
ایبی: نیک، نیکو
باخادورسون: خیره شود
بسله مه سه: اگر تغذیه نکند
بلیرسه: اگر پدیدار شود
بلیرمه ز: آشکار نمیشود
بولاشدی: آغشته شد
بیته: سبز شود، بروید
بیگی: مانند
بیلیسزلیک: جهالت، نادانی
بیلیمه دیم: ندانستم
تایی: حضور
تاپینا: به درگاهت
توتوشماق: آتش گرفتن، شعله ور شدن
تئجه ک: به زودی، فوراً
چاغ: زمان، وقت
دورلو: نوع، گونه
سانیرسین: گمان میکنی
ساودی: دفع کرد
سوجی: شراب
سور: بران، بگذران
سوران: پرسنده
سؤیوت: بید
شول: این
شؤیله: اینگونه
قانی: سخت
قاردین: آمیختی
قارینجا: مورچه
قامو: همه
قامیش: نی
قو (قوی): بگذار
قوللوق: بندگی
قیشلماق: مسکن گزیدن (در زمستان)
کؤنلو آلچاق: متواضع
کؤنول: دل
گؤزگو: آینه
گؤمون: دفن کنید
گیبی: مانند

گئری: عقب

مو؟ آیا؟

مولایین: مانند شمع

میصیر: مصر

نیته کییم: همانگونه که

یویوبان: با شستن

در دوره ایلخانی، اغلب برای متصدی عنوان «آغاجی» از لقب «ترخان» استفاده می‌کرده‌اند.

مادر او «بانو خانزاده بیگم» بود که در ماه رجب سال ۸۱۴ ه‍.ق در مشهد درگذشت و در جوار آرامگاه امام رضا مدفون است.

گوهرشاد همراه با برادرش امیر قره یوسف (۷۹۰-۸۰۲ ه‍.ق) که در دربار تیموریان در هرات وزیر بود نقش مهمی در تاریخ اوایل دوره تیموری ایفا کردند. تحت حمایت او، زبان فارسی و فرهنگ ایرانی به عنصر اصلی در دربار تیموریان ارتقاء یافت. او و همسرش سلطان شاهرخ تیموری، نوعی رنسانس فرهنگی، از طزیق صرف حمایت بی‌دریغ خود از هنر و جذب هنرمندان، معماران، فیلسوفان و شاعران به دربار خود به‌وجود آوردند. عبدالرحمن جامی یکی از مشهورترین هنرمندانی بود که تحت حمایت ایشان قرار گرفت. گوهرشاد به تاریخ و ادبیات علاقه‌مند بود و مهری هروی، از زنان شاعر نامدار قرن نهم، مصاحب و ندیمه او بود. بسیاری از نمونه‌های بدیع معماری دوره تیموری در هرات هنوز باقی است.

و امروزه آثار معماری، مینیاتور، کتب خطی، آثار خوشنویسی و دیگر هنرهای صنایع به‌جا مانده از آن دوران، از ممتازترین آثار هنری در جهان محسوب می‌شوند.

از آثار و بناهای خیریه‌ای که توسط گوهرشاد خاتون بنا شد، مسجد جامع، مدرسه و خانقاه شهر هرات افغانستان و مسجد جامع مشهد در ایران بیش از همه اهمیت دارند که در هر دو شهر به نام آن بانوی نیکنام به «مسجد گوهرشاد» موسوم و مشهور می‌باشند و از شاهکارهای هنر معماری و کاشی کاری قرن نهم هجری به شمار می‌روند. همچنین او آثار ارزنده‌ای در حرم امام رضا و اطراف آن پدید آورد، از جمله دو رواق «دارالحفاظ» و «دارالسیاده» را بنا کرد. معمار این دو رواق و دو مسجد در هرات و مشهد، قوام‌الدین شیرازی بود.

مهدعلیا، ملکه گوهرشاد

بیگم (۷۸۰ - ۹ رمضان ۸۶۱ ه‍.ق)

MƏLƏKƏ GOHƏRŞAD BƏYİM

780- 861 H.Q

حاضیرلادی : دکتر حسین شرقی

معروف به گوهرشاد آغا از اشراف زنان خراسان و از نامداران و سیاستمداران دوره تیموریان است. او زنی بسیار نیکوکار، ثروتمند، ادب دوست، هنرپرور، باوقار، خردمند، بااحتیاط و باسیاست بود.

گوهرشادخاتون همسر سلطان شاهرخ تیموری بود که پس از پدرش امیر تیمور، به مدت ۴۳ سال بر مناطق وسیعی از ایران و افغانستان حکمرانی کرد.

توسط او در سال ۱۴۰۵ م پایتخت تیموریان از سمرقند به هرات منتقل شد.

پدر گوهرشادآغا، «غیاث‌الدین ترخان» بود که از بزرگان خاندان تیموری به‌شمار می‌آمد و در جنگ‌های بزرگی شرکت داشت و لقب «ترخان» را چنگیز شخصاً به او داده بود. ترخان یا آغاجی یا آغجی، عنوان منصب خاصی در دستگاه امرای ماوراءالنهر و خراسان بوده است که دارنده این منصب، واسطه میان سلطان و مردم بوده، و به خاطر حشمت و نفوذی که داشته، بدون التزام به رعایت نوبت و رخصت، نزد سلطان بار می‌یافته است.

اسم گوهرشاد در دو جا با کاشی معرق نگاشته شده است: یکی در قسمت بالای در نقره‌ای که به دارالسیاده می‌رود و دیگری بر کتیبه ایوان مقصوره که به خط زیبای شاهزاده بایسنقر می‌باشد.

در قسمت وسط نیز کتیبه‌ای به نام محمد رضا امامی وجود دارد. شیوه ساخت این مسجد به سبک چهار ایوانی است و در طی سال‌ها گنبد آن چهار بار تعمیر شده است. سبک معماری این بنا به شیوه تیموری و نام معمار آن استاد قوام‌الدین شیرازی ذکر گردیده است.

معین الدین شاهرخ تیموری (۸۰۷ - ۸۵۰ هـ ق/۱۴۰۵-۱۴۴۷ م) نام چهارمین پسر تیمور گورکانی (۷۷۱ - ۸۰۷ هـ ق/۱۳۷۰-۱۴۰۵ م) و یکی از جانشینان او و از بزرگترین پادشاهان تیموری است.

شاهرخ هنرپرور و ادب‌دوست بود و به علم و هنر بسیار علاقه داشت. شورش‌های جدایی طلبانه را فرونشاند و بر آبادانی خراسان زمین همت گمارد. او پایتخت خود را از سمرقند به شهر هرات منتقل کرد و آن شهر را مرکز هنرمندان و دانشمندان ساخت. سبک هنری یا مکتب هرات تحت حمایت او و پسرش بایسنقر شکل گرفت. همسر او گوهرشاد آغانیز بناها، مساجد و مدارس بسیاری بنا کرد که مسجد گوهرشاد مشهد، مسجد گوهرشاد هرات و مدرسه گوهرشاد در هرات از آن جمله است.

پس از مرگ تیمور حاکمانی که از ترس حاضر به اطاعت او شده بودند هر کدام علم استقلال برافراشتند. هریک از فرزندان تیمور نیز در گوشه‌ای حکومتی تشکیل دادند. سرانجام شاهرخ با غلبه بر رقبا به عنوان جانشین پدر حکومت را در دست گرفت. شاهرخ برخلاف پدرش مردی آرامش طلب بود و به عمران و آبادانی علاقه بسیار داشت. این وضع در زمان جانشینان او نیز کم و بیش ادامه یافت. پس از او پسرش الغ بیگ (۸۵۰ - ۸۵۳ هـ ق/۱۴۴۷-۱۴۴۹ م) حکمران امپراتوری تیموری شد.

این زن نیکوکار پس از سن ۸۰ سالگی در نهم رمضان سال ۸۶۱ هـ ق/۱۹ ژوئیه ۱۴۵۷ م در جریان قیام میرزا ابوالقاسم بابر در دوره سلطنت سلطان ابوسعید، به دسیسه جمعی از امرا و مشاوران سلطان ابوسعید به دستور آن پادشاه در شهر هرات کشته شد و در کنار قبر فرزندش شاهزاده بایسنقر میرزا و همسرش سلطان شاهرخ تیموری در مجموعه مدرسه و مسجد گوهرشاد هرات به خاک سپرده شد که آرامگاه او هنوز باقی است.

مسجد گوهرشاد

در مشهد در جنوب حرم علی بن موسی الرضا به ۸۲۱ ق/۱۴۱۸ م به دستور گوهرشاد بیگم همسر شاهرخ ساخته شد. به دلیل ظرافت و زیبایی کاشی‌کاری و خط و اسلوب معماری مسجد گوهرشاد، این مسجد از شاهکارهای معماری ایرانی در دوره تیموری؛ و به دلیل موقوفات بسیار و مجاورت با آرامگاه علی بن موسی الرضا از مهم‌ترین و شلوغ‌ترین مسجدهای ایران به شمار می‌رود، به طوری که برخی آن را پربازدیدترین مسجد در ایران می‌دانند.

بارها و در زمان‌های مختلف، بر اثر عوامل طبیعی و انسانی صدمات فراوانی متوجه مسجد گوهرشاد شده است؛ از جمله در زمین لرزه سال ۱۰۸۴، ایوان مقصوره صدماتی دید که بازسازی گشت و همچنین از جمله مرمت‌های دیگر مسجد پس از گلوله‌باران روس‌ها در سال ۱۳۳۰ هـ ق بود که به صدمه دیدن گنبد و ایوان‌های مسجد منجر گردید که در سال ۱۳۳۹ قمری گنبد و ایوان مقصوره و ایوان‌های شرقی و غربی مسجد مرمت گردیدند. گنبد ایوان مقصوره، در سال ۱۳۳۹ ش برای مرمت اساسی تخریب گشت و ساخت مجدد آن توسط معماران ایرانی وزیر نظر مهندس عباس آفرنده و با رعایت همان ویژگیهای گذشته و حفظ مشخصات اصلی آغاز گردید و در سال ۱۳۴۱ ش خاتمه یافت که در همان زمان نیز سنگهای ازاره داخل ایوان مقصوره تعویض گردید و کف ایوان با سنگهای مرمر مفروش گشت و در سال ۱۳۴۵ ش دور ساقه گنبد با کاشی معرق کتیبه‌ای مزین گردید.

میرزا علی ثقه الاسلام کیم دیر؟

(دوغموم ۱۲۳۹ ش - تبریز / شهادت ۱۲۹۰ ش - تبریز)

تبریزی میرزا علی ثقه الاسلام، حاج میرزا موسی ثقه الاسلامین بویوم اوغلو، مشروطه انقلابینین آدلیم شهید و عالیم لریندن بیرسی دیر.

او دینی تحصیلاتینی تبریزده بیتیردی سونرا عتبات عالیات دا، زین العابدین مازنداری و باشقا بیر چوخ بؤیوک عالیمین یانیندا تکمیل لشدیردی. ایرانا دؤندوکدن و آتاسینین اؤلوموندن سونرا، مظفرالدین شاه، ولیعهدینین سوزنون اساسیندا، اونا ثقه الاسلام آدینی وئردی.

ثقه الاسلام، ایران و عتبات دا، فقه، اصول، حکمت، کلام، تاریخ، جغرافیا، نجوم، ادبیات، رجال علمی و کتاب شنایلیق اؤیرندی. او تورکجه، فارسجا، عربجه و فرانسیزجادا یازیب، اوخویوب و دانیشا بیلیردی. او تاریخ، کلام و مثنوی ده صاحب نظر ایدی. او متبحر بیر ناطق اولاراق، فلسف و عرفان ساحه سینده ده چالیشمیشدی.

ثقه الاسلام عدالت ایسته مه حرکاتی و سونرالار مشروطه زمانیندا، بو حرکت لرین جدی حامی لریندن ایدی. آذربایجان ایالتی نین ایشه باشلاماسی ایله، اورا آزادلیق

ایسته یین لرین اوجاغی حالینا گلدی. ائله ققه الاسلام ایسه بو اوجاغین حمایت ائدن لریندن اولاراق، «انجمن» درگی سینین یازارلاریندان بیرسی اولدو. اونون ایالتی انجمن ده حضورو، مشروطه چی لره بیر دایاق اولاراق اونلاری گوجلندیریردی. او سید جمال الدین اسدآبادی کیمی، مختلف مذهب و حکومت لرین اولدوغو حالدا، اسلام دونیاسینین اتحادی و مسلمانلارین سیاسی وحدتینه اینانیردی، بونولا برابر اجتماعی مسئله لره دن ده غافیل دئییلدی. ثقه الاسلامی «لال لار» رساله سینده، اؤز دئدینه گوره « دیلسیز مشروطه نین دیلیندن، مشروطه چی لر عریضه سی» یازیلاریندا، او مشروطه نین گوجلو دیلی ایدی و مشروطه نی نجف اشرف عالیم لرینه توضیح وئریب و آچیقلایردی.

ثقه الاسلام علمی و فنی مرکز لرین دوزنیلمه سی و علم و فن اویرنمه سین، اولکه نین لاپ ضروری احتیاج لاریندان بیلیردی. او داخلی استحصالاتا تاکید ائدرک، کرک سیز و زائد جنس لرین اولکه یه گتیریلمه سی و اولکه ثروتینین اولکه دن چیخماسینا سبب اولان هر طور خارجی تجارت له مخالفت ائدی، تنقید ائدیردی.

روسلا تبریزه گلدیکدن سونرا، ثقه الاسلام ۱۲۹۰ نجی شمسی ایل (۱۳۲۹ ربیع الاول) نوروز بایرامی حاقیندا تبریز آدلی درگی ده بیر مقاله یازیب، اهالی دن ایسته دی اوزگه قوشونون تبریزی اشغال اتمه سی سببیدن بو ایل نوروز بایرامی شنلیگی توتماسینلار. ائله بو یازینین نتیجه سینده او ایل تبریزده نوروز بایرامی عزیزلنمه دی. بیر سیرا محقق لر بو مقاله نی ثقه الاسلامین روس لار الی ایله شهید اولماسینین بیر عاملی ساییرلار.

روسلا ثقه الاسلام و باشقا یئددی نفری ۱۲۹۰ نجی شمسی ایلین عاشورا گونونده، ائله عازدارلیق ائدن دسته لرین مراسیم لرینین یاخینلیغدا دارا آسدیلار. ثقه الاسلامین مزاری تبریزین مقبره الشعراسیندادر.

منبع: شهریار نیوز

– اونلار سنى تانیپیرلار، سایغی ایله یاناشیرلار، باکیدا کئچیریلن معتبر توپلانتیلاردا دعوت ائدیرلر، هم ده تکجه یوخ، منیمله.

– من ده اونلاردا سایغی ایله یاناشیرام. آتامین خاطیره لری، سؤیله دیکلری بزن یادیم دوشوب. او آداملاری، یئرلری گۆرمک ایستگی منه گوج گلیب. بونون اوچون نه ائده جگیمی، نئجه ائده جگیمی بیلیمیردیم. بلکه ده ایشیمین چوخلوغوندا باشیم آیلیمیردی کی، دوشونوم. – پاريسده دوغولوب بؤیومگینه، عؤمور بویو فرانسادا یاشاماغینا باخمایاراق قلبن تاریخی وطنینه باغلیلیغین اولوب، – کئندیس سؤیله دی، – قیرخ ایله یاخین بیرگه حیاتیتمیزدا بونون شاهیدی اولموشام. بئله ده اولمالیدی، سن صمیمین، اینجه سن.

– آتام اورانین آداملاری، او یئرلر هاقدا دانیشاردی. او، هم ده آذربایجانین موسیقی آلتلرین-ده چالماغی، شرق موسیقیسینی بیلیردی. ائوده تئز-تئز تاردا ایفا ائدردی. منه ده چالماغی، شرق موسیقیسی ایله ماراقلانماغی آشیلا یاردی.

– آتان دا تاریخی وطنی ایله باغلیلیغینی ساخلامیشدی. اونوتقانلی اولماق گۆزل هیسسدر، منجه. – راضیام.

روبر رژیسسورو اولدوغو " سفیلر " فیلمینه چکیلمه یه کئندیس پاتونو دعوت ائتمیشدی. بو، مین دوققوز یوز سکسن ایکینجی ایله اولموشدو. اونولا عایله حیاتی قوردو. کئندیس هم ایفاچیلیغی ایله اونو راضی سالمیشدی، هم ده اونا دؤردونجو اوغلونو – ژولیئنی بخش ائتمیشدی.

اونون باکیا بو دفعه کی گلیشی ایکی مین اون بئشینجی ایلین یابیندا کئچیریلن بیرینجی اروپا ایون-لاری ایله باغلی ایدی. ایونلار بو موناسیبتله اینشا ائدیلمیش اولیمپیا ستادیونوندا کئچیریلیردی. هر شئی مؤحتشم ایدی. نه قدر مشهور ایدمانچی ایشتیراک ائدیردی. اونلاردان هانشیسا همین ایونلاری اوبرازلی

قبرینه چیچک قویان آدم

QƏBRİNƏ ÇİÇƏK QOYAN ADAM

RƏSUL RƏXŞANLI

رسول رخشانلی

(سندلی حکایه)

– اونودولماز گونلر ایدی، – او، کیرایه قالدیغی منزلین بؤیوک اوتاغینداکی کرئسلودا اوتورموش حالدا اؤزوندن آسیلی اولمادان غورورلا پیچیلدادی، – باکی گۆزلدیر، آذربایجانلیلار گۆزلدیر. بو خالقین ایستعدادلی صنعتکارلاری، موسیقیچیلری وار. مطبخی ده چوخ لذتلیدیر. دولمالار، دووغا، چیغیرتما، پلوولار، قوتاب... شیرنیاتلار نه قدر.

پاخلاوا، شکر بورا، شکر چؤرگی... ونلارین سوفره ایچکیلری اولان یئرده دیگر ایچکیلره احتیاج قالمایر.

هر دفعه اونولا بیرگه باکیا گلیمیش آروادی، آکتریس کئندیس اونون گولومسه دیگینی گۆرنده اؤزو ده ایختییارسیز گولومسه دی:

– خاطیره لره دالمیسانمی؟ بو تیبیدی. تاریخی وطنیندن قاییتیمسان، نؤوبتی دفعه . هه، روبر، سنی چوخ گۆزل آنلایرام.

گولومسمکده داوام ائدن روبر باشی نین یومشاق حرکتی ایله سئوملی آروادی نین فیکرینی تس-دیقله دی.

دوینجا یئدیم، چونکی بئله لریندن داها هاراداسا یئییه جگیمه اینانمیرام. اویونلاردا بو یاشدا مشعل داشیماغیمسا آذربایجانا اولان سئوگیمین تجسسومودور. ...آذربایجاندا بیر تئاتر تاماشاسی حاضیرلاماق ایسته ییرم. دیقته چاتدیریم کی، بو صحنه اثری ایکینجی دونیا موحاریبه سی ایله باغلی اولاجاق. بو موحاریبه دن فرانسا ازیت چکیب، همچی نین موختلیف عیرقلره، خالقارایا اید اینسانلار او موحاریبه ده محو ائدیلبیلر. ایستردیم کی، بو تاماشادا اینسانلارین چکدیکلری اذیتی یئیندن جانلاندیریم.

... من بورادان گئتمک ایستیم، آنجاق گئتمه لییم، اورادا منی یاریمچیق قوبدوغوم ایشلر گؤزله ییر.

چوخ ایسته دیم سیزه هئج اولمازسا بیر نئچه سوز دئییم، آتامین اؤیرتدیکلریندن، سیزین دانیشدیغی-نیز دیلده. اونوتوموشام، تأسوفله نیرم.

او، پاریسده موسیقیچی عایله سینده آنادان اولوب. آناسی سکرپکچی و بسته کار ایدی. ایستعدادلی ایدی، آم-ما پول قازانا بیلمیردی. آناسی ایسه آننا مینکووسکایا کیئئوده دوغولوب، یهودی منشالی روسیالی، بئسارابییا قوبئرنیاسیندان. پیانوچو و تئاتر آکتریساسی، کومیک روللارین ایفاچیسسی. ائمیقرانت تئاتر-لاریندا اوینا ییردی. عایله ده روسجا دانیشیردی. دؤردمرتبه لی ائوین چارداغیندا قالیردی. احتیياج ایچینده دولانیردی. آناسی جوزی ایمکان داخیلینده بئله سلیقه-ساهمان و راحتلیق شرایطی یارادا بیلیردی. روبئر روس پانسیوناتلاریندا اوخودو. پانسیوناتین پولونو اؤدمک لازیم گلنده والیدئینلری اونو باشقاسینا کئچیریردی. اون بئش یاشیندا آکتیور اولماغا قرار وئردی. بؤیوکلرین خئیر-دوعاسینی آلدی. آرتیق بؤیوک اوغلان ایدی، ائودن گئتدی. بیر تهر کئچیندی، هانسی ایش دوشدوسه ائله دی، ایمکان اولان یئرده گئجله دی. تئاتر ستودیاسیندا مشغول اولماغا باشلادی. آکتیورلوق صنعتی اوزره درس آلدی. ایبیرمی یئددی

شکیلده، ینی آوروپا اولیمپیا اویونلاری آدلاندیرمیشدی.. روبئر بئله مؤحتشم اویونلارین مشعلچی-لریندن بیری ایدی، سکسن سککیز یاشیندا اولماسینا باخما یاراق. بو شهرده اونو تانییرلار، سئویرلر، حتی، اونون تصوورونه گتیره بیلیمه جگی درجه ده. بو، نئجه ده خوشدور. گونلرین بیرینده - اییونون اون بیرینده متبوات کونفرانسی کئچیررکن تصوراتینی بؤلوشموشدو:

-آذربایجان تاریخین دونیادا نئجه-نئچه موهوم ایشلره ایلك ایضا آتان اؤلكه کیمی تانییر. اؤتن اسرین اوللرینده، آذربایجان قادینلارا سسؤرمه حوقوقونون وئرلیدیگی ایلك اؤلكه لردن بیری اولوب. بو گون ایسه آذربایجان "باکی-۲۰۱۵" بیرینجی آوروپا اویونلارینی قبول ائدن اؤلكه دیر. بو مؤحتشم تدبیرین مشعلینی گزدیرمکدن غورور دویدوم. عومومیتله، مشعلله قاجماغا جهد ائتمک منده نوستالژی حیسسلری یاراتدی. ایدمان نئیترال مفهومدور. او، هم ده اینسانلاری بیرلشدیرن عامیلدیر. بئله تدبیر واسیطه سیله اینسانلارین بیرلیگی نین تشویق ائدیلمه سی واجیبیدیر. بو باخیمدان ایلك آوروپا اویونلاری نین کئچیریلمه سی بؤیوک اهمیت داشییر.

دیگر سوالی جاوابلاندیراندا دئمیشدی:

- من هر دفعه آذربایجان پایتاختی نین کوچه لرینده گزرکن آغلا ییرام، اؤزومدن آسیلی اولمادان. من آذربایجانا پرستیش ائدیرم. بئله محبتی منه ائوده همیشه تاردا چالان آتام آشیلا ییب. اؤلكه نین بوتون قدیم تاریخینی دویاراق گؤزلریم یاشلا دولور. بو، ایچری شهرده خصوصیلله حس اولونور. باکینی ائله سئویرم کی، بورادا قالب یاشاماغی و ایشله مگی دوشونورم. اوللر باکی حاقدا چوخ ائشیتیمیشدیم، آنجاق بیر نئچه ایل اؤنجه منیم آذربایجانا ایلك گلشیم گؤزله دیک-لریمی گئریده قویدو. ایلك باخیشدان باکییا وورولدوم. بورادا اینسانلار، موسیقی، یئمکلر، قوناقرورلیک، آرختئکتورا... بیر سؤزله، هئج نه عادی دئییل. بوراداکی یئمکلردن

مشهور رژیسورلارین چوخونون دقتینی جلب ائلمیشدی. اونلار اونو اؤز فیلملری نین چکیلشینه جلب ائتمک ایسته ییردیله. روبئر سونرا دا بیر سیرا ائکران اثرلینده آکتیور کیمی چکیلیب. چکیلدیگری آراسیندا اونو ان چوخ تانیدان رولو سونونجوسو ایدی. روس یازیچیسی دوستویئوسکی نین عئینی آدلی رومانی اساسیندا چکیلیمیش " جینایت و جزا " فیلمینده رودیون راسکولنیکوو اوبرازینی یاراتمیشدی. بو رولو ایندییه دهک اوینادیقلاریندان داها اوغورلو آیینمیشدی. روبئر هله بو رومانیک موثبت قهرمان اوبرازیندان چیخا بیلمه میشدی کی، اونا عئیبجر ژوف-فرئی دئی پئیران رولو تکلیف اولوندو. او قطعی ردد ائله دی. تکلیف ائدیلن قهرمانی نین اوزونده چاپیقلاری وار، آخساییر، قوجادی، اؤله جک. رژیسور بئرنار بوردرئی ایسه اوندان ال چکمک ایسته دی. هئج اولمازسا بیر فیلمده چکیلمه سینی ایسته ییردی. روبئرین طلبری نظره آلیندی. قهرمانین چاپیقلاری آزالدی، اون ایل جاوانلاشدی و تابوتدان آزاد اولدو. بوندان سونرا راضیلیق وئرلیدی، آنژئلیکا ایله باغلی ایلک فیلم - " آنژئلیکا ملکلر مارکیزیدیر " چکیلدی. اونون یاراتدیغی تولوزالی قراف ژوففرئی دئی پئیراک اوبرازی نین ایفاسینی صنعتشوناسلار دا، چوخسایلی پرستیشکارلار دا آکتیورون کینو کاریئراسی نین زیروه سی سایدی. تاماشاچیلاری آراسیندا نئچه-نئچه اؤلکهدن نه قدر قادین-قیز اونا عاشیق اولموشدو. سونرا آنژئلیکا ایله باغلی فیلملرین سایی آرتدی، بئشه چاتدی. اوینادیغی بدیعی فیلملرده روبئرین یاراتدیغی بو اوبراز اونا دنیا شوهرتی گتیردی.

صنعتکارین فیلموقرافیاسیندا منفی اوبرازلار اوستونلوک تشکیل ائدیپ، موثبت اوبرازلار دا آز اولماییب. موختلیف ائکران اثرلینده بنزرسیز اوبرازلار یارادیب. او، دنیا کینوسونون تانینمیش سیماسینا چئوریلیب. کینو ایله یاناشی تئاتر ساحه سینده ده فالیت گؤسترن روبئر

یاشلی آکتیور " دنیزکناری ساریشینلار " فیلمینده چکیلمله کینودئبوت ائتدی، پیس آیینمادی. چوخ چکمه دی، بیر ایل سونرا ایسه رژیسور کیمی "اجلافلار جهنمه یوللانیر " آدلی ایلک فیلمینی چکدی. فیلمین موسیقیسینی بسته له مگی ایستعدادلی سایدیغی آتاسینا حواله ائله دی. آتاسی نین ایشیندن راضی قالمیشدی. سونرالار چکدیگی فیلملرین موسیقیسینی بسته له مگی ده اونا حواله ائدیردی.

فیلمده باش رولو مارینا ولادی ایفا ائدیردی. روبئر اونا دلجه سینه عاشیق اولموشدو، بو اونون ایلک محبتی ایدی. رولون ایفاسینی اونا تکلیف ائلمیشدی. همین ایل اونولا عایله قوردو. حیات یوللارینی بیرلشدیرن مارینا و روبئر یارادیجیلیقدا دا سیخ امکداشلیق ائدیله. روبئر لئنته آدیغی " بیزیم گوناھلاریمیزی باغیشلایین " ، "سن زهرسن " و " جاسوسلارین گئجه سی " فیلملرینده باش رولا حیات یولداشینا چکیب. دؤرد ایله یاخین داوام ائدن ائولیلیک زامانی اونلارین ایقور و ریوتر آدلی ایکی اوغلو دونیایا گلیب. ماریناگیلده قالان روبئرین اورگینجه اولمادی اونلارین کئچیردیگی حیات طرزی. بیر ده کی، روبئرین اونا دلجه سینه عاشیق اولدوغو حالدا، اونون روبئری سئودیکینه اینامی یوخ ایدی. بئلجه اوزون ایللر چکه بیلمزدی، آیریلدیله، ایکی اوغول بالالاری اولماسینا باخمایاراق.

روبئرین ایکینجی حیات یولداشی، اصلا باکیلی یهودی کارولین ائلیاشووا اولوب. جوتلوگون بو نیکاحدان نیکولیا آدلی اوولادی دونیایا گلیب. بیرگه عؤمور سورمکسه آیینماییب.

اونون اوچونجو حیات یولداشی دا آکتیور اولوب، ماری-فرانس پیزی، لاکین بو نیکاح قیسا مودت داوام ائدیپ. اؤزو صمیمی اولان روبئر باشقالاری نین دا اونا قارشلی صمیمی اولماسینی ایسته ییر.

آکتیور کیمی اونون سعجیبوی ظاهیری گؤرونوشو و سسی، مورککب خاراکتئرلر یارادا بیلیمک باجاریغی

بورادا اۇزونو فرقلی هیسس ائدیردی، یئنی بیر عالمده سانیردی. اونون اوچون لذتلی مقاملاردان بیرى ده بزن اونا آذربایجانجا سسلندیگی کیمی، ینى " روستم هوسئینزاده " دئییه موراجیعت اولونماسی ایدی. بئله موراجیعتده دوغمالیق واردی.

ایندییه دهک بو شهره گلمه مه سینه، بورانین اهالیسی ایله گۆروشمه مه سینه تأسوفله نیردی. بونو دیلینه گتیرمه سه ده داخیلده اۇزونو قیناییردی.

کئندیس دئدی:

– آیدین گۆرونوردو کی، بو اؤلکه، ینى تاریخی وطنین سنه چوخ بؤیوک تاثیر باغیشلامیشدی. بیز باکی نین کوچه لری ایله گئندنه اینسانلارین سنه موناسیبتیندن، ائلجه ده سنین سیمانان دوپور-دوم کی، بو اؤلکه سنه نئجه عزیزدیر و سن بورادا اولماغیندان چوخ شادسان.

– ائلدير، دوزگون دويموسان. او خالق، او اؤلکه تاریخ بویو بؤیوک شخصیتلر یئتیریب. آتام بو هاقدا همیشه فخرله دانیشاردی. بیزده فرانسیزجا آندری اوسسئین آدلانديریلان آتامین آدی آذربای-جانجا امینوللا هوسئینزاده اولوب. امینوللانین خوشونا خالقین عادت-عننه لری ده گلیردی. اونلاردا والیدئینلر اؤولادلاریندان هانسی ایلسه بیرگه یاشایرلار، عادت، سونبئشیکله، عؤمورلری نین آخیرینادک. اورادا آیری یاشایان اوغوللار، قیزلار هئچ اولمازسا بایراملاردا، آتا-آنانین دوغوم گونلرینده ییغیشیرلار بیر یئر، آتا اوچاغینا. نوه لرله، نتیجه لرله بیرگه. هامیدا بؤیوک و خوشبخت عایيله دوغولاری یاشانیر. بیرلیکده اولماق گله جگه اینام اویادیر. موعاصیر پسیخولوقلارین فیکرینجه بئله بیرگیاشایش، بئله گۆروشلر آتا-آنا، بابا-ننه اولاراق یاشلی نسیله خوش هیسسلر اویادیر، اونلارین عؤمرونو اوزادیر. بیزیم خالقیمیز ایسه بو نتیجه یه اسرلرله اؤنجه گلیمیش. ایمکانی اولانلار، یاخینلیقدا یاشایان اؤولادلار، نوه لر ایسه قوجا ایله قاری نین یانینا تئز-تئز گلیرلر. تصور ائدیرسنمی، کئندیس؟ ائویمیزه توپلاشیلار دؤرد

یئتمیشینجی ایللرده رئیمسده میللی خالق تئاترینا رهبرلیک ائدیب. روس یازیچیلارین اثرلرینه ده موراجیعت ائدیردی. تئاتری قالدیردی. تاماشاچیلارین سایى دورمادان آرتیردی. حتّی، بیر نئچه آی اؤنجه بیئت سیفاریش وئرلر اولور-دو. سونرالار پاريسده ایدمان ساراییندا تئاتر تاماشالاری صحنهلشدیریب. سون ایللرده ایسه پاريسده کی " مارینی " تئاتری نین بدیعی رهبریدی.

او، باکییا ایکی مین اون اوچونجو ایلین پاییزینداکی اولکی گلیشینی خاطرلادی. بو شهرده کئچیریلیمیش اوچونجو بین الخالق هومانیتار فورومدا ایشتیراک ائتمه یه دعوت اولونموشدو. بشریتین بو گونو و گله جگی ایله باغلی پروبلئلرین موزاکیره سی آپاریلیردی. یوزلرله بؤیوک عالیملر، تانینمیش اینجه سنت آداملاری، دؤولت باشچییلاری... بئله موحیطده ده اونا ماراتق بؤیوک ایدی. اهالی طرفیندن ده، ژورنالیستلر طرفیندن ده، قوناقلار طرفیندن ده.

روبر گۆردوکلریندن کؤورلمیشدی، دئییه سن، حتّی، زیف ده اولسا تیتره ییردی. نه واختسا آتاسین-دان ائشیتدیگی خاطرله لری نین کؤورک جوورتیلری قلبینده باش قالدیریردی. خوشبخت آنلار یاشاییردی. آخی نییه بو شهره ایندییه دک گلمه میشدی؟

روبر ژورنالیستلره وئردیگی موصاحیبه سینده آتاسی نین آذربایجانلی اولماسیندان و اۇزونون بو اؤلکهیه آیدیاتیندان غورور دویدوغونو بیلدیرمیشدی:

– بورادا گۆردوکلریم منده بؤیوک تسسورات یاراتدی. چونکی بورادا بوتون دینلرین و خالق-لارین نوماينده لری بیر عایيله کیمی یاشاییرلار. بو، منده بؤیوک فرح هیسسی اویادیر. حساب ائدیرم کی، دینلر و خالقلار آراسیندا آذربایجاندا اولان موناسیبتلر دونیانین هئچ بیر یئرینده یوخدور. فخر ائدیرم کی، من ده بو خالقین بیر پارچاسییم. اونون ژورنالیستلره دئمه دیکلری، ایچینده ساخلادیقلاری دا آز دئییلدی. فوروم گونلرینده روبر

قازانیر، آنجاق پولو قالمیر. ایشه، یارادیجیلیغا خرجه ییر. ایمكانسیزلارا یاردیم ائدیر. غریبه دیر، یاشا دولدوقجا بئله لرینه یاردیمی داها دا آرتیرماغا چالی شیر.

آرواسییا آکادئمیاسینا عوضو سئچیلمه سی موناسیبتی ایله نؤوبتی دفعه باکییا گلدی. بو ایمكان ایکی مین اون آلتینجی ایلین پاییزیندا یاراندى. طنطنه لی شرایتده اونا " آروواسییانین افسانه سی " موکافاتی تقدیم اولوندو. اونون قلبینی داها چوخ اوخشیان ایسه نؤوبتی دفعه باکیدا، آذربایجان-لیلار آراسیندا اولماسی ایدی. ژورنالستلره دئدی کی، باکییا هیئراندی، بورادا هر شئی چوخ گؤزلدی.

مراسیم باشا چاتدیقدا بو شهره ایلك گلیشینى خاطرلادی. گلیشینه بوتون قلبی ایله سئوینیردی و بورا ایله تانیش اولدوقجا، معلوماتلاندیقجا ایفتیخار حیسیسی اونا بورویوردو.

زامان بیر یترده دایانماییر. یاش دا اؤز ایشینی گؤرور. چاتدیрмаق ایسته دیکلری، اورگیندن کئچنلرسه هئچ ده آز دئییل. اونا اؤزونه سانکی سحیرلی قوووه ایله چکن شهره قاییتماق، بیر مدت بورادا خوشبختجه سینه یاشاما، اهالی اوچون نسه ائتمک، مثلن، صحنهیه اثر قوبماق. بئله مقاملار دا وار، اورگیندن کئچنلر آراسیندا. گؤره سن عؤمور وفا ائده جکمی؟

کئندیس خیالا دالمیش روبئترین قارشیسیندا دایانیب دیقتله اونا باخیردی. اری نین اورگیندن کئچنلری گؤزلریندن اوخوماغی باجاردیغیندان اونون زیفله میش اللرینی اؤز اللری آراسینا آلدی:

– بیز یئنه باکییا گئده جگیک، باکیلیلار اوچون صحنه یه اثر قویاجاقسان، سوز وئردیگین کیمی. اثر موحاریبه نین تورتدیگی دهشتلردن بهس ائده جک. بلکه ده فاشیست اسیرلیگیندن قاچا بیلیمیش آذربایجانلی پارتیزانلارین فرانسیزلارلا چیگین-چیگینه ساواشماسینی گؤسترچکسن. یئنیدن چؤهره سینه گولوش قونان روبئر ممنوعلوقلا کئندیس سوزدو.

اوغوم، دؤرد گلینیم و چوخلو سایدا اوغلان، قیز نوه لریم. نوه لریمینسه سایى اونا اؤتوب.

–البته، تصور ائدیرم، مؤحتشم اولاردی.

روبر آروادیندان بئله جاواب گؤزله ییردی، اونا یاخشی تانیدیغیندان. توی گونونده کاندیسله آو-توموبیل قزاسینا دوشموشدولر. ضربه اونا ماشیندان کنارا آتمیشدی. ماشینى سورن کاندیسى تهلوکه سیزلیک کمرى ساغ-سالامات ساخلامیشدی. ایکی آی خستخانادا موعالیجه آلمالی اولدو. اؤزونه سئوگیلی سئچدیگی قادى نین تعجوب دوغوراجاق درجه ده قایغیکئشلیگی اوزه چیخدی. جوتلوك کبین کسدیرمه یه مئریایا گئندنه کاندیس دوققوز آیلیق حامیله ایدی. او، روبئر دؤردونجو اوغولو دوغدو.

قضادان سونرا قزئتده نئکرولوق درج اولوندو. پاریسین شرقینده کی کند قیبرستانلیغیندا قیبر اوستو دوزلدیلدی. قیبر داشیندا عئینی گونده وفات ائتمیش قادین و کیشی نین آدلاری حک اولونموشدو. کیشی نین آدی روبئر اوسسئین یازلمیشدی. اونون دوغوم و اؤلوم گونلری ده حک اولونموشدو. دوغوم گونو سندله دوز ایدی، اوتوز دئکابر، مین دوققوز یوز یگیرمی یئددینجی ایل. روبئر هر ایل دوغوم گونو صوبح چاغی چیچک دوکانینا اوز توتور. اونون گلیشینه دبدبه لی چیچک باغلاماسی حاضر اولور. او چیچگی گؤتوروب بیر باشا قیبرستانلیغا گئدیر، قیبر داشینا قویور. قیرخ ایلدیر کی، او بئله ائدیر. بئله ده ائده جک، همیشه، نه قدر کی، ساغدیر.

او، سونرالار دا رژیسسور کیمی چالی شیر، فیلملر چکیب. همین فیلملرده آکتیور کیمی ده چیخیش ائدیب. موسیقی حیصه سینى آتاسینا تاپشیریب، او ساغ ایکن. اوغورلو دا آلینیب هر شئی. آتاسی دا، آناسی دا اوخویوردو، موختلیف ماهنیلار. گئنلرله اونا ده کئچیب. ائله ایستردی کی، اونلار ساغ اولایدیلار، یانیندا قالاایدیلار، احتیاجسیز عؤمور سوریدیلر. دوزدو، او

خوجالی سوی قیریمی دونیانین گۆزو ایله خوجالی ساکینلری ایله گۆروشن ژورنالیستلر

Xocalı soyqırımını dünyanın gözü ilə xocalı sakinləri ilə görüşən jurnalistlər

حۆکومتی اۆلؤلرین دقیق سایینی بیلن زامان
آذربایجانلیلارین غضبلنه جگیندن ناراحتدیر.

بوگون بورادا گۆردویوموز ۷ جنازه دن ایکسی اوشاق،
اوچو قادین ایدی. آغدام خسته خاناسیندا موعالیجه
اولونان دیگر ۱۲۰ قاچقین آغیر یارالاردان اذیت چکیر.

راضیه آسلانوا آغداما چرشنه گونو گنجه چاتیب. او،
دئدی کی، چرشنه آخشامی گنجه خوجالییا هوجوما
کئچن ائرمیلر دایانمادان آتیردیلار. اونون اری و
کورکه نی اۆلدورولموش، قیزی ایتکین دوشموشدور.

داغلیق قاراباغدان بورا قاچیب گلن قاچقینلار آراسیندا
کئچمیش سووت داخیلی قوشونلاریندا خیدمت ائدن
ایکی تورکمن عسگری وار ایدی. اولار اؤتن جومعه
حربی حیصه لرینی ترک ائتمیش و خوجالیدا
سیغیناجاق تاپمیشلار. عسگرلر دئدی کی، ائرمینی
چاوشلاری اولاری "موسلمان اولدوقلاری اوچون"
دؤیوردولر.

فراریلر بیلدیردی کی، اولارین کئچمیش حربی
حیصه سی ۳۶۶ جی آلا ی خوجالینی ایشغال ائدن
ائرمینی حربچیلرینی دستکله ییردی. اولار بیلدیردی کی،
قادین و اوشاقلارا قاچماغا کؤمک ائدیردیلر. عسگرلردن
بیری آغامحمت موتیف دئدی: "بیز داغلاردان کئچهرک
بیر قروپ گتیریردیک. بو زامان ائرمیلر بیزی گۆردو و
آتش آچماغا باشلادیلار. اون ایکی نفر اۆلدورولدو".

ایندئپئندنت، ۲۹ فئورال ۱۹۹۲

ائئن ووماک

آغدامداکی رۆیتئر موخبیری ائلیف کابان معلومات
وئرمیشدیر کی، چرشنه قیرغینیندان سونرا آذریلر
اولارلا اینسان دفن ائدیردیلر، هانسیلار کی، بو بؤلگه نین
ایکینجی بؤیوک یاشاییش مرکزی اولان خوجالی
شهری نین ائرمیلر طرفیندن ایشغالی زامانی

واشینگتون پوست، ۲۸ فئورال ۱۹۹۲

آذربایجان شهرلرینده دفن اولونموش داغلیق قاراباغ
شهیدلری

قاچقینلار ائرمینی هوجوملاری زامانی یوزلرله اینسانین
اۆلدورولدویونو دئییر

توماس قولتس، آغدام، آذربایجان، ۲۷ فئورال
دؤیوش وضعیتینده اولان داغلیق قاراباغ آنکلاوی نین
شرقینده یئرلشن بو شهرین باش مسجدی نین
خیدمتچیلری دئدی کی، بو گون اولار ائرمیلرین
چرشنه گونو ایشغال ائدیگی آنکلاودا یئرلشن
آذربایجان شهریندن گتیریلیمیش ۱۷ نفری دفن ائدیبلر.
آنکلاوین پایتاختی ستئپاناکرتین شیمال-قربینده
یئرلشن و ۶.۰۰۰ نفر اهالیسی اولان خوجالی شهریندن
اولان قاچقینلار هوجوم زامانی قادین و اوشاقلار داخیل
اولماقلا ۵۰۰ نفرین اۆلدورولدویونو دئدیبلر. آغدام
مسجدی نین دیرئکتورو سید صادیقوو بیلدیردی کی،
خوجالی شهریندن اولان قاچقینلار چرشنه گونوندن
بری اونون مسجدینه ۴۷۷ مئییت گتیریلر.

باکی رسمیلری خوجالیدا ۱۰۰ نفرین اۆلدورولدویونو
ایدیعا ائدیر، ائرمینی رسمیلری ایسه اؤز پایتاختلاری
ایرواندان بیلدیریلر کی، جمعی ۲ آذربایجانلی قتله
یئتیریلیب. باکی رسمیسی بیلدیردی کی، اونون

هله دفن اولونمامیش ۷ جنازه نین ۲-سی اوشاق، ۳-او ایسه قادین ایدی. اونلاردان بیرینین سینه سی آلدیغی گولله یاراسیندان تامامیله داغلمیشدی.

آغدام خسته خاناسی قان و تئروور صحنه سینه چئوریلیمیشدی. حکیم لر بیلدیردی کی، سوی قیریمدان قاچان ۱۴۰ خسته درین گولله یارالاریندان اذیت چکیر. آنجاق اونلار آغدامدا دا تهلوکه سیز دئییلدی لر. جومعه گونو گئجه ۱۵۰ مین اهالیسی اولان شهرین اوزرینه راکت لردن ضربه لر ائندیریلدی. بیر نئجه بینا داغیدیلدی و بیر نفر اولدو.

تایمس، ۲ مارت ۱۹۹۲

قاراباغدا جنازه تپه لری

آناتول لیونن ائرمینی قوشونلاری طرفیندن حیاتا کئچیریلن کوتلوی اینسان قیرغینی باره ده معلومات توپلایان زامان آتسه توتولوب.

بیز داغلیق قاراباغین قارلا اؤرتولموش داغلاریندان آشاغی دوشرکن سپه لنمیش مئیتلری گؤردوک. گؤرونور، قاچقینلار قاچارکن اونلار آتشی آچمیشدی لر. بو حادثه دن سونرا ژورنالیستلر آذربایجانلی اوپئراتور طرفیندن چکیلمیش کادرلارا باخدی لر. کادرلاردا بیزیم کئچدیگیمیز همین داغلارین موختلیف حیصه لرینده اونلار اینسان جنازه لری عکس ائندیریلیردی.

آذربایجانلیلار ایدیعا ائدیر کی، کئچن هفته ائرمینلر طرفیندن ایشغال اولونان خوجالی شهریندن قاچان آذربایجانلیلارین کوتلوی قیرغینی زامانی ان آزی ۱۰۰۰ نفر اولدورولوب. داها ۴۰۰۰-نفر یارالانمیش، دونوب اولموش، یاخود ایتگین دوشموشدور.

مولکی وئرتولیوت داغلارا ائتمه لی و کوتلوی قیرغینلارین توره دیلدیگی یئرلردن مئیتلری ییغمالی ایدی. مولکی وئرتولیوت ۴ مئیت ییغدی. همین واخت آذربایجانلی اوپئراتورون چکدیگی فیلمده ایسه همین تپه لرده اونلار مئیت گؤستریلیردی.

اولدورولموشدو. دفنده ایشتی راک ائندلردن بیرى ژورنالیستلرین اوستونه قیشقیراراق دئمیشدیر: "دو نیا بورادا باش وئرلره گؤز یومور. بیز اولوروک، سیز ایسه باخیرسیز".

ساندئى تایمس، ۱ مارت ۱۹۹۲

ائرمینی عسگرلری یوزلرله قاچقین عایله نی قیریر

توماس قولتس، آغدام، آذربایجان ساغ قالانلارین سؤزلرینه گؤره، ائرمینی عسگرلری ۴۵۰-دن چوخ آذربایجانلی آتشی آچمیش و سونگودن کئچیرمیشلر. اونلارین چوخو اوشاق و قادینلار ایدی. یوزلرله، بلکه ده مینلرله اینسان ایتکین دوشموش و اولموشدور.

ایشغالچیلار قادین و اوشاقلاری مودافیه ائدن عسگرلری و کؤنوللوری اولدورموشلر. سونرا اونلار قورخودان اسن قاچقینلار آتشی آچماغا باشلا ییلار. ساغ قالانلاردان بیر نئجه سی باش وئرلری بئله تصویر ائدی: "ائله اصل قیرغین بئله باشلادی. ائرمینلر دایانمادان آتیردی لر. سونرا اونلار ایچری داخیل اولدو، بیچاق و سونگو ایله آداملاری دوغراماغا باشلادی لر". بو، ساغ قالان اوچ عسگردن بیرى اولان آذر حاجییوین دئدی کیری ایدی. راضیه آسلانوا آغداما باشقا قادینلار و اوشاقلارلا ائرمینی مئشه لریندن کئچرک گلمیشدیر. او، ائرمینلرین دایانمادان آتدیغینی بیلدیردی، اری و کورکه نی نین گؤزلی قارشیسیندا اولدورولدیونو دئدی. قیزی ایسه هله ده تاپیلما ییب.

آغداما گلن اوغلانلاردان بیرى قولاغینی ایتیرمیشدی. ساغ قالانلارین دئدیگینه گؤره داها ۲۰۰۰ آدام، هانسیلار کی، آیری قاچمیشدی، هله ده تاپیلما ییب: بلکه ده اونلارین چوخو سو یوقدان یاخود دا آلدیق لاری یارالاردان اولوبلر.

دونن گئجه آغدام مئیت خاناسینا ۴۷۹ مئیت گتیریلدی و قبریستانلیقدا ۲۹ نفر دفن اولوندو. منیم گؤردویوم و

دفعه ۳۵ مئیت سایدیم و منجه ایکینجی ماشیندا دا بیر او قدر مئیت وار ایدی. اونلارین بعضیلرین باشی کسلیمیش، چوخلاری یاندریلیمیشدی. اونلارین هامیسی کیشی ایدی و بیر نچه سی حربی رنگه فورما گئیمیشدی."

تایمس، ۳ مارت ۱۹۹۲

ایشیقلا ندیریلما میس سوی قیریم

آناتول لیون

داغلیق قاراباغین تپه لرینده قادین و اوشاقلار داخیل اولماقلا ۶۰-دان چوخ مئیت سپه لنمیشدی و بونلار ائرمی قوشونلارین آذری قاقچینلارینا قارشى تورتدیگی قیرغینی تصدیق ائدیر. یوزلرله آدام ایتگین دوشوب، تپه و دره لر ائرمی قووه لرین آذربایجانلی قاقچینلارا قارشى اؤتن چرشنه آخشامی تورتدیگی سوی قیریم نتیجه سینده اولدورولموش اینسانلارین مئیتلری ایله دولو ایدی.

بورادا ۳۱ مئیت وار ایدی. ان آزی داها ۳۱ جنازه اؤتن ۵ گون عرضینده آغداما آپاریلیمیشدی. بو رقمه چرشنه آخشامی گنجه سی ائرمیلرین آذربایجان شهری خوجالینی دارما-داغین ائتدیکلری زامان قتله یئتیریلن دینج اهالی عایید دئییل. همچین تاپیلما میس مئیتلر ده ایستینا اولونور.

سوی قیریم زامانی ساغ قالان زاهید جاباروو دئدی: "بیز اولدوغوموز یئرده ۲۰۰ نفر اولدورولدو". موختلیف ایستیقاملردن گلیمیش قاقچینلار دا گولبورانا توتولدوقلارینی و یول بویو چوخلو سایدا اینسانین قتله یئتیریلدیگینی دئدیله. مئیتلرین اطرافیندا اشیالار، پالتار و شخصی سندلر وار ایدی. جنازه لر کسکین ساختان دونموشدولار، همچین قیرغیندان سونرا تپه و مئشه لرده گیزلنمیش اینسانلار دا سویوقدان اولموشدو. اونلارین هامیسی کاسیب گئینمیش عادى آدمالارین جنازه لری ایدی. بیزیم گوردویوموز ۳۱ نفر دن یالیز ۳ نفر فورمادا ایدی، هانسیلار کی، بیری پولیس، ایکسی ایسه میلی

آغداما قایدان زامان مولکی وئرتولوتون ییغدیغی جنازه لره باخدیق. ایکى نفر یاشلی کیشی و کیچیک بیر قیز قانینا غلتان ائدیلمیش، اونلارین اللری و آیقلاری دونموشدو.

واشینگتون پوست، ۲ مارت ۱۹۹۲

ائرمی باسقینلاری آذریلرین اولومو و قاقچین

دوشمه سی ایله نتیجه له نیر

خوجالی نین ۱۰.۰۰۰ اهالیسیندن تخمین ۱۰۰۰ نفری ائرمی اوردوسونون چرشنه آخشامی حیاتا کئچیردیگی هوجوم زامانی قتله یئتیریلیمیشدیر. آذربایجان تئلوویزییاسی خوجالی اراضیسیندن جنازه لرین یوک ماشینلاری ایله ائواکواسیاسینی گؤستمیشدیر.

نیو-یورک تایمس، ۳ مارت ۱۹۹۲

ائرمیلرین تورتدیگی قیرغین

آغدام، آذربایجان، ۲ مارت (رؤیتئرس) - آذربایجانین ائرمیلرین اوستونلوک تشکیل ائتدیگی داغلیق قاراباغ بؤلگه سینده ائرمی حربچیلرین مولکو وطنداشلارا قارشى تورتدیگی سوی قیریم حاقیندا بو گون یئنی بیر ثوبوت الده اولونموشدور.

وئرتالیوتلا بؤلگه یه گندن آذربایجان ژورنالیستلری و رسمیلری قایدان زامان اؤزلری ایله اوچ اوشاق مئیتی گتیرمیشلر. اونلارین باشلاری نین آرخا حیصه سی تامامیله داغیدیلیمیشدی. اونلار دئدی کی، ائرمیلرین آتش آچماسی اونلارا مئیتلری ییغماغا ایمکان وئرمه دی. اینسانلارین باشلاری نین دریسی سویولموشدور داغلیق قاراباغین آذربایجانلی رهبری نین کؤمکچیسی اسد فرشوو دئدی: "قادینلارین و اوشاقلارین باشلاری نین دریسی سویولموشدو. بیز مئیتلری ییغماغا باشلاپاندا اونلار بیزی گولبورانا توتدولار".

مئیتلرین یوک ماشینلاری ایله داشینماسی

رؤیتئترین فوتوگرافی فرندئریک لئنقان دئدی کی او، آغدام یاخینلیغیندا آذربایجانلیلارین مئیتلری نین ایکى یوک ماشینینا دولدورولدوغونو گوروب: "بیرینجی

دۆيوشلرده تۆره ديلميش ان دهشتلى سوي قيريمين ثوبوتودور.

بو شهردن يئنيجه قاييدان آذربايجان رسميلرى اؤزلى ايله ۳ اوشاق مئيتى گتيرييلر و اونلارين باشلاريني آرخا حيصة سي تاماميله داغيديليپ.

يئرلى مسجدده داها ۶ مئيت وار ایدی و اونلارين اللرى و اياقلارى دونموش، اوزلى ايسه سويوقدان قارالميشدی.

قادينلاردان بيرى اؤلدورولموش آتاسى نين سينه سينه غضبله ووراراق "تئلما!" دئيه قيشقيريردى. جنازه آرخاسى اوسته اوزنميش و ساغ الى هاوادا دونموشدو.

اؤتن هفته ائرمينلرين ايشغال ائتديگى خوجالييا وئرتاليوتلا قيسا سفردن قاييدانلار دئدى كي، اونلار دا اوخشار منظره نين شاهيدى اولوبلار، آنجاق حجمجه بوندان داها بؤيوك. بير روس ژورناليستي نين دئديگينه گوره او، ۵۰ مترليک ساحه ده ۳۰ مئيت سايميشدير.

داغليق قاراباغين ايکينجى بؤيوك آذربايجان شهرى اولان خوجالى نين تپه دن ديرناغادک سيلاحلانميش ائرمينى حربچيلرى طرفيندن اؤتن چرشنبه آخشامى ايشغال اولونماسيندان سونرا ائرمينلر آذربايجانلاردين سوي قيريمينى اينكار ائتديلر. آذربايجان ۱۰۰۰ نفرين اؤلدورولديونو دئيبير.

داغليق قاراباغين آذربايجانلى رهبرى نين کؤمکچيسى اسد فرجوو دئدى كي، قادين و اوشاقلارين باشلاريني نين دريسى سويولموشدو.

جناب فرجوو بيلديردى كي، بين الخالق قيرمیزی خاچ كوميته سى نين نيشانلاديغي يئر ائنن و مى-۲۴ وئرتوليوتلارنى نين موشاييغت ائتديگى وئرتوليوت ائرمينى حربچيلرى گولبورانا باشلامازدان اول يالنيز ۳ اوشاق مئيديني ييغا بيليپ. او بيلديردى كي، بيز مئيتلرى ييغماغا باشلاياندا اونلار بيزى آتسه توتدولار.

جناب فرجوو بيلديردى كي، اونلار جمعى ۱۵ دقيقه اورادا قاليلار. او، پئنجگى نين جييينده اولان قومبارايا

کؤنولولر ایدی. قالانلارى مولكى شخصلر ایدی (۸ قادين و ۳ اوشاق). ايکى عاييله بيرليکده اؤلدورولموشدو و بورادا قادينلار الى اوشاقلى ایدی.

اونلاردان بير نئچه سي باشيندان دهشتلى يارالار آلميشدى: بالاجا بير قيزين ايسه يالنيز اوزو سلامت قالميشدى. ساغ قالانلار دئدى كي، اونلار يئر اوزاناندا ائرمينلر دايانمادان اونلارا آتش آچيرديلار.

بى بى سى ۱ مورنيق نيوس، ساعات ۰۷.۳۷، چرشنبه آخشامى، ۳ مارت ۱۹۹۲

جانلى ياييدا اولان بى بى سى موخبيرى خبر وئرميشدير كي، او، ۱۰۰-دن چوخ آذربايجانلى كيشى، قادين، اوشاق، حتى كۆرپه نين چوخ قيسا مسافه دن باشلاريندان گولله ايله وورولدوغونو گؤروب.

بى بى سى ۱ مورنيق نيوس، ساعات ۱۲.۰۸،

چرشنبه آخشامى، ۳ مارت ۱۹۹۲

حاديثه يئرينده چکيلميش شكيل داغلاردان چوخلو سايدا اينسان مئيتلرى نين ييغيلماسيني تصديق ائدير. موخبيرى خبر وئير كي، اوپئراتور و غربدن اولان ژورناليستلر ائرمينلرين قيرديغي يوزدن چوخ كيشى، قادين و اوشاق مئيتلرينى گؤروب. اونلار ۱ مئتر دن ده آز مسافه دن باشلاريندان وورولموشدو. شكيلده همچنين تخمينن ۱۰ نفرين، بونلار اساسن قادينلار و اوشاقلار ایدی، باشيندان گولله ايله اؤلدورولديو گؤسترييلير. آذربايجان ايديعا ائدير كي، ائرمينى قووه لرى ميندن چوخ مولكى اينسانى قتله يئتيرييلر.

واشينگتون تايمس، ۳ مارت ۱۹۹۲

وحشيليكلر آذربايجانى دهشته گتيرير

براین کیلتن، آغدام، آذربايجان

داغليق قاراباغدا اونلارلا اينسان مئيتلرى سپلنميشدير و بو، بو موباحيئه لى اراضى اوغروندا ۴ ايلدن برى

دئدی: "مئیتلر قویون سوروسو کیمی ییغلمیشدیر. هئج فاشیستلر ده بونو ائتمه میشدیر"

قاراباغ رهبری موسا محمدوو آذربایجانین ایکینجی بؤیوک شهری اولان گنجهده کی سووئت حربی بازاسینا زنگ ائدهرک کؤمک دیله ییردی: "مئیتلری گتیرمک و اینسانلارا نه باش وئردیگینی گؤسترمک اوچون بیزه کؤمک ائدین."

اوپئراتور و غربلی ژورنالیستلری اراضیدن گؤتورن وئرتولوتون پیلوتو دئدی کی، او خوجالیدا و عسگران دره سینده اونلارلا مئیت گؤروب.

نیو یورک تایمس، ۳ مارت ۱۹۹۲

اثرمنیلر طرفیندن توره دیلن سوی قیریم

آغدام، آذربایجان، ۲ مارت (رؤیتئرس)

بو گون سونونجو سووئت قوشونلاری داغلیق قاراباغی ترک ائدیر.

ایتار-تاسس اینفورماسییا آگئنتلیگی خبر وئیر کی، ۳۶۶-جی موتواتیجی آلابی اراضیدن چیخماغا، اصلینده ایسه موچاریبه ائدن ایکی ائتنیک قروپ - اثرمنیلر و آذربایجانلیلار آراسینداکی بوفئری آرادان گؤتورمه یه باشلامیشدیر.

هر ایکی طرف موداخیله ائتمک اوچون هئج بیر جهد ائتمه ییب.

داغلیق قاراباغ آذربایجان رئیسپولیکاسی نین ترکیبینه دیر، اونون اهالیسی نین چوخ حیصه سینی ایسه اثرمنیلر تشکیل ائدیر.

شهرین بومبار دمان ائدیلمه سی

آذربایجانین اینفورماسییا آگئنتلیگی آزئرنفورم خبر وئرمیشدیر کی، بازار گونو گنجه داغلیق قاراباغین آذربایجانلیلار مسکونلاشان شوشا شهری اثرمنیلر طرفیندن راکئت آتشینه توتولوب. ونجه لی قصبه سینه ائدیلمیش دیگر بیر هوجوم زمانی ایسه بیر نئچه آدم یارالانمیشدیر.

ایشاره ائدهرک دئدی: "حربی وئرتالیوتلار قیرمیزی فیشنکلر بوراخاراق اثرمنیلرین یاخینلاشدیغینی خبر وئردیلر. بیز آرتیق چیخمالی ایدیک. اسیر گؤتورله جگیمیز تقدیرده من اؤزومو پارتلاتماغا حاضر ایدیم."

رؤیتئرس-این فوتوگرافی فرئندریک لئنگان آغدام یاخینلیغیندا آذربایجانلیلارین مئیتلری ایله دولو ایکی یوک ماشینی گؤرموشدور. "بیرینجی دفعه ۳۵ مئیت سایدیم و منجه ایکینجی ماشیندا دا بیر او قدر مئیت وار ایدی. اونلارین بعضیلری نین باشی کسيلمیش، چوخلاری یاندیریلیمیشدی. اونلارین هامیسی کیشی ایدی و بیر نئچه سی حربی رنگه فورما گئیمیشدی."

آغدام مسجدی اینسان مئیتلریله دولو ایدی. اینسانلار آذربایجان پرئزیدئنتی آياز موطللیبوا عونوانلنمیش تحقیرلر سسلندیریر و بیلدیریردی کی، او، قاراباغین آذربایجانلی اهالیسینی قوروماق اوچون کیفیت قدر چالیشمامیشدیر.

چؤلده ایسه یوزلرله اینسان ایسلام دوعلاری اوخویوردولار. اونلارین بعضیلری هوشلارینی ایتیرهرک اؤلدورولموش قوهوملاری نین (هانسیلار کی، بیر نئچه دقیقه بوندان اول گتیریلیمیشدی) یانینا ییخیلیردیلار.

قارلی تپه لره سپلنمیش اونلارلا اینسان مئیتینی عکس ائتدیرن دهشتلی فیلم ساغ قالمیش قاچقینلارین، قادین و اوشاقلارا قارشی توره دیلمیش سوی قیریم حاقیندا سؤیله دیکلرینی تصدیق ائدیر.

آذربایجان تئلوویزییاسی آذربایجان شهری اولان آغداما بیر یوک ماشینی ایله مئیت گتیریلدیگینی گؤسترمیشدیر. اونلارین چوخلاری نین اوزلری بیچاقلا دوغرانیلمیش، گؤزلری چیخاریلیمیشدی. بالاجا بیر قیزین قوللاری هاوایا آچیلی وضعیتده قالمیشدیر. او، سانکی کؤمک دیله ییردی.

آغدام حربی کوماندری رشید محمدوو ایکینجی دنیا موچاریبه سی زمانی ناسیستلرین عملرینی خاطرلایاراق

موسلمان آذربایجانلیلار آراسیندا اوزون ایللردن بری مؤوجود اولان ائتنیک نیفرتین قارشیسیندا عاجیز قالدی. داغلیق قاراباغداکی ۴ ایلیک موحاریبه ۱۵۰۰-۲۰۰۰ آدامین اولومونه سبب اولدو. کئچن هفته باش وئرن دؤیوش خصوصیه دهشتلی ایدی.

داغلیق قاراباغین مرکزی ستئپاناکرت شهرینده یئرلشن ۳۶۶-جی آلائی دؤیوشلرین مرکزینده ایدی و بو دؤیوش نتیجه سینده اونون ۳ عسگری هلاک اولموشدور. ائرمینیستانین پایتاختی یئرئواندا پارلامنتده چیخیش ائدن پرئزیدنت لئوون تئر-پئتروسیان بیرلیگین آخیرینجی قوشونلارینین آنکلاودان چیخاریلماسینی پیسله دی. او، بو آلایین حربی عملیاتلاردا ایشتیراک ائتمه دیگینی، اونون یالنیز وضعیتینی ستابیللشدیردیگینی بیلدیرمیشدیر.

بوستون قلوب، ۳ مارت ۱۹۹۲

پول کوین - جاج، باکی، آذربایجان
دوون آذربایجان ائرمینی حربچلرینی کئچن هفته کیشی، قادین و اوشاقلاری داغلیق قاراباغداکی بیر شهردن چیخارماقدا و اونلاری قتله یئتیرمکده ایتتیهاام ائتدی. آذربایجان رسمیلری خوجالی شهرینده ۱۰۰۰ نفر آذربایجانلی اولدورولدویونو و قارلا اؤرتولموش داغلاردان قاچان کیشی، قادین و اوشاقلارین ائرمینی حربچیلری طرفیندن اولدورولدویونو دئییر.

ائرمینی رسمیلری بونلاری اینکار ائدیر.

حادیثه یئرینده اولان ژورنالیستلر قتله یئتیریلیمیش اینسانلارین دقیق ساینی سؤیله مکله چتینلیک چکیر. آنجاق رۇیتئرسین فوتوگرافی ایکی یوک ماشینی آذربایجانلیلارین مئیتلری ایله دولدورولدوغونو دئدی. بیر روس ژورنالیستی ایسه رایونون هر یئرینده قیرغینلار تۆره لدیگی باره ده خبر وئیر.

رۇیتئرس خبر وئیر کی، وئرتولیوتلا بؤلگه یه سفر ائدن آذربایجانلی رسمیلر و ژورنالیستلر باشلاریندان

ائرمینیستان رۇسپوبلیکاسی کئچن هفته آذربایجانلیلارین یاشادیغی خوجالی شهرینده ۱۰۰۰ نفرین اونون حربچیلری طرفیندن اولدورولمه سینی و قیرغیندان خیلاص اولماق اوچون قارلا اؤرتولموش داغلاردان قاچان کیشی، قادین و اوشاقلارین سوی قیریمینی اینکار ائدیر. لاکین بو اراضیده اونلارلا اینسان مئیتتی آذربایجانا بو سوی قیریمین تۆره دیلمه سینی ایدیعا ائتمه یه اساس وئیر.

رایونا وئرتولیوتلا قیسا سفر ائدن آذربایجانلی رسمیلر و ژورنالیستلر قایداریکن اؤزلریله باشلارینین آرخا حیصه سی تامامیه داغیدیلیمیش ۳ اوشاق مئیدی گتیرمیشلر. اونلار بیلدیردی کی، ائرمیلرین گولبارانی مئیتلرین هامیسینی ییغماغا اونلارا مانع اولوب.

داغلیق قاراباغین آذربایجان رهبری نین کؤمکچیسى اسد فرجوو دئدی کی، قادین و اوشاقلارین باشلارینین دریسى سویولموشدو، بیز مئیدلری ییغماغا باشلایاندا اونلار بیزی آتسه توتدولار.

آذربایجانلی حربی کوماندير رشید محمدوو دئدی: "مئیتلر قویون سوروسو کیمی ییغیلیمیشدیر. هئچ فاشیستلر ده بونو ائتمه میشدیر".

ایکی یوک ماشینی مئیتله دولدورولدو رۇیتئرس-این فوتوگرافی فرئندئریک لئنقان آغدام یاخینلیغیندا آذربایجانلیلارین مئیتلری ایله دولو ایکی یوک ماشینی گؤرموشدور. "بیرینجی دفعه ۳۵ مئیت سایدیم و منجه ایکینجی ماشیندا دا بیر او قدر مئیت وار ایدی. اونلارین بعضیلری نین باشی کسيلمیش، چوخلاری یانديريلمیشدی. اونلارین هامیسی کیشی ایدی و بیر نچه سی حربی رنگه فورما گئیمیشدی".

ائتنیک زوراکیلیق و ایقتیصادی بؤحران دئکابردا ۱۱ کئچمیش سووئت رۇسپوبلیکاسی طرفیندن یارادیلیمیش موستقیل دؤولتلر بیرلیگی نین پارچالانماسینا سبب اولو بیلر. بیرلیک عوضو دؤولتلر اولان خریستیان ائرمیلرله

اطرافداکی مئشه لرده گولله میشدیر. دونن من قبیریستانلیقلارین بیرینده تزه قازیلیمیش ۷۵ قبری گوردوم. اوندان بیر گون اول ایسه آغدام مسجیدینده دئشیک-دئشیک اولونموش ۴ مئییت گورموشدوک. بیز همچنین واقونلاردان عیبارت اولان مووقتی خسته خانالاردا گولله یارالاری آلمیش قادین و اوشاقلاری گوردوک.

اهالیسی نین اکثریتینی آذربایجانلیلار تشکیل ائدن آذربایجان قصبه سی خوجالی نین اهالیسی تخمینن ۶۰۰۰ نفر دیر. آغدامین پولیس کوماندری رشید محمدوو آغداما یالیز ۵۰۰ نفرین قاچدیغینی دئدی. "بس قالانلاری هانی؟" دئین ج-ب محمدوو اولارین اسیر گوتورولدیونو یاخود قاچدیقلارینی دئدی. چوخلاری هله ده داغلاردادیر، چونکی وئرتولیوت یوخدور. او، اولارین بعضیلری نین منفی ۱۰ درجه سویوقدان دوندوغونو بیلدیردی.

وورولموش ۳ اوشاق مئییتی تاپیلار. اثرمنیلرین آتش آچماغی ایسه اولاردا دیگر مئییتلری ییغماغا مانع اولوب. ایشغال زامانی خوجالیدا چوخلو سایدا دینج اهالی نین اولدورولمه سینی تصدیق ائدن فاکتار گئت-گئده آرتیر. آذربایجان تئلوویزیسی سیاسی بازار گونو آغدام مئییتخاناسیندان قادین و اوشاقلار دا داخل اولماقلا ۱۰ مئییت گؤسترمیشدیر. باکی نین اساس تئلوویزییا ستانسییاسی نین رئاکتور بیلدیرمیشدیر کی، ایندییه قدر ۱۸۰ مئییت آشکار اولونوب. بؤلگه نین اطرافیندا اوچان وئرتولیوت چوخلو سایدا مئییتلر گورموشدور. بی بی سی خبر وئرمیشدیر کی، فرانسیز فوتوقراف ۳۱ جنازه سایمیشدیر. او بیلدیرمیشدیر کی، ایچریسینده قادین و اوشاقلار اولان مئییتلرین چوخو یاخین مسافه دن باشلاریندان گولله ایله وورولموشدور.

بو آرادا خوجالی ایچرا حاکیمی ائلان محمدوو باکیدا مطبوعات کونفرانسیندا بیلدیرمیشدیر کی، هوجوم زامانی ۱۰۰۰ آدام اولدورولموش، ۲۰۰-دن آرتیق ایتکین دوشموش، ۳۰۰ اسیر گوتورولموش، ۲۰۰ نفر یارالانمیشدیر. محمدوو ۳۶۶-جی آلابی هوجوما باشچیلیق ائتمکده و اثرمنی قولدورلارینا یول آچماقدا ایتتیهام ائدیر.

ایچ، مئلبورن، ۶ مارت ۱۹۹۲

ائئن ووماک، آغدام، آذربایجان، چرشنبه آخشامی شهیدلرین دقیق سایبی هله ده معلوم اولماسا دا اؤتن هفته اثرمنیستان اوردوسونون داغلیق قاراباغین قارلی داغلاریندا دینج آذربایجانلیلارا قارشی سوی قیریم تورتدیگی احتمالی اولونور.

آنکلاوین آذربایجان شهری آغداملا سرحدده یئرلشن خوجالی شهریندن اولان قاچقینلار فئورالین ۲۵-ای گئجه اثرمنیلر طرفیندن اولارین ائولرینه ائدیلن هوجومو تصدیق ائدن کوللو میقداردا فاکتار سؤیله ییر. اولار بیلدیریر کی، اثرمنیلر اولارلی قاچماغا مجبور ائتمیش و

یاشیللیق ایسه یوخ ایدی. بو او زامان ایدی کی، بورادا مینلرله آذربایجانلی اؤز خوشبخت حیاتی نی یاشایردی. اؤتن هفته او، خریطه دن سیلیندی. آغام مئییتخانالاری مئییتلرله دولان زامان خوجالی و اونون اطرافیندا سووئت ایتتیفاقی داغیلاندان بری ان دهشتلی سوی قیریمین باش وئردیگی گومان اولونور.

من خوجالییا سفر ائدن سونونجو غربلی ایدیم. بو یانواردا باش وئرمیشدی. دؤرد اوشاق آناسی زومرود بیزی شهره گتیرن وئرتولیوتدا ایدی. او دئدی کی، جاماعات اوتوروب اؤز اؤلمونو گؤزله ییر. او و عایله عوضولری فئورالین ۲۶- دا ائرمینلرین تئرتدیگی قیرغی نین قوربانلاری آراسیندا ایدیلر.

بئش اؤولاد آتاسی ۵۵ یاشلی بالاکیشی صادیقوو دئدی: "ائرمینلر اوزاق کندلرین هامیسینی بیر-بیر ایشغال ائتدیلر، حؤکومت ایسه هئچ نه ائتمه دی". اونون حیات یولداسی دیلبر ایسه دئدی کی، ایندی اونلار بیزی بورادان چیخاراجاق یاخود دا اؤلدوره جکلر. اونلارین اوچ اوغلو و ایکی قیزی قیرغین زامانی اؤلدورولموشدو.

"بیز ائرمینلرین مؤوقئعلرینه چوخ یاخین ایدیک، آما اورانی کئچمه لی ایدیک. گولله لر هر طرفدن یاغیش کیمی یاغدیریلیردی. بیز ساده جه تله یه دوشموشدوک". آذربایجانلیلار بیر-بیر قتله یئتیریلیردی. ساغ قالانلارین سؤیله دیکلرینه گؤره گؤرمه دیکلری حالدا ائرمینلر ترپه نن هر بیر شئییه آتش آچیردیلار. بیر آذری اوپئراتورو آغلیا- آغلیا هر بیر مئییتی لئنته آلمیشدی. اونون چکدیگی کادارلاردان بیرینده آذربایجانلیلارین ائرمینلردن قاچاراق سیغناجاق تاپدیغی آغاجلیق گؤستریلمیشدی. بورادا اینسان مییتلری تپه عمله گتیرمیشدی. آغام خسته خاناسینا گتیریلیمیش عؤمر وئیسلوو دئدی: "ائرمینلر دایانمادان آتیردیلار. منیم آروادیم و قیزیم دوز یانیمدا اؤلدورولدولر".

هوسپیتالین دهلیزلرینده گزن آداملار اؤز یاخینلاریندان بیر خبر آختاریردیلار. بعضیلری اؤز غضبینی اجنبیلرین

آذریلر سیلاخلانمیش ائرمینلری گؤردوکده باشا دوشدولر کی، اؤزلرینی مودافیعه ائده بیلمه یه جکلر و مئشه لره قاچدیلار. بیر نئچه ساعاتدان سونرا سوی قیریم باشلاندى. جناب ناصیر آروادى نین و ایکی اوشاغی نین اسیر گؤتورولدیونو گومان ائدیر. دیگر قاچقینلار کیمی، او، دا کئچمیش سووئت اوردوسونون خوجالییا هجوم ائتمکده ائرمینلره کؤمک ائتدیگینی دئدی: "بو منیم فیکریم دئییل، گؤزلریمله گؤردوکلریمدیر".

نیو یورک تایمس، ۶ مارت ۱۹۹۲

آذربایجاندا ویداع مراسیمی

"آذربایجانین آغام شهرینده کی قبریستانلیقدا ائرمینلرین داغلیق قاراباغدا تئرتدیگی سوی قیریم قوربانلاری دفن اولونان زامان اونلارین عایله عوضولری و دوستلاری ماتم ایچینده دیر.

چینگیز ایسگندروو قارداشی نین جنازه سی اولان تابوتو قوجاقلامیشدی. جنازه نین اوستونده ایسه قورانین صورتی وار ایدی.

واشینگتون پوست، ۶ مارت ۱۹۹۲

سون ویداعلاشما

"دونن آذربایجانولیلارین قبریستانلیغیندا داغلیق قاراباغدا ائرمینلر طرفیندن اؤلدورولموش قوربانلار دفن اولونارکن اونلارین قوهوملاری کدر ایچینده ایدی. چینگیز ایسگندروو قارداشی نین جنازه سی اولان تابوتو قوجاقلایب آغلیبیردی".

ساندئى تایمس، ۸ مارت ۱۹۹۲

توماس قولتس ائرمینی عسگرلری نین تئرتدیگی سوی قیریم حاقیندا آغامدان ایلیک اولاراق خبر وئریر.

خوجالی غئیری-محصولدار بیر آذری شهری ایدی. بورادا ماغازالار بومبوش، یوللار چیرکلی ایدی. هئچ بیر

فاجیعه نی توره دنلر جزالان دیر یلمالیدیر

موسکوادا یئرلشن مئموریال اینسان حوقوقلاری قروپونون ۱۹۹۲-جی ایل فئورالین ۲۵-دن ۲۶-نا کئچن گنجه خوجالی نین ائرمی سیلاحلی بیرلشمه لری طرفیندن ایشغالی زامانی اینسان حوقوقلاری نین کوتلوی شکیلده پوزولماسی حاقیندا حساباتی

حساباتدا دینچ اهالی نین شهردن قاچماسی حاقیندا یازیلیر: "قاچقینلار ائرمیلر طرفیندن قورولموش پوسقویا دوشه رک آتسه توتولدولار. اونلارین بعضیلری آغداما چاتا بیلدی لر: دیگرلری، اساسن قادی نلار و اوشاقلار (دقیق سایى معلوم دئییل) داغلاردا آز می ش و دونوب اؤلوموشلر. آغداما چاتانلارین دئدی کلرینه گوره، اونلارین بعضیلری پیرجامال و ناخچیوانیک کندلری یاخینلیغیندا اسیر گؤتورولوبلر. آرتیق دیشدی ریل می ش خوجالی اسیرلری نین دئدی گینه گوره، اسیرلرین بعضیلری اؤلدورولموشدور... ۴ گون عرضینده آغداما تخمینن ۲۰۰ مئییت گتیر یلمیشدیر. آغدام قاتار-خسته خاناسی نین حکیملری بیلدی ردی کی، ۴ مئییتین باشلاری نین دریسی سو یولموش، بیرى نین ایسه باشی کس یلمیشدی. آغداما ۱۸۱ جنازه (۱۳۰ کیشی، ۵۱ قادی ن، ۱۳ اوشاق) اوزرینده یوخلاما آپاریلمیشدیر و آشکار اولونموشدور کی، ۱۵۱ نفر گولله، ۲۰ نفر قلی په یاراسیندان و ۱۰ نفر کوت آلتلردن آدیقلاری یارالاردان اؤلوموشدور. خوجالیدان اولان بوتون یارالیلارین گتیر یلدی گی آغدام قاتار-خسته خاناسی نین سن دلرینده گؤستری لیر کی، ۵۹۷ نفر یارالان می ش، یا خود دونموش، بیر نفرین دیری-دیری باشی نین دریسی سو یولموشدور.

ایندئپئندئنت، لوندون، ۱۲ اییون ۱۹۹۲

فرئدئریک لئقنن، رؤیتئر

عاریف صادیقوو باکیدا خزر دنیزی نین ساهیلینده کی بیر کافئین کؤلگه لیگینده ساکیتجه اوتوردو و دوز ۳ آی

اوستونه تۆکوردو. بیر آنا باغیریردی: "هانى منیم قیزیم، هانى منیم اوغوم؟ زورلانیب. اؤلدورولوب. ایتی ب".

موند، پاریس، ۱۴ مارت ۱۹۹۲

آغداما اولان اجنبی ژورنال یست اؤلدورولموش آداملار آراسیندا باشلاری نین دریسی سو یولموش قادی ن و اوشاقلاری گؤروب. اونلارین دیرناقلاری چیخاریلمیشدی. او، بونون "آذربایجان تبلیغاتی" دئییل، رئاللیق اولدوغونو یازیر.

نیوسویک، ۱۶ مارت ۱۹۹۲

سوی قیریمین /اوزو

پاسکال پریوا و ستیو لؤ ون، موسکوا
اؤتن هفته آذربایجان یئنیدن قبی رستانلیغا دؤنموشدو: ماتم ایچینده اولان قاچقینلار و اونلارلا اینسان مئییتی مسجیدین آرخاسیندا مووقتی مئییتخانا یارات می شدی. اونلار فئورالین ۲۵-ای و ۲۶-سی ائرمیلر طرفیندن دارما-داغین ائدیلمیش خوجالیدان اولان ساده آذری کیشی، قادی ن و اوشاقلاری ایدی. اونلارین چوخو قاچان زامان یاخین مسافه دن وورولموشدو، بعضیلری نین اوزلری داغیدیل می ش، باشلاری نین دریسی سو یولموشدو.

تایم، ۱۶ مارت ۱۹۹۲ خوجالیدا قیرغین

جیل سمولوو

یوری زاراخوویچ، موسکوا

موباحیته لره باخمایارق آیدین اولان بیر شئی وار: ایکی هفته اؤنجه آذربایجان شهری خوجالیدا غدار و ویجدانسیز بیر حادیته توره دیلی ب. ایندییه دک ۲۰۰ آذربایجانلی اؤلدورولوب، چوخلاری اییرنج حالا سالی نی ب، ائرمیلرین اوستونلوک تشکیل ائتدی گی داغلیق قاراباغدان دفن اولونماق اوچون قونشو رایونا گتیر یلی ب. آذربایجانلیلار ایدیعا ائدی ر کی، ۱۳۲۴ مولکی وطن داش قتله یئتیر یلی ب. اونلارین چوخو - قادی نلار و اوشاقلار باره ده هئچ بیر معلومات یوخدور...

سووبودا، ۱۲ اییون ۱۹۹۲

دیگر بیر قهرمان، خوجالی نین مئری ائلمار محمدوو بیلدیردی کی، او، بیر نئچه نفر ایله بیرلیکده فئورالین ۲۶-نی مئیتلرله احاطه اولونموش کوللو تپه لرده کئچیریب.

جناب صادیقوو دئدی: "بیز شهره چاتاندان بیر گون سونرا ائرمیلر گئیش راکتت هوجومو حیاتا کئچیردیلر. من موعالیجه اولونماق اوچون خسته خانایا گئتمه لی ایدیم، چوخ پیس وضعیتده ایدیم. حتی منیم آیاقابیمین ایچینده ده گولله تاپدیلار."

قیرغی نین قوربانلاری: بیر آذری قادین فئورال آییندا توره دیلمیش خوجالی قیرغی نیندا قتله یئتیریلیمیش اولونو اغلاییر. قاتار-خسته خانادا تیبب باجیلاری پریمیتو اوصولارلا یارالی بیر کیشینی خیلاص ائتمه یه چالیشیرلار. آغدامدا اینسانلار قتله یئتیریلیمیش قوهوملاری نین تابوتو اوستونده اغلاییردیلار. اؤلنلرین سایینی موعین ائتمک مومکون دئییل. چونکی موسلمانلار اولونو ۲۴ ساعات عرضینده دفن ائدیرلر.

ایندئپئندئنت، لوندون، ۱۲ اییون ۱۹۹۲

آغریلی آختاریش

آذربایجانلیلارین خوجالی شهرینده توره دیلمیش فئورال سوی قیریمی نتیجه سینده تخمین ۶۰۰ کیشی، قادین و اوشاق اولدورولموشدور.

دؤولت ایتیهامچیسسی آیدین رسولوو ۱۵ نفر دن عیبارت اولان ایستینطاق قروپونون رهبریدیر. بو قروپ آذربایجانلیلارین "خوجالی قیرغینی" آدلاندیردیقلاری حادیشه نی آراشدیرماقلا مشغولدور. جناب رسولوو بیلدیردی کی، ۶۰۰ نفر ایلکین آختاریشلار زامانی تاپیلیمیش مئیتلردیر. خوجالی مئری ائلمار محمدوو دا اوخشار رقم سؤیله دی. مای آییندا ایسه باکیدا نشر اولونان اوردو قزنتی بو رقمین داها بؤیوک اولدوغونو یازیردی - اؤلنلردن ۴۷۹ نفرین شخصییتی موعین اولونموش، ۲۰۰-دن چوخو ایسه نامعلومدور. آذربایجان

بوندان قاباق، خوجالی شهریندن قاچان زامان ائرمینی گولله سی نین جیردیغی شالوارینی گؤستردی.

۵۱ یاشلی خارات دئدی: "من هله ده بو پالتارلاری گئیینیرم، چونکی باشقاسی یوخومدور. من ۵ دفعه یارالاندیم، اما بختیم گتیردی و ساغ قالدیم."

جناب صادیقوو و آروادی بیر آیدان چوخ آج و ایشیقسیز قالیلار.

جناب صادیقوو دئدی: "تخمینن آخشام ساعات ۱۱-ده بومباردمان باشلاندی. بیز هله هئج وخت بئله سینی ائشیتمه میشدیک. ۸ یاخود ۹ نؤو سیلاح، آرتیللرییا، آغیر پولیئمو تارلار دان ایستیفاده اولونوردو."

تزلیکله قونشولار کوچه لره تۆکولوشدو. بعضیلری گیزلندی، دیگرلری ایسه قارین ایچی ایله مئشه لره دوغرو قاچماغا باشلادی.

خیلاص اولماق اوچون شهر جامعاتی تخمینن ۱۵ میل مسافه ده یئرلشن آذربایجان شهری آغداما چاتمالی ایدی. صوبح چاغی ایکی آذربایجان کندی ناخچیوانیک و سدرک آراسیندا کی یئره چاتانادک اونلار دوشونوردولر کی، بونو آنده بیله جکلر.

جناب صادیقوو دئدی: "بونا قدر منله گلن قروپون هئج بیرینه هئج نه اولمامیشدی... سونرا یولدا بیزی بیر ماشین گوردو و ائرمیلر بیزه آتش آچماغا باشلادیلار. بیزیمله اولان ۸۰ نفر دن یالیز اون نفری ساغ قالدی. ۶۷ یاشلی بؤیوک قارداشیم دا داخیل اولماقلا ۷ یاخین قوهوموم قتله یئتیریلدی. من آنجاق قارداشیمین پاپاغی ایله اونون گؤزلرینی باغلاماغا ایمکان تاپدیم و بیز هئج وخت او مئیتلردن هئج بیرینی قایتارا بیلمه دیک."

جناب صادیقوو دئدی کی، بیرینجی قروپداکی قاچقینلارین بعضیلری نین بختی گتیردی. ائواکواسیانیان قهرمانلاریندان بیری عاریف حاجییئو اوچونجو قروپون قاچماسینا کؤمک ائتمک اوچون سیلاحین داراغینی دیبشکرکن باشیندان آلدیغی گولله یاراسیندان اولدو.

دئدى كى، موغايىنەدن كئچمىش ۱۸۴ مئىيت اۋلنلرین اوچدە بىر حىصە سىندن دە آزدیر. وئرتولیوتون پیلوتونون تصدیق ائتدیگی سنده بیلدیریدی كى، یئردە چوخلو سایدا اۋلو و یارالی اولدوغو اوچون اولنلاری دقیق سایماق مومكون اولمادی. اولنلرین سایى خوجالیدا ۴۷۰-۵۰۰، یوللاردا ۶۵۰-۷۰۰، ناخچیوانیک كندی اطرافیندا ۸۵-۱۰۰ ایدی.

"اینسانلار اللرینی یوخاری قالدیریپ بیزدن كۆمك ایستەیردیله. بیز اوچ اوشاق مئىیتی و ساغ قالمیش ایکى یاشلى اوشاق گۆردوک. اونون آناسى ایسه اۋلموشدو. اوشاق آناسى نین قولوندا توتاراق اونو دورقوزماغا چالیشیردی. بیز ائنمەیه چالیشدیق، أما ائرمیلرین بومباردمانا باشلاماسى بیزی قاییتماغا مجبور ائتدی."

کوممئرسانت، موسکوا، ۲۷ فئورال ۲۰۰۲

۱۹۹۲-جى ایل فئورالین ۲۵-دن ۲۶-نا كئچن گئجه داغلیق قاراباغین آذربایجانلیلار مسكونلاشان خوجالی شهرى ائرمیلر طرفیندن کوتلوی هوجوما معروض قالدی. روسلارین ۳۶۶-جى موتواتیجى آلابی هوجومدا ایشتیراک ائتدی. نتیجهده ۶۱۳ نفر اۋلدورولدو، ۴۸۷-ای نفر یارالاندى، ۱۲۷۵ نفر اسیر گۆتورولدو، ۱۵۰ نفر ایتگین دوشدو. خوجالی حادیته لری موناقیشه نین خاراكتیرینی كۆكوندن دییشدی.

Human Rights Watch

هئلسینكى، دئكابری ۱۹۹۴

داغلیق قاراباغ موناقیشه سی نین یئددی ایلی

Human Rights Watch تشکیلاتی نین هئلسینكى اوفیسی نین حساباتیندا دئییلیر: "ائنتیک ائرمیلرین روس اوردوسونون ۳۶۶-جى آلابی نین دستگیله خوجالیدا یوزلرله دینچ آذربایجانلییا قارشى تۇرتدیگی سوی قیریم ۱۹۹۲-جى ایله محاربه نی شرطلندیرن ان اساس حادیته لردن بیری اولدو.

مودافیعه ناظیرلیگی نین مطبوعات خیدمتی نین رهبری لئىلا یونیسووا اۋلنلرین سایى نین ۷۰۰ اولدوغونو دئدی. بین الخالق قیرمیزی خاچ کومیتەسى نین باکیداکی نوماينده هئیتی نین رهبری فرانسوا زئن روفی نین بیلدیردی كى، آغدام شهرى نین موسلمان ایمامى نین اونا دئدیگینه گۆره اونون مسجدینه خوجالیدان ۵۸۰ مئىيت گتیریلیمیشدی و اولنلرین چوخو دینچ اهالی ایدی. جناب زئن روفی نین دئدی كى، بیز مئىیتلری سایمادیق، آنجاق بو رقم ایناندریجیدیر. چونكى بیز مئىیتلری یوماق اوچون لوازیمات وئردیک.

۴۳ یاشلى حوقوقشوناس جناب رسولو سون رقمین سؤیله نیلمه سی اوچون بیر نئچه آی واخت لازیم اولدوغونو سؤیله دی.

جناب رسولو بو ایشلری یاخشی بیلیر. اوزون ایللر آراشدیردیقدان سونرا، او، ۱۹۹۰-جى ایلین یانواریندا باکیدا سووت قوشونلاری طرفیندن تۆره دیلمیش قیرغین زامانى ۱۳۱ نفرین اۋلدورولدو و ۷۱۴ نفرین یارالاندىغى باره ده قطعی رقم سؤیله میشدیر. عدلییه ایشچیسى رافیق یوسیفوو دئدی كى، ایندییه قدر ۱۸۴ نفر رئیسوبلیکانین عدلییه دئپارتامنتی طرفیندن طبیی موغايىنه دن كئچیریلیمیش و اۋلو كیمی قئیده آلینمیشدیر. جناب یوسیفوو بو رقمین اۋلنلرین چوخ آز حىصه سینه شامل اولدوندوغونو بیلدیردی. بیزه یالنیز مئىیتلر گتیریلیمیشدی. گلین او زامانكى اۋزباشینالیغى و بیزیم موسلمان اولدوغوموزو اونوتمايق. اۋلو ۲۴ ساعات عرضینده یویولمالی و باسدیریلمالیدیر.

پروفئسسور یوسیفوو بیلدیردی كى، بو ۱۸۴ نفرین ۵۱-ای قادین، ۱۳-او ایسه ۱۴ یاشیندان آشاغى اولان اوشاقلار ایدی. ۱۵۱ نفر گولله یاراسیندان، ۲۰ نفر قلیه یاراسیندان، ۱۰ نفر ایسه کوت آلتلردن آلدیغى یارالاردان اۋلموشدور. سون اوچ نفر ایسه قار اوچقونونا دوشوب. ۳۳ نفرین قولاغى، بورنو، دۇشلىرى، جینسیت اورقانلاری كسیلمیش و گۆزلری چیخاریلمیشدیر. جناب رسولو

ھوجوم زامانى خوجالیدا غىيرى-موعین سايدا دینچ ساکین شھرىن بومباردمانى زامانى قتله يئتيرىلدى. اھالى نین چىخماسى اوچون "آزاد دھلیز" ایشغال زامانى خوجالیدان قاچمیش ۶۰ نفر آراسیندا "مئموریال" موشاھیدەچیلری طرفیندن باکیدا و آغامدا سورغو كئچیرمیشدیر. اونلاردان یالنیز بیر نفر "آزاد دھلیز" این مؤوجودلۇغو بارەدە خبردار اولدوغونو دئمیشدیر. آذربایجانین آغام رابونو ایله قونشولوقدا اولان اراضیدە یئرلشن "آزاد دھلیز" بویونجا قاچان قاچقینلار آتاش آچیلیمیش و نتیجەدە چوخلو اینسان اولدورولموشدور.

شھردە قالان ساکینلرین طالعیی

شھرىن ائرمنى حربى بیرلشمەلری طرفیندن ایشغالیندان سونرا تخمین ۳۰۰ دینچ ساکین (۸۶ مسهتی تورکو) شھردە قالمیشدی.

ھر ایکی طرفدن آلینمیش معلوماتا اساسن، خوجالی شھرىندە و آغام گندن یولدا اسیر گۆتورولموش ۷۰۰-دن چوخ ساکین ۱۹۹۲-جى ایل مارتین ۲۳-نە کیمی آذربایجان طرفینە قایتاریلمیشدیر. اونلارین اکثریتی قادین و اوشاقلاردیر.

خوجالی ساکینلری نین مولکیتی نین طالعیی

خوجالیدان قاچا بیلن ساکینلرین اؤز مولکیتلری نین حتى ان واجیب حیصەلرینی بئله گۆتورمه یه ایمکانلاری اولمامیشدی. ائرمنى سیلاحلى قووهلری طرفیندن اسیر گۆتورولن ساکینلر دە املاکلاریندان هئچ نه گۆتوره بیللمەمیشدیلر.

"مئموریال" اینسان حوقوقلارینا نظارت مرکزی نین موشاھیدەچیلری ایشغال اولونموش شھردە بؤیوک تالانین شاهیدی اولموشلار. خوجالی ساکینلری نین املاکلاری خانکندی (ستپاناکثرت) و قونشو یاشاییش منطقهلری نین ساکینلری طرفیندن شھردن آپاریلمیشدی. ائولرین اکثریتی نین قاپیلاری نین اوزریندە اونلارین یئنی ساکینلری نین آدلاری یازیلیمیشدی.

فاکتلارین قییمتلندیریلمه سی

خوجالی شھرى نین دینچ ساکینلرینە قارشى کوتلوی زوراکیلیق شھرىن ایشغالینا یؤنلمیش حربى عملیاتلارین حیياتا كئچیریلمه سی زامانى باش وئرمیشدی.

۱۹۹۲-جى ایلین فئورالیندا قاراباغداکی ائرمنى قووهلری روسیانی ۳۶۶-جى موتاتیجى آلايى نین دستگی ایله آذربایجانلیلارین مسکونلاشدیغى خوجالی شھرىنى ایشغال ائتدی. ایشغال زامانى ۲۰۰-دن چوخ مولکی وطنداش اولدورولدو.

اولدورولموش دینچ آذربایجانلیلارین دقیق سایی معلوم دئییل. چونکی، قاراباغداکی ائرمنى قووهلری سوی قیریمدان سونرا اراضینی اؤز نظارتلری آلتینا آلیبار. اما ۲۰۰ آذربایجانلی نین اولدورولدیونون قبول اولوندوغو زامان، احتمال اولونور کی، ۵۰۰-۱۰۰۰ نفر قتله یئتیریلیمیشدیر.

"مئموریال" اینسان حوقوقلارینا نظارت مرکزی نین حساباتیندا "خوجالی"

۱۹۹۱-جى ایلین پاییزیندا خوجالی ائرمنى سیلاحلى قووهلری طرفیندن بلوکادایا آلینمیشدی و داخلی قوشونلارین داغلیق قاراباغدان چیخاریلماسیندا سونرا خوجالی تام بلوکادا وضعیتینە دوشدو. ۱۹۹۲-جى ایلین یانواریندا باشلایاراق خوجالییا وئریلن ائلکتتریک ائنئرژیسی کسیددی. ساکینلرین بیر حیصه سی تجرید اولونموش شھرى ترک ائتدی. خوجالی شھر ایجرا حاکیمیتی نین باشچیسی ای. محمدووون ایصرارلی خواهیشلرینە باخمایاراق، دینچ اھالی نین تام ائواکواسیاسی تشکیل اولونمادی. فئورالین ۲۵-دە ائرمنى سیلاحلى قووهلری خوجالییا ھوجوما باشلادیلار.

ھوجومون ایشتیراکیلاری

آرتساخ میلی (اوزدن ایراق) آزادلیق اوردوسونون بیرلشمەلری زیرئھلی تئخنیکادان - زیرئھلی ماشینلار و تانکلاردان ایستیفاده ائدەرک ھوجومدا ایشتیراک ائتدی.

ھوجومون گئدیشتاتی

فئورالین ۲۵-ای گئجه ساعات ۱۱-دە خوجالی آرتیللئرییا آتشینه توتولماغا باشلادی. اولجه ائولردە و پوستلاردا قورولموش بارریکادلار داغیدیلدی. فئورالین ۲۶-سی سحر ساعات ۱-دن ۴-ه کیمی قورو قوشون بیرلشمەلری شھره داخیل اولدولار. سون موقاویمت سحر ساعات ۷-دە قیریلدی.

گنجدهده یئرلشن دئسانت قووه‌لری بو عملیاتین حیاتا کئچیریلمه‌سینه جلب اولونموشدو. دئسانتلار گلمه‌میشدن اول ایسه آلایین ۱۰۳ عسگری، هانسیلار کی، اساسن زور ایشله‌دیلمه‌سینده گوناھلارینی اعتیراف ائدن ائرمیلر ایدی، امره تابع اولماقدان ایمتیناع ائتمیش و قاراباغدا قالمیشدی. آلایین عالی کوماندانلیغی نین راضییلیغی و قوشونلارین چیخاریلماسینا مسؤلیت داشییان دیگر عالی کوماندرلرین حرکتسزلیگی نتیجه‌سینده زیرئهللی تئخنیکا دا داخل اولماقلا آلایین سیلاحلاری نین بیر حیصه‌سی نؤوبتی جینایتلری تۆرتمک، آذربایجانا قارشی سئپراتیزمی داوام ائتدیرمک اوچون ائرمیلره وئریلدی. بو، ۳۶۶-جی آلایین خوجالی فاجیعه‌سی نین حیاتا کئچیریلمه‌سینده ایشتیراکی نی ثبوت ائدن آیدین بیر فاکتدیر!

تاریخ اونوتما یا جاق

آذربایجان پارلامنتی میلی مجلس فئورالین ۲۶-نی "خوجالی سوی قیریمی گونو" ائلان ائتدی. هر ایل فئورالین ۲۶-سی آخشام ساعات ۵-ده آذربایجان خوجالی قوربانلاری نین خاطیره‌سینی بیر دقیقه لیک سوکوتلا یاد ائدیر.

قاجقینا چئوریلیمیش و آذربایجانین ۴۸ رایونوندا مووقتی سیغیناجاق تاپمیش خوجالی ساکینلری داغلیق قاراباغ موناقیشه‌سی نین عدالتلی حلینی، ائرمیستانین آذربایجانا قارشی تجاویزونه سون قویولماسینی، رئسپوبلیکامیزین اراضی بوتؤولوگونون برپا اولونماسینی گؤزله‌ییرلر. اولنار بوتون دونیاداکی اینسانلاری، دؤولتلری و بین‌الخالق تشکیلاتلاری حاق و عدالتی قوروماغا، خوجالیدا حیاتا کئچیریلن ترروریزم و ائنتیک تمیزله‌مه آکتلارینی پیسله‌مه‌یه چاغیریرلار.

خوجالی فاجیعه‌سی نین تشکیلاتچیلاری و ایجراچیلاری لایق اولدوقلاری جزانی آلمالیدیرلار. هئچ بیر جینایت جزاسیز قالماملیدیر. بیرمینجب عصر سوی قیریم و ائنتیک تمیزله‌مه‌نین تاریخینی یازمیش چوخلو سایدا قانلی صحیفه لرین شاهیدی اولموشدور. خوجالی فاجیعه سی بونلارین ان دهشتلیلریندن بیریدیر. بو دهشتلی جینایتده الی اولان هر بیر کس هر شئیدن اول اؤز ویجدانی قارشیسیندا مسؤلیت داشیییر. لاکین گون گله‌جک و اولنار تاریخ محکمه‌سی قارشیسیندا جاواب وئره‌جکلر.

تاریخ هئچ نه‌یی اونوتمور

www.azerbaijan.az.

خوجالی ساکینلری نین چوخو "آزاد دهلیز" دن خبرسز ایدیلر. دینج ساکینلرین "آزاد دهلیز" زوناسیندا و اونا قونشو اراضیده کوتلوی قیرغی نینا هئچ نه ایله برائت قازاندیرماق اولماز.

موسئقیل دؤولتلر بیرلیگی نین قوشونلاری نین ترکیبینه اولان ۳۶۶-جی موتواتیجی آلائی خوجالی هوجوموندا ایشتیراک ائتمیشدیر.

"مئوربال" اینسان حوقوقلارینا نظارت مرکزی بیلدیریر کی، داغلیق قاراباغین ائرمی سیلاحلی قووه‌لری نین خوجالی شهرینه هوجوم زامانی دینج ساکینلره قارشی ائنتدیکلری حرکتلر جئنئوره کونئونسسیالارینی، همچنین ۱۹۴۸-جی ایل دئکابری ۱۰-دا بمت-نین باش مجلسی نین قبول ائتدیگی اینسان حوقوقلاری بیاننامه‌سی نین آشاغیداکی ماده‌لرینی کوبود شکیلده پوزور:

ماده ۲. هر بیر شخص دیلیندن، دی نیندن، میلی منسوبیتیندن، یاخود دیگر مؤوقعییندن آسیلی اولمایارق بو بیاننامه ایله تثبیت اولونموش بوتون حوقوقلارا مالیکدیر؛

ماده ۳. هر بیر شخص یا شاماق، آزادلیق و شخصی توخونولمازلیق حوقوقلارینا مالیکدیر؛

ماده ۵. اینسانا قارشی کوبود، غیری-اینسانی و یا تهقیر ائدیجی رفتار قاداغاندیر؛

ماده ۹. اساسسز حبس، ساخلاما، یاخود ائکسپاتریاسییا قاداغاندیر؛

ماده ۱۷. هر بیر شخص مولکیت حوقوقونا مالیکدیر و هئچ بیر شخص مولکیت حوقوقوندان اساسسز اولراق محروم اولونا بیلمز.

سیلاحلی بیرلشمه‌لرین حرکتلری قادین و اوشاقلارین سیلاحلی موناقیشه‌لر و حربی وضعیت زامانی مودافیعه‌سی حاقیندا بمت-نین باش مجلسی طرفیندن قبول اولونموش بیاننامه‌نی کوبود شکیلده پوزموشدور.

۳۶۶-جی آلائی

قئید ائتمک لازیمدیر کی، خوجالی فاجیعه‌سینده ایشتیراک ائدن ۳۶۶-جی آلائی خانکندیده یئرلشیردی آلائی دفعه‌لره آذربایجان کندلری نین، شوشا و خوجالی شهرلری نین آتسه توتولماسیندا ایشتیراک ائدیپ. آلایدان قاچان عسگرلرین ایفاده‌لری بو فاکتلاری تصدیق ائدیر. ۳۶۶-جی آلایین خانکندیدن تله‌سیک چیخماسی اونون خوجالی حادیه‌لرینده ایشتیراکی نی آچیق آیدین ثبوت ائدیر. بونولا آلائی، هم ده فاجیعه‌نین ایزلرینی سلیمک ایسته‌ییردی. ۳۶۶-جی آلایین ظابیطلری نین معنوی تنزولو ائله بیر حده چاتمیشدی کی، اولنار قوشونلاری نین چیخاریلماسینی حیاتا کئچیره بیلمه‌دیله.

- من بوردا یاتاجام!

قاباقلار بئله سؤز-صؤحبتدن سونرا گئجه یاریسی قاجیب یانیما گه لردین. اوندا منیم ده اورگیمجه اولاردی. آنجاق بو دفعه سن ده، من ده چوخ جیدی و کسکین دانیشیردیق.

- سن آرتیق قوناقسان، بیر گئجه نین قوناغی، گئت چارپاییندا یات.

باشقا واخت اولسایدی، سن کینلی-کینلی منی سوزردین. ائله بو کینیندن بیلینردی کی، سن بیرازدان گلیب منی قوجاقلایاجاقسان، آنجاق سن درهال اوزونو چئویریپ چارپاییا ساری گتتدین. گتتمگینی من ده ایسته بیردیم. سنینله یئنیدن باریشماغی هئچ عاغلیما دا گتیرمیردیم. گاه دا سنینله یوزلرله شیرین خاطیره لری یادیم سالیردیم. ایچیمدن سویوقلار آخیشیردی. بیردن آنلادیم کی، گتتمگین ده، قالمغین دا مومکون اولان شیئی دئییل.

سن آرتیق چارپاییدا یوخولامیشدین. اوشاق هر دن قیملدانا گؤزلرینی آچمادان آراباجیغی یئلله بیردین. دوروب تاواندان آسیلان لامپانی سؤندوردوم. ماساوستو لامپانی یاندیریب کیتاب اوخوماغا باشلادیم. او کیتابدا آنجاق ایکیمیز حاقدا اوخویوردوم.

قارشیمیزدا بیر گون واردی. منه ائله گلیردی سنی آخشام یولا سالاجام. صاباح سنینله هارالارا گنده جگیمیزی، نه لر ائده جگیمیزی گؤتور-قوی ائدیردیم.

گئجه یئنه ده همیشه کی کیمی، بیر نئچه یول اوشاغین سسینه اویاندیم. قاباقلار من اویانمیردیم. گتتمگینه ائله اینانمیشدیم کی، گئجه یاتامیردیم. بوتون حرکتلرینی ایزله بیردیم. یامانجا کؤورلمیشدیم. اوزومو یئنیدن تانییردیم. آنجاق قاباکیلارلا توتوشدوراندان سن تانینماز اولموشدو. گؤزونون اوجویلا دا اولسا، منه باخمیردین. باخسایدین، سؤزسوز، نظرلریمی گیزلده جکدیم. هه، من سنه باخماقدان دویموردوم. ائله دویمادیغیمدان بیلیردیم کی، بو، بیزیم سون گئجه

ساغلیقلا قال

SAĞLIQLA QAL

AZƏR ABDULLA

آذر عبدالله

- بو گئجه واختی باجینگیله ناهاق یئر تئلقرام وورورسان. الینده بیلئتین یوخدو. نه بیلیرسن، آیین نئچه سی اوردا اولاجاقسان. باجینگیل یازیقدی، اسیر-یئسیر اولارلار. باخ، ائله بیلمه سنی یوبادیب حیرصینی سویوتماق ایسته بیرم. صاباح گئدیپ بیلئت آلارسان، صاباح دا تئلقرام وورارسان. صاباح!

اوشاق آراباجیقدا قورجالاندی. ائله او واخت یادیم دوشدو کی، اوغوموز دا وار.

- ایسته بیرسن اوشاغی اؤزونله آپار، ایسته بیرسن قالسین، اورگین نئجه ایسته بیر...

باییرا چیخیب بیراز هرلندیم. کوچه لرده ده داریخدیم. آداملار، ماشینلار یانیمدان اؤتسه ده، اونلاری حیس ائتمیردیم. اورگیمدن نسه قیریلیب دوشموشدو.

ائوه قاییتدیم. یئرلری حاضرلامیشدین. ایلک دفعه یدی یکی یئر آچمیشدین. بیرینی دؤشمه ده، او بیرسینی همیشه یاندیغیمیز چارپاییدا. تئز دؤشمه ده کی یاتاغا اوزاندیم. خئیلی کئچندن سونرا سن دئدین:

- اورا منیم یئرمدی. دور، اؤز یئرینده یات.

سندن اوميد گۆزله ييردويم. سن گئرى دؤنمه لبيدين. من حتى، بير نئجه يول " بوخ، چيخ گئت، ايستميرم قالاسان " دئممه لبيديم. آنجاق سن منى ائشيتمممه لبيدين. اوندا من نه دئيه جكدويم كى؟! سنى ايتيره جگيمى يوز فايز بيلسيدويم ده، گئرى قايتت دئمزديم. اوزومدن ائله زهلم گئدير كى! هر دن بؤيوك بير شئى قاباقچادان ايتيره جگيمى بيلسم ده، عينادكارليغيمين عؤهدههسيندن گلهميرم.

من آزاد گزمك، وئيللنمك ايسته ييردويم. يولداشلاريمىلا دنيزه گئتمك، گئجه نى اوردا كئچيرتمك ايسته ييردويم. اوتوب كئچن شئيلردى، هر شئى يازاجام. قونشوموزدا بير قيز وارييدى. آراميز سن دئين او قدر آچيق دئيلدى. آنجاق بيزيم غريبه موناسيبتيميز وارييدى. سنيمله بيرگه گئندنه همين قيز قارشيميزا چيخاندا اوزونو گؤرمزلييه وورودو. آنجاق منيمله تك قارشيلاشاندا تامام باشقالاشيردى. ياديندامى، بير ياغيشلى گون ائوه تله سيرديك. ماوى چتيرلى بير قيز كوچيله يئريگيردى. ائله بيل بو ياغيشى چوخدان گؤزله ييرميش. سن ده قولومدان دارتيب اونا ايشاريل:

- بو قيزدان يامان خوشوم گلير، دئيه سن، بيزيم محلله نين گؤزه ليدير. گور اياقلارى نئجه گؤزلدير..

هه، من بير واختلار ساققال قويوردوم. ائله همين قيزا گوريدى. حيس ائتميشديم كى، او قيزين ساققالى اوغلاندان خوشو گلير. اونو دا دئيم كى، او، عادى قيز دئيلدى. سؤزوم اوندادر كى، من بير واختلار لاپ يورولموشدوم. ائويميزده تك اولماق ايسته ييردويم. بوتون واختيمى اوزومه خرجه مك، اوز ايشلريمله مشغول اولماق ايسته ييردويم. بير ده دوشونوردوم كى، او قيزلا آرخاين صؤحبت انده جگم. يقين كى، بير واخت سنه دئديگيم " سنين، منيم ايشيميز عئنيدير. آراميزدا سن، من فرقى اولماماليدير " سؤزلرى ياديندادير. يئننه ده سؤزومدن قاجميرام. ائله واختلاريميز اولوردو،

ميزدى. آخيري نئجه گئجه اولماسايدى، سنه بئله تاماشا ائتمك دويغوسو هاردان اولاردى؟ قاباكي گئجه لر داش كيمي نئجه ياتاردويم، بيليرسن. هه، بو گئجه سن آيرى جور اولموشدون. بر كيميشدين. سنه پاخيلليغيم توتوردو. كؤورلديگيمه گؤره اوزومو دانلاييردويم.

سحر من آييلاندا سن يوخودايدين. سسيمه اوپاندين، گؤزلرينى يئنيدين قاپايدين. دئيه سن، دورماق ايستميريدن. بلكه ده پئشمان اولموشدون.

- دور آياغا، گئتك، بيلطتيني آلاق!-دئديم.

سن قالخيب گئيينمه يه باشلاياندا من او بيرى اوتاغا كئچدويم. نه ائله ديگيمى بيلميردويم. حركتيمدن، دانيشيغيمدان خوشوم گليردى. نه دئير، نه ائيديردويمسه، پئشمان اولوردوم. دوشونوردوم كى، سن گئيينميه جكسن. بير-يكي يول دئييندن سونرا من ده سوساجاقدويم. آنجاق سن گئيينيب قاباغىما دوشدون. من يئننه ده اينانميردويم. دئيردويم، يقين، ائله-بئله منى سيناير، بلكه ده، بير واختجان اوزونو جيدى گؤسترمك ايسته يير. دوشونوردوم، يقين، بيلتت گؤتورنده گئرى قايداچاقسان، قولومدان توتوب ائويميزه سارى چكه جكسن. آنجاق دوزونو دئيم، اورگيمده گئنه جگينه اينانير، هم ده قورخوردوم. سن هئچ بير واخت بئله جيدى اولماميشدين. اوزو ده ائله يازيق، ائله كيمسه سيز گؤرونوردون كى، سنه باخاندا اورگيمين ياغى اريگيردى. ياديندامى، قاباقلار سنه " يازيق " دئينده هميشه اوزوندن چيخاردين؟

واغزالا قدر سن دينمه دين. آنجاق سواللارما قيساجا جاوابلار وئيردين. نه لر دوشوندويونو بيلميردويم. بكه، سن ده بير تئله بند ايميشسن. " گل، ائوه قايداق " دئسيديم، بلكه، راضيلاشاردين. بلكه، ايكميز ده اوزه دوشموشدوك. ايكميز ده بيرنجى تكليفى گؤزله ييرديك. آنجاق ايكميز ده عيناديميزدان، غوروروموزدان دؤنميردوك. من اوز عالميمده سون اناك سنى قوومالييديم. باشقا چيخيش يولوم يوخ ايدى. من آنجاق

شامپان ایسماريجلادیم. ایسته ییردیم، هئچ اولماسا، آخیرینجی بیر گونوموز سربست کئچسین. بلکه ده سن عؤمرونده هئچ ایچمه میشدین، ایچمیه جکدین ده. آما همین گون ایچدین. منه ائله گلیردی، منیم ختیریمه ایچیردین، سون گونوموزون ختیرینه. یاخشی، سنه نه اولموشدو، سن نییه چیخیب گئتمیردین؟ دوشموشدون یانیمجا، گزیردیک. رستوراندا سویوق تبسسومله سؤیله دیگین "بیر آریق قیزی دا ساخلایب خوشبخت ائده بیلمه دین" سؤزوندا آغیر دونیادا منیم اوچون هئچ نه یوخدور... باشقا واختلار سنینه شهره چیخاندا هردن اورا-بورا باخماغینا قیسقانیردیم. همین گون هئچ یئر، هئچ یانا باخمیردین. من ماسامیزین اوستونو دولدورماق اوچون بیر شئیلر ایسمارلاماق ایسته ییردیم. سنسه منی چوخ خرجه مه یه قویموردون. من بیلیردیم کی، سن بونو خوشا گلکم اوچون، یاخود، بیجلیکدن ائتمیرسن. سن ائله بئلیدین. یاخشی، بس کوچله گئندنه نییه قولوما گیردین؟ یوخسا، آیریلجاغیمیزی یادیندان چیخارتمیشدین؟.. هله بئله بیر سؤز ده ایشلتدین: "اؤده یاغ قورتاریب". بو سؤزلری دئینده آرجا قیزاردین. دئییه سن، درهال باشا دوشدون کی، داها یاغین قورتارماسی نین سنه دخلی یوخدور، ائله می؟

قاتارین گئتمه سینه بئش ساعات واردی. من سنی ائوه گؤندریدیم. دئدیم، گئت آیین-ویونونو بیغیشدیر. یالاندان دئدیم کی، اینستیتوتدا ایشیم وار. ایسته ییردیم سن ائودن ایسته دیگینی گؤتوره سن...

سنین "قاتارین گئتمه سینه بئش دقیقه قالیر..." سؤزونو ائشیدنده اؤزومه گلدیم.

بیز ال توتوب آیریلدیق. من یترده، پنجره نین اؤنونده دایانیب سنه ال ائلمه لییدیم. هله بئش دقیقه بیر-بیریمیزه باخا بیلردیک. آنجاق قاتاردان دوشن کیمی گئری باخمادان آغیر-آغیر اوزاقلادیم. گؤزلریمدن یاش آخیردی. منی بئله گؤرمگینی ایستیمیردیم. یقین کی، سن پنجره دن آرخامجا باخیردین. سندن مکتوب گؤزلسیدیم، آنجاق خواهیش ائدردیم، یازسان گؤروم، منیم آرخامجا باخیردین، یا یوخ؟ هاییف کی، سنن مکتوبه آلمایاجام. بلکه بو، منیم سون مکتوبومدور. بیر نچه ایلییه خاریجه ایشله مه یه گئدیرم.

سنه باغیشلا دیغیم شئیلری نییه آپارمامیسان؟ اونلارین هامیسینی (باشقا شئیلر ده وار) بو گون گؤندریرم، سن باغلامانی آلاندا یقین کی، من یولدا اولاجام.

ساغلیقلا قال!

دوغرودان دا، ایکیمیزی آیریمیردیم. آنجاق هردن یئنه ده تک اولماق ایسته ییردیم. آنجاق تک!

سن کنده آنامگیلین یانینا گئنددن سونرا او قیزی خئیلی آختاردیم. بیر نچه گون ساعات سککیزدن اونا کیمی دایاناجاقدا گؤزله دیم ده. آنجاق اونو گؤره بیلمه دیم. ایلك گونلر اؤزومو ائوده ائله راحت، ائله سربست حیس ائدیردیم کی! تنبلیگیمی بیلیرسن ده. آنجاق من هر گون فیت چالا-چالا، هوسله اؤزومه یئمک حاضیرلا ییردیم، آرابیر ده کؤینگیمی یووردوم. آنجاق یگیرمی گون کئچندن سونرا سندن اؤترو داریخماغا باشلادیم. یئریشین، دوروشون، سسین اوچون بورنومون اوجو گؤینه دی. بیر گون تئلقرام وورماق ایسته دیم کی، قایدیب گله سن. آنجاق وورمادیم، بیرتهر آیین آخیرینا کیمی دؤزدوم. گونلری ساییردیم...

هه، سؤزوم اوندادیر کی، واغزالا ساری یولا دوشنده آرتیق قارشیداکی تکلیگین قورخوسو منی آلمیشدی. گؤزوم باخا-باخا چیخیب گئدیردین. سنی ساخلایا بیلیمیردیم. سنی ایناندیریم کی، همین گون بیلتت آماغا یوخ، اؤلومون آغزینا گئتسیدین بئله، یئنه قولوندان توتوب گئری چکمگی باچارمادیم. دئییرم، اینسان نه قدر عاجیزدی! آخی، سنین گئتمگین اورگیمجه دئییلدی! آنجاق هانسی داخیلی گوجسه منیم ایستگیمی اوستله ییر، منی ایداره ائدیردی. دوشونورم، بلکه تانری ائله همین گوج، همین ایراده دیر؟!

کاسسانین قارشیسیندا من سنه دئدیم:

- سونونجو یول دئییرم، باجی نین یانینا گئتمکدسنه، آتانین ائوینه قاییت.

سن راضیلاشمادین. من کوپئییه بیر یئر ایسته دیم. یادیندامی، تئز پئشمان اولدوم. کوپئده کیمین اولاجاغینی دوشوننده آز قالدیم هاوالانام.

- خواهیش ائدیرم، پلاسکارت واقونا وئره سینیز.

بیلتتی آلاندان سونرا سن اوزاقدان گلش قریب بیر قوناغا بنزه ییردین. ایکی ایلهه بیرینجی دفعه سنی رستورانا آپاردیم. اؤزو ده هئیسفیه نیردیم کی، جانلی موسیقی اولمایاجاق. ایسته ییردیم تونلوق، شنلیک اولسون. رقص ائلسینلر. سنی کیمسه رقصه چاغیرسین. سن اوزومه باخاندا من راضیلیغیمی بیلدیریم. سن ایسته دیگین کیمی اؤزونو سربست آپارسان. من رستوراندا

فلسفه نام گذاری "چیلله گنجه سی" (شب چلله)

سعید سلیمان پور

در مورد «بلندترین شب»، «شدت تابستان» و «شدت زمستان» (که دقیقاً معادل - climax نقطه اوج- آمده از زبانهای یونانی و لاتین است) بایستی با عدد «چهل» توجیه و تفسیر نمود کاری است که برخی از روشنفکران پرداخته اند و خود نیز بایستی جوابگو باشند.

بدون هیچ تردید واژه «چیلله» یا «چله» با واژه‌ی یاد شده «climax» از یک ریشه و منشأ میباشند. در منبع شناسی تولید واژگان صدای (ل) دارای مفهوم «انتقال» میباشند. مطابق همان منبع تکرار یک صدا مفهوم استمرار تکراری حرکت و عمل را دارد. پس «چیلله» یا «چله» دارای مفهومی است که در آن عمل انتقال به تکرار اتفاق می افتد. اگر «چله» معنی «چهل لا» نیز داشته باشد آنوقت پرسیدنی است که اولاً خود «چهل» از کجا آمده و دوم اینکه معنای پله چیست؟ منطقی است بپذیریم که «چهل» از «چیلله» حاصل شده است. فقط فراموش نشود ادیبان منکر وجود تشدید نیز در فارسی شده اند.

اما جان آیتو (John Ayto) اتیمولوژیست انگلیسی واژه «climax» را نهایتاً از منشأ هندواروپایی (Kli-) می داند. اولاً شما این مورد را با واژه «چیلله» یا «چله» تطبیق دهید خواهید دید که دقیقاً دارای عناصر فونتیکی مشابهی هستند.

باز می گویند که واژه «lean» به معنی «تکیه دادن» نی زاز همین ریشه است. متوجه می شوید که چرا در «چیلله» یا «چله» مفهوم نشستن ته تیر در کمان نیز مستتر است؟

«چیلله» اسمی است از فعل «چیلکم» به معنای (زدن پرتابی توام با ضربه) ساخته شده است. در بازی «چیلینگ - آغاج» (الک - دولک) به زدن «چیلینگ» یا «چیلک» یا «چیلیه» (دولک) با «آغاج» (چوبدستی) از این فعل استفاده شود: «چیل گلسین!» (بزن بیداد!). «چیلینگ» نیز از این فعل استفاده شده است.

در ترکی «یای» یعنی کمان، «چیلله» نیز یعنی زه (در اینجا زه کمان) و نیز محل زه برای گذاشتن تیر در موقع انداختن تیر، «اوخ» یعنی تیر (تیرکمان). در ترکی به تابستان نیز «یای» گفته می شود. از این رو وقتی گفته می شود «یایین چیلله سی» تداعی کننده کشیدگی نهایی کمان به هنگام انداختن تیر (چله ی تابستان) یعنی نهایت و اوج کشیدگی تابستان که چهل و پنج روز رفته از تابستان است.

کشیدگی نهایی سرماسست که دو تاست یکی چهل روزه (بویوک چیلله) یکی بیست روزه (کیچیک چیلله)، یعنی زمستان دوبار به اوج می رسد.

چیلله گنجه (شب دارای کشیدگی نهایی) وقتی گفته می شود «چیلله گنجه سی» (شب چله) در واقع یعنی کشیدگی شب. ولی تحت تاثیر تفسیرهای رایج به معنای شروع زمستان تلقی می شود که البته اینگونه نیست.

اینکه چرا «چیلله» یا «چله» که معنای زه کمان و محل نشستن ته تیر در کمان و مآلاً مفهوم نهایت کشیدگی را

بئش قابی بوشالدیب اوسته - اوسته
تکجه سئچیری باداملا پوسته!

چون سینی ایچینده گلدی قارپیز
قوربان دئدی: گل بو سمته آی قیز!
قش قش یئدی قارپیزی آمانسیز
هیچ کیمسه آلانمادی الین نن
قارپیز سویی آخدی سققلین نن!

مجلس صاحابی سوسوب، قالیب واه!
گاهدان گولوری: دئییر ماشالله!
قلبینده دئییر ولی: آی الله!
دورد الی بوجور یئمه ک نه ایشدی؟
واه واه بو کیشی نه گورمه میشدی!

بیر کیمسه یه وئرمیری ماجالی
تئز تئز سویور آلما - پرتقالی
تا که گؤرور ائو صاحب بو حالی
هی چئینیری حرصله دیل دوداقین:
آی قارنی شیشه بوجور قوناقین!

ازبس یئدی، دالبادال چای ایشدی
قارقیش اوخی مقصده یتیشدی
تیخماق اثرین ده قارنی شیشدی
بیردن بیره ناله سی اوجالدی
مجلس صاحابی خطایه قالدی!

آرواد دئدی: ای وای اؤلدی قوربان!
دور ماشینی فوری یاندر اوغلان!
تا کـــــــــــــــــه آپاراق مطبه الان
یئردن اونو قووزادی قوناقلار
آلدی بئلینه اوغول به ناچار

ایستیردی چیخا اتاق دان اوغلان
ائتدی الینن اشاره قوربان
گوردو آتاسی دئییر یاواشدان:
اوج - دؤرد تیکه حالوا اولسا خوشدی
معدده م دپه سن بیر آزجا بوشدی!!

«چیلیمک» اسم تلنغر شدید است که در آن ریگ
کوچکی بین پشت ناخن سبابه و نوک انگشت شست
قرار گرفته و به شدت پرتاب می شود. یا تلنگری که بر
سطح آب- به نیت پخش کردن و افشاندن آب- زده می
شود.

شکل دیگری از این فعل نیز هست که «چیله
مک» (افشاندن توأم با ضربه) است.

«پیلله» نیز از سیستم «چیلله» (چله) است، حتی به این
شکل: «پیلوو (pilov)» و «چیلوو» [cilov] «پلو و چلو»
نیز از یک شیوه و سیستم تولید واژگان استفاده می
شود. آوردن این مثال از آن جهت لازم بود تا در پیگیری
سیستم واژگانی دچار سهو و لغزش نشویم. همانگونه که
ملاحظه می کنید در فارسی مصوت ها دچار تغییر شده:
«پ» و «چ».

به مثالهای دیگری از این دست (جهت مطالعه بیشتر)
دقت کنید که چگونه سیستم ترکی ثابت است:
چیلله (چله)، شیلله (سیلی)

آبدار)، «سیلله» (سیلی)، «گوله» (گلوله)، هؤرره، هوررا (نوعی
غذای ساده روستایی)، «شیررا» (شیره)، «شوررا» (احتمالا
تبدیل به شوربا شده)، «بلله» (نانی که به صورت
ساندویچ در می آورند)، «پیلته» (فتیله) به خاطر
وجود «ت» که علامت تعدی است [چیزی که به تدریج
پایین آورده می شود]، «گله» ی فارسی نیز احتمالا از
این سیستم است که در این صورت باید از فعل
«گلمک» (آمدن) «گلله» (هم-آمده) ایجاد شده باشد.

چیلله گنجه سی یتیشدی یولدان
فامیل توکولوبدی ساغ و سولدان
مش قوربانعلی دوشوبدی قولدان
دؤرد الی یئییر جویز - میلخ دان!
خاتین گوز آغاردیری قیراخ دان!!

سئفرايه ائدبیدی حمله شئر تک
تئز تئز یی بییری انار و پشمک
آجیللره هی ووروبدو پاتک

رحیملی " آذربایجان تئاتر تاریخی " آدلی کیتابیندا
ایلک تئاتر تروپپالاری نین فعالیتیندن دانیشارکن ای.مه
لیکوون فعالیتینه ده نظر سالییر:

" ۱۸۹۶-جی ایله حسن بی زردابی (مه لیکوو) تئاتر
هوسکارلاریندان عیبارت تروپپا یاراتماغا ایجازه آلماق
اوچون باکیداکی یئرلی هؤکومتیه مکتوبلا موراجیعت
اؤتمیشدی. لاکین بونون نتیجه سی اولمامیشدی.
سونرالار نریمان نریمانوو بو ایشه گیریشدی. نهایت،
پئشکار میلی تئاترین فعالیتی نین ایگیمی اوچونجو
ایلینده ایلک دفعه بیرلشمیش تئاتر دستسی یارادیلدی.
اونا " بیرنجی موسلمان " تروپپاسی " آدی وئریلدی.
تروپپادان داها چوخ ییغجام دسته نی خاطرلادان
کوللئکتیوه جاهانگیر زئینالوو، نریمان نریمانوو، حسن بی
زردابی، ایسگندر بی ملیکوو، محمد بی ملیکوو (لوندی)،
ابولفت ولی (ولیتو) و دیگر تئاترسئور ضیالیلار، صحنه یه
هوس گؤسترن گنجلر داخل اولدولار. تروپپا ایلین
سونلاریندا یارانديغینا گؤره، اونون اساس فعالیتی نوؤبتی
ایلدن باشلاندى. بو ایسه پئشکار تئاتریمیزین اینکیشاف
مرحله لرینده یئنی دؤور کیمی سچیوییدیر.

... ۱۸۹۹-جو ایل تاغیئو تئاتریندا موعین یئنیندنقورما
ایشلری آپاریلیب، تاماشا سالونو گئنیشلندیریلیب،
اوتوراجاقلارین سایى بیر خئیلی آرتیریلیب. بینانین
کیرایه گؤتورولمه سینده چتینلیکلر یارانديغینا گؤره
مشقلر جاهانگیر زئینالووون، ایسگندر بی ملیکووون
اؤلرینده، " کاسپی " قزئتى نین رئداکسییاسیندا
کئچیریلیب. دسته ده " رژیسسور " آنلایشی هله
فورمالاشمامیشدی. هوسکارلاری بیر یئر توپلایب رول
بؤلگوسو آپارانا " رژیسسور " دئییلیردی. تاماشالار
ایکی-اوچ گون، بعضن بیر هفته یه حاضیرلانیردی " (۵)،
(۴۱).

گؤرکملی ادبیاتشوناس ویلایت قولیئو " ملتین
بیرلشدیگی گون یاخود زردابی نین دفنی- ایو یازی "
آدلی مقاله سینده حسن بی زردابی نین دفن

ایسگندر بی ملیکوو

İSGƏNDƏR BƏY MƏLİKOV

SƏBİNƏ ƏHMƏDOVA

صبینه احمدووا

آچار سؤزلر: معاریفپور، تئاتر، درام، وودئویل، پیئس،
مؤوضوع، ایدئیا.

گیریش: ایسگندر بی ملیکوو ۱۹ عصرین ایکینجی
یاریسیندا آذربایجاندا تئاتر و میلی معاریف ساحه سینده
بؤیوک خیدمتلری اولموش ضیالیلارداندير.. تاجیر
عایللهسینده دونیا یا گلن ای.ملیکوو ژئوره
اونیوئرسیتئتینده ریاضیات فاکولته سینده تحصیل
آلمیشدیر. او، آوروپادا تحصیل آلیب اؤلکه سینه
قایتمیش و بورادا بولشئویکلرین گلیشینیه قدرکی
دؤورده فالیت گؤسترمیشدیر. ای.ملیکوو «نشری-
معاریف» جمعیتی نین عضوو (۱۹۰۶)، «نیجات»
جمعیتی نین عضوو، باکی تاجیرلری بیرلیگی ایداره
هئیتی نین عضوو («باکو»، ۱۹۰۶، ۲۵۳№، ۱۹۱۴-
جو ایل باکی شهر دوماسی نین عضوو (قلاسنی)
اولموش، دومانین ۴۱ ایجلاسیندان ۳۳-اونده فال
ایشتیراک اؤتمیشدیر.

موعاصیر " اکینچی " قزئتى نین رئداکتورو،
ژورنالیست ایسام الدین احمدوون زرداب.کومدا
وئردیگی معلوماتا اساسن ای.ملیکووون ح.زردابی
نسلیندن اولدوغونو اؤیره نیریک: " محمد بی الوندی
حسن بی زردابی نین دستگی ایله ملیکوولار نسلی نین
میدحت بی (ح. زردابی نین اوغلو)، رحیم بی، ایسگندر
بی کیمی اوغوللاری ایله برابر موختلیف واختلاردا باکی
تئاترلاریندا آکتیورلوق اؤتمیشدیر " . (۱) ایلهام

ایدی. سونراکی ایکی " موسلمان گنجه لری نین " تشکیلاتچیسی " نیجات " معاریف جمعیتی نین تئاتر سئکسییاسی ایدی کی، بونون کومیسسییاسینا ایمران قاسیموو، مئهدیبی حاجیبابیوو، سولطان مجید قنییئو، ایسگندر بی ملیکوو داخیل ایدی " (۷).

خالقین معاریفلندیریلمه سی ایشینده حاجی زئینالابدین تاغییئوله بیرگه جان قویان و ماددی، معنوی دستگینی اسیرگمه یهن ایسگندر بی ملیکوو ۱۸۹۶-جی ایلده موعلیم سولطانمجید قنیزاده ایله بیرلیکده باکیدا ایلك کوتلوی کیتابخانا آچمیشدیر. آنجاق کیتابخانا چوخ آز مدت فعالیت گؤستردی - ۱۷ مارت ۱۸۹۹-جو ایلده قاپاندی.

ایسگندر بی ملیکووون خخ اسرین اوللرینده آذربایجاندا میلی دیل مثله سی ایله باغلیپاریلان موزاکیره لرده فال ایشتیراک ائتدیگی ده معلومدور: " بئله کی، همین دؤورده عوممتورک لهجلی آراسیندان آذربایجان تورکلری نین هانسینا اوستونلوک وئره بیلمه سی ایله باغلی آذربایجان-تورک موفتکیرلری آراسیندا عصاصن، اوچ مولا حیظه: (۱) عثمانلی تورکجه سینی مودافیعه ائدنلر (علی بی حسینزاده، ایسگندر بی ملیکوو و ب.؛ ۲) آذربایجان تورکجه سیندن چیخیش ائدنلر (ف.ب. کؤچرلی، ج. ممدقولوزاده، اؤ.ف. نئمانزاده، ع. شایق و ب.) و (۳) بوتون تورکلر اوچون عومومی بیر دیل تسیس ائتمک فیکرینی اورتایا آتانلار (م.ا. رسولزاده، ن. یوسفیلی و ب.) مؤوجود اولموشدور " (۵، ۶).

تورکیه جومهوریتی میلی تحصیل ناظیرلیگی تعلیم و تربیه کورولو عوضو اولان اؤمر اؤزجان محمد جؤودتین حاضرلادیغی دارالمعلیمی-ایسلامین پروقرامی باره ده معلومات وئریز: " فویوضات " آدی وئریلمیش دارالموعلیمی-ایسلامین پروقرامینی م. جؤودت حاضرلامیشدیر.

او، ایستانبولدان اؤزونه یاردیمچی اولراق بها سید و " دارالششفه " نی بیتیرمیش بئشیکتاشلی کیچیک فواد

مراسیمینده ایشتیراک ائدن ضیالیلار آراسیندا ایسگندر بی ملیکووون دا آدینی چکیر: " ایلك ایزدیحاملی میتینق مسجیدین خیطینده کئچیریلدی. غئیری -

رسمی "دفن کومیسسییاسی نین " رهبری کیمی میطینقی آچان " ایرشاد " قزنتی نین رئاکتورو احمد بی آغایئو آذربایجان تورکجه سینده، تانینمیش حکیم و ایجتیماعی خادیم قارا بی قارابیوو ایسه روس دیلینده نطق سؤیله دیلر. داها سونرا باکی شهر بله دییه سی نین ریسی ن.و. رایئوسکی، " فویوضات " مجموعه سی نین رئاکتورو الی بی حسینزاده، " نیجات " جمعیتی آدیندان م.ا. رسولزاده، دین خادیملری آدیندان آخوند ملا آغا قازیزاده، موعلیملر آدیندان م.ح. افندیئو،

" نشری-معاریف " جمعیتی آدیندان ای. ملیکوو (مشهور فرانسیز شرقشوناسی ایرئن مثلیکوففون آتاسی - وق.)، باکیداکی گورجو ایجماعسی آدیندان م.ا. ناسادزئ چیخیش ائتدیلر " . " نشری-معاریف " آدیندان چیخیش ائدن ایسگندر بی ملیکوو جمعیتین " حسن بین نامینا اولراق اوچ نفر شاگیرد اوخوداجاغینی " بیان ائتمیشدی " (۴)

موسیقیشوناس نوریده ایسماعیلزاده " کؤهنه باکی نین " موسلمان گنجه لری " ادلی مقاله سینده " موسلمان گنجه لری " نین تشکیلینده " نیجات " معاریف جمعیتی نین و ایسگندر بی ملیکووون فالیئتیندن بحث آچراق یازیردی: " ... او فاکت قئید اولونمالیدیر کی، موسلمان گنجه سی نین کئچیریلمه سی و یارادیلماسیندا باکی مئسناتلاری ایله یاناشی، دیگر میلترین نوماینده لری، باکی شیرکتلری نین صاحبیلری ده ایشتیراک ائتمک ایستگینی بیلدیردیلر. اونلارین آراسیندا: پ.س. دوروژنوون " کتان و کاغیز محصوللاری فیرماسی " ؛ ق.ئ. پوبووون " دبده اولان مانوفاکتورا محصوللاری ماغازاسی " ؛ " قایداماکین ای.ب. و ک. تیجارت ائوی " ؛ " قورئویچ قارداشلاری نین و ب. تیپوقرافییا، اوزله مه و کونتور کیتابلاری فابریکی " وار

اولموشدور. اونون علمی مازاق دایره سی چوخ احاطه لیدیر.

او، ۴۰۰- قدر علمی ایشین مؤلیفیدیر. " کوروغلو " ، " اومور پاشا " ، " ملیک دانیشمند " ، " سئید باتددال " ، بابک حرکاتی، قیزیلباشلار تاریخی، ابو حسین خوراسانی نین یارادیجیلیغی، خطای، م. ف. آخوندوو و بیر سیرا باشقا مونوقرافیالارین و ادبیاتشوناسلیق تدقیقاتلاری نین مؤلیفیدیر. ای. مثلیکوفون سعیی نتیجه سینده استراسبورق اونیورسیتئتینده تورک شؤعبه سی یارادیلیمیشدیر. سونرادان ایرئن خانیمین دیرئکتور اولدوغو همین شؤعبه علمی-تدقیقات اینستیتوتونا چئوریلیمیشدیر. بو اینستیتوتدا آذربایجان مدنیتی اؤیرن مرکز یارادیلیمیشدیر.

۱۹۶۶-جی ایله ای. مثلیکوف " تورکیکا " ادلی ژورنال نشر ائده رک بورادا فرانسیز اوخوجولارینی تورک خالقلاری نین تاریخی، ادبیاتی و مدنیتی ایله تانیش ائدیر. بو ژورنالدا آنارین، چینگیز هوسئینوون، سارا آشوربیلی نین، توفیق ملیکوون و بیر سیرا باشقا آذربایجانلی مؤلیفلرین اثرلری چاپ اولونموشدور. ایرئن مثلیکوف فرانس و آذربایجان مدنیت علاقه لری مرکزی نین سدری اولموشدور.

ایسگندر بی ملیکوون نوه سی شیرین ملیکوف آذربایجان-فرانسا ادبی-مدنی علاقه لری نین قورولماسیندا فعاللیق گؤستریر. او، زولفو لیوانئلی، اورهان پاموک کیمی مؤلیفلرین اثرلرینی فرانسیزجایا چئوریب. آذربایجان مدنیتی و ادبیاتی باره ده خصوصی فعاللیق گؤستریر. ش. مثلیکوف ۲۰۱۹-جو ایله آذربایجان دئموکراتیک رئیسپوبلیکاسی نین یوبیلئی مئدالی تظیف اولونموشدور.

۱۹-جو عصرین سونو، ۲۰ عصرین اوللرینده آذربایجان ایجتیماعی فیکری نین اینکیشافیندا مهم رول اوینایان

کیمی دیرلی یولداشلار گتیرمیشدی. گؤرکملی آذربایجان آیدینلاری احمد بی آغاوغلو ایله الی بی حسینزاده (توران) ده اونا یاردیمچی اولموشلار.

" نشری-معاریف " جمعیتی نین صدری حاجی زئینالابدین تاغییئو و عوضولر: آخوند میرزه ابوتوراب، آخوند ملا آغا (محمد امین رسولزاده نین آتاسی)، آغاحسین تاغییئو، علیاغا حسنزاده، ایسگندر بی ملیکوو، محمدحسن افندیئو و محمدجاواد صادیقوودان عیبارت مجلسینده م. جؤودتین اوخودوغو تعلیم پروقرامینداکی حساب، تاریخ، جوغرافیایا، کیمیا، فیزیکا درسلی نین آیدینان سونرا " تورکجه صرف و نحو " (" صرف " -مورفولوگییا، " نحو " -سینتاکسی دئمکدیر) سؤزلرینی ائشیتجک، یوخولاماقدا اولان آخوند ابوتوراب حیرصلنه رک: " سوس، جاهیل! ". عربجه دن باشقا هئچ بیر صرف و نحوی اولایلمز " دئییه رک شیددته اعتیراض ائتمیشدیر. مجلسده بولونان احمد آغاوغلو بو ایدیعا یا جاواب وئرمک ایتدیگده اطرافداکیلار قاش-گؤز ایشاره سییله اونو سوسدورموشلار.

آخوندون اعتیراضی اوزوندن تورکجه صرف و نحو پروقرامدان چیخاریلسا دا، مکتب آچیلدیقدان سونرا مونظم اؤیره دیلمیشدیر. ای. ملیکوو جمعیت عوضو کیمی بو ییغینجاقدان ایشتیراک ائتمیشدیر

ایسگندر بی ملیکوون قیزی ایرئن ملیکوف فیلولوگییا علملی دوکتورو، پروفیسوردور. او، ۱۹۱۷-جی ایل نوایبرین ۷-ده سانکتپتئربورقدا آنادان اولموشدور. پاریسده اینگیلیس دیلینده لیتسئی بیتیرمیشدیر. سوربوندا اونیورسیتئتینده تحصیل آلماقلا عئینی زاماندا، شرق دیللی اینستیتوتوندا اوخوموش، عرب، فارس و تورک دیلرینی اؤیرنمیشدیر. ۱۹۴۷-جی ایله فرانسایا قایداریق " اورتا عصرلر تورکیه ائپوسلاری " مؤوضوسوندا دوکتورلوق دیسسرئتاسییا سی مودافیعه ائتمیش و استراسبورق اونیورسیتئتی نین پروفیسورو

قورونموشدور. معیشت دیلینده دانیشیغین اوستونلوك تشكيل ائتمه سی ساده دیله خالقلا دانیشماق و ایدئاسینی اونا اؤتورمک مقصدی گودور. همین دؤور آذربایجان ادبیاتی اوچون عنعنه وی اولان مؤوضو، مقصد، ایدئیا و دیل-اوسلوب ای.ملیکوون " یاخشیلیغا یامانلیق " پیئسینده ایزله نیلمیشدیر. ۱۹-عصرین سونلاری، ۲۰عصرین اولرینده آذربایجاندا، او جومله دن شرق دونیاسیندا حؤکم سورن خورافات، دینی فاناتیزم اثرین مؤوضوسونو تشکیل ائدیر. پیئسده بو دؤور آذربایجان معیشتی اوچون سعجییوی اولان تیپلر - یالانچی، طاماحگیر جادوگونلر فالچی ولی نین، باطیل اینانجلارلا یاشایان، فالچیلار اینانان، جهالته اویماسی سببی ایله اؤز عاغیللی، تحصیلی قیزی نی آنلایا بیلمه ین معیشت قادینی گولسومون تیمثالیندا یارادیلیمیشدیر. مورتجیلر طرفیندن قبول ائدیلمه یهن، آنلاشیلما یان بییم خانیم و آداخلیسی قوباد بی یاخشی تحصیل گؤرموش، تربیه لی و یوکسک معنویاتلی گنجلری تمسیل ائدیرلر. پولا ساتیلان همزه و آتاسی نین مالی-مولکونو قوماردا صرف ائدن، اوغورلوق، قولدورلوقلا مشغول اولان سولطان پیئسین منفی تیپلر سوییه سینده یئر آلیر. آنجاق سولطانلا همزه عئینی مؤوقئده دئییللر. همزه سولطانا آلدانیب یامانلیغا ال اوزادیر و سوندا پشیمان اولور. سولطان ایسه قوباد به یه " یارینماق "، اونون " حؤرمتینی "، " صداقتینی " قازانماق اوچون یالانی یالان دالینجا دؤشه ییر. او، اولکی پیس عملریندن دولایی " پشمانلیغینی " دیله گتیریر، ساختا گؤز یاشی تۆکور، قوباد بیین مرحمتینه سیغینیر. قوباد بی عالیجنابلیق ائده رک پیس زامانیندا الیندن توتور، اونا قالماق اوچون یئر وئیر، خرچلیک وئیر. آنجاق سولطانین مکرلی نیتی قوباد بیله بییم خانیمین تویو عرفه سینده آچیلیر. بییم خانیمین اونونلا دئییل، قوباد بیله ائولنمه سینی شنینه سیغیشدیرمیر. اؤز آچاقلیغینا یاخشی بلد اولان سولطان قوباد بیی

معاریفچی رئالیستلر خالقین عقلی اسارتدن خیلاصی، اونو فعالیتدن ساخلا یان بوخوولاردان قورتولوشو اوچون عزمله موباریزه آپارمیش، حلل یوللاری آختارمیش و ایستر ماددی، ایسترسه ده معنوی دستگینی اسیرگمه میشلر. معاریفچیلیگین گئنیش ووسعت آلدیغی بو دؤور آذربایجان ادبیاتیندا خورافاتین، جهالتین تنقیدی آپاریجی مؤوضو اولموشدور. آذربایجانین گؤرکملی فیکیر و سؤز آداملاری موختلیف واسیطه لرله خالق معاریفه یؤنلتمک اوغروندا بؤیوک سی گؤستیردیلر. یئنی مکتبلر آچیلیر، سخولاستیک تعلیمدن یئنی تعلیمه کئچیدله باغلی عملی آددیملار آتیلیر، یئنی الیفا و میلی دیل مسله سی اوزره قیزغین مذاکره لر آپاریلیردی. بوتون بو ایشلرده معاریفچیلر ضیالیلار فعاللیق گؤستیریر، یاخیندان ایشتیراک ائدیردیلر. معاریفچیلیک بیر حرکات سجیییه سی آلاق مطبوعاتین و ادبیاتین مرکزی مسله سینه چئوریلیمیشدی. بو دؤور آذربایجان دراماتورگیاسیندا م.ف.اخوندوون تاثیر اؤزونو گؤستیریدی. بو، ایسگندر بی ملیکوو یارادیجیلیغینا دا سیرایت ائتمیشدی. اونون "یاخشیلیغا یامانلیق " پیئسینده بو دؤوره مخصوص آذربایجان درام عنعنه لری گؤزله نیلمیشدیر. پیئس تاریخی بیر ضرورت نتیجه سینده مئیدانا گلیمیشدیر. ای.مه لیکوو اوزون مدت ح.ب.زردابی نین تشکیل ائدیگی تئاتر تروپپالاریندا آکتیور کیمی چیخیش ائتمیشدی. بو سببدن، آذربایجان تئاتر و درام صنعتی نین مؤوجود دورومو ایله تانیش ایدی و بو ایستیقامتین کم-کاساد طرفلرینه یاخشی بلد ایدی. پیئسین یارانماسینی آذربایجان تئاتر صحنه سینده اوینانیلماق اوچون اثر قیتلیغی نین اولماسی و جهالتین باش آلیب گئندیگی موحیطده ادیبلرین معاریفچی اینقیلاب یاراتماق ایستگی ایله باغلاماق اولار.

ایسگندر بی ملیکوو " یاخشیلیغا یامانلیق " پیئسینی ۱۸۹۸-جی ایله قلمه آلمیشدیر. پیئس دؤرد مجلسدن عیبارتدیر و اثرده دؤورون دیل-اوسلوب کئیفیتلری

دستیگینی اسیرگمه میشلر.
 معاریفچیلیگین گئیش
 ووسعت آلدیغی بو دؤور
 آذربایجان ادبیاتیندا
 خورافاتین، جهالتین تنقیدی
 آپاریجی مؤوضو اولموشدور.
 بوتون بو ایشلرده معاریفپرور
 ضیالیلار فعاللیق گؤستریر،

یاخیندان ایشتیراک ائدیردیلر. بو دؤور آذربایجان
 دراماتورگیاسیندا م.ف.آخوندوون تاثیر اؤزونو
 گؤستریدی. بو، ایسگندر بی ملیکوو یارادیجیلیغینا دا
 سیرایت ائتمیشدی. اونون " یاخشیلیغا یامانلیق "
 پیئسینده بو دؤوره مخصوص آذربایجان درام عنعنه لری
 گؤزله نیلمیشدیر. پیئس تاریخی بیر ضرورت نتیجه
 سینده مئیدانا گلیمشیدیر. ای.ملیکوو اوزون مدت
 ح.ب.زردابی نین تشکیل ائدیگی تئاتر تروپپالاریندا
 آکتیور کیمی چیخیش ائتمیشدی. بو سبدن، آذربایجان
 تئاتر و درام صنعتی نین موجود دورومو ایله تانیش
 ایدی و بو ایستیقامتین کم-کاساد طرفلرینه یاخشی بلد
 ایدی. پیئسین یارانماسینی آذربایجان تئاتر صحنه
 سینده اوینانیلماق اوچون اثر قیتلیغی نین اولماسی و
 جهالتین باش آلیب گئتدیگی موحیطده ادیبلرین
 معاریفچی اینقیلاب یاراتماق ایستگی ایله باغلاماق اولار.

Ədəbiyyat:

1. İsgəndər bəy Məlikov. [2.//https://az.wikipedia.org/wikilikov](https://az.wikipedia.org/wikilikov)
3. Məhəmməd bəy Məlikov Əlvəndi. [4.http://www.zerdab.com/?p=135İren Melikoff](http://www.zerdab.com/?p=135İren Melikoff)
5. https://az.wikipedia.org/wiki/%C4%B0ren_Mlikova
6. Quliyev V. Millətin birləşdiyi gün. "525-ci qəzet". 25 iyul 2009, s.24-25.
7. Rəhimli İ. Azərbaycan teatr tarixi. Bakı, Çaşıoğlu, 2005, 864 s. 41
8. Ömər Özcan. Müəllim Məhəmməd Cövdət İnançalp. //Azərbaycan müəllimi. 2011, 25 noyabr, s.4-5.
9. Nuridə İsmayılzadə. Köhnə Bakımın "Müsəlman gecələri". 11. http://www.musigi-10.dunya.az/new/read_magazine.asp?id=496
7. Azərbaycanda türk dili hansı statusa malikdir <https://modern.az/az/news/29574>

اؤلدورتمک، آرادان گؤتورمک ایسته ییر. بو مقصدله ده
 همزه نی پول موقابیلینده اؤز اوپونونا آلت ائدیر. اثرین
 سونوندا سولطانین اؤلمه سی سیموولیک معنا داشییاراق
 خئییر قارشیسیندا شرین مغلوبیتینی تجسسوم ائدیریر.
 ناچالنیک اوبرازی ایسه م.ف.آخوندو پیئسلیرینده اولدوغو
 کیمی، حاقی، عدالتی قورویان، مورتققی اینسانلارا
 خصوصی رغبت بسله یین و گوناھکارلاری جزاسینا
 چاندیران موثبت اوبرازدیر.

نتیجه:

تئاترشوناس ایلهم رحیملی " آذربایجان تئاتر تاریخی
 " کیتابیندا تئاتر دسته لری نین رئیترتوارلاریندا داها
 چوخ یئر توتان، تئز-تئز موراجیعت ائدیلن و
 تاماشاچیلارین مارق گؤستردیکلری پیئسلر ایچریسینده
 ایسگندر بی ملیکووون " یاخشیلیغا یامانلیق " پیئسینی
 آدینی چکیر. پیئسده کی سولطان اوبرازینی ابولفت
 ولی، حسرت بی اوبرازینی ایسه محمد بی الوندی
 جانلاندریمیشلار. جاھانگیر زئینالوو، میرزاغا علیئو ده
 ایسگندر بی ملیکووون " یاخشیلیغا یامانلیق "
 وودئوبیلینده اساس اوبرازلاری ایفا ائتمیشلر.

خلاصه

ایسگندر بی ملیکوو ۱۹-عصرین سونو، ۲۰-عصرین
 اوللرینده آذربایجان ایجتیماعی فیکری نین اینکیشافیندا
 مهم رول اوینایان معاریفچی رئالیستلر خالقین عقلی
 اسارتدن خیلاصی، اونو فعالیتدن ساخلایان بوخوولاردان
 قورتولوشو اوچون عزمه مباریزه آپارمیش، هلل یوللاری
 آختارمیش و ایستر ماددی، ایسترسه ده معنوی

چاغداش دده ميز ؛ دده کاتیب

تبریزی رضا همراز

شاعیرلرین کولگه سین اونون شعرلرینده داها آرتیق گورمک اولای بیلیر : گنجه لی نظامی ؛ مولانا ؛ حکیم محمد فضولی ؛ بالوولو میسکین، دوللو مصطفی ؛ اوستاد شهریار ؛ غازی محمد بوزقورت ؛ خسته قاسیم و ... بو کورگملی شاعیردن بو گونه کیمی بیر نئچه کیتاب ایشیق اوزو گورموشلر کی بونلاری گوسترمک مومکون اولای بیلر : «اینجیلی صدف» ، «اورمو گؤلۆ» ؛ «گونوموز آیدین» چاپ اولوب. واختی ایله شاعیر دده کاتیب اورمیه کوره سنی لرین مذهبی عالیمی ده سایلیردی . بو دیرلی شاعیرین بیر شعرینه بورادا سیزی قوناق ائتمک ایستردیم .

اوغلوپام

یارادانا شوکر ائيله ره م

من بیر موسلمان اوغلوپام

فکر ائتمه میش دانیشمارام

بیر دوغرو انسان اوغلوپام

الهام آلمیشام قورآندان

عیبرت آلمیشام زامانندان

قورخمام توزدان دومانندان

دالغالی توفان اوغلوپام

من بیر تورکم بوزقوردلوپام

اوغوز، دده قورقوردلوپام

بیر قیزغین آتش اودلوپام

بیر غئیرتلی قان اوغلوپام

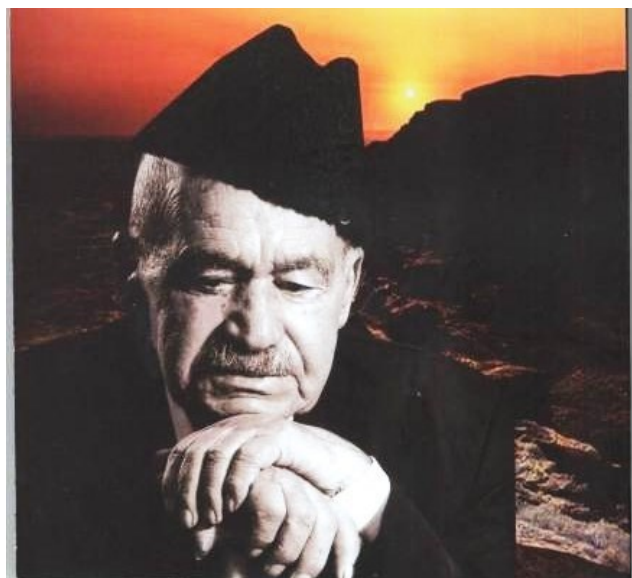
دده کاتب ائلیم تورکدور

دوغرو دوزگون یولوم تورکدور

خوش دانیشان دیلیم تورکدور

من آذربایجان اوغلوپام

گونوموزه قدر اونون شعرلرینین بیر سیراسی گون ایشیغینا چیخیسسالاردا ؛ تاسف له هله بویوک بیر مقیاسدا شعرلی قورونماقدا دیر .

رحمتلی حاج عبدالرحمان طیار قولنجی – جعفر اوغلو ، دده کاتیب تخلوصو ایله گونش ایلی ۱۳۰۴ ینجی ایله اورمیه نین قولنجی کندینده آنادان اولوب؛ ائله جان دوداغیندان چیخانا قدر اوز دوغولدوغو کند ده باش اوجالیق و متانت له عومور – گون گئچیرمیشدیر .او ؛ ائله کیچیک یاشلاریندان اسکی مکتب لرده دیزین قاتلاب علم اویره نمه یه باشلامیشدیر . داها آرتیق دده کاتیب آدی ایله تانینان چاغداش شاعیر و عالیم بو گونکو ادبیاتیمیزین دیرلی شاعیرلریندن سایلیب و وار گوجو ایله ادبیاتیمیزا خدمت گوسته ره بیلیمیشدیر. اونون دونیا گوروشو، آنادیلینه محبتی و خالقینا بسله دییی سئوگی سی چوخ درین و دیرلی دیر؛ عینی حالدا خالق نین دا اونا اولدوغو محبت سونسوز و سون درجه اعلا حدده دیر. دده کاتیبین شعرلی کمی هابئله کیفی باخیمدان یوکسک سویه ده دیر .

او شعر لرینده تورک دیللی شاعیرلر اوزل لیک له آذربایجان شاعیر لریندن اولدوقجا فایدالانمیشدیر . بو

يارادانا قوللوق ائله، خلقه خدمت، والسلام
اگر قصدين شهرت اولسا، او خدمت ده يالان دير.

بیر آی اوروج، بئش واخت ناماز، الهه تسبیح – سجاده
گئجه – گوندوز ذکر ائده سن، حاجا گئتسن پيادا
شیطانا یوز داش آتاسان، قوربان کسسن مینادا
کؤنلونده بیر رحم اولماسا، عبادت ده یالان دیر...

دئدییمیز کیمی خوش ذوق لو شاعیریمیز ۴۰ مین بیت
حدودوندا آنا دیلیمیزه شعر حصر ائدسه ده ؛ آنجاق دنیا
آنا دیلی گونو ۸۷/۱۲/۲ دئمک غریبه بیر اتفاق اولاراق
یاشامی دایانمیش ؛ صاباحیسی گون چوخ حزن و اندوه ؛
هابئله طمطراقلا اوز وصیتی اساسدا ؛ آنادان اولدوغو
کندده تورپاغا گئدیر . اونون وفاتیندان چوخ گئچمه سه
ده گون اولماز کی مزارینین زیارتینه گئدن اولماسین .
دده کاتبین شعرلری بیر سیرا عاشیق لارین دیلرینین
ازبری اولموش ؛ مجلس لرین ایسه بزه یی . آشاغیدا کی
شعر همان شعرلردن دیر باخین :

عاريفلردن سوردوم دنيا احوالین
"آزاد قوشا بیر قفسدی" دئدیله
عؤمرون اعتبارین سوال ائيله دیم
گئتدی گلمز،بیر نفسدی دئدیله
دئدیم بیرسرمایه،بیرده سعادت
دئدیله،خوش اخلاق، بیرده قناعت
دئدیم شوهرت اوچون اولسا عیبادت
"عاريف دئییل بول هوسدیر"دئدیله
دئدیم دنيا مالی،دئدیله عیبرت
دئدیم بس جوانلیق، دئدیله فرصت
دئدیم بس قوجالیق، دئدیله حسرت
عؤمرون پاییز یئلی اسدی دئدیله
"دده کاتب " غم نهالین غم اکه
غم خرمین،غم آنبارین غم اکه
عؤمرون سوفره سیندن بیر نچه تیکه

چونکو ؛ او داهی ۲۵ یاشار قلم اله آلیب شعر دئمه یه
باشلامیش کی کونوموزه قدر ۴۰ مین بیت هنده ورینده
شعر سویله یه بیلیمشدیر .

نه یاخشی کی اونون شعرلرینین ایکسین بیرگه
اوخویوروق:

دلبر

بیر دلبره سلام وئردیم،
تور توخویور، الینده دیر
بیر یاشیل باش سونا کیمی،
اوزه ر عشقین گؤلونده دیر

گؤزلری وار جیران کیمی
قاش قورولو کامان کیمی
قارا ساچلار ایلان کیمی
بوروق وورور، بئلینده دیر.

دئدیم: دلبر، ناز ائيله کم
عاشیق لره ائتمه ستم
گه ل من ایله اولاق همدم
باغیریم آتش میلینده دیر.

دده کاتب اوجالمیسان
چوخلاریندان باج آلمیسان
داها سنده قوجالمیسان
نه بین واردی دیلینده دیر.

یالان دیر

کؤنول نفسین اؤلدورمه میش ریاضت ده یالان دیر
حرام مالدان احسان اولماز، سخاوت ده یالان دیر
بیر انسانین اؤز نفسینده گر لیاقت اولماسا
دده – بابا سلطان اولسا، نجابت ده یالان دیر.

کیچیک لره تعلیم ائيله، بؤیوک لره احترام
یوخسوللارین حالین یوخلا، دوشگونلره وئر سلام

او هنده ورده اولان شهرلری ده شهرلرینده یاخشی صفت

لرله ذکر ائدیر . باخین :

اورمو گولو ایکی اوستان سنین دیر

بلکه بوتون آذربایجان سنین دیر

ایراندا مشروطه قوران سنین دیر

حقیقت دی یوخو دئیل دده جان

تبریزی دی شوخی دئیل دده جان

==

گونئیلی چالیشان اهل کاردیلا

اوروج ناماز اهلی چوخ دیندار دیلا

ایپک جاده سینه یادیار دیلا

علی معجز ؛ زهتاب پارلاق بیر اولدوز

اوفول ائتمه ز پارلار هر گئجه - گوندوز

==

سالماسلی لار چوخ بلادان چکیب لر

مارشیموندان ؛ سمیتقودان چکیب لر

زلزه له دن او توفاندان چکیب لر

یئنه ده هئج سارسیلماییب قوللاری

آذربایجان تورکجه سی دیر دیل لری

اوست سطرلرده دئدیک کی اونون شعرلرینن خمیر

مایاسی عرفان ؛ اویود ؛ دینی آنلاملار هابئله اجتماعی

مضمونلاری داشیماقدا دیر . بونونلا برابر شاعیر عشق دن

قیراق دورمور . یئری گلدیکده عشق ایله آلیشیب یانیب ؛

یاخیلیر !

کؤلگه سیز

ده لی کؤنول نئچه جمله ائله بیان کؤلگه سیز

یارادان امانت وئریب جسده جان کؤلگه سیز

کایناتی او یارادمیش معنویدن-ماددین

ایشیغین وئرمه میس جهاننا شمس تابان کؤلگه سیز

عقل یئتمز حکمتینه سن بیر علم اللهه باخ

کؤلگه نوردان ایجاد اولار بوتون خلق اللهه باخ

منصور حلاج نه دئدی فناء فی اللهه باخ

یئدیم دویمامیشدان بسدی دئدیلر .

من اونون پوئزیاسینا گلدیکده ؛ شاعیریمیزی بو

گون دورد دیلی کرکوک لو شاعیر رضا طالبانی

کیمی بیرسی گوره بیلیرم . نییه کی شیخ رضا طالبانی

ده دورد دیله اوزوندن بیزه شعر یادیار قویا بیلیمشدر

. دده کانیین شعرلری ایچره باشقا دیلر او جمله دن

کوردجه ؛ عربجه و فارسجا شعرلری اونون تورکجه

میزدن علاوه اوست سطرلرده آدین چکدیمیز دیلره ده

احاطه لی اولدوسو آپ - آیدین گورونمکده اول بیلیر .

اورنک اولاراق داهی شاعیریمیز رحمتلی اوستاد

شهریارین دونیا شهرتلی حیدربابا پوئماسی سایاغیندا

سویله دیگی " اورمو گولو " منظومه سنین بیر یئرینده

بئله بو یورموشدور :

اورمو گولو اعمالنا خطاء

مضی ربیع جاء خریف شتاء

رجاءنا من الله عطاء

عطاءه مغفرة الينا

سهل يا رب يوم الحساب علينا

اورمو گولو گفتنی ها بسیار است

گشتنیها ؛ دیدنیها بسیار است

گر بخواهیم کردنیها بسیار است

هیچ مشکلی نسبت که آسان نباشد

مرد باید خائف ترسان نباشد

یا خودای قوره دلشادمان که

همو جی یه ایران آبادمان که

هر سال محصولمان زیادمان که

بوکار کردن قدرتمان زور به بید

همو روژا وحدتمان زور به بید .

دده کاتب همه شه هومی نی بیرلییه چاغیریب ؛ آرزوی

ائیدردی هر بیر یئرده امن آمانلیق اولسون . بونونلا بئله

دده نین اویود وئریجی شعرلری آز دئییل . او انسان
اوغلونا بیر داهی سایاغی دئییر کی الینده بیر ایش اولاندا
اوزوندن چیخما . بوگونون صاباحی وار . هامی نی الده
ساخلا . بیر ایش گورمه کی صاباح کور - پئشمان
اولاسان .

تاماشا

بئش گون یاز باهارا آلدانان اینسان
یازین گتسه قیشیندادیر تاماشا
مغرور اولوب قورولوقدا آت قووان
باتلاقلارا دوشنده دیر تاماشا

زامان دؤنر هر واخت بوگون اولانماز
قوجالیقا لقمان چاره بولانماز
سیندین کئچر قان داماردا دولانماز
آیاقلارین شیشنده دیر تاماشا

گونومه گوجونه بوکولر بئلین
توکنر آیلا رین قورتولار ایلین
تؤکولر دیشلرین دوز دئمز دیلین
پلتک ووروب چاشاندادیر تاماشا

دده کاتیب گولوسیتانین سولاندا
حق صاحبی امانتی آلاندا
جانسیز جسد تورپاق آلتدا قالاندا
یئر قوردلاری دئشنده دیر تاماشا .

اویماغین افسانه دی

دلی کونول بیر قالخ اویان اویماغین افسانه دی
معرفتین اولسسا اگر راه سینه روانه دی
اوز نفسینی خوش تانیان دوغرو بولار حقیقینی
گردش نظم کائنات نیشان جانانه دی

نور حق ظاهر اولاندا اولار هر یان کؤلگه سیز
ملائکه نوردان یارانیب جیسمه خلاف بیل یقین
عین عیان ، نطق بیان ، آب شفاف همچنین
مومن لرین کؤنلو آیدین آینه ی صاف همین
دریالاردا موج روان ، باد- طوفان کؤلگه سیز

دده کاتیب گز جهانی دقته آل هر یانی
ارض و سما ، کهکشانلار فکره سالیر انسانی
جبرایلا گه تدی رسولا حق یانیندان فرمانی
اوخونور اینسانلیق درسی حکم قرآن کؤلگه سیز .
شاعیر آشاغیدا کی شعرینده اوزون بیر طوطی یه توتاراق
اورک سوزلرین گورون نه گوزل بیان اندیر :
طوطی

بو گون عجب بیر قوش گؤردوم
آدین سوردوم همن طوطی
افسوس سنین موصاحبین
اولوب زاغ و زغن طوطی

عربجه بوبغادیر ایسمین
یارادان خوش چکیب رسمین
دیلین اینسان قوش دو جسمین
فارسی شکرشکن طوطی

طوطی مرغ هندوستانسان
اوستانبولدا پاپاغان سان
سن آزاد اهل اورمانسان
یوخ کی زیندان مسکن طوطی

دده کاتیب نه بحثده سن
نه غوغادا نه سسده سن
حاییف باغلی قفسده سن
نه سن آزاد نه من طوطی .

دده کاتیب یار غولامی نه از اینم نه از او
نه صرافم دور سئچرم نه زرگرم نه زر صاف

اینان

بیراللهین قدر تینه اینانان
مینت تیکه سینی وورماز دیشینه
سن عبدیسن اوز عملین وار یاشا
عقل چاتماز یارادانین ایشینه

یوکلنوب دونیادان هئی گندیر کاروان
هئچ ده فرق ائله مز شاه وگدا، خان
زحمت چکن مینت چکمز بیل اینان
بوینون اگیب الین قویماز دوشونه

شیرین دانیش داماغیندا داد اولسون
ادبسیزین یوردو بر باد اولسون
دوللو موصطفا نین روحو شاد اولسون
یاخشی دئییب اینسان گرگ دوشونه

دده کاتیب تئز اود آلیب آلیشما
هر یئنتین سن ایشینه قاریشما
مصلحت اولماسا دینیب دانیشما
اینسان گرگ سوزون سالسین کئشینه .

بیزده دیر

دلی کونول، دور شوکر ائله لطف یزدان بیزده دیر
صدق ایمان، بیر حقیقت، اصل ارکان بیز ده دیر
کان ادب هم شفاعت رحمه للعالمین
یوز بیرمی دورد مین ایچینده شمس جیهان بیزده دیر

باخ احسانه عدالته امر اندیب سوبحانیمیز
اوخونور حکم اینسانلیق ثابت دیر قرآنیمیز
بئش قاره یئددی ایقلیمده وار شوکت - شانیمیز
دورد کیتابی متممی حکم قورآن بیز ده دیر

حق علمی کامل اولسا ذره لر ایثبات اندیر
لیل نهار ربع مسکون دریالار ایثبات اندیر
یئردن بیتن گول چیچکلر ایثبات اندیر
عقل علم نقصانیر قوی دئسین افسانه دی

بیر اینسانین اندامیندا یوز مینلر جه وار گوا
بیر عالمین نیظامیندا میلیونلار جا ایننتیپاه
طالب اگر عاریف اولسا چوخ آیدین دی شاهراه
گورمه دیگین اینکار ائدن تام عیار دیوانه دی

ماتریالیسم اینکار اندیر هر خارق العاده نی
صانع یارانمیشا بیلیر نئچه جاهل ماده نی
گوزده اگر خلیل اولسا خوش سئچمز جاده نی
عین احوال ایکی گورور حقیقت بیر دانه دی

دده کاتیب کئچمه حددن گوجون یئتمز هر زادا
سن بیر نارین قارینجاسان اوزه نمه سن دریادا
کج رود جاهل در طریق آزیب قالار صحرادا
نور حق اولمایان بیر ائو، ائو دئییل ویرانه دی .

چگمه مینت

دیوانه دیل دوغرو دولان کونولون ائوین ائله صاف
دوغرو یاشا دوغرو دانیش هئچ کیمسه دن ائتمه خاف
هر ایشینده بیر اللهی دوغرو چاغیر یاد ائله
هئچ کیمسه دن چگمه مینت، مینت یعنی کوه قاف

او گون کی وجودا گه تدی خالق سبحان سنی
موقددر ائله میش ریزقین قادیر حی غنی
بنده اونو اونوتماسا او اونوتماز بنده نی
درده درمان یاراداندیر هر طیبیه ائتمه لاف

سن نامرده بوپون اگمه اگری قالار قامتین
دوغرو یاپیش اتگیندن حقه ن ایسته حاجتین
حق وئر نه قانع اولسان آرتیق اولار حورمتین
قناعت بیر کیمیادیر بوندا کی یوخدی خیلاف
سن باخ خالیقین ایشینه یارادیب هفتاد و دو
هر کس اوزون حق تانی ییب دئسم چوخدو گفتگو

عمور دولدو سیننیم سکسان اوچ اولدو
 دوشدوم غم گؤلونه سئلرده قالدیم
 الیف قددیم دؤنبدو نونا بوکولدو
 توک آغاردی، دیشلر بیر-بیر تۆکولدو
 هر نه توخوموشدوم بوتون سؤکولدو
 داستان اولدوم دوشدوم دیلرده قالدیم
 قاتارلانیب درد جانیم دوزولدو
 دونیا ساغلیغیندان الیم اوزولدو
 اجل شاختا ووروب تاغیم پوزولدو
 لیلایسز مجنون تک چؤلرده قالدیم
 دده کاتب حال احوالیم پریشان
 قولقلار ائشیتیمیر، گوزله ریم دومان
 اوزون منه یار اول ای رحیم-رحمان
 یورولموشام یورقون یوللاردا قالدیم.

شاعیر دده کاتب بیر چوخ اولکه لری گزیب دولانیب ؛ بو اولکه
 لرده ایسه اولدوقجا محبوبیت ده کسب ائده بیلیمیشدیر . اونون
 گزیدی اولکه لرده بونلاری آد وئرمک اولار : مصر ؛ عربستان ؛
 عراق ؛ تورکیه ؛ قبرس ؛ لبنان ؛ سوریه ؛ اردن و ... دده کاتبین
 شعرلرینین اساس مضمونون گوردویوموز کیمی عرفان و شفاهی
 ادبیات دلدورور . البته او ؛ اساس الهامچیسین قوران بیلیر .
 دوغوردان دا بئله اولموشدور . نیه کی ؛ اونون شعرلرینده قوراندان
 الهام الماسی آپ آیدین گورونور . البته او اوزو اعتراف ائدیر کی اوز
 تاریخی ایله ده شفاهی ادبیاتیندان غافل اولماییر . بونا گوره تورک
 دونیاسینین اویوندویو رحمتلی پروفیسور محمد تقی زهتابی نی
 اورکدن سئویب اونا آرتیق علاقه ایله محبت بسله ییر . نییه کی او
 داهی ایلر بویو چالیشدیقدان سونرا یوردونون تاریخی نین گیزیلی
 صحیفه لرین آشکارا چیخارتماغا جانان مایا قویموشدور . دده
 کاتب گوروشدویو عالییم لردن پروفیسور زهتابی نین آدین سلام -
 صلوات لا یاد ائدیب اونو اسلام دونیاسینین فخری آدلاندیریر . او ؛
 دوقتور زهتابی نین تاریخن محمود کاشغری نین کیتابی ایله
 توش توتوب اونو عزیز سانیب آذربایجاندا بئلنچی بیر عالییم
 اولماغیمیزا فخر ائدیر .

اساس قایناقلار ؛ ایضاحلار :

- ۱- نگاهي به افکار و اندیشه های دده کاتب شاعر معاصر آذربایجان ؛ غلامرضا غلامی قوشچی ؛ هفته نامه یاشاییش ؛ ۷ اسفند ۱۳۹۰ ؛ شماره ۱۹۵ ؛ سال ششم
- ۲- بو سطرلری یازارین - رضا همراز - شخصی یادداشتلاری
- ۳- اورمو گولو منظومه سی - حاج عبدالرحمان طیار " دده کاتب " - اورمو ۱۳۸۴ - یاز نشری

روز الست خیطاب قیلدی بیزه رب العالمین
 قالو بلی بیزلر دندیک مؤژده میز واردی یقین
 دینیمیزدن روشن اولدو طولمت سطح زمین
 حکم زمین حکم سما حکم رضوان بیز ده دیر

بیرکلمه توحید ایله مسند صدر بیزیم
 خمسہ صلات صوم زکات لیلہ القدر بیزیم
 حب الوطن مرده جهاد هم ماه بدر بیزیم
 آب حیات باب نجات بیت رحمان بیز ده دیر
 کاتب سوزون دوغرو دئدین به اذن پروردگار
 آنلیانلار فیکر ائیله سه یاخشی بیلر هر نه وار
 بیر گون اولار حق و باطل تمام اولار آشکار
 هامی بیلر دوغرو کلام دوغرو زبان بیز ده دیر

باغلاما

اوستاد محضریندن بیر سوالیم وار
 نه جانسیزدیر گزر اینسان ایچینده
 چوخ جاوان دیر هر اینساندان عؤمرو چوخ
 محبتی پیر و جوان ایچینده

ایسته سه یئریسین آیاغی چوخدو
 اون بش ایل یئمه سه آج دگیل توخدو
 میثالی بیر قوشدو مثالی یوخدو
 بیر آنی بوردادیر بیر آنی چینده

اؤزو بیر لال قوشدو گؤزه ل صداسی
 تنه سی بیر حده ن آرتیق بوتاسی
 بولبول کیمی جه جه وورار شیداسی
 گزر ییرمی سگگیز میدان ایچینده

عجایب بیر قوشدو جسده جانسیز
 آغیزیندان قان تۆکر اندامی قانسیز
 دده کاتب تیرین آتماز نیشانسیز
 خوش دانیشانی وار عیرفان ایچینده
 آشاغیداکی شعر اوستادین ثمرلی حیاتی نین سون شعرلردن
 عیبارتدیر کی عؤمرونون دوشگون لوق و قوجالیق زامانینا دئییب :
 مدد الله دوشگون لرین یاور
 دوشگون اولدوم دوشدوم اللرده فالدیم

٢٠- جى يوزايلين ان بۇيوك

يازارى: جيمز جويس

جيمز جويس (١٨٨٢ - ١٩٤١) ايرلندلى يازار. گتيرديگى آنالتم يئنيلىكلرى ايله ٢٠. يوز ايل ادبيياتىنى دريندن ائتكيله ميشدير. جيمز جويس ، ١٨٨٢ يلىندە دۈبلىن دە دوغولدى.

آيرىلىب پاريسه گئتدى؛ اما اثرته سى ايل اولوم دۇشگينده كى آناسىنى زيارت ائتمك اوچون تكرر ايرلنده دۇندو. ١٩٠٤دن سونرا نورا بارنئىكل (Nora Barnacle) ايله ياشاماغا باشلادى. ١٩٠٥دن ١٩١٥- ه قدر تريسته ده ياشاديلار. ١٩٠٦ يازيندا روما گئدن جويس تخمينن دوققوز آى بويونجا بير بانكدا چاليشدى. رومدان سيخىلينجا ١٩٠٧ قيشيندا تكرر تريسته يه دۇندو. تريسته ده Berlitz School دا اينگىليزجه اۇيرتمنى اولدو . دۈبلىن لى لى، ١٩١٤ ايلينده اينگىليسدە يايملاندى. جويس، ١٩١٥ده تك اويونو

اولان سورگونلرى يازدى. صنعتچى نين بير گنج ادام اولاراق پورتره سى آدلى اوتوبيوگرافىك رومانى ١٩١٦ يلىندە يايملاندى. عىنى ايل جويس و عاييله سى زوريخه داشيندى.

بۇيوك بير يوخسوللوق ايچينده ياشادىقلارى زوريخده ان بۇيوك اثرى اولان اوليس (Ulysses) اوزرينده چاليشدى و بو كىتاب Little Review آدلى بير آمريكا درگيسينده ديزى حالينده يايملانماغا باشلادى. ديزيلشديرمه ١٩١٨ده باشلادى، آنجاق كىتاب حاققيندا دعوا آچىلماسى ندىيله ١٩٢٠ده ديزيه آرا وئرىلدى. اوليس كىتاب اولاراق ايلك كز ١٩٢٢ده

پاريسده باسلىدى. دۈبلىن ده گئچن ٢٤ ساعاتى آنلاتان رومان هومئرين اوديسه سى اوزرينه قورولودور. بير چوخ يئنى تئكنىكىن قوللانيدىغى رومان يايملانديغيندا بۇيوك يانكى اويانديرميشدير.

جويس، عاييله سى ايكي بۇيوك ساواش آراسيندا پاريسده قالدى. بو دۇنمده سون رومانى اولان فينيقئنلر اويانىشى (Finnegans Wake) اوزرينده چاليشدى. ١٩٣٩دا فينيقئنلر اويانىشى باسلىدى. ١٣ اوجاق ١٩٤١ده

ژوزيت اوخوللاريندا ائيتيم گۇردو؛ دۈبلىن ده كى اونيورسيتى كالتجده فلسفه و مودئرن ديللر اوخودو. ١٩٠٠ده، هنوز اونيورسيته اۇيرنجيسى ايكن ايبسن -ين اويونو اوزرينه قلمه آلدىغى اوزونجا يازى Fortnightly Review درگيسينده يايملاندى.

او سىرالار، داها سونرا Chamber Music (اوتاق موزىكى) آدلى كىتابدا توپلاناچاق اولان لئريك شئعيرلرني يازماغا باشلادى. ١٩٠٢ده دۈبلىندن

تورپاغا و بولودا.

دینله جانان، دینله

دینله جانان، دینله

سئودیگی نین سسینی؛

اینسان اوزولمه لی

دوستلوق بیتدیگینده.

بیلمه لی کی اینسان

دوستلار گوونیلمز اولموش

و بوتون او سؤزلردن

گئرییه بیر آز کول قالمیش.

نه کی سارار بیری اونو

قاورایار یاواشجا

و یاتیرار اونو

آشان قوللاریندا.

تومبول آغ ممه لری

قاورایار اللری؛

آغریسی اولان

آوونچ تاپار مطلق.

بوتون گون یاغدی یاغیش

بوتون گون یاغدی یاغیش

آه گل منه لادین آغاجلاری نین آراسیندان.

اینجه جیک اورتמוש یارپاقلار

یولونو یادداشین.

یادداشین یولوندا دایانار

گئدریک سونرا

گل، سئویملی یار

اورگینه سسلنه بیله جگیم اورمانا.

شئعیرلری تورکجه یه چئویرن: اسماعیل آکسوی

کؤچورن : عباس ائلچین

جیمز جویس اؤلدو. پورتره نین ایلک قارالاماسی استفتن هئرو یازارین اؤلوموندن سونرا، ۱۹۴۴ ایلینده باسیلدی.

ایلک باسیمی بیرچوخ دیزگی یانلیشی ایچرن " اولیس " ین اصلینه اویغون حالدده باسیلماسی ۱۹۸۴ ایلینده

گئرچکلشدی.

اثرلری:

• دوبلین لی لر

• سورگونلر

• Giacomo Joyce

• صنعتچی نین مکتوبلاری

• اوتاق موزیکی (شئعیرلر)

• صنعتچی نین بیر گنج آدام اولاراق پورتره سی

• اولیس

• فینیقئنلر اویانیشی

** جیمز جویس-ون شئعیرلریندن اؤرنکلر**

ائی یالنیز ایزله بیجیسی گوئی اوزونون، ائشیدیرسنمی ؟

ائی یالنیز ایزله بیجیسی گوئی اوزونون، ائشیدیرسنمی ؟

هر شئیین یاتدیغی بو ساعاتدا

گون دوغومونون سولغون قاپیلاری آپیلسین دئییه

اؤروسا یالواردیقلا رینی گئجه نین

و ایچ چکیشلرینی حربلرین؟

ائی یالنیز، اویانیرسانمی هر شئی یاتارکن

ائشیتیمک اوچون شیرین حربلرین تینیسینی

اؤروسا خوش گلدین ماهنیسینی،

و گئجه کولگی نین ایلاهییه بیلدیردیگینی

بیتمه سینی گئجه نین؟

ائی گیزلنمیش حربلر، شیرین ایشیقلا رین

گلیب گئتدیگی بو آندا

جنتده کی یولو پاریلدایان اؤروس اوچون

سوردورون ماهنی نی،

یایلیسین شیرین و اویوملو مئلودیالار

حكاية

آغجاقاناد ده رسی

AĞCAQANAD DƏRƏSİ

MÜZAHİM İSMAİLYZADƏ

موزاحیم ایسماعیلزاده

ایدمان موعلیمی نین زهله سینی اجایب ویزیلتیسی ایله تۆکور، یوخوسونو اطرافا سپله بیردی. بوردا یاشایان ساکینلرین یئگانه دردلی آغجاقانادلا موباریزه آپارماق ایدی، دفعه لرله میس-ه، حتی رایون رهبرلرینه کوللکتیو شیکایت عریضه لری یازمیش، قبوللاریندا اولموش، آنجاق هر دفعه عئینی جاوابی آلمیشدیلا: همین اراضی زیبیللیکدن تمیزلنه جک، بیر آز صیبرلی اولون. بو سؤزلری دفعه لرله ائشیتدیکلریندن اولناردا اینام قالمامیشدی. عصبلیشیب اؤزلریندن چیخیر، حتی مودیرلری آجیلا بیردیلا. ائله میس-ین مودیری اولناری ساکیتلشدیرمک اوچون دئییردی کی، آ باشینیزا دؤنوم، گؤرموشم کی، ساکینلر قازین، ایشیغین، سویون اولماماسیندان شیکایت ائدرلر. قاز وار، ایشیق وار، سو وار، الله چوخ شوکورلر اولسون. آوارییا-زاد اولوب ائلمه سه ، بیرجه دقیقه ده ایشیق، یا قاز کسيلمز. سو دا کی، شولار سویو. ائله بیلیرسینیز هامی شولار سویو ایچه بیلیر؟ اللهینیزا شوکور ائلگین، قاپی-پنجره لرینیزی مؤحکم دوزلین، ایش ده بیتسین، گئتسین. من ناغایرا بیلمر؟ یا یوخاریلار نئيله سین؟ آغجاقانادا موحاریبه ائلان ائدک؟ کۆپکوغلونون زیبیلینی توپ-توفنگله ده قیراسی دئییل کی، قیراسان.

- توپ-توفنگ لازیم دئییل، زیبیللیگی لغو ائدین، اؤز-اؤزونه یوخ اولاجاق - دئییردیلا.

- زیبیللیک لغو اولوناجاق. سؤز وئریلر. بیزیم ده پلانیمیز ائله دی، آنجاق سیزه سؤز دئییرم، اورانی آسفالتاسان دا، گولزارا دؤندرسن ده، او زهیرمارین کۆکو کسيلمیه جک، والله-بیلا کسيلمیه جک.

نه زیبیلخانا لغو ائدیلمیشدی، عکسینه نه قدر قاداغا قوبولسا دا، گوندوز ده-آخشام دا بعضی زیبیل ماشینلاری آرخاسینی اوزو ائیشیه قاچاراق بوشالداراق آرادان چیخیردیلا، نه ده آغجاقانادین کۆکو کسيلمیشدی. شاهلار موعلیم کوللکتیو شیکایتلرده ایشتیراک ائده بیلمیردی، اولا اونا گۆره کی، او، بورانین دایمی ساکینی

اونو آغجاقاناد ده سی نین (بو آدی شرطی اولاراق اورادا یاشایانلار قویموشدولار و سونرالار بو کوچه یه " ۸ مارت " آدی وئریلمیشدی) ایلك ساکینلریندن حساب ائتمک اولاردی. ایلك دفعه زیر-زیبیلین تۆکولدویو، عوفونندن بورون توتولان بو اراضیده داشدان، دمیر-دومور قیرینتیلاریندان هاسار چکیب ۲۰ سوتدان چوخ یئری اؤزونونکولشدیرمیشدی. آغجاقانادلارین توغیان ائتدیگی بو یئر هله کی، گۆزدن-کۆنولدن اوزاق ایدی و ۲۷-جی میکرورایونون قورتاراجاغینداکی بینادا کیرایه ائوده یاشایان شاهلار موعلیم پنجره دن بویلانندا، ائیوانا چیخیب پاپیروس توستوله دنده بو یئر اونون گۆزونه گیریر، آنجاق زیر-زیبیل، کثیف قوخو، ان چوخ دا آغجاقانادلارین سورو ایله بینالارا هوجومو اونون الینی هر شئیدن سویودوردو. اللهین هئیوانی ایینه نین اولدوزو بویدا یئر آختاریردی کی، اؤزونو ایچری سالسین، گئجه ایشیقلار سؤنده یورغونلوقدان آیقلاری سیزیلدایان

اڻو صاحبيي نين سؤزلريندن سونرا روحا گلميشدى، او دا شاهلاردان سوروشدو و قينادى كى، نيهه اڻولنمير.

- ياديمان چيخيپ.

- آيه، او ائله شئيدى كى، ياددان چيخارماق اولارمى؟
تئز اڻولننن تئز بوشانان اودوزماز. بونو من ها دميرم،
دده لر دئير، ائ!

- قاجهاقچ ها دؤى. اڻولنريك. - سويوققانليليقل
وئرديگى جواب موغاماتى نارازى سالدى.

- آيه، قوژا كيشيلر كيمي دانيشما. دئ گوروم،
گؤزالتين-زادين وارمى؟
باشيني بولاماقلا كيفايتلندى.

- باشين قاريشيب مکتبه جوان قيزلارا، هر شئى
عاديلشيب. آيه، سنه قارداش مصلحتى، او سيزين بينادا
علسگرين قيزى وار ائى ها، آيتندى دئيه سن قيزين
آدى، او چوخ گؤزل، عاغيللى، تربيه لى اڻو قيزيدى. اؤزو
ده اونيوئرسيتتده اوخويور. راضيسانسا، گنجيكمه،
گئدك آلاق.

قيزى گورموشدو، خوشو دا گليردى. نئچه دفعه اوزبوز
گلميشديلر، آبير-هايادان ياناقلارى پورتموشدو.

- علسگرين دوستوق، ياخشى آدامدى، گؤزل
صنعتكاردى. الى نين زحمتينن دولانان آدامدى.
يولداشى دا باجيم اولسون، چوخ لياقتلى قاديندى. سن
اؤل، دوز دئيرم، راضيسانسا، ائله صاباح گئدك آلاق.
اودوزمازسان.

اوندا شاهلارين فيكرينده يئنى ياسامالدا ياريمچيق
قالان بينا توغيان ائديردى. هر دفعه ائوه باخماغا گئدنده
قانى ايتين قانينا دؤنوردو، ميزين اوستونه وورولموش
تاختالار، اوردان-بوردان بوينوز كيمي چيخان آرماتورلار
ياواش-ياواش رنگيني ديشير، تاختا قارالير، دمير ايسه
ساپسارى پاس آتيردى. اوفيسده ايسه باشقا سؤز
دئيرديلر. سينه سى دؤشلىرى نين اورتاسينا قدر آچيق
اولان ساريساچ قيز شيركت رهبرى نين اينديجه

دئيلدى، كيرايه چى ايدى، هم ده صوبح تئزدن مکتبه
اولور، بير ده آخشام يورغون-آرغين ائوه قايديردى، بونا
باخماياراق ائله اولوردو كى، شيكايت مکتوبلاريني او
يازير، باشدان بيرينجى آدينى-سويادينى، شخصيت
وثيقه سى نين سئرييا نؤمره سيني قئيد ائدير،
ايمضاسيني آتيردى. قونشولار اونا كيرايه چى گؤزونده
باخميرديلار، ائله بيليرديلر كى، ايكنينجى بلوكدا، ۱۳
نؤمره لى ائوده ياشايان شريفوو شاهلار شامل اولغلو
اڻوين دوغروچو صاحبيدى.

بو اڻوى اونا كندچيلرى، هم ده سينيف يولداشى، تيبب
اونيوئرسيتتى نين سانيتاريا-گيگيئنا فاكولته سيني
بيتيرميش، بير آرا هانسيسا رايونون سانئپيدئميا
مرکزنده چالشميش و سونرا ديپلومونو آرخيوه آتيب
ماكلئرليكله مشغول اولان موغامات تاپميشدى. چوخ
صرفه لى و موناسيب قيميته. ائله بيل پول وئرميردى. اڻو
صاحبي عايله سى ايله بيرليكه خاريجده (دقيق
بيلميردى هانسى اؤلكهده) ياشايردى و شهره ايلده،
ايكى ايلده بير دفعه گه لردى، يا گلمزدى، اوندا دا
نووخانيداكى باغ اڻوينه دوشر، هئچ اونولا گوروشمزدى.
بونا احتياج دا يوخ ايدى، شاهلار موعليم كيرايه پولونو
" كاپيتال " بانكدا آچيلميش حسابا كؤچوروردو.
موغامات دئيردى كى، اڻو صاحبي بيزنئسله مشغول
اولان آدامدى، اڻوى اعتبارلى آداما وئرير كى، قاقچين-
زاد قاپيسيني سينديريب اڻوى ضبط ائتمه سينلر و اونون
دئمگيندن او دا چيخيردى كى، اڻو صاحبي شاهلار
موعليمدن چوخ راضيدى. يقين قونوم-قونشولاردان
كيمدنسه سوروشموشدو دئين بئله دئيردى. هله اونو دا
دئميشدى كى، اونون عايله سى-زادى يوخدمو، نيهه
تك ياشاير؟ اگر عايله سى يوخدوسا، اڻولنسين، اڻو آلانا
قدر قالسين. بو سيزلىرى موغاماتدان ائشيدنده يادينا
دوشموشدو كى، اونون آرتيق بو ايل دئكارين بئشيدنه
يگيرمى سككيز ياشى تمام اولاجاق و اڻولنمه يه
گنجيكيب - اؤزو ده عمللى-باشلى. دئيه سن، موغامات

موغاماتین تئلفونونو گۆتوروب از بردن بیلدیگی نۆمره لری بیر-بیر باسدى. مشغول ایدی. بیر نئچه دفعه تکراردان سونرا آخیر کی، دستگی گۆتوردولر.

- آلا! " تیمساح " شیرکتیدیر؟

- بلی.

- خانیم قیز، منه الوئردی لازیمدیر.

- کیمدی الوئردی موعلیمی سوروشان؟

- ۱۳ نۆمره لی ائوین صاحبی.

- موعلیم ایندیجه ماتریال آماغا گئتدی. سیزه نه

لازیمدی؟

- خانیم، من ائوی قایتاریب پولو آماق ایسته بیرم.

- سیز نه دانیشیرسینیز؟ ائله ده شئی اولار؟

- نییه اولمور؟ من او شیرکتدن ائو آماق ایستمیرم.

- بو سیزین شخصی فیکرینیزدیر. بیلیرسینیز، پول

حسابا اوتوروب، ائله یئرینده قالماییب کی؟ ماتریالا

خرجه نیب. بیر اوجو روسییا، بیر اوجو هارا؟ مومکون

دئیل.

- نه ماتریال آلینیب کی، ائودن اثر-علامت یوخدور.

- یوخ، وطنداش، ماتریال بازارادیر، گتیریب کوچه نین

اورتاسینا تۆکولمیه جک کی؟ صبرلی اولون، ائو اوزاغی

اوج آیا حاضر اولاجاق.

صبرینی باسا بیلمه دی، ساریساج قیزا یاغلی جومله لر

یاغدیددی.

- گۆروم سیزی اوج آیا قالمایاسینیز. اوغراشلار! اوج آی

دئییه-دئییه اوج ایل اولدو.

بو هله نیدی؟ بو یاخشی ایدی. سونرالار دفعه لرله

شیرکتده کوللکتیو بیغینجاقلاردا، آنس-این

چکیلشیرلینده، رایون پولیس ایداره سینه، رایون

پروکورورلوغونا، باکی شهر ایجرا حاکیمیتینه شیکایتلر

اؤندنه تکجه شاهلار موعلیم یوخ، بوتون کووپئراتیو

عضولری نین اکثریتی قادیلی-کیشیلی ایشچیلرینه، ان

چوخ دا اونون رهبرینه سؤبوشلری، مرتبه-مرتبه آرتیریر،

هئچ کیمدن چکینمیردی. قزئت و سایتلار اونلارین

چیخدیغینی و نه واخت قایداجاغینی بیلمه دیگینی دئییب یازی یایا، یایی پاییزا، پاییزی قیسا اوزادیردی.

- سن، آی قیز، فصیللری دوغولاریمیزدا گۆر نئچه

دفعه دیشدیرمیسن، آنجاق نه سن دیشیرسن، نه

سۆزون. بینا اوج آیا نئجه تیکیلیب باشا چاتاجاق کی،

هله هئچ هیمی عملی-باشلی تۆکولمه ییب؟

الینده کی پوللارین هامیسینی شیرکتین حسابینا

کۆچورموشدو. نئیه سین، چۆلده ها قالمایاجاقدی؟

کیرایه یاشاماقدان بئزمیشدی. آز یئیر، کۆهنه گئینر،

تکی ائو آلسین. ائو اولسا، ائولنمک ده اولاجاق. ائو کی،

یوخدو، یاشاماق دا قوناغا بنزه بیر، دوشونورسن کی، بو

گون اولماسا دا، نه واختسا چیخیب گئده جکسن.

آدامین الی سویویوب بوزا دۆنور.

- سن او شیرکتدن پولونو گئری آلا بیلرسنمی؟ -

موغامات ایشگوزار فورما آلمیشدی، ستولونون اوستونده

کی قالین ورقلری او اوز-بو اوزه چئوریلمکدن

قاتلانمیش دفترلری اوست-اوسته قویدو.

- آخی نییه؟

- نئجه نییه؟ او ائو تیکلمیه جک، تیکلسه ده باشقا

شیرکتین اولاجاق. دلدوزلارا راست گلمیسینیز. پولو

گۆتوروب آرادان چیخیلار.

شاهلار موعلیمین اورگی نین شاه داماری قیریلیب

آیاغی نین آلتینا دوشدو. موغاماتین گۆزلی نین ایچینه

باخدی.

- سن نه دانیشیرسان؟

- ائشیتمه دین؟

- اول بیلمز.

- نییه اولمور، ه؟ نئچه ایلدی؟ اونون اوستونده نئچه

بینا تیکیلیب باشا چاتدی. سن باخ، بیر ده گئندنه گۆره

جکسن کی، قاپی قیفیلانیب، او قیز دا آرادان چیخیب.

سن پولو آلسان، اوردا حاضر بینالار ساتیرلار، ائله

اونلاردان بیرینی آلاریق. سوغان اولسون، ناغد اولسون.

دوز دئمیرممی؟

لوتونون الینه کئچه جگینی بیله جک، اوندان نه وضعیته دوشه جک. او پوللاری آلین تری ایله، مین بیر ازیتله قازانیب، بیر دفعه اورگینجه خرچلمه ییب، یئمه یه- ایچمه یه، گئیینه یه خرچله مه یه الی گلمه ییب. اونون پولونو گۆر کیم ساغا-سولا خرچله ییر؟ یوز مین ماناتلیق ماشین آلتیندا، کاتیبه سی، نیی، نه لری... هئچ عملی-باشلی سیر-صیفتی ده یوخذو. اوزو یارا تۆکوب، آدم باخندا قوسماغی توتور. دی گل، نه اولسون، اونون هیککه سینه، حرکتلینه باخ، جامعاتین پولونو گۆتوروب هارداسا کئف چاتدایر، او ایسه کیرایه ده آغجاقاناد قووالاییر. او، الوئردی کیمی اوشاقلارین نئچه یوزونو یولا سالمیشدی، هله نئچه لرینی ده یولا سالماقدی، شاهلار موعلیم او قناعته گلمیشدی کی، دوویشنیکلر (ساوادیسلار) یاخشی اوخویان، عالی مکتبه قبول اولان دیپلوملو اوشاقلاردان قات-قات یاخشی قازانیر، یاخشی دا یاشاییرلار. ایندی، بو کووپئراتیو اویونونا دوشندن سونرا یاواش-یاواش دوشونور و جاواب آختاریردی کی، گۆره سن بو نییه بئله دی؟ گئجه-گوندوز ازیت چکیب گۆزلی نین نوروو تۆکمکه علم قازانسان، باشیبوش، ساوادیسلاردان پیس دولانسان. بو، هانسی کیتابا یازیلاییدی؟ نه یازیلایسی، نه دئییله سیدی. آیدا، ایلهه بیر ناماز، اونو دا شئیتان قویماز. شاهلار موعلیمده ائله بیر حیس یارانمیشدی کی، سانکی او بیر داها ائو آلا بیلیمه جک و عؤمرونون سونونا کیمی کوچه لرده، سهرالاردا، ان یاخشی حالدا کیرایه ده یاشایاجاق. او، قالدیغی ائودن چیخماغی عاغلینا بئله گتیرمیردی، موغاماتین تاپدیغی بو ائو اونا گۆیدندوشمه اولموشدو و صاحبی قایدیب اونو ائودن چیخارسا، هئچ موغامات تزه کیرایه ده تاپا بیلیمه جکدی.

موغامات کی، " دوویشنیک " دئییلدی؟ اورتا مکتبی پیس اوخوما میشدی، دوزدو، او، تییب اونیورسیتتینه قبول اولوناندا آتاسی نین حیط-باجاسی نین تویوق-جوجه سی، مئر-مئیوه سی، ان اساسی کولخوزون

شیکیاتلیرینی آراشدیریر، تئز-تئز " تیمساه " منزیل کووپئراتیو ایداره سی رهبرلری نین دلدوزلوغوندان یازیردیلار. یازماقلا دئییل کی؟ او قدر یازسینلار، الوئردی اونلارا، هئچ کووپئراتیو عوضولری نین بیر سؤزونه ده فیکیر وئرمیر، بیر قولاغیندان آلیب او بیر قولاغیندان هاوا یا اؤتوروردو. بئش-آلتی آی خاریجه قاچان الوئردینی گتیردی، حبس ائدی.

- پولونو آلیب بوراخاقلار! - ان دئماقوق کووپئراتیو عوضو الی نین آرخاسینی یئره قویدو و آیدین اولدو کی، اونلارین پولو باتدی، نئجه دئیرلر ایت ده گئتدی، ایپ ده...

آنجا شاهلار موعلیم بو مغلوبیتله باریشا بیلیمیر، دوشونور، عصبلیشیردی.

اونون بو حالا دوشدویو، فیکیرلره دوچار اولدوغو دانیشیغیندا، حرکتلرینده اوزه چیخیردی، موعلیم یولداشلاری نه باش وئردیگینی سوروشسالار دا، شاهلار موعلیم هئچ نه اولمادیغینی دئمکه اؤزونه تسللی وئیردی، آنجا اؤزو ده بونا شوبهه ائدی. بوی سیراسیلا دوزولن اوغلان و قیزلار " بیر، ایکی، سول " دئییه رک مکتبین ایدمان زالیندا قاچیراندا بعض " بیر، ایکی، ائو " سؤزونو دئییردی، ائو سؤزو گئیش و هوندور بینادا عکس-صدا وئیر، اوشاقلار گولوش بخش ائدی. اوشاقلارین نییه گولدوکلری نین سببینی سوروشموردو، ائو سؤزونو اؤزو ده ائشیتدیگیندن قورخوردو کی، اوشاقلارین (ونلار داها بویوک ایدیلر)، بیغ یئرلری ترله میشدی، قیزلارین آز قالا اره گئتمک واختلاری ایدی) اونون اوزونه دایانیب دئیردی کی، موعلیم، سول عوضینه ائو دئدین، ائو نه اولان شئیدی. بو قورخونون اونون جانینا دوشدویونو، ایلیگینه ایشله دیگینی آیدینلاشدیرا بیلیمیردی. بیر عالم پولو ساییب بانکا تحویل وئرند ائله سئوینیردی کی، گل گۆره سن! اوندان هئچ عاغلینا دا گلمزدی کی، واخت گله جک بو پوللارین هاوا یا سوورولدوغونو، داها دوغروسو، هانسیسا بیر دلدوز

اونوانلانان سيفاريشلر داها ماكلتر موغاماتا يۇنه ليردى. اوخوماغا گئندلر، شهره اوز توتانلار اونون بالاجا اوتاغينا تشرىف بويورور، كۇمك ايسته ييرديلر و موغامات بۇيوك هوس و جانفشانليقلا خواهيشلرى يئرینه يئتيرير، حتى اونلار ياخينليقداكى " آغجاقاناد " رستورانينا آپاريب قوناقليق وئيردى. بو قوناقليقلار كنده بۇيوك عكس-صدا وئيردى.

- حالال اولسون كيشى نين اوغلونا! ستولا داي نه لر دوزدورمه ميشدى؟

- باشى بوغمالى بير آراق گتيردى، هله ائلسيني گۇرمه ميشديم. بير ده قيرمىزى، ياشيل سولار. آداما لذت ائله ييردى.

- آيه، بيزيم عاليملرين بير ستكان چاييني دا ايچمه ميشيك. آدلاريني ايكي تراختير چكه بيلمير، نولسون، جيليرى بوش، اللرى داشدان بركدى. گۇزلى آدامين يينده دى.

شاهلار موعليم مئترودان چيخاندا تزه آچيلميش " ماركت " ه گيردى، هئچ بورا آياق قويماميشدى، ائلجه ماركت سۇزونو اوخوبوب كئچميشدى، ايندى اغلينا گلدى كى، بو سۇز موغاماتين ماكلتر سۇزونه بير آز اوخشاردى. پولو ماعاشا چاتماياندا بينانين يانينداكى گوللونون ماغازاسيندان بورج آلا بيليردى، آنجاق بو بۇيوك ماركتته گيرنده آدمى واهيمه باسيردى، هر يان گۇز اوخشايردى، ايچرى نين خوش عطرى آدمى بيهوش ائديردى، موختليف چئشىدلى ماللار ويتيرنلره دوزولموشدو و جاوان قيزلارين آيينلرينه گئيدىكلرى پالتارين دۇشونه اونلارين شكلى وورولموش آدلارى يازيلميشدى. هر بۇلمه ده ايكي قيز آيجيلارا قوللوق ائله ييردى. نه قدر قيز واردى؟ چوخ گومان كى، اونون شاگيردلريندن بورادا ايشله ينلر اولاردى.

- موعليم بويورون!

- نه كۇمك ائدك؟

- نه ايسته ييرسينيز؟

سوروسونده كى هئيوانلارى بيردن-بيره آزالميشدى، - بونون مطلبه هئچ بير دخلى يوخدو، - سانفاك اولسا دا مئدينستيتوتو عمللى-باشلى اوخوبوب باشا چاتميش، ديپلوم آلميشدى. سانئپيدئمستانسيادا نه ايشله دى كى؟ هر شئيه توپوروب بالاجا بير اوتاقتا اۇزونه اوفيس آچدى، اوستونه " تورپاق و ائو آلقى-ساتقىسى " سۇزلىرىنى يازديردى. ياخشى دا دولانيردى. او دفعه اونو رستورانا قوناق آپاردى، دئدى كى، بير ائو ساتيب، ياخشى قازانجى اولوب. قازانجى اولمسا، او بويدا وظيفه نى توللايب ماكلتر ايشله يهرديمى؟ دئمه لى، فراستلى اوغلاندى، قازانجين يولونو-ايزىنى ياخشى بيلير. او بويدا دوختورلوغو ماكلترلييه ديشيب، دوزدو، بو سۇزو كنده كى مھرين چايخاناسيندا تئز-تئز موزاكيره ائدير، اونو دار آغاجينا چكيرديلر كى، حاييف زحمتينن، بير ده آتاسى چوبانين چكديگى خرجدن، جاماعات آرزوسوندا و هسرتينده دى كى، گئديب گيرسين مئدينستيتوتا، گۇر بو ناغايير. ماكلتر سۇزو جاماعاتين هئچ خوشونا گليردى، ائله بيليرديلر كى، ماكلتر آرا آلوترچيلرينه بنزر بير شئيدى، آنجاق روما دئنده كى، بوردا چننيزى بوش-بوشنا آغريديرسينيز، داش اوتوروب كسگين گونونه آغلاير، آيه، موغامات بير ائو ساتاندا نئچه مين قاباغا دوشور. ائو ساتماق، مين-مين قاباغا دوشمك يياوش-ياواش كۇهنه، سووت كيشيلرى نين بئنينه دولدوقجا، بو صۇحتين اوستوندن كئچير و موغاماتى كندين عاغيللى و پوللو اوغلانلارين بيرينه چئويريردى. ائله شاهلارين يانيندا - شاهلار موعليم درسدن چيخيب ائوه قايداندا ائلوغولوسونا باش چكنده - نئچه نفر اونون اوتاغيندا كيرايه ائو اوچون نۇويه يه دورور، خواهيش ائديرديلر. موغامات هم ائوى كيرايه يه وئرنن، هم ده كيرايه آلاندا يگيرمى فايزىنى گۇتوروردو و شاهلار موعليم شيفاهى حسابلاميشدى كى، ايكي ائوى كيرايه وئرنده موغامات اونون آيلىق ماعاشيندان چوخ قازانير. عاليملره، موعليملره كندن

پاپيروسو پاپيروسو جالاييردى. نئچه دفعه اراق ايچمه يه مئيل گۇسترميش، آنجاق اونون هانسی فسادلار وئره جگینی بيلمه ديگیندن اوزونو ساخلاميشدی. موعليم يولداشلاری، ائله موعامات اوزو ده ايمكان تاپان کیمی ووروردولار. هاوالار سويوق اولاندا موعامات اونو خاش قوناقلیغینا دعوت ائتميشدی، بيلجریده صوبح تئزدن خاشلاميشدیلار، آنجاق اونون باده سینه سوزولن اراق ائلجه قالميشدی.

- اغزی نین لذتینی بيلمیرسن! - موعامات اونو دانلاميش، حتی مصلحت گۇرموشدو کی، پاپيروسو چکمکدنسه، دوشنده اراق ايچمک داها فايديدير. قانی تمیزله يير، قان دؤورانینی قايدايا سالير، سترئسیسی گۇتورور.

يئمه يه ائوده هئچ نه يوخ ایدی، ائله اراق ساتیلان شۇعبه نین يانیندا کونسرو قوتولاری قالاقلانميشدی. " سنلد " کونسرویندن ايکيسینی گۇتوردو.

- توربايا قويوم؟ - ساتیجی قیز - بو بير باشقاسی ایدی. - شاهلار موعليمین الینده کی لری توربايا يیغدی. ائوه آز واختا چاتدی. آجميشدی و بو گون ايلک دفعه اراق ايچه جکدی.

خودمانی ستول آچدی: کونسروین بيرینی قبا بوشالتدی، پئندیری سوبودوجودان چيخاردی، باش سوغانی دوغرادى، چۆرك هله ده ايستی اولدوغوندان الی ايله كسدى. بير نئچه لوخمدان سونرا " خان " آراغینی گۇتوروب اغزی اوسته چئويدی و چالخالادی. كۆپوكجوكلر سيرا ايله يوخ اولوردو. آنجاق، سن دئمه آراغین اغزینی آچماق ائله ده آسان دئييلميش. بيچاقلا قوردالادی، ساغا-سولا بوردو، آخیر کی، نازیک چای ستکانینی جیزیغینا کیمی دولدوردو، ستکانی آراغا ووروب نفه سینی ايچینه چکيب بوراخدی، سونرا بولاق سوپو ايچيرميش کیمی باشینا چکدی، سوناجان ايچدی، چۆرگی کونسروین سوپونا باتيريب اغزینا آلدی و ائله بيل تومات دامجیلاری آراغی يوپوب آپاردی. ايچينده

شاهلار موعليم اوزونو ييغيشدیردی، ياخشى کی، جيبينده پول واردی، بيردن قولوندا توتوب دئيردیلر کی، بورا گيريش پولودور. قيزلارين تکليفيندن چاشدی.

- گۆرك هاردادی؟

قیز، دئیيه سن، ياخشى ائشیتمه دی.

- چۆرك؟

- بلی.

- چۆرك، موعليم، يوخاریدادی؟

شاهلار موعليم يوخاری باخدی، چیل-چيراقلی تاواندان باشقا هئچ نه گۆرمه دی.

- موعليم، يوخاریدا، ايکینجی مرتبه ده. ايسته بيرسينيز سیزی آپاريم. - پيللکلری گۇروب اوزو گئده جگینی دئدی. ساتیجی قیز قيرساققیز اولوب ال چکمیردی ها.

- داها نه ايسته بيرسينيز؟ سيزه كۆمك ائديم؟

- ساغ اول، آی خانيم. - گۆزو قيزين دؤشلىرينه ساتاشدی و اوراداکى يازيدان اويرندی کی، اونون آدی آيتندی. علسگرين قیزی نین آدی! يوخ، او. طلبه دی، ايندی اونيوئرسيتتده درسده دی. قارشى شۇعبه ده جوربجور اراقلار دوزولموشدو. او قدر اراق واردی کی، گوللونون بوتون ماغازاسينا سيغيشمازدی.

- هانسی ايچكيلردن ايسته بيرسينيز؟

- باخيرام.

- سيزه كۆمك ائديم، موعليم.

- " خان " آراغی هاردادی؟

- بودئی. - قیز ائله بيل آراغی اؤز الی ايله قويوموشدو. - ليترياريمليغی دا وار، ليتريگى ده، ياريمليتريگى ده، ايکی يوز اللى قرامليغی دا. هانسينی ايسته بيرسينيز؟ - ياريمليتريگى.

شاهلار موعليم ايندييه کیمی بير قرام دا اولسون ايچمه ميشدی، آراغین نه اولدوغونو بيلمیردی و سون واختلار دوشدویو بورولغاندان چيخيش يولو تاپا بيلمير، دوشونوردو، دوشوندوکجه باشیندا اغريلار حيس ائدير،

قىزدى، ائله اونونلا ئولنسه، ياخشى اولار، اۋزو دە ھىچ موغامات-زاد لازىم دئىيل، اۋزونە نە گليب، علسگرە اۋزو دئير. بوردا پيس نە وار كى؟ گول كيمى اوغلاندى، عالی ساوادى وار، شەردە ايشى وار، بير ائودى، اونو دا ھلل ائدە جك.

شاھلار موعليم عۇمرونە بئله ايسىتى گۇرمە ميشدى، اللرى، سير-صيفتى، ان چوخ دا ايچالاتى اود توتوب يانيردى. آرادا اسنە يير، الينى گئن-بول آچيلميش آغزينا اونا گۇرە توتوردو كى، بيردن آغجاقانلار آغزينا گيرر.

- راز كى، بئله اولدو، ضبط ائدجم. لاپ زيبيلخانا اولسا دا، ضبط ائديب اۋزومە ائو تىكجم. بير قول اوغلو قولون نە حددى وار كى، او يان-بو يان ائلسين، اوچورسون، پول ايستە سين. غلط ائله ييرلر. اۋزلرى لامبىرتى ايله اودورلار، من ائو تىكمە يە يئر توتماياجام؟ پولونو وئرميشم، اودنى چئكلرى سانلى قوز كيمى دورور چاماداندا. منە دخلى يوخدو، پولو دۇولت بانكىنا كئچيرميشم. بو ايشدە بانكىن دا گوناهلارى آز دئىيل. او اوغراشان بيرليكدە ائله ييبلر نە ائله ييبلرسە. ائله صاباحدان باشلايىب چپرلە يە جم.

پالتارلى-پالازلى ديوانا اوزاندى. قاپينى اۋزو آچىق قويوموشدو.

- گلين، كۇپكوغولونون آغجاقانلارنى، باخ، قاپى آچىقدى، گلين گۇروم، نە غلط ائلييه جكسينيز...

شاھلار موعليم ھر گون اولماسا دا، ايكى-اۋچ گوندىن بير يولونو ماركتئدن سالير، ياريم لىترليک " خان " آراغى، " سئلده " كونسئروى و چۇرك گۇتوروب اۋزونو ائو يئتيرير، ايكى دولو چاپيا استكانى باشينا چكىب بير آز يورغونلوغونو آلاندىن سونرا " داعوا پالتارينى " گئىنيب " سيلاھلارينى " - بئلى، لومو، ديرميغى گۇتوروب " آغجاقاناد درە سى " نە دوشور، توندوغو اراضينى تميزلە يير، ھاسار دوزلديردى. آرتيق كيرايە دە

ايسىتى بير ايلغيم دولانير، آنجاق شاھلار موعليمين دورومونا تاثير ائتميردى. بو، موعليمى سئوينديردى، آراق اونو توتماميشدى. يئمگينى راحتليقلا يئيب استكانى ايكىنجى دفعە جيزيغا قدر دولدوردو و يئنه استكانى سون داملاسينادك باشينا چكدى، بو دفعە بوش استكانى وار گوجو ايله ستولا چيرپدى. ضربە گوجلولا اولسا دا، غريبە دير، استكان سينمادى. ايشتە آچيلدى و بوتۇو بير چۇركلە كونسئروى و ايرى باش سوغانى يئيب قورتاردى. ائيوانا چيخىب واديه بويلاندى، پاپيروس يانديردى. شاھلار موعليمين گۇى اوزونون ماويليگينى گۇرور و حيس ائيدردى كى، سما دنيزە چوخ اوخشاير، بلکہ گۇى اوزو دە بير بۇيوك دنيز، لاپ اوكتاندير، آنجاق لال بير سوکوتا غرق اولوب، بو ماويليكدە دالغالار، لپلر مؤوجود دئىيل. بيردن يادىما دوشدو كى، " تيمساح " شيركتى وار-يوخونو تالايىب، لوتو مودير جاماعاتين پولونو دا گۇتوروب آرادان چيخىب، بو موعليمى عصبلىشديردى. نئجە ينى، بير بورنو فيرتيخلى گدە او بويدا پولو اوغورلايىب، گويا ھاراداسا گيزلە نير، اونو تاپماق اوچون بين الخالق آختاريشا وئريليب. سارى ساچلى قيزسا اونلارين باشينا توربا تىكير كى، الوئردى موعليم (مولليم ھا!) ماتئريال آلماغا گئديب. شيركتين ازبردن بيلديگى نۇمرە سيني ييغدى. تئلفون ايشلميردى.

- ياخشى اوغراشلار، من سيزە گۇسترم.

و بير آزدان شاھلار موعليم ائيوانين قاپيسينى آچىق قويدوغونو گۇردو، آنجاق اولكى كيمى اونو باغلاماغا تلسمە دى. او، آغجاقاناد سسى ائشيتميردى، بدنيندە گيزيلتى حيس ائلميردى، تزه دن ائيوانا چيخىب آغجاقاناد واديسينه باخدى. يوخارى مرتبە دە پنجرە آچىق ايدى، دئيه سن آيتە نين اناسى ايدى، پالتار سريردى. اوتانيب-ائلمە دن پنجرە يە بويلاندى، آيتە نين اناسينى گۇرندن سونرا تأسوفلندى. قيزى ائله گۇرمك ايشتە ييردى كى؟ موغامات دوز دئير، آيتن ياخشى

اونا مانع اولموردو. کووپئراتیوه وئردیگی پولو آلا بیلیدی، آغجاقاناد دره سینده اورگین ایسته ین ویلا تیکه بیلردی. هاساری قویانا قدر شاهلار موعلیمه ائله گلیردی کی، ائو تیکمک سو ایچمک کیمی آسان بیر شییدی، ندی، داشدی، قومدو، سئمنندی، آلیب وئیرسن اوستایا، تیکیب قورتایرلار. نه دانیشیرسان؟ تیکینتی کونسئرتدی، کونسئرت. اوستا عاریفله ائله آغجاقاناد دره سینده - تورپاغین ایچینده صؤحبتلشدیلر. تک داشین کوادرات مئتره سینی ۳، جوتونکونو ایسه ۵ ماناتا هؤرمه یه راضیلاشدیلار. اوستا ائله اوراداجا اوزون بیر سیاهی یازدی. داش، قوم، سئمنت، آلماتور، یانمیش مفتیل، کوادرات دمیر، ۴ پالچیق وئدره سی، ۲ واننا، ۲ دوز، ۲ درین بئل، الجک - ۱۰ دست. آیاقالتی اوچون ۵-لیک تاختالار - ۸ عدد...

هله خیمی قازماق مسله سی واردی. اوستا دئدی کی، گرک ائکسکواتور گتیریب او باش-بو باش قازدیراسان، او دا خئیلی پول ائله ییر. اوستالار اؤزلری قازارلار. بو دا آز پول ائلمیر. آلماتورلاری کسمک، توخوماق، بئتون تۆکمک... شاهلار موعلیم آز قالدی کی، عومومیتله حصار چکدیرمه سین، ائله توپا سئتکالار ووردورسون. اوستا موبیل تئلفونوندا ووردو، توپلادی، او دا خئیلی خرج ائله ییردی. سئتکالار اوچون دیرکلر اوچ مئتردن بیر باسدیریمالی ایدی، قوم، سئمنت...

اوستا عاریف موعلیمین اورگیندن اولان مصلحت وئردی.

- آ موعلیم، - دئدی، - باغیشلایین، عابله نیز بؤیوک دئیل کی؟

- یوخ.

- نئچه نفردی؟

- هله تک اؤزوم.

- آی ساغ اولموش، بو بویدا یئری نئینیرسن؟ اؤزون ده سوبای اوغلانسان. بو یئری ساتسان، هوندورمرتبه دن نئچه دنه ائو آلاسان. موعلیم آدامسان، سنین جیبینه

قالدیغی ائودن باخاندا توتولان اراضی بیلینیردی. ندنسه، ایواندان، یا پنجره دن باخاندا اورا ال ایچی بویدا بالاجا گؤرونوردو و شاهلار موعلیم اؤزونه سؤز وئیردی کی، سحر گئندنه یئری بؤیوده جک، آنجاق ائله کی، ایشه گلیردی، باخیب گؤروردو کی، توتدوغو یئر سن دئین بالاجا دئیل، بورادا چوخمرتبه لی ائو ده تیکمک اولار. مئتره سی اولماسا دا، آیاغی ایله آددیملایب یئرین ائنی نین قیرخ، اوزونون ایسه الیم مئتر اولدوغونو اؤلچموشدو. اییرمی سوت. آددیملارینی ایری آتمیشدی، هله بلکه یگیرمی سوتدان دا آرتیق اولاردی. الا یئریددی. ساهه نین بیر طرفی دوز آسفالت یولا دیره نیردی و اورادا ۲۶۶ نؤمره لی اوتوبوسون سون دایاناجاغی واردی، او اوتوبوس دا اونون ایشله دیگی مکتبیین دوز یانیندان کئچیردی. ائوی اورادان تیکه جک، یاخشی باغ سالاجاق، گول-چیچک بسلیه جکدی. بو ایش او قدر اورگینجه اولموشدو کی، آیتن ده یادیندان چیخمیشدی، علسگرله گؤروشمک ده. قوی بیر آز واخت کئچسین، یئرینه داش تۆکدورسون، هاسار چکسین، اوندا علسگر هئچ ائو صؤحبتینی سالما یاجاقدی. ایش اورا سیندایدی کی، جاماعات ائله بیل، اونو گیزله ییرمیش، موختلیف یئرلردن یئر توتانلارین سایبی آرتیردی. شاهلار موعلیم اؤزو گؤرموشدو کی، بعضی یئرله مئتره توتور، ایشاره لر قویوردولار. بو، اونو سئویندیریر، هم ده تلسدیریردی. بزن گئجه دن خئیلی کئچمیشه قدر زیبیلین ایچینده اللشیر، تری پالتاریندا قورویور، ائوه چاتان کیمی یویونور، سویودوجوداکی سویوق سودان ایچیر، سحره حاضیرلیق گؤروردو. آچیغی، اوشاقلارا "بیر، ایکی، سول، سول" دئمک اورگینجه دئیلدی، تورپاغا گیریشندن باشیندا آیری فیکیرلر دولاشیردی، ایکی-اوچ یوز ماناتلا شهر یئرینده دولانماق چوخ چتین ایدی، اؤزو ده سوبای اولاسان. علاوه گلیرسیز یاشاماق ایلان کیمی سورونمکدی، آنجاق او، هله اورک ائله ییب ایشه توپوره بیلمیردی، هم ده، ایش

میننت، هر شئین قییمتی وار. اؤزگه سی دئیر کی، هۆرک، تیکک. من، پروستو گۆرورم، سن یاخشی اوغلانسان، کاسیب موعلیمسن، هاوایی یئره خرج چکمگینی ایستیمیرم. ایندی تورپاق ایسته ین او قدردی کی. منه ده دئینلر اولوب. زنگ ائله ییب سوروشارام. سن ده آلقى-ساتقی یئرلرینه دی، لاپ بیر تاختایا نؤمره نی یاز یاپیشدیر، گۆر نه قدر زنگ ائله ین اولاجاق.

- بوردا، گۆرن تورپاغین سوتو نچجه یه اولار؟

- اوچ مین دوللار.

- اوچ مین؟

- هه. آزدی؟

شاهلار موعلیمین ایشله دیگی مکتب شهرین مرکز حیصه سینده ایدی و آرادا صؤحبتلردن ائشیتیمیشدی کی، بیر سوت یئری یگیرمی، یگیرمی بئش مین دوللار آلیرلار. ائله اولسا، نه یاخشی اولاردی. فیکرینده حسابلادی کی، لاپ اوچ مین دوللار ساتسا، آلتیمیش مین دوللار پولو اولار. بو پول بئش-آلتی ائو آلماق اولار. آلتی سوتونو اؤزونه ساخلاسا، اون دؤرد سوتون قیرخ میندن آرتیق پول ائله ییر. قیرخ مین! آز پول دئیل. هئج ندن، دوردوغو یئرده بو قدر پول قازانماق اولار. موغامات بونا گۆره موغامات اوخویور ده! هله گۆر بئش مینه، اون مینه ساتماق مومکون اولسا، لاپ عالم اولار کی؟

- حیصه - حیصه بؤل، موعلیم، اوچ سوت ایسته ینه، بئش سوت ایسته ینه وئر. هوپتوم ایسته ین اولسا، الادی. زابور دا چکه جکلر، سند ده دوزلده جکلر. بوندان یاخشی شانس اله دوشمز. سنین نیینه لازیمدی؟ الین قورو، آیاغین قورو. یئنه اؤزون باخ، فیکیرلش، بیر شئی اولسا، زنگ ائله.

اوستا عاریف کؤهنه " ۰۶ ژیقولی " سینه طرف گئتدی، آچیق پنجره دن الینی اوزادیب سلیقه سیز دوزولموش کاغیذلارین آراسیندان بیر کارت گۆتوردو، شاهلار موعلیمه اوزاتدی و سونرا دؤنوب اونون ضبط

ائو تیکدیرمک یاراشمیر. اینجیمه، موعلیم، من قارداشیم اولسون، سؤزو اوزه دئینم. حَیْط ائوی او آداما یاخشیدی کی، پولونو قویماغا یئر تاپمیر. اؤزو ده گرک اؤلنه کیمی تیکه سن. حاضیر ائولرین بیرینی اؤزونه آل، بیرینی ده آل کوارتیرایا وئر. قالان پولو دا قوی باشی نین آلتینا، بالا-بالا خرجه. هئج بورا هاسار لازیم دؤی، آلان اؤزو تیکه جک. بیر-ایکی آیا سن باخارسان، گۆر بوردا نه ویللار تیکله جک. تورپاغین دا قییمتی داغ بئلینه قالخاجاق. اؤزو ده، سنین بورا سنه دین-زادین یوخدو، نوولسون کی، چپرلمیسن. سرنجام اولاندان سونرا سن کیمین یئرینه دئییه جکسن کی، منیمدی. بری باشدان سات، اؤزونه آلتیجا سوت یئر ساخلا، اونو بیرتهر یولا وئرمک اولار.

شاهلار موعلیم هله " مارکت " ه گئتمه میشدی، " خان " آراغی و " سئلده " کونسروی آلیب چاپا استکانلا گیلتمه میشدی، اونا گۆره جوشا گله بیلمه دی و دئیممه دی کی، تورپاق منیمدی، غلط ائلیر بیر کؤپکوغلو، او یئری مندن آلاماز. کیمین نه هونریدی؟ ایندی، عادی داش اوستاسی آغزیندان دورر تۆکوب، قاید-قانونو اونا ایضاح ائله ینده، آچیغی شاهلار موعلیمین جانینا اوشوتمه دوشدو، ائله بیلدی کی، کیمسه ائله بو دقیقه ایجرا حاکیمیتینده دی، باشچیدان تورپاق ایسته ییر، - البتته کی، سوت حسابی ایله - او دا، باش معماری چاغیریب گؤستریش وئریر کی، گئدین، یئری موعینلشدیرین، شکیل-مکیل نه لازیمدی حاضیرلایین، سرنجام وئرک گئتسین. اوستا دئمیشکن، الینده سند اولاندان سونرا سن ها اؤزونو جیر، دئنن کی، کووپئراتیوده پولوم باتدی، اونا هئج قولاق دا آسما یا جاقیدیلار. سن نه دانی شیرسان؟ کیم کیمین گۆز یاشلارینا اینانار؟

- اؤزون بیل، موعلیم، مندن اؤترو تفاووتو یوخدو، نه دئییرسن ائلییم. هۆرمک لازیمدی، هۆرک، سئتکا دئییرسن، سئتکالایاق. هاوایی ایشلمیجیم کی؟ پولونا

باشلا بو قناعته گلمیشدی کی، یاخشی دوشمز، بیرباشا گئدیپ قیزین آتاسینا سؤز دئییه سن. نه قدر اولماسا دا، آدمادی، سحرلری قایناتا-کورکن کیمی اوز-اوزه گله جکدیلر، بیردن ائله دوشونر کی، ینی بو موعلیمین بیر آدمادی یوخدومو، قاباغا چیخیب آغساققاللیق ائلسین. ائله موغامات سؤزو آچیب راضیلیقفسونون بیر جاواب آلسایدی، سونرا آداما نه گلمیشدی، شهرین یاریسی اونون آدمادی ایدی.

اوتاغیندا ایدی، اونو همیشه کی کیمی تبسسومله قارشیلادی، کنفینی خبر آلدی.

- سن ده بیر ایش گؤرن اولمادین، - دئییب گیلئلندی.

- نه بیلیرسن؟

- بیلیرم داا. هانی، نه ائولندین، نه ائو آلدین. سنه گول کیمی قیز تکلیف ائله دیم. گؤر هاواخاندانان؟ بو گون- صاباح بیر قاپازلاییب آپاراجاق. ایندی قیز دا تاپماق چتیندی.

- هلل اندریک، آی موغامات. سن گل باشلا، بیر علسگرین آغزینی آرا.

- ائله می؟

- هه.

- بو گؤزوم اوسته. علسگر منه آتکاز ائله مز. بیر ده، خبرین وارمی، آیته نی اوفیسیمه ایشه گؤتورورم. بوش واختلاریندا اوتورسون، گول کیمی یئردی، تئلفونلارا جاواب وئرسین، گله نی-گئندی یولا سالسین. هله ایکی یوز مانات آیلیق وئرجم، سونراسینا باخاریق.

- نه ایشلیه جک؟

- آدمینیستراتور.

- کاتیبه ده؟

- یوخ، ه، آدمینیستراتور. تروداووی آچاجام، اورا کاتیبه یازیلما یاچاق کی؟ عالی ساوادلیدی، صاباح دیپلوم آلاچاق. آیری ایشه کئچنده ده، قوی دئسینلر کی، ستازی وار، اؤزو ده آدمینیستراتور یاخشی سسله نیر.

ائتدیگی تورپاق ساهه سینه باخدی، سوکانین آرخاسینا کئچیب موهرریکی ایشه سالدی.

شاهلار موعلیم غریبه حالا دوشموشدو، فیکرینده، دوشونجه سینده، حتی یئریشینده یونگولوک واردی و زبیل یوواسی اولان آغجاقاناد دره سینده هر شئی اونوتدو، کووپئراتیو منزل آلماعی، بیر کیسه پولونون ایتمه سی ائله بیل هئج اولمامیشدی. بوتون شهر اونون آیاغی نین آلتیندا ایدی، ایسته دیگی یئردن ائو آلا بیلردی، رئستوراندا اوتوروب سولو یئمک یئییه بیلردی، حتی ان مشهور برگگدن شادلیق ساراییندا آیتله اؤزونه توی ائده بیلردی. پول قازانماق نه آسان ایمیش؟ یوخسا، سحرین گؤزو آچیلمامیش، آجقارینا اؤزونو مکتبه یئتیر، اولمایا-بیلمه یه بئش دقیقه گئچیکه سن، زاووج ایت کیمی باشلا یاچاق هورمه یه کی، واختیندا نییه گلمیرسن؟ داها بیلیم کی، تیخاج وار، نه بیلیم، اوتوبوس گئج گلیر، تکرر بوشالیر، مترویا مینیرسن، اوردا دا گئچیکمه اولور. کیمدی ائی بونلارا باخان؟ گئچیکمه! نه ائله بیرسن ائله! کؤپکولونون موغاماتی، سن اونداکی باشا باخ، ائله بئله-بئله شئیلرین دردیندن ایشه توپوروبموش. اؤزو اؤز آغاسیدی، ایسته دیگی واخت گلیر، ایسته دیگی واخت گئدیر. قازانجی دا گؤز قاباغیندادی.

ائله هاسارین (گر بونا هاسار دئمک مومکون ایدیسه) آشاغیسیندا - سراغاگون شاهلار موعلیم کارتون پارچاسینی دیرمیقلاییب کنارا آتمیشدی - نئجه آتمیشدیس، ائله ده قالمیشدی، اونو گؤتوروب اوزونون توزونو آلدی، سونرا قلمینی گؤتوروب " ساتیلیر " سؤزونو یازدی، آلتیندان دا تئلفون نؤمره سینی قئید ائتدی، ایکی داشین آراسینا برکیدیپ موغاماتین اوفیسینه طرف اوز توتدو. اونولا مصلحتلشمه سی ده پیس اولمزدی، اونون قالین دفترلرینده تورپاق ایسته ین اولمامیش اولمزدی. هم ده آیتن مثله سینی ده بیرولولوق هلل ائتمک لازیمدی، شاهلار موعلیم آییق

- شاهلار موعلیمه ندنسه ائله گلدی کی، بو اوفیس آغجاقاناد دره سی نین زیبیلیگی کیمی بیر یئره دؤندو، آیتن ایسه موغاماتین سیفاریشلر یازدیغی، ورقلنمکدن کؤهنلمیش، سارالمیش، حتی جیریلیمیش عمومی دفترلرینی خاطیرلاتدی.
- بو اولدو اعلا! - موغامات ائله بو گونلرده مثله نی حلل ائده جگینه سؤز وئردی.
- تورپاق ایسته یین وارمی؟ - شاهلار موعلیمین سؤزوندن موغامات توتولدو.
- نه؟ تورپاق؟
- هه، نییه تعجوبله نیرسن؟
- نییه یوخدو. نه قدر. ندی، تورپاق ساتماق ایسته بیرسن؟
- هه.
- تورپاغین وار؟
- وار.
- نئچه سوت؟
- چوخ.
- هاردادی؟
- یاخینلاردا.
- هاردا؟
- آغجاقاناد دره سینده.
- دوغرودان؟
- هه.
- اعلا، موعلیم، اعلا. یاخشی ائلمیسن کی، یئر توتوموسان. سنه دی وارمی؟
- وار.
- دوغرودان؟
- هه.
- هاردان آلمیسان؟
- باکسووتدن.
- چئرتیوژو دا وارمی؟
- هامیسی وار.
- الا. آنجاق اورا، بیلیرسن ده، زیبیلیکدی، یاخشی قییمته گئتمز.
- زیبیلیکدی، هر ندی، سن تکلیفینی ائله.
- موغامات قالین دفتری آچیب قلمی الینه آلدی، اونون آدینی، موبیل تئلفونونون نؤمره سینی یازدی.
- نئچه سوتدو؟
- اون دؤرد.
- نئچه یه وئیرسن؟
- اون دؤرد مین دوللارا.
- هامیسینی؟
- یوخ، ه، سوتونو اون دؤرد مین دوللارا.
- سن نه دانیشیرسان؟ اورانین سوتو هئچ مین دوللارا گئتمز. گنه ۷۰۰-۸۰۰ اولسایدی، هه.
- سنین نیینه لازیمدی، قاغا، سن یاز کی، سوتو اون دؤرد مین دوللارا یئر وار.
- آلمازلار.
- آلماسینلار. کیمه سه یالوارمایاجام کی؟ ایسته یین اولار، نه یاخشی، ایسته مزلر، جهننمه کی.
- ه، موعلیم، هر شئین تهیری وار. زیبیلییه کیم او پولو وئرر؟
- سن نه زیرراما آدامسان؟ آیه، صباح، بیرسیگون اورا شهرین ان گؤزل گوشه سی اولاجاق - جنت مکان.
- صباح دئییل کی، ایندی ساتمیرسان؟ ایندی اورا باخان گؤره جک کی، زیبیلخانادی. آداما نه دئیرلر؟
- دئنن اورانی بیر زیرراما بو قییمته ساتیر. سن ائله ساتسان، فایزینی آلاجاقسان. ائله-ئله دؤیکی؟
- دئیرم، مننن نه گئدیر، آنجاق...
- آنجاغی ساخلا آغجاقانادلارا.
- بیلمزدی کی، موغامات بو قدر پاخیل، قارنی قوردلو، پولا هریس بیرسی اولا بیلر. یاناقلاری قیقیرمیزی قیزارمیش، گؤزلرینه حئیرت قونموشدو، ائله بیل، ده-باباسی نین یئری ایدی، توتوب الیندن آلمیشدی، ساتاجاغی حالدا قازاناجاغی پوللاری دا اونلارین

- من دئدیگیمی دئدینمی؟
 - سن دئدیگینی؟ منه ایمکان وئرمه دی ها، پروست
 منیم ختیرمه - من اونونلا اونلارلا ایش گؤرموشم، خئییر
 وئرمیشم - یئرین هامیسینا اون مین دوللار وئره بیلر.
 - موغامات، سنین ختیرنه ده، اونون زادینا دا آغجاقاناد
 ویزر ائلسین، منیم سیفاریشیمی یئرینه یئتیرنده زنگ
 ائدرسن. اولدومو؟

- آیه، ائله قییمت دئییرسن کی؟..

- من بئله یهم. ایستمه یه نه یالواراسی دؤبولم کی...
 قیرمیزی دویمه باسیلماقلا موغاماتین سسی ائشیدیلمز
 اولدو. شاهلار موعلیم یوز فایز امین اولدو کی، موغامات
 اؤزوندا او یون چبخاریر، هئچ کیمه زنگ-زاد ائلمه ییب،
 سادجه تورپاگی اؤزو اله کئچیرمک ایسته ییر. اون مین
 دوللارلا اونون باشینی آلداتماق ایسته ییر. سن نه
 دانیشیرسان، صؤحبت یوز میندن گئدیر، اونا گؤره ایندی
 گؤزونه یوخو گئتمیر، صاباها کیمی دؤزه بیلمه ییب،
 گئجیاریسی زنگ ائدیپ و بوندان لذت آلاق کئفینی
 دورولدان شاهلار موعلیم دیواندا اوزانیب سحرکی
 درس لرین گونده لیگینی یازماغا ارینیپ الوئردی و
 موغامات حاقیندا دوشونمه یه باشلادی. هر ایکیسی
 یاخینلیقدا، اونون گؤزلری اؤنونده ایدی و هر ایکیسی
 نین صیفتینده اوخشار جیزگیلر واردی. آرالاریندا یاش
 فرقی آز اولسا دا، هر ایکیسی نین بوز صیفتی، تولکوبنزر
 باخیشلاری و تبسسوملری، حتی یئریشلری و
 دانیشیق لاری واردی. یالان و حیلله! سونرا شاهلار موعلیم
 اونلاری دایروی هلقه کیمی بیر-بیرینه کئچیریب کیرایه
 منزیلی نین آچارینا تاخدی.

- هر ایکیسی "بیر بئزین قیراغیدی!" - تک اولسا
 دا، بو سؤزو غئیری-ایختیاری هوندوردن دئدی و سسی
 گئجه نین قارانلیغینا دییب عکس-صدا وئردی، ائله
 عکس-صدانین سسینه یئریندن قالخدی، ائیوانا چیخب
 پاپیروس یاندیردی، آیتنگیلین ایشیق دوشن پنجره
 سینه بویاندی. آغجاقاناد دره سی نین قارانلیقدا

حسابیندان وئره جکدی. شاهلار موعلیم بونلاری حیس
 ائندن سونرا اونو دا دوشوندو کی، اونا-بونا آتماقلا، کف
 گلمکله موغامات کوچه ایتلریندن بئتر قودوروب، او قدر
 قودوروب کی، علاجی اولسا، شهرین بوتون دلمه-
 دئشیکلرینی ساتماقدان اؤزونه فایز گؤتورر. اونا آجیق
 وئرمگی اؤزونه بوج بیلدی.

- ایییرمی سوت، هر سوتاسی دا اون دؤرد مین دوللار.
 نه قدر ائله ییر؟ ایکی یوز سکسن مین دوللار. آشاغی
 یئری بو قدردی. دانیشدیق؟

"موغاماتی اودقونا-اودقونا قویوب "مارکت" هه
 گئتدی، "خان" آراغینی، "سئله" کونسروینی
 گؤتوروب ائوینه یوللاندی.

مؤحکم یاتمیشدی، بو تورپاق سؤوداسی، اله آلاجی
 پول اونو ساکیتلشدیرمیشدی و "تیمساح"
 کوپپراتیوی ایله داعوا-دالاشلاریندان آلدیغی سترئسس
 تامام یاددان چیخمیشدی، اؤزونو چوخ یونگول حیس
 ائدیردی، باشاغریسی-زاد یوخ اولموشدو. موبیل
 تئلفونون سسی اونو یوخودان اویاتدی. گئج ایدی،
 ساعات اون بیره قالمیشدی. دوز ایکی ساعات یاریم
 راحتجا یوخو آلمیشدی. موغامات ایدی. نؤمره یه باخب
 فیکیرلشدی. گئجه واختی عؤمرونده موغامات اونا زنگ
 ائتمزدی. ماراقلی ایدی، او، نه ایسته ییردی؟ یاشیل
 دویمه نی باسدی.

- آخشامین خئییر.

گئج زنگینه گؤره اوزر ایستمه دی، بیرباشا مطلبه
 کئچدی.

- او آدام دئییردیم، ائی ها، تورپاق ایسته ین، ائله
 سنین قاباغینجا دانیشدیم. تویدادی، تئلفونون سسینی
 ائشیتیمیش. هه، اؤزو زنگ ائله دی، سنین یئرینی اونا
 دئدیم. آغیز-بورون ایدی کی، آغجاقاناد کوچه سی
 زیبیلخانادی، نه بیلیم یاخشی یئر دؤی، آنجاق دئدی
 کی، سنین ختیرنه آرام. اورا پول قویماق سمه
 سیزدی.

البتتہ، شاہلار موعلیم بونو بیلیمه رکدن دئییردی، بیلیددی، دئییردیمی هئچ؟ اوشاقلار بیر-بیری نین اوزونه باخیب قاچا-قاچا گولمه یه باشلادیلار:

- بو نه دئییر، هه؟ تورپاق ندی؟ هانسی تورپاق؟ - جووللاغی حسن اونا چاتاندا سوروشدو کی، موعلیم، تورپاق ندی دئییرسینیز.

- کس سسینی، تورپاق ندی، ه؟ بو تورپاق درسیدی؟.. - موعلیم، من ده اونا گۆره سوروشورام کی، قاچماغین تورپاغا نه دخلی وار؟

شاہلار موعلیم اودقوندو، بیلدی کی، اوشاق دوز دئییر، چاشیب، اۆزونو او یئرہ قویمادی.

- موعلیم، تئلفونونوز زنگ چالیر.

- درسده سس سالما. ائشیتدین؟ زنگ چالیر، سنہ نه؟ من مشغولام، لازیم اولسا، سونرا منی آریار.

آنجاک شاہلار موعلیم سهو ائتدیگینی آنلادی، اونا ائله گلدی کی، بو زنگ تورپاق اوچون اولونان زنگدی، چونکی حیس ائدیردی کی، آعجاقاناد درہ سینہ یازیب قویدوغو نۆمرہ یه بو گونلرده زنگ گلمه لیدی. زنگه هله واردی، آنجاک بیر کنارا چکیلیب تئلفونلا دانیشماق اونون عادتی دئییلدی. همیشه درس واختی تئلفونو سؤندورردی، ایندی نئجه اولوب کی، یادیندان چیخیب؟

- بؤلوشون، وولٹیبول اوینایین! سلیمه، آل فیتی، سن اویونا حاکیملیک ائده جکسن.

آرالانیب ساکیتلیکده تئلفونو آچدی، عئینی نۆمرہ دن اوچ دفعه چاغیریش اولموشدو. یاشیل دویمه نی باسیب گۆزله دی، اوباشدان زنگی کسدیلر و اوستوندن نئچه ثانیہ سه کئچمه میش همین نۆمرہ موعلیمین تئلفونوندا پئیدا اولدو. دانیشدی، بلی، او، یانیلمامیشدی. تورپاقلا مارقانلانیردیلار.

- قاغا، - دئدی، - آخشام ساعات ۵-ده ساحه ده گۆروشک، اوردا صؤحبت ائدک، آنجاک بیر شئی دئییم، اگر ائله-بئله قییمت اؤیرنمک ایسته بیرسنسه، اۆزونو ده، منی ده یورما.

گۆزگۆرونمز زیبیلیگی ده، پنجره نین ایشیغی دا اوز-گۆزونو دالادی، ایکی دفعه دالبادال آسقیردی.

- قییمتی قالدیرماق لازیمدی! - اون دۆرد مین دوللار اونا آز گلدی و قطعی قرارا گلدی کی، سحر موغاماتا زنگ ائدیب قییمتی یگیرمی مین دوللارا قالدیراجاق. علسگرنن اۆزو صؤحبت ائدیب ائلچیلیگینی ائلییه جک. هله قیزی گۆرسه، اونا دا اورگینی آچاجاق. آسقیردی، صبری جوت گلیمیشدی.

- بو جوت صبر نه یاخشی گلدی، منہ دوشور - دئییب توستونو آجگۆزلوکلہ جییرلرینه چکدی.

شاہلار موعلیم مکتبین قاباقچیل، تمیز موعلیملریندن ساییلیردی، ایدمان موعلیمی اولماغینا باخمایاراق هئچ ده عصاس فنن موعلیملریندن سئچیلیمیردی، اوشاقلار اونو گۆرنده حؤرمتله یاناشیر، آرتیق حرکت ائتمیر، شیت-شیت سۆزلر دانیشمیردیلار. اونا پول، یا حدیییه تکلیف ائتمکله درسدن یاینماغا، یوکسک قییمت یازدیرماغا جهد ائندلر بیر نتیجه الدهه ائتمیردیلر، آنجاک او، اوشاقلاری تربییه ائتمکله، زحمت چکمگی اؤیرتمکله، اوشاقلارین سئویملیسینه چئوریلیردی. تک-تک شاگیردلر اولوردو کی، سوندا اوندان نارازی قالیر، واختی گلنده، نه واختسا یۆنونو یئنیندن مکتبه سالاندا حؤکمن اونولا گۆروشور، سهوینی بویونلارینا آلیر، اوزر ایسته ییردیلر. آعجاقاناد درہ سینده تورپاق توتاندان سونرا تکجه موعلیملر یوخ، شاگیردلر ده اونون دیشدیگینی یئرشیندن، دانیشیغیندان حیس ائدیردیلر.

- بو شاہلار سون واختلار یامان دیشیب، هئچ اولکی شاہلارا اوخشامیر! - دئییردیلر. اوشاقلار بوی سیراسیلا دوزولوب ایدمان زالیندا دۆوره ووراندا " بیر، ایکی، سول " دئین شاہلار موعلیم بو دفعه سول عوضینه تورپاق دئدی.

- بیر، ایکی، تورپاق! بیر، ایکی، تورپاق!

اۋزونه يئر ايسته ييرسنسه، اوندا آشاغى آياقدان بئش سوت گۆتور. سنيچون نه فرقى؟
 - بس سيزينچون نه فرقى وار؟ يوخارى اولماسين، آشاغى اولسون.
 - قارداش، وار كى، دئيريم. پول وئريرم ائى؟
 - بيليرسنمى بورانين سوتو نئچيه دى؟
 - ايندى سؤودالاشاق، دى، بيليم.
 شاهلار موعليم بير " تويوتا " يا، بير واريته باخدى، بئينينده كى يگيرمى مين دوللارين اوستونه بئش ده قويدو كى، موشتري چيخيب گئتسين.
 - اييرمى بئش مين دوللار.
 - اوبشى؟
 - يوخ ائى، قاغا، سوتو!
 - بير آز باهادى.
 - باهادى، اوندا اۋزون بيل. او آشاغيدا تيكيلن ويلالارى گورورسن؟ اوزو برى تيكيله-تيكيله گلير. بير آيدان سونرا يگيرمى بئش يوخ، اللى مينه ده يئر تاپماياجاقسان.
 - يا ائتو زنايو. (من بونو بيليرم).
 - اوندا نيه نارازيلىق ائديرسن؟
 - بورانين سنه دى وار؟
 يالان دئمگين يئرى يوخ ايدى.
 - يوخ، هله هئچ نه آلماميشام، آنجاق تئزليكله آلام.
 بيليرسن نيه آلميرام؟ آلسام، گرک سنه دى اۋز آديما آليم، سونرا كيمينسه آدينا كئچيريم. اونا گۆره اوجوز وئريرم كى، سنه دى آلان اۋزو اۋز آدينا سندنلشديرسين.
 - دئمە لى، يگيرمى بئش مين.
 - هله كى.
 - دوللار، مانات؟
 - دوللار.
 - خوروشو، من ايندى بئش دقيقه يه دانيشيم، گئدك پولونو سايمم، وئریم. - واريث اوندان آرالانيب " تويوتا " يا ميندى و تئلفونو قولاغينا ديره دى. آسفالتين قيراغى زييلليكن تام تميزلنمه سه ده، اراضى نين ديليم

زنگ ائليه نين فيكرى قطعى ايدى!
 او، بونا ساهاه ده واريث دئييلن آداملا گوروشنده امين اولدو. قارا رنگلى، نؤمره سى گۆز اوخشايان " تويوتا " ساحه نين كناريندا داينميشدى، واريث گزيشير، تئلفونلا دانيشيردى.
 - تورپاغى ايسته ييرسن؟
 - هه. بو يئرى آلماق ايسته ييرم.
 - اۋزونه؟
 - بس كيمه؟
 - ياپ ياخشى.
 - نئچه سوتدو؟
 - اييرمى سوتدان بير آز چوخدو. اييرمى سوت.
 - الا. هامسينى وئريرسن؟
 شاهلار موعليم صؤحبتە آرا وئردى. تورپاغين هاميسينى وئرسينمى؟ بس اۋزونه نه قالير؟ اۋزونه بير ائو قارالمايدى، يوخسا يوخ؟ بئينينه دوشموشدو كى، آسفالت يولون كناريندان دؤرد-بئش سوت ساخلاسين، ائله بير ائو تيكديرسين كى، بيرينجى مرتبه سينده ماغازا، اوفيس و ماشين تميرى اوچون يئر آچسين، اورانى ايجاره يه وئرسين، لاپ موعليمليگى آتيب موعامات كيمي ماكلئر اولسون.
 - قارداش، بو يئرى آلانلار خاريجده ديرلر، من نئچه يئرين شكلىنى ووتساپان گؤندرميشم، تكجه سنين يئرين خوشلارينا گليب.
 - بو زير-زيبيللى، آغجاقانادلى يئرمى؟
 - هه، بو يئر. اونا گۆره كى، آسفالت يولون قيراغيدى بير، ايكينجيسى، يئرده گؤزلىك اوندان عيبارتدير كى، يوخاريدان آشاغيا ساللانير. باخيرسان؟
 - سونرا؟
 - سونرا يئر اوزونناماسينادى، ديليم كيمي اوزانير. اونا گۆره. ايندى سن ده يوخارينى كسيب اۋزون گۆتورمك ايسته ييرسن، اوندا اولمادى كى؟ بيز بوتؤو ايسته ييريك. بو تپه حؤكمن اولمايدى. اگر، گل بئله دانيشاق، سن

ياخشى شئيدى، بو دوزله مه هارا، او دره هارا؟ عوفونت قوخويور، آغجاقاناد دستسى ده سورويىندى.

- سنه گۆر نه قدر پول وئيرىم، هئىچ عۆمرونده بو قدر پولو گۆرموسن؟

- پول، قاغا، ال چيركيدى، خرجه ييرىس گئدير، آنجاق تورپاق عۆمورلوكدو. بيلدين؟

- ياريم مليون! داها صۇحبت ائلمه! گل اوتور ماشينا. سنه بئله موشتى گۆيدىن دوشوب. اينانما كى، بو يئره بو قدر پول وئرن اولار.

- قاغا، ميننت-زاد قويوب ائلمه، ياخشى، الله خئير وئرسين، بير آزدان بو يئرين قىيمتى گۆر نئچه مليون اولاجاق. ائله بيليرىس، سن اودوزدون؟

ال وئريب توتوشدولار.

شاهلار موعليم او گئجه نى ناراحات ياندى، سكسكه لى ايدى، ائله بيليريدى كى، كيرايه ده قالدىغى ائوين تاхта قاپسىنى بير تىكله ووروب سينديرماق، شكافين آلت گۆزونده كى كىتابلارن آراسيندا گيزلتيديكى پوللارى گۆتوروب آپارماق او قدر ده چتين دئيل. قالخىب چاينىكى ايسيتدى، امين اولماق اوچون پوللارا گۆز يئتىردى. هر شئين يئرئنده اولدوغونو گۆروب " كئنت

" قوتوسوندان بير گيله گۆتوروب يانديردى، ائله اوتاقدا دا توستولتدى. داها اونون آغجاقاناد دره سینه باخماغا هوه سى قالماميشدى، هئىچ آغجاقاناد ويزيلتيسينى دا ائشيتميردى، دئيه سن، يوخا چكىلميشديلر، عوضينده موعامات پئيدا اولموشدو، ال چكميردى كى، گئدك يئرى منه گۆستر، سونراسى ايله ايشين يوخدو، من اورگين ايسته ين پولو سنه وئرجم. او ايسه، اوزادير، تورپاغى ساتديغى هاقدان هئىچ نه دئميردى.

- هه، او تورپاغين قىيمتینه سنه يئورورئمونتلو ائله بير ائو آلام كى، الين قورو، آياغين قورو گئديب اوتوراجاقسان ايچينده. موعليم آدامسان، داي تمير ائلتدويمكدن جانين قورتاراجاق. رئمونت ائله بير زيبيلى

كىمى اوزانان حيصه سى شاهلار موعليمه ياشيل مئيدانچانى خاطيرلاتدى و بو يئر اونا چوخ شيرين، قىيمتلى گلدى. او، بورادا اؤزونه بيزنئس مركزى ياراداجاقدى، اونا گۆره بو يئرى بو ياغلى موشترييه وئرمك فيكرى يوخ ايدى. آشاغينى اونا گۆستير، او يوخارينى دا، آشاغينى دا ياخشى گۆرور. آشاغيدا -

آغجاقاناد دره سى نين گۆبگينده نه ماركتت آچاجاقدين؟ يا اولسون " ائو آلقى-ساتقىسى " ، " ماشين تميرى "

. كيم ايدى زير-زيبيلى، پالچيغى آياقلايا-آياقلايا او بويدا پولو دوشوب آلوتر ائدن؟

واريت خئيلى دانيشدى، دئيه سن، كونتور پروبلئمى اونون اوچون مؤوجود دئيلدى. پنجره دن گۆروردو كى، او، اسل ايجراچيدى - صبرله-تمكينله دانيشير، قولاق آسير، دفترئنده قئيدلر آپاير. بودور، او، دانيشيغينى يئكونلاشديريب ماشيندان دوشور، اونا طرف گلير.

- شاهلار موعليم - دئير - دئمه لى، بئله، تورپاغى گۆتوروروك. بئله دى، يگيرمى سوتا سون اولاراق دۆرد يوز مين دوللار پول وئيريك، والسالام.

شاهلار موعليم آغزى نين سويونو ييغيب ايچرى اؤتوردو، دۆرد يوز مين دوللارى گۆزلرى اؤنونده جانلانديردى، اوستا عاريف دئين كيمى، بير يئردن ساتسا، ياخشى اولاردى، بو پولا نئچه دنه هؤكومت ائوى آلاردى، هله تزه تيكينتيلرى دئمير. موعامات اجلاف نه وئيردى؟ قپك-قوروش. ياخشى موشتى دوشموشدو و شاهلار موعليم تاماه ديشينى قابارديب وارئين اوستونه هوجوما كئچدى.

- يوخ، قاغا، صۇحبتيميز آينمادى. من يگيرمى بئش دئيرم، سن نه آز، نه چوخ، دوز يوز مين دوللارى قاپازلایيب اودورسان. هله من بو يوخارى يئر وار ها، اورانى آيرى قىيمته دئيرم. يوخارينان آشاغى عئينى قىيمته دى؟ سن نه دانيشيرسان. بورانى اؤلچه جگيك، نه قدرديسه اوتوز ميندن حسابلاياجاغيق. اينصاف دا

شئیدی کی، بیرى او بیرینه قارغایاندا دئییر کی، گۆروم سنى ائو رئمونت ائلتدیره سن. آیتندن بیر کلمه ده اولسون دانیشمیردی و شاهلار موعلیمی قصدن قیز باره سینده نسه سوروشاندا موغامات اؤزونو ایتیریر، یاناقلاری، دیلی پلتک ووروردو. نسه اورگینه داممیشدی کی، موغاماتلا قیزین آراسیندا نسه گیزلی بیر ایلیشکی وار و اگر بئله اولماسایدی، موغامات اولا اونو اؤز یانیندا ایشه گۆتوروب آیدا فیلان قدر معاش وئرمزدی. سونراسی دا داها موغامات اونو نییه ائولنمه دیگی، آیته نین ائو قیزی اولدوغو هاقدایا بیر کلمه بئله دانیشمیر، اؤزونو شوبه‌لندیریردی. علسگره، یا ائله قیزین اؤزونه بیر کلمه دئمک نه یامان آغیر ایش ایمیش؟ آچیغی، شاهلار موعلیم هئچ نه یه باخماییب یاریم لیتر " خان " آراغینی چاپپالاییب باشینا چکندن سونرا قیزین قاباغینی کسب دئیردی کی، سنى سئویرم، ایسته بیرم کی، حیات یوللارینی قوشا آددیملاقیق، یا دا علسگری ائله ائویندن چیخاریب " آغجاقاندا " رستورانینا آپارار، اوردا سؤز آچاردی کی، قیزی ایله عایله قورماق ایسته بیر. بوردا چتینلیک یوخ ایدی، آنجاق سانکی هانسیسا بیر قوووه اونون دیل-آغزینی باغلاپیر، آددیملارینی باشقا ایستیقامته یؤنلدیر، هوه سینی اؤلدوروردو.

او گئجه دونندن قالان ده می ایچمکدن واز کئچدی، چاینیکی بوشالدید تزه چای دمله دی و پاپیروسو توستوله دیب فیکیرلشدی کی، بو پولا نه لر ائلسین. بیرینجی مقصدی ائو آلماق ایدی، اونو حؤکمن ائلمه لی ایدی. سونرا، ماشینی یوخ ایدی، " مئرسئدئس " آلاجاقدی، اؤزو ده، " تولکوگۆزدن " . اوشاق-موشاقلار دا مکتبه ماشینلا گلیرلر. اونا نه گلیب؟ هه، بوراسی بئله، هله کی، بو ایکی ایشی بیرینجی نگوپه ده گۆرمه لی ایدی. یاواش-یاواش، بالا-بالا. بیردن ائلسه، شوبه‌لنر، دئیرلر کی، پولو بیردن-بیره هاردان تاپدین؟ آیه، آدمی ائله ایزله بیر، ائله گۆز قویورلار، ائله بیل چنکیستدیلر. آنجاق بو ایشلری گۆرونجه، خئیلی واخت کئچه جکدی - ائوین سندلشمه سی، سوروجولوک کورسوندا اوخوماق. بو قاپی حؤکمن

دیشمه لیدی. سحر تئزدن چیخیب آخشاما یاخین قاییداجاق. اونا کیمی ائو بورام-بوش قالیر. بیر ده گۆردون موغامات گلیب اونو ائوده تاپمادی، عصلبشیب قاپینی مؤحکم ایتله دی. اونا نه وار، آیریم آدمی، عاغلینا نه گلسه، ائلییه سیدی. قاپی دمیردن اولمالیدی. ائله صباح گئدیپ سیفاریش ائلیه جکدی. موغاماتدان جانینی نئجه قورتارسین؟ قیرساققیز اولوب یاخاسیندان ال چکمیر کی، یئری گۆستر. آها، سحر، هه، ائله گونو سحر اوفیسه گئدیپ موغاماتا، یا اونون آدمینیستراتورو آیتنه دئییه جکدی کی، او یازدیردیغی تورپاق یئرینی پوزسونلار. سادجه ظارافات ائدیپ. بوردا نه وار کی، ظارافات ائلمک اولماز؟ هله موغاماتی بورجلو چیخاراجاقدی کی، آیه، نئچه ایلین ماکلئریسن، هئچ دوشونمورسن کی، شهرده یگیری سوت یئری اونا کیم وئر؟ ایجرا باشچیسی، قصبه ایجرا نوماینده لیگی، معماری کیملری وار، آغیزلارینی آچیب گۆزله بیرلر. قویارلارمی؟ بیر ده، منیم ایگیری سوت یئریم اولسا " تیمساح " شیرکتی نین قاباغیندا نه اؤلوموم وار؟ عصلبشیر، اؤزومدن چیخیر، آغزیم گله نی دانیشیرام؟ آیه، گئت، گۆردونمو، آدمی بئله آلدادیرلار. بیر یوللوق گۆزونو چکسین، یوخسا گونده نئچه دفعه زنگ چالیب بورنونون سویونو تۆکور کی، موشری تاپمیشام، فیلان قییمته ایسته بیر.

او گئجه شاهلار موعلیم پوررنگی چایدان ایچیب فیکیرلشدیکجه او دا اورگیندن کئچدی کی، داها گونده لیک یازماقدان، درس پلانی توتماقدان یورولوب، چوخ جانسیخیجی ایشدی، اوبیئکت آچیب ماکلئر ایشله مکدنسه، ایشله دیگی مکتبه دیرئکتور اولسا داها یاخشیدیر. ظابیطه موعلیمه اونونلا یولا گئتمیر، تئز-تئز نؤقسان توتور، آرتیق سؤز دئییر. نئچه ایل اول شاهلار موعلیم درس دئدیگی سینفین اوشاقلارینا مصلحت گۆردو کی، هامی نین ایدمان فورماسی عئینی اولمالیدیر. هر سینیفدن اوچ نفر آبیردی کی، شهرده کی ماغازالاردا فورمالارا باخسینلار،

سس-سمیر چیخمیر. حایف، گنجدر، یوخسا اوزونو مارکته وئریب نچە شوشە آراق، نچە دنە " سئلده " کونسئروی گۆتورر و گنجە نین سسسسیزلیگینده بالا-بالا ووراردی. سحر سهوینی دوزلده جک، سویدوجویا احتیاط آلیب ییغاجقادی.

و او گنجە اوزونو کیتابلارین آراسیندا گیزلتدیگی پوللارا توتاندا شاهلار موعلیم حیس ائتدی کی، او، شهرده ان باهالی ماشینی سورە بیلر، بؤیوک-بؤیوک وظیفه لره صاحب اولابیلر، وظیفه لر بیر-بیر گۆزونون اؤنوندە جانلاندى، شاهلار موعلیمین کۆلگه سی ده بؤیومه یه، اوتاغا سیغماماغا باشلادی، دوروب پنجره نین قاباغینا گلدی. آغجاقاناد دره سی گنجە نی اوستونه چکیب درین یوخویا گنتمیشدی، هله اونون ساتدیغی یئرین ایشلری یونگول ایدی، تراکتور اوستونده قاباغا-دالا حرکت ائدیب دوزله مه ایشلری آپارمیشدی، خیم قازیلیب دۆردترفلی هاسار چکیلمه میش، نهنگ ویلا تیکیلمه میشدی. بو، موعلیمین اورگینه قارا بیر خال سالدی و قورخدو کی، یگیری سوت زیلیللییه فیلان قدر پول ساییب وئریبلر، بیردن سحرسی گون واریث اونو توتوب دئیە جکدی کی، پوللاری قایتار، یئر-زاد ایستمیریک. هنج نیی یوخدو. اوندان...

شاهلار موعلیم " کئنت-۴ " قوتوسوندان داها بیر گیلە نی یاندردی و ایلک دفعه اوتاقدان چکمه یه باشلادی، سانکی ائیوانا چیخماغا چکینیردی، علاجی اولسایدی، بو دقیقه موغاماتا زنگ چالیب اوفیسە چاغیرار، اؤزو اونون ازیک-اوزوک دفتیرینی آچیب آدی نین و تورپاغی نین اوستوندان ائله بیر خط چکردی کی، بیر داها اوخوماق مومکون اولمازدی.

" شوشا " رستورانیندا اوستا عاریفله گۆروشدولر. سن دئمە، او آغجاقاناد دره سینده واریثە ساتدیغی یئرده ایشله بیرمیش، تئلفونو دا تاختانان گۆتوروب.

- هه، قاغا، زیریلتی بیر لاییهه دی، بریقادامیزین خیلی ایشی اولاجاق. هر شئی قایدایا سالیبلار، سند-سوندلری ده حاضریدی، لایحه سی ده.

جییردولوسو نفس آلیب اونلاری قارشیلایان اوغلانان آچیلیقدان - گونبیزین آلتیندا اوتوراجاقلارینی دئدی.

- موعلیم، - دئدی قوللوقچو اوغلان - بلکه زاللاردان بیرینده آیلشه سینیز. سون واختلار آغجاقاناد دسته لری پئیدا اولوب، اوردا اوتورانلارا آمان وئرمیر. قالمیشیق مات-متل. نه قیرا، نه ده کۆکونو کسه بیلیریک...

۲۰۰۰-جی ایل

قییمتلی اؤیرنسینلر و پول ییغیب آلسینلار. شاهلار موعلیم هنج پولون اوزونو ده گۆرمه دی، اوشاقلار اؤزلری پول ییغیدیلار، آلدیلار دا. دی گل، دیرئکتور اونون درسینه گلدی، بیر کنارا چکدی.

- اؤزباشینا ایش گۆرمک اولماز.

- نه اؤزباشینا؟ هانسی ایشی؟

- فورمانی دئییرم، موعلیم، ائله بیلیرسن خبریمیز یوخدو؟

- فورما آلیب ده، اوشاقلار. بوردا پیس نه وار کی؟

- تکباشینا یئمک اولماز. آدام فیکیرلشر کی، بو بینانین صاحبی

وار، اونون دا آغزی وار، قوناق-قاراسی، آشاغی-یوخاریسی وار.

- بوندان منه نه؟

- البتته، سنه نه؟ ایدمان زالینا گیریپ کنارانان کنارانان ایش گۆرنده ائله دئیە جکسینیز ده!

- ظابطه موعلیمه نی باشا سالا بیلمه دی کی، او، باشقا موعلیملر کیمی پول ییغمیر.

رایون تحصیل شؤعبه سینده دوستلاری واردی، اونلارا دئسه، او دقیقه هلل ائدردیله. پولنان دئییل؟ آلا، نه قدر لازیمدی، هله آرتیقلاماسی ابله وئریر. سونرا ظابطه لیگینی گۆستر ظابطه خانیم. گل، موعلیم ایشله گۆروم، نچە ایشله بیرسن؟ بیر سینفی ساکیتلشدیر، نه ایسه اؤیرت. آی اؤیرتسین ها! هانسیسا اؤزل اونیورسیتتی نچە قورتارمیسان، الله بیلیرا قیراقدان باخانا دؤیوش آسان گلیر. ائله بو یورماقتان دئییل ها! پول ییغ - بیلک گونونه، موعلیم گونونه، نوروز بایرامینا، ۸ مارت بایرامینا، سوپورگه پولو، قاروولچو پولو، دفتر پولو، کیتاب پولو، گزمک پولو، اولیمپادا پولو، قرئت پولو، پولیس پولو، ژورنالیست پولو، تئلوویزییا پولو... نه گلدی، بیر آدلا پول ییغیرسان. او، بونو باجاراجاقمی؟ ائله بیلیرسن پول ییغماق آسان ایشدی. ائله دئماقوق والیدینلر وار کی، آدمی یئریدیر. شاهلار موعلیمین خوشو گلە دیگی شیلردن بیری اوشاقلاردان پول ییغماق ایدی. پولو وئیردیله ائی، آنجاق سونرا دییشیب اولوردولار تامام باشقا اوشاقلار. موعلیمی سایمیر، غریبه باخیشلارلا سوزور، حؤرمات ائتمیردیله، پول آلانان سونرا هنج اوشاغا سؤز دئمک ده اولموردو. نچە دئییدین کی، سس سالما، مکتبلی فورماسی گئیین، درسه جاواب وئر، بو درسه او بیری فننین یازیسینی یازما... دئیممزن، اوشاق اوستونه چمکیر، قیپقیرمیزی اوزونه ائله هامی نین یانیندا دئیر:

- نه وار، ائی؟

شاهلار موعلیم او گنجە حیس ائتدی کی، پوررنگی چایی ایچنده بوغازیندا غریبه بیر قورولتو سسی دیوارلارا دییب عکس-صدا وئریر، آنجاق " خان " آراغینی چاپا استکاندا باشینا چکنده

محمد:(وقتی نزدیک می شود، هر دو لنگه ی در اتاق را باز می کند). بفرما برادر. ناطق، هنوز سه قدم به داخل اتاق نگذاشته در جایش خشکش می زند، با تعجب و دقت به مبلهایی که در هر گوشه ی اتاق جاگرفته بود، نگاه می کند.

من است، تو این کار را برای چه انجام داده ای؟ محمد: خیلی سوال خوب و بجایی است، این کار را به خاطر آن انجام داده ام، که برادرم به خاطر کار و بی کاری راه دراز نرفته و به خاطر سر و سامان دادن به کارهایش نگران نشود.

اگر می خواهی سر کار باشی، و اگر می خواهی کار کنی و اگر می خواهی کارهایت را انتشار دهی، بفرما، وارد اتاق کارت شو، با هر نقطه ای از دنیا که دوست داشتی، ارتباط برقرار کن، شبکه ی اینترنت هم موجود است.

ناطق: به برادرش نزدیک شده، او را بغل کرده و گفت تو چه برادر مهربانی هستی، خداوند به اندازه ی قلب بزرگت به تو بیخشد (احساساتی می شود)

محمد: بعد از اینکه پدرمان به رحمت خدا رفت، بزرگ نسل و طایفه ی ما تو هستی برادر، ما همیشه باید به تو کمک کرده و پشتیبان تو باشیم از لحاظ معنوی تو به این مساله احتیاج فراوان داری من این موضوع را به خوبی می دانم.

ناطق: در حالی که از برادرش تشکر می کرد وارد اتاق کارش می شود، روی صندلی می نشیند، بدون اینکه هول شود و به دست و پا بیافتد دکمه ی راهنما را می زند، در این هنگام صدا در اتاق پخش می شود، راهنما: بله استاد ناطق، صدایتان را می شنوم بفرمایید.

ناطق (با تعجب می ترسد و می خندد) هیچی داشتم همینطوری امتحان می کردم.

ناطق: من می توانم از اینجا تمام کارهایم را مدیریت کنم.

۹۹ برادر 99 QARDAŞ

(۲)

نویسنده: رامیز عبدالله یئو

ترجمه: المیرا زنجانی (صنم)

YAZAR : RAMİZ ABDULLAYEV

TƏRCÜMƏ : ELMİRA ZƏNCANİ
(SƏNƏM)

ناظم یک لحظه با دقت به رامیز می نگرده و احساس غرور می کند، مساله ی اساسی این است که در وجود رامیز حس ترس وجود ندارد، و مقصد اساسی ناظم هم همین بود. قهرمانان همان انسانهای نترسی هستند که برای رسیدن به آرزوهایشان، تمام منیت ها را از خود دور کرده و به مقصدشان می رسند. نگاه کن، این خصوصیت در رامیز خودش را به روشنی بروز می دهد.

محمد: برادر بیا اتاقها را یکی یکی به تو نشان دهم، ببین چطور خریده ام؟

ناطق: به ذوق و سلیقه ی تو هیچ شکی ندارم، از همان نگاه اول همه جایش رو به راه و طبق نظم و قاعده است محمد: در هر حالت به من اعتماد می کنی، حداقل به یک اتاق نگاه کن بعد برویم غذایمان را بخوریم.

ناطق: بله برادر، یک اتاق گفتم، و این مساله برای من جالب بود، برویم نگاه کنیم.

باشد، در روزهای خوشی و در روزهای پر از شادی و خوشبختی بیاییم.

رامیز (با اشاره ی دست): پدر اگر شما بروید، باز هم من و دکتر ناظم یک مدت می خواهیم در اینجا بمانیم.

محمد (با اشاره ی دست): البته بمانید، فدای تو مریم می خواست اعتراض کند ولی ناطق (با اشاره ی دست) خواهش کرد که رضایت دهد. مریم ساکت شده به علامت رضایت لبخند می زند. ناطق در حالی که از جایش بلند می شد، با خوشحالی قدم برداشته به ناظم نزدیک می شود، و دستش را روی شانه ی او قرار می دهد.

ناطق (با اشاره ی دست): ناظم هم عضوی از خانواده ی ماست، ببینید چند سال است که در خانواده ی ما تلاش می کند و حسن رغبت رامیز را به دست آورده است.

می توان گفت که به یک عضو دوست داشتنی از خانواده تبدیل شده است. من به ناظم اعتماد فراوان دارم، همانطور که به خودم اعتماد دارم رامیز با خوشحالی (با اشاره ی دست) با پدرش همراه می شود.

پدر من هم دکتر ناظم را خیلی دوست دارم، او هم دکتر من، هم معلم من، هم بزرگ من است، دوست نزدیک من و همراز من خواهد شد.

ناطق (با اشاره ی دست): در حالی که چشمه‌هایش با اشک خیس شده بود بلند می شود: من دومین تعصب و علاقه ی پدری و نوازش مادری را در وجود خودم نسبت به شما و مادر مریم پیدا کرده ام. من بدون شما زندگی خودم را تمام شده می دانستم، زندگی ام معنایی نداشت، انسان در زندگی زمانی می تواند خوشبخت شود که چطور زیستن را نه، بلکه برای چه زندگی کردن را درک کند، من از صمیم قلب می گویم، در سایه ی خدا و شما، به خاطر امروز شکرگزار و خوشبختم.

محمد: بله برادر، می توانی مدیریت کنی، خودش هم حالت پیشرفته ای دارد.

ناطق: بسیار عالی، سپاسگزارم. محمد: وظیفه ی من است برادر.

اتاق کار من بعد از اتاق کار شماست، سالن عملکرد به عنوان کارکرد اتاق مشاوره تمام شرایط را داراست. استراحت کن و کار کن (می گوید و می خندد)، دیگر کافی است، تو را خسته نکنم. برویم شام بخوریم. پایین منتظر ما هستند. در حالی که از راه پله از طبقه ی دوم پایین می آیند، وارد سالن می شوند. در اینجا حالت تبسم در صورت همه ی افراد بود و خوشحالی و صدای خنده ی همه در اطراف پخش می شد. اما ورود ناطق و محمد به داخل اتاق باعث شد که این صداهای خنده به سکوت بدل شوند. همه ساکت می نگرستند، و نمی دانستند که چه باید بکنند.

محمد: بفرمایید کنار سفره، تا از این نعمات زیبا بخوریم، ناطق، برادرم، شما در آنجا، در قسمت بالای سفره بنشینید (در حال صحبت کردن به همه اشاره می کند که بنشینند).

ناطق: امروز حقیقتاً شاهد یکی از بهترین روزهای زندگی ام شدم، می دانید وقتی انسان در کنار خانواده اش است (وقتی چشمش به رامیز می افتد قدری دلگیر شده و لبخند می زند. شروع می کند با اشاره ی دست افکارش را بیان می کند). به این موضوع به صورت آشکار و روشن پی می برد که خوشبختی چیست. شما خانواده ی من هستید. برای نسل ما شهرت و حرمت می توانید کسب کنید، به همین دلیل همیشه نمونه والگو باشید. در رفتارتان دقت کنید تا از کسانی که از دور شاهد شما هستند تنفر نه صمیمیت و محبت کسب کنید. بله امروز اولین بار است که به این مکان می آییم. احساسات خوبی در ما ایجاد شد. برادرم محمد از خدا می خواهیم که تمام آرزوهایی که از ذهنت می گذرد قبول شود، این مکان هم برای شما بسیار مبارک

حال صحبت مقابل پنکه در صندلی و جایگاهش می نشیند). خدمتکاران فوراً بساط چای را آماده کرده، بر روی میز می چینند. در حالی که تازه چای را به دست گرفته بود، و فقط یک ذره از آن را خورده بود، رامیز و ناظم پشت سر هم از آسمان فرود می آیند، استکان از دست محمد به زمین می افتد.

رامیز (با اشاره ی دست): صبح بخیر عمو محمد (با اشاره ی دست): بسیار عالی، با کش، از پنجره ی جدید بیرون آمدید؟

رامیز (با اشاره ی دست): نه عمو از ایوان طبقه ی سوم پایین آمدیم.

محمد (با اشاره ی دست): ناظم، این بچه هست، برای تو چه اتفاقی افتاده؟ مرد بزرگی هستی، چرا با بچه همراه می شوی؟

ناظم: به خاطر ناراحتی که ایجاد کردم معذرت می خواهم، اما در ورزش بزرگ و کوچک نداریم، همه ورزشکارند.

محمد (از جایش بلند می شود، به جاهایی که آنها از بالا پایین آمده اند نگاه می کند، سرش گیج می رود، ناظم او را روی دستانش می گیرد) این ورزش شما، مرا به آخر می رساند.

در این هنگام نگهبانان هم نزدیک می شوند.

محمد: (شما به کجا نگاه می کنید، می گوید و آنها را سرزنش می کند)

نگهبان: به خدا اینها مثل جن هستند، این بچه ی کوچک هست (رامیز را نشان می دهد) مرا چنان به زمین کوبیده که تا الان پشتم درد می کند.

محمد: (واقعاً؟ نه ای مرد؟ چنین چیزی ممکن نیست) لباسش را باز می کند "بله برادر زاده، درسهایت را خوب پس داده ای؟!)"

رامیز (با اشاره ی دست): خیلی ضعیف هستند، اینها نگهبان و محافظ نیستند، بلکه چوپانند، بده گوسفند بچرانند (و لبخند می زند)

محمد (با اشاره ی دست): تو برای خوشبخت شدن، لیاقت داری، خداوند هم تو را دوست داشته، و تو را انتخاب کرده که عضوی از خانواده ی ما باشی.

ناظم (با اشاره ی دست): از همه ی شما تشکر می کنم. اگر اجازه دهید با رامیز به حیاط برویم (می گوید و احساساتی می شود، به رامیز اشاره می کند که برویم)

محمد: ناظم خیلی پسر فهمیده ای است، کسی است که جای هر چیزی را می داند، احساساتی و متعصب است و ماشالله خیلی هم با سواد است.

مهمانی از غروب شروع شده و تا شب طول می کشد، سفره ی شب با چای و مرباهای متفاوت و رنگارنگ تزیین می شود.

ناطق: شما اصلاً به آسمان نگاه می کنید؟ که چطور آسمان صاف و تمیز و بی ابری است. و نور ماه تمیز و شفاف است. و نور ستارگان همانند چلچراغ می تابد؟ به خدا که اینجا خود بهشت است. تا کنون تا این حد راحت استراحت نکرده بودم.

مریم: انگار ماه هم درشت تر دیده می شود، درست نمی گویم؟

ناطق: بله عزیزم، خداوند به خاطر زیبایی هایی که امروز به ما بخشیده از ما انتظار دارد در حالی که به این زیبایی ها نگاه می کنیم، او را دعا کنیم، خداوند تو را سپاس به خاطر آنچه به ما بخشیده ای، سپاس.

محمد: سپرده ام معصومه خانم برای ما شیر تازه، ماست، کره و سرشیر بیاورد تا ببینید که خوردنی های اینجا چقدر خوشمزه هستند.

ناطق: انشالله، بلند شوید برویم و بخوابیم، شبستان بخیر. همه از سر سفره بلند شدند و به اتاقهایشان رفتند. صبح زود محمد از خواب بیدار می شود، وارد حیاط می شود، به خدمتکار می گوید که سفره را آماده کرده، چای را دم کند.

محمد (خطاب به خدمتکار): میز و صندلی ها را در اینجا جای دهید، برای من هم یک استکان چای بیاورید (در

با آن اسب سواری کنید، می خواهید با اسب عکس بگیرید، این اسب مال شما هر کاری دوست داشتید انجام دهید.

ناظم (با اشاره ی دست): نگران نباشید، همه چیز خوب پیش خواهد رفت، خودتان خواهید دید.

محمد برگشته و در صندلی مقابل پنکه می نشیند، و نم نم چایش را می خورد، در این هنگام درهای طویل لنگه به لنگه باز شده و کوبیده می شود. ناظم و رامیز در حالی که سوار اسب بودند، با سرعت و پی در پی اسب را تازانده و موفق شدند. محمد: ای فرزندان، این مرسدس نیست، BMW نیست، اسب است، اسب. آهسته سواری کنید، و الا شما را به زمین می کوبد.

ناظم: ناراحت نشوید، خودش دوست دارد با سرعت بدود، مطمئنا تا امروز کسی با او به این شکل سواری نکرده) در حالی که سوار اسب است جواب می دهد). ناطق با سر و صدای ایجاد شده در حیات بیدار شده و از پنجره اتاقش پایین را نگاه می کند، لباسهایش را پوشیده و پیش محمد می آید. ناطق: صبح بخیر برادر. محمد: عاقبت بخیر. ناطق: ماشالله چه اسب زیبایی است. محمد: پزش به کنار، به خاطر اینها می ترسم، بین چگونه می تازند؟ ناطق: انگار اسب هم خوشش می آید.

محمد: واقعا خیلی جالب توجه است، حقیقتا انگار می خواهد خودش را در دل اینها جا کند. در این هنگام ناطق به اسب ایست می دهد و می ایستد، رامیز در حالی که خیلی خوشحال بود، به پدرش نزدیک شد و گفت: رامیز (با اشاره ی دست): پدر دیدی چگونه اسب را تازاندم؟

ناطق (با اشاره ی دست): تو نه ناظم اسب را می تاخت، تو هم از او گرفته بودی، چه خوب که مادرت ندید. رامیز: انشالله من خودم هم به تنهایی و آزادانه خواهم تاخت، خیلی دوست دارم، اسب عاقلی است.

در این هنگام مثل اینکه اسب اشاره متوجه می شد، سرش را به بالا و پایین تکان داد و شیهه کشید.

محمد با صدای بلند از ته دل می خندد. در این هنگام در مقابل خانه یک کالسکه ی بزرگ با سرعت زیاد آمده و دیده می شود. معصومه خانم یراق اسب را می کشد، آن را کنترل کرده و نگه می دارد. از کالسکه پیاده شده و به محمد نزدیک می شود.

معصومه خانم: صبح بخیر، سفارشاتتان را آورده ام.

محمد: آفرین، صبح بخیر معصومه خانم، (به خدمتکاران اشاره می کند که بارها را از کالسکه خالی کنند) رامیز (با اشاره ی دست): عمو اسب من کو؟

محمد (با اشاره ی دست): برویم نشانت دهم، می دانی چه اسب زیبا و عاقلی است. و از در وارد شده از در خارج می شود. مثل شما از پنجره و ایوان نه. رامیز (با اشاره ی دست): عمو به او هم خواهیم آموخت (لبخند می زند). دوباره قهقهه ی محمد اطراف را فرا می گیرد، رامیز به دقت می نگرد. محمد (با اشاره ی دست): تو با این لجبازیت، به او هم می آموزی، می دانی. در طویل باز می شود و آنها داخل می شوند، رامیز همینکه اسب را می بیند، به طرف اسب می دود، در حالی که سینه ی اسب را بغل می کند. به اسب می نگرد در حالی که در پوست خود نمی گنجید به گوشه ای می رود و یهو شروع به پریدن می کند، و دویده و عمویش را بغل می کند. رامیز (با اشاره ی دست): عمو سپاسگزارم، این اسب واقعا مال خودم است؟ محمد (با اشاره ی دست): البته، تو فکر می کردی دارم شوخی می کنم؟ رامیز (با اشاره ی دست): بله، فکر می کردم شوخی می کنید، عمو می شود با آن سوارکاری کرد؟ می توانم سوارش شوم؟ محمد (با اشاره ی دست): در حالی که ناظم وارد می شد گفت: ناظم تو می توانی اسب سوار شوی؟ ناظم: البته می توانم (با اشاره ی دست). محمد: من هم حرف پیدا کردم برای پرسیدن، (با اشاره ی دست). اینها از بالا پشت بام و پنجره وارد و خارج می شوند، اسب سواری برای اینها کار راحتی است. می دانید چای من دارد سرد می شود، من رفتم، این اسب، این هم شما، می خواهید

هم باز می گردی♡ به من خواهی گفت که وطنت زیباست♡

ناطق: این سخنان کاملا درست است برادر. بعد از استراحت چند روزه، ناطق با خانواده اش به شهر باکو باز می گردند. روزها و فصل ها و سالها پشت سر هم سپری می شود. رامیز در حالی که دیدگاهش به دنیا را غنی تر می کرد و شب و روز تلاش می کرد، به فرزندى تبدیل می شود که پدر و مادرش به او افتخار می کنند.

پدرش به رامیز پیشنهاد می کند که در شرکت کار کند و او با افتخار و شادی پیشنهاد پدر را می پذیرد، مادرش مریم هم در این شادی سهیم شده، پسرش را در آغوش می کشد.

مریم (با اشاره ی دست): ماشالله دیگر قدت از من هم بلند تر شده، و مرد بزرگی شده ای، برای پدرت پشتیبان و تکیه گاه باش و کار را بیاموز. ناطق (با حرکات دست): پسرم حقیقتا من به تو اعتماد دارم، کار را به صورت کامل بیاموز؛ اگر دلت خواست در آینده می توانی شرکت جدیدی تاسیس کرده و اداره کنی، در زندگی هر کاری که می کنم، هر چه دارم، همه چیزم مال توست و مال تو خواهد ماند. رامیز (با اشاره ی دست): پدر به خواست پروردگار همه چیز خوب پیش خواهد رفت، همینطور از خداوند هر روز برای پدر و مادرم سلامتی آرزو می کنم. رامیز در این سالها زبانهای ارزنده ی روسی، انگلیسی، آلمانی و عربی را آموخته و سبک نوشتن آزادانه و ایضای طرز فکر خود با اشاره ی دست را کاملا آموخته بود، ناظم هم به خاطر آموزش این زبانها به رامیز خودش در تسلط به این زبانها تکمیل شده بود رامیز با رفتن به اتاق خویش در مورد اولین روز کاریش فکر می کرد که خواب شبانه او را به آغوش خود کشید. صبح بیدار شده بعد از خوردن صبحانه، درحالی که هیچ وقت کت نپوشیده بود، برای اولین بار کت سیاهی را که با ناظم خریده بودند را با بلوز سفید پوشیده در مقابل آینه ی

ناطق (با اشاره ی دست): مثل اینکه این اسب، همانند این بچه ها، از خود راضی است.

اسب پاهای جلویش را به پایین خم کرده و در آن حالت می ماند و با اشاره به رامیز سرش را تکان می دهد.

رامیز (با اشاره ی دست): پدر او مرا صدا می زند، می گوید سوار شو تا بگردیم.

ناظم (با اشاره ی دست): بله او می خواهد تو آن را سوار شوی، نترس سوار شو، سوار شو من تو را خواهم گرفت، اگر به راست رفت، از طرف راست و اگر به چپ رفت از طرف چپ طناب را آهسته بکش.

رامیز به تنهایی سوار اسب شده و آهسته آهسته به حالت تعجب آورم راهنانه ای اسب را به سمت راست و چپ هدایت کرده و می راند و با نگره داشتن اسب پیاده می شود.

رامیز (با اشاره ی دست): پدر بسیار سپاسگزارم که ما را به اینجا آورده ای، اینجا خیلی زیباست.

ناطق (با اشاره ی دست): من نه، عمویت آورده است، کسی که خود مرا هم به اینجا آورده است، عمو محمد توست. زیبایی محیط به واسطه ی نور قرمزوزرد خورشیدی که از پشت کوه بیدار شده و سر کشیده بود ده برابر شد. اشعه های خورشید از میان ابرها می تابید، انگار فرمان بیدار باش می داد. و می گفت خواب بس است. بیدار شو، صدای متفاوت پرندگان را در بین زیبایی سایه دار درختان جنگل نمی شد شنید. ناطق: حقیقتا اینجا بهشت است. وطنم آذربایجان است، (یک تکه از یک شعیر را که متعلق به خودش نیست را می خواند).

می گرید و دلتنگ می شود غریب برای وطن♡ اشکهایش را جاری کرده آن موقع و این زمان♡ فرزند وفاداری برای آذربایجان باش♡ فداکاری کن تا وطن لحظه به لحظه آباد شود.

محمد: این شعر چنین تکه ای هم دارد برادر:

همانطور که تو مادرت را دوست می داری♡ دوست داشتن آن بر تو هم واجب است♡ اگر دنیا را بگردی باز

ناطق: هنوز عجله نکنید، متخصص ها را پیش شما خواهیم فرستاد، آنها شما را راهنمایی کرده و اصول کار را به شما می آموزند. و به شما اطلاعاتی راجع به تکنولوژی و تعداد جمعیت و مشخصات آنها ارائه می دهند. البته در اینجا مانیتور موجود بر روی دیوار به صورت اتوماتیک حرکات دست رامیز را، به حرف تبدیل می کند، و حتی سوال های ارائه شده توسط شما را که با حرکات دست می باشند را هم همینطور.

متخصصان درخواستان را خواهند خواند، خواسته هایتان را خواهند فهمید و به سوالاتان جواب خواهند داد. من به اتاق خودم رفتم سلامت باشید و در کارهایتان موفق باشید. کارهایی که به شما می سپارم رویت خواهند شد. که قسمتی از کارهای شرکت است، فعلا اداره کردن این بخش را بیاموزید. کارهای آینده ی شرکت بستگی به کارهایی دارد که شما انجام خواهید داد. برایشان آرزوی موفقیت کرده (به اتاق خودش می رود). آهان یک مساله ی دیگر اینکه (شما با دست اشاره خواهید کرد)، تمام کارکنان برای یادگیری زبان کر و لال ها مراحل را طی کرده اند، این یک آموزش همگانی است و همه ی افراد سخن گفتن به این زبان را بلد هستند. برایتان موفقیت آرزو می کنم. می گوید (و از اتاق بیرون می آید). رامیز (با اشاره ی دست): ناظم فکر می کنی من از عهده ی این مسوولیت بر می آیم، این کار برای من مثل خواب می ماند. ناظم (با اشاره ی دست): تو باید از این خواب بیدار شوی، زندگی مستقل شروع شده است. مگر در اینجا چیزی هست؟ هر کس کار خودش را انجام می دهد، نظارت و روشن کردن تکلیف کار ماست، چگونگی و روال کار را کشف و پیدا خواهیم کرد. در این هنگام عموی رامیز محمد داخل اتاق می شود، نزدیک شده رامیز را در آغوش کشیده می بوسد. محمد (با اشاره ی دست): بله برادرزاده ، ماشالله، همیشه سر کار و بارت باشی، انشالله. چرا یک ذره احساس دلتنگی می کنی؟ چه اتفاقی برایت افتاده است؟ رامیز (با اشاره ی دست): در این

ضحیم قدی ایستاد، در باز شده ناظم داخل می شود، لباسهای او دقیقا همانند لباسهای رامیز است.

ناظم (با اشاره ی دست): عالیست، بسیار عالی دیده می شوی. رامیز (با اشاره ی دست): تو هم بد نیستی ماشالله. رامیز از اتاقش بیرون آمده همراه ناظم وارد اتاق مهمانها می شود.

مریم: در حالی که بلند می شد (با اشاره ی دست): ای خدا، فرزندم می خواهد به سر کار برود، کارت پر از خیر و شانس باشد، داخل کت دیگر عالیجناب دیده می شوی ، پسر زیبای من.

ناطق (با اشاره ی دست): ماشالله مثل یک تاجر اصیل دیده می شوی، مسافر باید راهی شود، برویم سوار ماشین ها بشویم. ناطق در ماشینی که راننده ی مخصوصش می راند، و رامیز و ناظم در ماشینی دیگر سوار شده و راهی می شوند و مریم دوان دوان پشت سرشان آب می ریزد.

مریم (با اشاره ی دست): موفقیت ها نصیب شود فرزند من، چشمه های پر از اشک شادی می شود، آخر چندین سال است که منتظر چنین روزی است. خدا را شکر کرده (به داخل خانه می رود).

آنها وارد حیاط شرکت شده از ماشین پیاده می شوند، وارد ساختمان شده و سوار آسانسور می شوند، در طبقه ی نهم درها باز می شود، از آسانسور بیرون آمده، به محل کاری که برای رامیز انتخاب شده می روند، وقتی رسیدند در ها باز می شود. ناطق (با اشاره ی دست): بفرما پسرم، اینجا اتاق کار تو خواهد بود، اتاق بغلی هم اتاق ناظم خواهد بود، مابین اتاقها همانطور که می بینی دیوار شیشه ای قرار دارد. این هم برای این است که همدیگر را ببینید و دلتنگ هم نشوید. ناظم تو را هم از امروز، کارمند شرکت و معاون رامیز تعیین کرده ام. ناظم (در حالی که با اشاره ی دست حرف می زد، در صورتش تبسم شکل می گیرد): سلامت باشید استاد ناطق، با جان و دل تمام خواسته های رامیز را انجام می دهم.

ناظم: (با اشاره ی دست): خیر من و رامیز هر دو از عهده ی کار بر می آییم.

رامیز: (با اشاره ی دست): بسیار عالیست. محمد (با اشاره ی دست): سلامت باشید، این مساله ی دیگری است. منشی قهوه ها و شیرینی ها را روی میز قرار داده و خارج می شود.

منشی (با اشاره ی دست): نوش جان

محمد (با اشاره ی دست): سلامت باشید، سپاسگزاریم رامیز (با اشاره ی دست): پدرم گفت که متخصصان خواهند آمد و در مورد شرکت و مشکلات به من اطلاعات خواهند داد.

محمد (با اشاره ی دست): تا زمانی که آنها می آیند مانیتور را بده تا جزئیات را به شما بیاموزم. ناظم تو هم نزدیک بیا. مسائل داخلی شرکت به شکل داخلی و خارجی با زیر نوشته به نمایش در می آید. تعداد کارمندان، حقوقشان و کاری که هر کس انجام می دهد. مقدار محصول وارد شده، مقدار محصول به دست آمده، تغییرات روزانه، اسامی سرکارگران و کارهای مفیدی که انجام داده اند، اسم بارهایی که به کشورهای دیگر وارد و صادر شده، انواع آنها و به صورت عمومی تمام جزئیات را در اینجا به نمایش گذاشته اند.

رامیز (با اشاره ی دست): دیگر نیازی به حضور متخصصان در اینجا نیست که، اینجا همه چیز است محمد (با اشاره ی دست): پدرت گفته بود متخصصان قرار است بیایند؟ او گفته بود؟ رامیز (با اشاره ی دست): بله

محمد (با اشاره ی دست): همه ی آنها من هستم) می گوید و با صدای بلند قهقهه زده و می خندد) رامیز و ناظم که شاهد این وضعیت بودند خوشحال شده و به محمد پیوسته و می خندند. رامیز (با اشاره ی دست): این عالیست.

هنگام مانیتور به کار می افتد. گفته های رامیز را به صورت سخنان آشکار شروع به نوشتن می کند، عمو به خدا نمی داند چه اتفاقی خواهد افتاد، فکر می کنی بتوانم؟ محمد (با اشاره ی دست): چه اتفاقی افتاده است؟ آیا می ترسی؟ پس آن تمرینات کاراته ی تواز در وارد شدن و از پنجره خارج شدنتان (در حالی که ناظم را هم نشان می داد) فکر می کردید حلوای خیراتی بود؟ نگاه کن اینجا مدرسه و مکتب امتحان پس دادن است. بچگی هایتان را کنار بگذارید. دیگر آستین هایتان را بالا بزنید و مثل مرد مسوولیت این کار را قبول کنید. و هم ببینید که پول از آسمان فرو نمی ریزد. با زحمت و عقل به دست می آید. می دانی در بوجود آمدن این شرکت ها، پدر بزرگ خدا بیامرزت چقدر زحمت کشیده است؟ این زحمات را برای چه کشیده است؟ ما هم باید قدر این فرصت را بدانیم، و کارمان را درست انجام دهیم، تا سربلند شویم، تا مردم باورهایی را که نسبت به ما دارند را از دست ندهند، و تا اینکه برای آنها شخص معتبری باشیم. من و برادرم ناطق توانستیم این کار را انجام دهیم، حالا تو زحمت بکش و زیر بار این مسوولیت برو، حالا نوبت توست

(رامیز در حالت مات و بهت زده، بی تحرک خشکش زده و این امر سبب قهقهه زدن محمد می شود).

رامیز (با اشاره ی دست): عمو یک دنیا حرف می زنی و بعد می خندی؟ محمد نزدیک شده و یکبار دیگر رامیز را در آغوش می کشد. محمد (با اشاره ی دست): مرد هم همین مرد، چه کنم؟ مثل اینکه آن رامیز دیکتاتور نیستی، از خواب بیدار شو.

در این هنگام منشی خانمی که حول و حوش ۴۰ سال سن داشت وارد شد. منشی (با اشاره ی دست): چای یا قهوه چه می نوشید؟

محمد (با اشاره ی دست): اگر زحمتی نباشد، قهوه بیاورید لطفا.

ناظم تو هم می ترسی که نتوانی از عهده ی کار بر آیی؟

رامیز (با اشاره ی دست): بسیار سپاسگزارم، اگر لازم شد اطلاع می دهیم.
منشی از اتاق بیرون می رود.

ناظم (با اشاره ی دست): لیستی از مشکلات تهیه کنیم، و خودمان به صورت سری تحقیق کنیم، با انسانها ملاقات کنیم، آنچه را که خوب و آنچه را که بد است را، یکی دو روز در خلوت مورد تحقیق و بررسی قرار دهیم، فقط این محافظ ها را چه کنیم؟

رامیز (با اشاره ی دست): ما از جای دیگر خارج می شویم، آنها فکر می کنند ما در اینجا هستیم، بدون آنها هم می شود، آنها باید به خاطر ماشین جواب پس بدهند، نه به خاطر ما (می خندد).

ناظم (با اشاره ی دست): بله درست می گویی، ولی باید لباسهایمان را عوض کنیم، باید ساده بپوشیم، لازم است که، لباسهای کهنه پیدا کنیم.

رامیز (با اشاره ی دست): بله درست است، به هر قسمت مراجعه کنیم همانند کارگر ساده در خواست ورودیه کار کنیم، عمومی صحبت از گره کرد، مثل اینکه کارها زیاد هم خوب پیش نمی رود.

ناظم (با اشاره ی دست): بله درست می گویی، ظاهرا می خندد، ولی در باطنش ناراحتی وجود دارد. و دلیل آن هم مطمئنا در محل کار است.

رامیز (با اشاره ی دست): بله، امروز اسناد و داده های عمومی مانیتور را مورد بررسی قرار می دهیم، سپس قواعد و رفتار رئیس را می آموزیم.

ناظم (با اشاره ی دست): تو قواعد کاراته و کار را قیاس می کنی.

رامیز (با اشاره ی دست): قواعد مطلق هستند، این را تو به من آموخته ای درست نمی گویم؟

ناظم (با اشاره ی دست): درست است دانش آموز عاقل من، ماشالله.

محمد (با اشاره ی دست): این تمام موضوع نیست. کسانی را که در کارشان موفق شده اند یک به یک صدا کن، و با آنها صحبت کن، نظرات خودت را بگو و به نظرات آنها گوش کن. تا اینکه به یک نظر مشترک برسی، جای کارگرانی را که نمی توانند تو را قانع کنند. عوض می کنیم.

رامیز (با اشاره ی دست): به روی چشم.

محمد (با اشاره ی دست): ناظم از فردا به شما، ماشین و اسکورت و محافظ داده خواهد شد. تک تک مشکلات را بررسی کرده و همراه رامیز سبک و سنگین کنید و مورد نظارت خودتان قرار دهید تا اینکه کارگران هم آمدن رئیس جدید را بدانند.

رامیز (با اشاره ی دست): ولی ما به محافظان احتیاجی نداریم، ما خودمان می توانیم خودمان را نجات دهیم.

محمد (با اشاره ی دست): من که نمی گویم از شما محافظت کنند، من می گویم ماشینی را که شما را می برد را محافظت کنند، ماشین تحت تملک ماست. (می گوید و سکوت می کند و بادقت می نگرد، و می بیند که از رامیز و ناظم صدایی در نمی آید، دوباره قهقهه زده و شروع به خندیدن می کند. آنها هم به محمد پیوسته ، می خندند).

رامیز (با اشاره ی دست): عمو حالا ما از کجا شروع کنیم؟ محمد (با اشاره ی دست): از هر کجا که می خواهید شروع کنید، اگر دوست دارید از بالا به پایین یا از پایین به بالا بررسی کنید. در هر کجای کار اگر گره ای دیدید برای گشودن آن گره فکر کنید. وقتی فکر می کنید یعنی کاری را شروع کرده اید. (می گوید و بلند می شود) خدا حافظ من رفتم، برایتان موفقیت آرزو می کنم. بعد از رفتن محمد، منشی با اجازه داخل می شود و در حالی که ظروف روی میز را داخل سینی جمع می کند می گوید:

منشی (با اشاره ی دست): باز هر چه لازم داشتید بفرمایید

پدرت خواهم گفت که دیگر سر کار نروی، چنین شغلی را من نیاز ندارم.

رامیز در حالی که به مادرش نزدیک می شد (با اشاره ی دست): مادر به هیچ کس، هیچ چیز نگو، امروز اولین روزم بود. خیلی خوشحال هستم، ناظم هم با من در یک جا کار خواهد کرد.

مریم: باشه، نمی گویم (با اشاره ی دست)، داخل شوید اما دیگر اینگونه دیر نکنید.

ناظم: مریم خواهرم لطفا ناراحت نشوید، ماشالله رامیز بسیار زرنگ و عاقل است. او نمی تواند هیچ مشکلی داشته باشد.

مریم (با اشاره ی دست): بسیار عالی داخل شوید، دستهایتان را بشویید و سر سفره بیاید. مریم وارد اتاق پذیرایی شده و نگاهی به ناطق می اندازد. مریم: این چه کاریست که بچه ها نصفه شب به خانه می آیند، کار دیگری نمی توانستی پیدا کنی؟

ناطق: می خواهم ببینم که آیا از عهده ی کار شرکت صد در صد بر می آیند، یا خیر، روزهایی را که من سر کار بودم را به خاطر بیاور، هیچ کاری وجود ندارد که در آن اذیت نباشد. بگذار کمی زحمت بکشد و به کار عادت کند. مریم: باشد، هر چه تو صلاح بدانی خوب است، کاری کن که نگران و ناراحت نشوم.

ناطق: مدتی این طور خواهد شد بعدا می تواند تمام روز را در کنار تو مانده، و کارش را انجام دهد، حرف مرا باور کن. مریم: باشه به تفاهم رسیدیم. رامیز و ناظم در حالی که نزدیک میز می شدند، سلام داده و می نشینند. ناطق (با اشاره ی دست): پسرم اولین روز کاریت، حوصله ات را سر نبرده است که؟

رامیز (با اشاره ی دست): نه پدر برعکس، بسیار جالب است. با اسناد آشنایی پیدا کردیم، خیلی هم کار سختی نیست. ناطق (با اشاره ی دست): واقعا راست می گویی؟ (در حالی که با تعجب نگاه می کند). رامیز (با اشاره ی دست): بله پدر، حرف راست زدم و ناظم هم فکر مرا

آن روز از صبح تا نصفه شب از اتاق بیرون نیامدند. و با تمام اسناد لازم آشنا شدند، نصفه شب مادرش مریم، از حال رامیز نگران شده، به او مسج داد. مریم: پسرم کجایی؟ برایت خیلی نگران شدم.

رامیز (در حال نوشتن مسج): مادر ناراحت نشو، سر کار هستیم، الان خارج شده و به خانه می آییم. مریم: زود بیا فرزندم.

رامیز: چشم، داریم می آییم، (در حالی که به ناظم می نگریست) برویم خانه مادرم نگران است. (با اشاره ی دست).

از اتاق خارج شده از طبقه ی نهم به حیاط شرکت آمده و دوان دوان از پله های حیاط پایین می آیند. ناظم و رامیز همیشه به همین شکل با هم مسابقه می دهند. در این هنگام بعضی کارمندان شرکت، به حرکات آنها با تعجب نگاه کرده و سکوت می کنند. از طبقه ی اول بیرون آمده و به دو ماشین جیب سیاه نزدیک می شوند، در اینجا در کنار هر ماشین محافظ قرار گرفته است. با اشاره ی دست می پرسند:

رامیز (با اشاره ی دست): برای ماشین ها اتفاقی نیفتاده که؟

محافظان (با اشاره ی دست): نه سالم هستند.

ناظم (با اشاره ی دست): برویم خانه، فردا لباسهای ورزشی مان را می پوشیم، و اگر لازم شد از مغازه چند چیز بر می داریم.

رامیز (با اشاره ی دست): بله، انشالله آن گره، هر گره ای که باشد، ما آن را باز خواهیم کرد. به نظر من ما را همینطوری در این سمت قرار نداده اند. مریم جلوی در بی صبرانه منتظر پسرش رامیز بود، وقتی آمدن ماشین ها را دید خیلی خوشحال شد، دیگر خیلی دیر شده بود، به خاطر همان نگران شده بود، در لحظه ی رسیدن ماشین ها، مریم در حالی که نزدیک می شد: مریم (با اشاره ی دست): ای فرزندانم، تا حالا کجا مانده بودید؟ چنین چیزی هم ممکن است! نصف شب شده است. به

ناظم (با اشاره ی دست) می گوید: نه هنوز کاملا حاضر نشده ایم، از کیف اسپرت، سیبیل، مو، ریش و چیزهای دیگر را می آورد و رامیز خودش را گرم می کند.

رامیز (با اشاره ی دست): اگر پدرم مرا ببیند اصلا نمی شناسد. ناظم (با اشاره ی دست): ما هم همین را می خواهیم که در جاهایی که مراجعه می کنیم، در دوربین ها با قیافه ی خودمان ثبت نشویم.

رامیز (با اشاره ی دست): استاد هر روز از تو یک چیز جدید می آموزم، اما افکار جدیدت تمام نمی شود که تمام نمی شود. ناظم (با اشاره ی دست): وقتی با تدبیر کار کنی، افکار هیچ وقت تمام نمی شوند. بعد از اینکه حاضر شدند، از در پشتی خارج شده با راهروی دیگر به آسانسور نزدیک شده و داخل می شوند، از طبقه ی اول بیرون آمده و به یکی از تاکسی هایی که در مقابل شرکت نگه داشته بودند، سوار می شوند.

راننده ی تاکسی اعتراض کرده پیاده شدنشان را می خواهد.

ناظم: دریا این من هستم ناظم، صدایت را در نیاور و آهسته آهسته

بران، برایت توضیح می دهم، محافظان حس نکنند.

دریا: این چه قیافه ای است؟ کجا می روید؟ کار خطرناکی نیست که؟

ناظم: نه نگران نشو، هر کجا لازم شود، فوراً باید در آنجا حاضر شوی (این سخنان را گفته و از جیبش پول زیادی درآورده و به دریا می دهد)

چشمان دریا از تعجب گرد می شود.

دریا: چشم رئیس، چه کسی را کتک خواهیم زد؟

ناظم: نه ما هر کجا برویم، تو در آنجا در گوشه ای ایستاده و منتظر خواهی شد

دریا: چشم از این کارتان خوشم آمد، سپاسگزارم.

با کیف و حال سر جایش نشسته، خیالش راحت می شود، و دکمه ی رادیو را می زند، موسیقی زیبایی پخش می شود: "تو مرا شاد می کنی و من تو را شاد می

تصدیق می کند. ناطق (با اشاره ی دست): ناظم، واقعا هیچ سختی ای نداشتید؟ آیا به هیچ کمکی احتیاج ندارید؟

ناظم (با اشاره ی دست): استاد ناطق ما با افتخار زیاد و در مدت زمان کوتاهی همراه رامیز از عهده ی این کار بر خواهیم آمد.

ناطق با لبخند و (با اشاره ی دست): والله حلالتان باد. من در باره ی قرار دادن شما در آن سمت درست فکر کرده ام. رفتار خوبتان در مورد کاری که باید انجام دهید، مرا بسیار خوشنود کرد، خداوند شما را خشنود کند.

رامیز (با اشاره ی دست): سلامت باشی پدر، بعد از خوردن غذای سبک هر کس به اتاق خودش رفت، رامیز به خاطر خستگی زیاد، دراز کشیدن و خوابیدنش یکی شد.

صبح، بعد از بیدار شدن از خواب به اتاق ناظم می رود. ناظم کوله پشتی اسپرت را برای خودش برداشته، و برای رامیز لباسهای کهنه و کفشهای ورزشی را داخل کوله پشتی قرار می دهد

بعد از خوردن صبحانه با مریم خانم خداحافظی کرده و سوار ماشین ها می شوند، وقتی به شرکت می رسند، به طبقه ی نهم رفته، و وارد اتاقهایشان می شوند.

رامیز (دکمه ی منشی را زده) و با اشاره ی دست از او می خواهد که پیش مانیتور بیاید.

رامیز (با اشاره ی دست): هیچ کس را به اتاق ما راه نده، اگر پرسیدند بگو کارشان زیاد است، نمی خواهم هیچ کس را ببینم، تو هم مزاحم ما نشو، روشن است؟ منشی (با اشاره ی دست): بله، روشن است.

رامیز (با اشاره ی دست): سپاسگزارم، می توانی بروی. بعد از رفتن منشی، رامیز و ناظم شروع می کنند به عوض کردن لباسهایشان، وقتی کاملا حاضر شدند:

ناظم (با اشاره ی دست): حاضری؟

رامیز (با اشاره ی دست): بله کاملا حاضرم.

رامیز(با اشاره ی دست): صبر کن بینم آشپز و خدمتکار چیست؟ باشه من می توانم خدمتکار شوم، آن را بردار، این را بگذار، تو آشپز(می خندد) مگر تو بلدی غذا درست کنی؟

ناظم(با اشاره ی دست): استاد همیشه برای اینکه بر دانش آموزش غلبه پیدا کند، یک فن را پنهان نگه می دارد، که در مواقع حساس بتواند بر دانش آموزش غلبه پیدا کند، بین این را از من به عنوان فنی که از تو پنهان نگه داشته ام قبول کن، چنان غذاهایی را بدم که انگشتانت را هم با آن می خوری. رامیز(با اشاره ی دست): بگو تو بمیر. ناظم(با اشاره ی دست): کسانی که تورا دوست ندارند بمیرند.

رامیز(با اشاره ی دست): ماشالله استاد، سن و سالی هم ندارید. ناظم(با اشاره ی دست): آن را می دانم، اگر نمی گفتمی هم می شد.

ناظم و رامیز داخل کافه می شوند. در داخل به گارسون نزدیک شده و از او سوال می کنند که برای ورود به کار باید به چه کسی مراجعه کنند؟

ناظم: بی زحمت در رابطه با کار باید به چه کسی مراجعه کنیم؟

گارسون: نگاه کن به آن شخصی که در قسمت بالا نشسته واسمش عمو مقصود است رجوع کنید. به عمو مقصود که در نگاه اول کوتاه قد و لاغرولی مهربان است نزدیک می شوند.

ناظم: سلام با توجه به درخواست کار آمده ایم، در رابطه با کار اگر اجازه دهید به یکی از کارکنان دوست داشتنی شما تبدیل می شویم.

مقصود(کلمه ی دوست داشتنی ناظم را می پسندد). بفرمایید بنشینید تا بینم چه کارهایی بلد هستید

ناظم: من در گذشته به عنوان سرآشپز مشغول کار بودم. در قطب به غذای ۸۵۰ نفر نظارت می کردم، در زیر دست من ۶ آشپز مشغول کار بودند.

کنم، به پیشوازت می آیم و هر روز تو را یاد می کنم، همراه با ترانه شروع به زمزمه کردن می کند.

رامیز(با اشاره ی دست): تو این شخص را از کجا می شناسی؟

ناظم(با اشاره ی دست): دوست دوران بچگی من است، و هنوز هم پسر است.

رامیز(با اشاره ی دست): به آدمهای خوب شباهت دارد. ناظم(با اشاره ی دست): (در حالی که لیخند می زد) ما هم پسرهای بدی نیستیم.

رامیز(با اشاره ی دست): انگار داریم می رسیم، نگاه کن به نظر من همینجاست. با اسم مطابقت می کند.

ناظم(با اشاره ی دست): بله یکی اش همینجاست، بیا پیاده شویم و بینیم که می توانیم برای خودمان کار پیدا کنیم، دریا تو هم برو. دریا: سلامت باشید. رامیز و ناظم به بخش مورد نظر نزدیک شده، زمانی که می خواهند داخل شوند محافظان به آنها اجازه ی ورود نمی دهند.

محافظان: اگر منتظر شما هستند اسمتان را بگویید، تا سوال کنیم، اگر اجازه دادند شما را آزاد می کنیم که داخل شوید، طور دیگر اصلا امکان ندارد، وظیفه ی ما این است که نظارت کنیم.

ناظم: روشن است، هیچ مساله ای نیست، اسمش را فراموش کرده ام، به خاطر بیاورم به شما می گویم. قدردی کنار رفته، به موقعیت های راست و چپش نگاه می کند، موقعیت یک کافه را تثبیت می کند.

ناظم(با اشاره ی دست): نگاه کن آنجا یک کافه در کنار این بخش وجود دارد، مطمئنا مرتبط با این بخش از شرکت است. بیا برویم رامیز.

ناظم به اعلامیه ای که در مقابل کافه آویزان شده بود نگاه می کند، در اعلامیه نوشته که نیاز به آشپز و خدمه دارند.

ناظم(با اشاره ی دست): من آشپز می شوم و تو خدمه، به نظرت چطور است؟

وسایل پخت و پز، ظرف، ماهی تابه، دیگ و هرچه لازم داشت بده، خودت هم پیشش نایست برو کار خودت را انجام بده، دفعه ی پیش مرا بی آبرو کردی، اگر ماهی را جلوی سگ می گذاشتی نمی خورد ولی تو ما را مجبور کردی. سرآشپز: والله کارگران به حرفم گوش نمی دهند، من هم بلد نیستم، به شما هم گفته ام که مرا از سر آشپزی درآورید تا مثل یک آشپز عادی کار کنم.

مقصود: گفته ام، گفته ام، برو آن چیزهایی را که به تو گفتم، به این شخص بده بینم که او چه بلد است.

ناظم: اگر زحمتی نیست، فقط امروز رامیزبه من کمک کند، برای اینکه زودتر حاضر کنم می گویم.

مقصود: بله، البته می تواند کمک کند، بروید شروع کنید. سر آشپز، رامیز و ناظم وارد آشپزخانه می شوند. سر آشپز: بفرما این میز، این وسایل آشپزی، ظرفها و وسایل لازم، بردار و شروع به آشپزی کن.

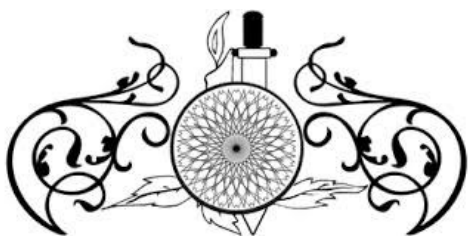
ناظم در حالی که چشم می گفت (ابتدا دستهایش را شست و به رامیز اشاره کرد که او هم دستهایش را بشوید) بر تنشان لباس سفید آشپزی و بر سرشان کلاه آشپزی گذاشته و کار را شروع کردند. رامیز از کنار به کارهایی که ناظم انجام می داد نگاه کرده، حیرت زده شد.

رامیز: ای داد، تو چه حرفه ای کار می کنی، انگار که اتومانیک هستی

ناظم در حالی که لبخند می زد سرش را تکان داد. کارگرانی که در آشپزخانه کار می کردند، جلب حرکات ناظم شده، همه میخکوب شده...

ادامه دارد...

این کتاب توسط انتشارات آیدین کتاب در تیریز منتشر شده است.

مقصود: پس تو چطور؟ (به رامیز نگاه می کند). در این هنگام کنیاک از سینی خدمه ای که از نزدیکی میز عبور می کرد سر خورد، و هنگامی که می خواست به روی زمین بیفتد، جوان (رامیز) آن را در هوا گرفته داخل سینی می گذارد. خدمه با ترس شدید خطاب به رامیز می گوید: بسیار سپاسگزارم و می رود. مقصود که شاهد فن رامیز بود، خوشحال شده و می پرسد:

مقصود: مطمئناً ورزشکار هستی؟

ناظم (به جای رامیز): بله ورزشکار رشته ی کاراته است.

مقصود: بسیار عالی، اما مثل اینکه کمی خجالتی است. عیبی ندارد، در حالی که به رامیز نگاه می کرد گفت: تو را استخدام می کنم. فقط باید به قواعد و قوانین دقت کنی، بعضی اوقات به اینجا آدمهای ناجور می آیند. دیگر زمان پیچاندن گوش آنها فرا رسیده است. اگر لازم باشد تو هم کمک می کنی. می توانی؟ (سوال می کند)

ناظم: او دوست ندارد زیاد حرف بزند، او با وجدان کار می کند، صد در صد می تواند.

مقصود: کار او ردیف شد، ماندی تو، آشپزی تورا باید امتحان کنیم، اینجا را نگاه کن (منوی زیر دستش را به ناظم نشان می دهد). ناظم (با دقت نگاه می کند) بله تمام غذاهای موجود در منو را می توانم بپزم، حتی اگر دوست داشتید، غذاهای ژاپنی را به این منو اضافه می کنم.

مقصود (با تعجب نگاه می کند) واقعا؟

ناظم: بله

مقصود گارسون را صدا می زند.

مقصود: برو، سرآشپز را صدا کن و به اینجا بیاور. گارسون دوان دوان رفته و با سرآشپز بازمی گردد.

مقصود (خطاب به سر آشپز): از موادی که در منو داری، از هر کدام به اندازه ای که بشود برای یک نفر غذا درست کرد بیاور و در اختیار این پسر قرار بده، و برای اینکه او بتواند انواع غذاها را درست کند، به او میز،

گزارش مصور

در این جلسه که با همت شخص پروفیسور علی اصغر وهاب زاده مشهور به علی پولاد برگزار گردید، تعداد شش صد (۶۰۰) شاعر طنزپرداز ترک زبان به همراه سایر مهمان ها که از سرتاسر ایران دعوت شده بودند، و تعداد کثیری از ایشان با حضور سبز، گرم و عاشقانه در رونمایی کتاب " تورک ادبیات و مدنیتینده گولوش، مزاح و طنز" شرکت نمودند.

گفتنی است که پروفیسور علی پولاد ضمن سخنرانی اشاره نمود که این کتاب به همراهی تلاش پنج ساله ی شاعر بهروز ایمانی و

کوشش و زحمت چهار ساله علیرضا مهدوی و بعلاوه دیگران، که اشعار طنز و نثرهای طنز را از شش صد شاعر و نویسنده ی ترک زبان ضمن بیان زندگی نامه ایشان در طی نه سال جمع آوری و در هفت جلد که جلد هفتمش خود شامل دو جلد مجزا بوده و با کمک نشر بهار دخت چاپ و منتشر کرده است.

در این همایش از شاعر بزرگ و پر افتخار آذربایجان حسین کریمی مراغه ای که مولف و شاعر پنجاه جلد کتاب ترکی بوده مراسم تجلیل و گرامیداشت به عمل آمد.

پیرامون همایش شاعران طنزپرداز ترک زبان

سید نجم الدین دانیالی

رو نمایی از کتاب هشت جلدی

" تورک ادبیات و مدنیتینده گولوش، مزاح و طنز"

پیرو دعوت های به عمل آمده و هماهنگی های انجام گرفته از قبل، در روز سه شنبه مورخ ۲۱ آبان ۱۳۹۸ در شهر تبریز مرکز استان آذربایجان شرقی در محل تالار هتل پتروشیمی تعداد کثیری از شاعران طنز پرداز

ترک زبان حضور به هم رساندند

این اتفاق را در آستانه ی تولد پیامبرگرامی اسلام حضرت محمد (ص) باید به فال نیک بگیریم چون مشابه این حرکت تا به حال برای خادمان زبان و ادبیات ترک و خود موضوع ادبیات ترک صورت نگرفته و یا اگر صورت گرفته بود بدین قدر و اندازه ملموس نبوده و با این حرکت و ثبت و ضبط آن برای آیندگان در هشت جلد کتاب که

هر کدام شامل حدود چهارصد، پانصد صفحه بوده در جهت حفظ زبان مادری گام بلند، موثر و ارزشمند برداشته شد و همچنین انگیزه برخوردارها و تحلیل های علمی و پژوهشی دانشمندان، زبانشناسان و دانشگاهیان را بیش از پیش مسبب و باعث تدوین هر چه بیشتر و علمی تر دستور زبان، املائی کلمات، ارائه ی نکات قوت، رفع اشکالات عامیانه، موجب گسترش و یادگیری هر چه بیشتر آن خواهد بود.

گفتنی است که بنا به باور و نظرات علمی جامعه شناسان، روان شناسان و عقل و درایت با حضور زنده و ملموس زبان مادری شکوفایی استعدادها بهتر صورت پذیرفته همچنین از ایجاد عدم تعادل اجتماعی، سرخوردگی و حقارت قومی بسیار موثرانه جلوگیری و ممانعت نموده و رهگشای صعود و ترقی به تعادل اجتماعی، جوشش استعدادهای نهفته بشری، باعث و بانی نشاط همگانی، سلامتی اجتماعی، تعادل اجتماعی و همراهی های زیباتر در جهت وحدت محکم و پایدار ایران بزرگ و صلح جهانی خواهد بود.

با احترام ویژه به پروفیسور علی پولاد و تیم همراهشان بعلاوه عزیزان رسانه ای که زحمت انتشار این نوشته را متقبل می شوند گزارشگر: سید نجم الدین دانایی.

به تاریخ ۹۸/۸/۲۳

این مراسم که از ساعت سه و نیم بعد از ظهر شروع شد تا ساعت ۹ شب ادامه یافت فقط حدود ده دوازده نفر شاعر طنز پرداز توانستند اشعار خودشان را به سمع و نظر شرکت کنندگان برسانند. بقیه ی اوقات همایش نیز در حول و حوش سخنرانی های متعدد در زمینه ی موضوع مطرح شده، نواختن موزیک توسط پنج گروه آشیق، مراسم رونمایی از کتاب یاد شده و تجلیل از شاعر حسین کریمی مراغه ای انجام پذیرفت.

در این مراسم آنچه که در چشم ناظر مورد توجه و تامل قرار گرفت اینکه خبری از حضور به اسم و با عنوان مطبوعات، روزنامه نگاران، خبرنگاران، رادیو تلویزیون های استان و دیگر استان های همسایه نبود مگر حضور تیم رادیوی اردبیل، که به طرز زیبا ملموس بود و اعضای تیم مزبور از زمان قبل از شروع برنامه و ضمن برنامه و بعد برنامه ی همایش و تجلیل و رونمایی، مجدانه در تلاش و کوشش بودند و با حضور گرمشان ثبات و گزارشگر خدمات، واقعیت ها و اتفاقات بودند.

لازم به ذکر است که پذیرایی گروه میزبان یعنی علی پولاد، علیرضا مهدوی و... در سطح عالی بود و از پایان مراسم تا زمان بعد از استراحت شبانگهی به هریک از شرکت کنندگان که محل همایش را ترک و از میزبانان خداحافظی می نمودند یک سری کتاب هشت جلدی " تورک ادبیات و مدنیتینده گولوش مزاح وطنز" را اهدا و تقدیم می نمودند.

حکایه

LAYİHƏ OYUNU

لايحه اويونو

سالىده شممەد قىزى

SALİDƏ ŞƏMMƏD QIZI

– کافئدرا موديرينيز بايرام قديرلى ايكي هفته بوندان قاباق زنگ انديب ماراقلانميشدى. حتى سيزين کافئدرادان شلاله ادلى قادين بايرام قديرلى نين آديندان زنگ انديب سندلرى سوروشور-دو.

ديلبر باشيني بولايارق دئدى:

– دوغروسو خبريم يوخدور. يقين بيليرلر، سادجه منه مصلحت اولماييب دئمک... کافئد-رادا ايشچيلردن سوروشارام. بس لايحه نين نؤوو و مالييلشديرمه حجمى نه قدردير؟

عليعباس گؤزلرينى قياراق دئدى:

– دقيق ياديمدا دئييل، ديلبر. فوندامنتال و تطبيقى خاراكتئرلى لايحه دير. بئله لايحه نين ده مالييه حجمى ۱۰۰ ماناتادک اولمايدير. اما مسابقه ده ايشتيراکين موهوم شرطلريندن بيرى اودور کى، تقديم انديلن ايش مولتيديسسيپلنار تدقيقاتلار اوزره تقديم اولونمالي، تطبيقى خاراكتئر داشيمالي، موختليف آکادئميک و تحصيل قوروملاريندان اولان عاليم و موختصيصلر طرفيندن، همچنين ده بين الخالق امکداشليق چرچيوسينده يئرینه يئتيريلمه ليدير. ان اساسى دا گنج عاليملرله ياناشى، رنڭيونلاردان اولان عاليم و موختصيصلر جلب انديلمه ليدير.

ديلبر عليعباسا باخيپ چيگينلرينى چکدى:

– غليظ مسله دير. بوتون او شرطلرى يئرینه يئتيرمک، همين عاليملرى جلب ائتمک، بو اؤزو غليظ مثله دير. بس نفر محدوديتى وارمى؟

علي عباس اللرينى هاوادا يئلليه رک دئدى:

– ائه... ديلبر عنصز اولار. طبيعى کى... موساييقده ايشتيراک ائدن مووققتى ياراديجى کوللئکتيو فورمالاشديريلارکن آکادئميک و تحصيل قوروملاريندا

ديلبر ايشه گلنده يولدا علمين اينکيشافى فوندوندا ايشله ين کئچميش کورس يولداشى علي عباسا راست گلدى. علي عباس ديلبرى گؤروب سئوينجک دئدى:

– سلام ديلبر، بيزيم فوندون علمى تدقيقاتلارين دستکلنميسينه يؤلنميش بيرگه لايحه لرین قرانتلار يولو ايله ماليه لشديريلمه سى اوچون " علم-تحصيل اينتئقراسيياسى " مقصدلى مسابقه سینه نييه مارق گؤستميرسن؟ سايتدا دا ائلان يئرلشديريليب. سنين موديرى نين، حتى ايشچينيزين ده معلوماتى وار. ديلبر گولومسيرک دئدى:

– سلام علي عباس، خبريم يوخ ايدى. علي عباس تعجوبله ديلبره باخارق قاشلاريني چاتيب دئدى:

سونرا ساغوللاشیب دیلبردن اوزاقلاشدی. دیلبر تله سیک آددیملارلا ایشله دیگی اونیوئرسیتتین بیناسینا طرف آددیملادی. کافئدرا یا گلنده کافئدرا

مودیری ایله شلاله دن باشقا ایشچیلرین هامیسی اوتاقدا ایدلیر. دیلبر سالاملاشاراق دئدی:

– سیزه شاد خبریم وار. علمین اینکیشافی فونددو آکادئمیک قوروم و عالی تحصیل موسسیسه لرینده آپاریلان اهمیتلی علمی آراشدیرما و تدقی-قاتلارین دستکلنمسینه یؤنلمیش بیرگه لایحه لرین قرانتلار یولو ایله مالییلشدیریلمه سی اوچون " علم-تحصیل اینتئقراسیاسی " مقصدلی مسابقه سینین کئچیریلمه سی حاقیندا سایتلاریندا ائلان یئرلشدیریلر. ایندی چاپ ائدیم، باخاق، اگر ماراقلی اولسا ایشله یک.

کومپوتئر آرخاسیندا ایشله ین ترانه یه مراجیت ائدیب دئدی:

– بئش دقیقه لیک کومپوتئری آزاد ائده بیلرسن؟

ترانه باشی ایله راضیلیغینی بیلدیره رک دئدی:

– بو دقیقه دیلبر خانیم، یادداشا وئریم یازینی.

سونرا اوتوردوغو ستولدان قالخاراق دئدی:

– بویورون، کئچین.

دیلبر جلد کئچیب کومپوتئرین آرخاسیندا ائلمین اینکیشاف فوندونون سایتینی آختراماغا باشلادی. سونرا سایتدان مسابقه نین شرطلرینی عکس ائت-دیرن معلوماتی بیر نئچه نوسخه ده چاپا وئردی. بو زامان شلاله اوتاغا داخل اولدو. دیلبر شلاله یه باخیب گولومسه دی:

– سالام شلاله، سنین اولکه ده کئچیریلن بوتون قرانت و مسابقه لردن خبرین اولور. بو لایحه دن خبرین وارمی؟

چالیشان عالیملرین سایندا پاریتئت گؤزله نیلملی، رهبرلر داخل اولماقلا سککیز نفردن آرتیق اولمامالیدیر. دیلبر علی عباسا باخیب سوروشدو:

– بس لایحه نین مدتی نئچه ایلدیر؟ علی عباس الینده کی تئلفونا گلن زنگه جاواب وئرمک اوچون دئدی:

– دیلبر، بیر دقیقه ...

سونرا تئلفون زنگینه جاواب وئردیکدن سونرا دئدی:

– دیلبر، لایحه لرین ایجرا مودتی بیر قایدا اولاراق بیر ایلدن آرتیق اولمامالیدیر. بو لایحه ده بیریلیکدیر. فیکیرلش، نه ایسه یارادا بیله جکسن، هه مینم. چونکی، قروپوموزون ان ساوادللی طلبه لریندن ایدین. لایحه نین قالیبی سن اولمایاندا دا کیم اولمالیدیر؟

دیلبرین سوسوب فیکره گئتدیگینی گؤروب دئدی:

– باجی، سن داریخما. اما شلاله دن سوروش، اطرافلی اونا باشا سالمیشام. سنه ده ایضاح ائتسین. گؤروشوم وار، یوخسا سنه اطرافلی ایضاح ائدریم. شلاله خانیم باشا سالماسا، منه نه واخت ایستسن زنگ ائده بیلرسن، ایضاح ائدرم. سایتدا دا هر شئی آیدینلیغی ایله قئید ائدیلیب. سادجه اعلا بیر موضوعو فیکیرلش.

دیلبر گولومسه ییب دئدی:

– ائه، علی عباس... کیمدیر، اونا باخان کی، یاخشی اوخوموشام، اوخومامیشام. یاخشی، مصلحت اولسا کی، لایحه نی حاضیرلا یاق، اینجیمه، اوندا سنی بئز-دیرمه لی اولاجام.

علی عباس اللرینی گؤزلری نین اوستونه قویوب فاراغات دایاناراق دئدی:

– منیم بو چاش گؤزلریم اوسته. باجی، تله سیرم، منه ایجازه.

– سندن ایجازه آلیب؟ نه واختدان مودیرین گلیب-
گلمیه جگی حاقیندا معلوماتلیسان؟
اوطاقداکیلارین ساکیت دوردوغونو، شلاله نین ایسه اونا
غضبله باخدیغینی گۆروب کافتدرادان چیخیب
اونیوئرسیتتین علمی کاتیبلیگینه طرف آدیملادی.

شلاله دیلبرین اوتاقدان چیخماسینی گۆروب تلفونونو
قوروب واتسایا داخل اولدو. واتساپ واسیطه سیله بایرام
معلمه مئساژ یازماغا باشلادی:

– هر واختینیز خئییر بایرام معلم. نئجسینیز؟
بئش دقیقه کئچمه میش بایرام معلمدن شلاله نین
مئساژینا جاواب گلدی:

– ساغ اولون شلاله خانیم، یاخشییام. تعجیلی نه ایسه
اولوب ایشده؟

شلاله کافتدرادا آیلشمیش ایشچیلره باخدی. هامی اؤز
ایشییه مشغول ایدی. شلاله اونا فیکیر وئرن اولمادیغینی
گۆروب ایناملا جاواب یازماغا باشلادی:

– بایرام معلم، بو گون دیلبر خانیم بیز حاضیرلادیغیمیز
لایحه نی هارادانسا تاپیب،

اونون حاقیندا اولان ائلان و شرطلری ده پرینتئردن
چیخاردیب کافتدرا امکداشلارینا پایلادی.

بایرام معلم شلاله نین یازدیغی مئساژا جاواب یازاراق
سوروشدو:

– سیز دئمیسینیز دیلبر خانیم؟ شلاله دیکسینرک
جلد یازماغا باشلادی:

– یوخ... سیز نه دانیشیرسینیز بایرام معلم. دیلبر
خانیمین اؤزو ال-آیاغا دوشوب. دئییر کی، کافتدرا
آدیندان بیر لایحه حاضیرلایاق.

بایرام معلم شلاله نین مئساژینا جاواب وئردی:

شلاله چاپ اولونموش ورقه گۆزجو باخاراق
چیگینلرینی یئلله دیب کئچیب یئرینده آیلشه رک
دئدی:

– سلام. یو ۲۰خ... هارادان اولمالیدیر کی...

بیم، بوتون قرانتلار حاقیندا معلوماتیم اولمالیدیر؟
بیرینجی دفعه دیر کی، گۆرورم. کیمدیر ۱۰۰۰۰۰
ماناتی سیزه وئرن؟

نجیه قهقهه چکه رک دئدی:

– شلاله، دیلبر سنه دئمه دی کی، لایحه یه نه قدر
پول آیریلیب. سن هارادان بیلیرسن؟
شلاله اؤزونو ایتیریب ککله دی:

– نه... نئجه ینی هارادان؟ بیلیرم کی، لایه-هه لره پول
چوخ آیریلیر.

دیلبر شلاله نین لایحه حاقیندا معلوماتلی اولماسینی
جیدی-جهدله گیزلتمه سینی حس ائدیب دئدی:

– ماراقلان، بلکه دیقینی جلب ائتدی. بلکه ایشله
دیک، نه بیلیرسن؟

شلاله پورتوموش حالدا یانیوره سینه باخاراق دئدی:
– یاخشی، لایحه حاقیندا معلوماتی بایرام معلمه ده

چاندیرارام. گۆرک اونون فیکیری ندیر؟
دیلبر هامی نین سوسدوغونو گۆروب آیاغا دوردو.

اوتاقدان چیخاراق دئدی:
– اگر بایرام معلمی گۆرمه سه م، ائلان حاقیندا

معلوماتی اونا بیلدیرین، بلکه بیر قرارا گلیر. بیر لایحه
یازاق وئرک. مطلق قالب گلجیمیز ده موعمالیدیر.

بیزدن یازیب وئرمک.

شلاله گۆزلرینی سوزدوره رک دئدی:
– بایرام معلم بو گون اولمایاجاق. دیلبر ایستئهزایلا

شلاله یه باخیب سوروشدو:

- شلاله خانیم، سیز راحت اولون. هر شئی قایداسیندا اولاجاق. سیز سادجه رئاکسیا وئرمگین، هم ده بیلدیگینیزی هئچ کیمه دئمگین.
- شلاله بایرام معلمین یازدیقلارینی اوخودوقدان سونرا دریندن نفس آلاق جواب یازدی:
- اولدو، بایرام معلم.
- ***
- دیلبر علمی کاتبیلیه چاتیب قاپینی آراملا دؤیوب جواب گؤزله مه دن ایچری کئچدی. علمی کاتب پری خانیم سالام وئریب آیلشدی:
- سالام.
- پری خانیمین چای ایچدیگینی گوروب دئدی:
- نوش اولسون... سیزه بیر ایشله باغلی موراجیعت ائدیرم. علمین اینکیشافی فوندا آذربایجاندا آکادمیک قوروم و عالی تحصیل موسسیسه لرینده آپاریلان اهمیتلی علمی آراشدیرما و تدقیقاتلارین دستکلنمسینه یؤنلمیش بیرگه لایحه لرین قرانتلار یولو ایله مالییلشدیریلمه سی اوچون " علم-تحصیل اینتئقراسیاسی " مقصدلی مسابقه سی نین کئچیریلمه سی حاقیندا سایتلاریندا ائلان یئرلشدیریلر. لایحه سکیز نفردن عیبارت اولمالیدیر. ایستیردیم کی، بیرلیکده بیر لایحه تقدیم ائدک.
- پری چیگینلرینی چکرک دئدی:
- ائشیتیمیشم، لایحه نی. ماراقلی موضوعو سئچسک قالب گلکم اولار. اما منیم واخت محدودیتیم وار.
- دیلبر شلاله نین قطعیتله لایحه حاقیندا معلوماتلی اولماسینی، بایرام معلمین گؤستریشی ایله علی عباسدان معلومات آلماسینی تکیدله تکذیب ائتمه سینی نظره اولدو. گلن هفته ماکتی گتیرین، باخاق.
- آلاق پری خانیم موراجیعت ائدیردی. پری خانیم باخیب دئدی:
- پری خانیم، اساس ایشچی قروپونون ییغیلماسیدیر. موضوعو، پلان پروسپئکتی اؤزوم ترتیب ائدرم. پری خانیم چیگینلرینی چکه رک دئدی:
- اگر ائله دیرسه، من ناراضی دئیلم. مؤوضونو سئچین، پلان پروسپئکتی حاضرلایین.
- دیلبر پری خانیم داخیلینده اینام حسی اولمادیغینی حس ائتسه ده دئدی:
- موضوعو فیکیرلشمیشم. بدیعی ادبیاتدا آذربایجانین اینکیشافیندا رولو اولموش کونکرئت تاریخی شخصیتلرین اوبرازلارینی آچیقلاماق کیمی ماراق کسب ائدن موضوعو ایشله نیله بیلر. همین تاریخی شخصیتلرین اوبرازلاری بدیعی نثرده و یا پوئزیادا، همچی نین درام اثرلرینده نئجه اکس اولونور. چوخ ماراقلی موضوعودور. اومید ائدیرم ادبیات اوچون چوخ گرکلی و لازیملی موضوعودور.
- پری خانیم اودقونوب دئدی:
- موضوعونون آدینی دئمکده احتیاطلی اولون. قورخمورسونوز، موضوعونون آدینی اوغورلایارلار؟
- دیلبر معصوم-معصوم چیگینلرینی چکه رک قطعیتله دئدی:
- موضوعو قیتلیغیدی؟ بیرینجی دفعه دیر کی؟ اوغورلایارلار باشقا موضوعو فیکیرلشرم.
- پری خانیم چیگینلرینی چکه رک جواب وئردی:
- نه بیلیم؟
- سونرا ساکیتجه دئدی:
- اوندا لایحه نین ماکتینی حاضرلایین، مؤوضو بللی اولدو. گلن هفته ماکتی گتیرین، باخاق.

– اونداهو بونگون گلمیه جگم. الیمده یازی وار. بیر ده سیزه لایحه دئمشدیم. بدیعی ادبیاتدا تاریخی شخصیتلرین اوبرازی. او دا رئالدر، حل اولونوب. علمی کاتب تکلیف اندیب موضوعونو. سیز ایندین نثرده تاریخی شخصیتلرین اوبرازلارینی آختارین. نه تاپسانیز منه ده آتین. ائلکترون واریانتی وارسا اونو. ایشه گلنده بیر داها دانیشاریق.

شالاه سئوینجندن بارماقلارینی سیخاراق جا-واب یازماغا باشلادی:

دیلبر بدیعی ادبیاتدا تاریخی شخصیتله-رین اوبرازلاری نین ایشلمه سی موضوعوسوندا حاضیرلا-دیغی لایحه نین عاقبیتینه آیدینلیق گتیرمک اوچون پری خانیمین یانینا گئتدی. پری خانیمی دهلیزده گوروب یاخینلاشدی. پری خانیم دیلبری گورن کیمی دئدی:

– دیلبر خانیم، تأسوف کی، دئدیگینیز مؤوضودا لایحه نی ایشله یه بیلیمیه جگم.

دیلبر دیقتله پری خانیم باخاراق سوروشدو:

– نییه؟

پری خانیم الینده کی ژورنالی بوکه رک آرام سسله دئدی:

– اریمله مصلحتلشدیک، بیز ایکیمیز باشقا موضوعو اوزرینده ایشلیه جگیک. بیر مؤلفین ده یالیز بیر لایحه ده ایشله مک حاقی وار.

دیلبر گولومسه ییب دئدی:

– آخی لایحه ایکی نفرلیک دئیل؟

پری خانیم:

– بیلیرم، اریمین ایش یولداشلاری قاتیلجاق. چوخ تأسوف اندیریم.

دیلبر باشی ایله راضی اولدوغونو بیلدیره رک دئدی:

– اولدو، آما سیز رهبرلییه بیلدیرین. سونرا دئمه سینلر کی، ایجازه سیز، باشیمیزین اوستوندن ایش گورورلر. اگر ایجازه وئریلسه، پلان-پروسپکتی ایشلییم.

پری خانیم فیکیرلشیب دئدی:

– بو گون دانیشارام.

دیلبر پری خانیملا ساغوللاشیب کابینئتدن چیخاراق، گلشی نین عبث اولدوغونو دوشوندو.

شالاه کافتدرادا اوتوروب بایرام معلمین گلمه سینی گوزله بیردی. لایحه ایله باغلی مصلحتلر آلماق ایسته بیردی. کافتدرا امکداشلاری گلمیش کافتدرا مودیری نین گلمه سینی صبرسیزلیکه گوزله بیردی کی، اوزونو ماراقلاندیران بعضی قارانلیق مقاملارا آیدینلیق گتیرسین. یوخسا امکداشلارین یانیندا دانیشماق مومکون اولمایاجادی. کافتدرا امکداشلاری مودیردن اول گلسه لر، اونداهو مودیر آخشاما قالسا، مودیری گوزله مه لی اولاجادی. بو گون ده ائوه تئز گئتمه لی ایدی. ائوده آغیر خسته سی وار ایدی. اونو اوزون مودته تک قویا بیلمیردی. بایرام معلمین گلمه دیگینی، کافتدرا امکداشلاری نین ایسه گلدیگینی گوروب بایرام معلمه مئساز یازماق مجبوریتینده قالدی:

– سلام بایرام معلم، بو گون ایشده اولاجاقسینیز؟

بایرام معلم جلد جاواب یازدی:

– سلام شالاه خانیم. ایجلاس وار؟

شالاه اودقونوب یازماغا باشلادی:

– یوخ.

بایرام معلم جاواب یازدی:

سى پلانلاشديريلان موضوعو نئجه آدلانير. بو واخت على عباسين گور سسى ائشيديلدى:

- ديلبر، باجى، ماراقلى موضوعودور، " بديعى ادبياتدا تاريخى شخصيتلرين اوبرازلارى ". لاکين لايحه کیمی وئريلن ايلکين سندلر ضعيف ايشلنميشدير. ايمتيناع ائتمک ايسته بيرديک. هئج بيليرسن نئجه آدام خواهيش ائتدى. داها بزميشديک. او زنگ ائدير، لايحه مطلق کئچمه ليدير، بو زنگ ائدير کى، مطلق کئچمه ليدير. نه ايسه بير تهر کئچيرديک. داها دوغروسو يولا وئرديک گئتدى...

ديلبر على عباسدان موضوعونون آديني ائشيدندن سونرا يئریندن ترينه بيلمه دى. جاواب وئرمه يه بئله طاقتى يوخ ايدى. دانيشماغا حالى اولماديغيني گوروب اودقوندو: - على عباس، سونرا زنگ ائدرم. هر شئى اوچون ساغ اول.

ديلبر ساغوللاشيپ، الينده کى تئلفونو ال چانتاسينا آتاراق اطرافينا باخدى. هيچانلى اولماسيني کيمسه نين گورمه سيني ايستميردى. آتاسى نين سوزونو خاطرلاييب اوزونه توختاقلیق وئردي: " کيم نه ائدير اوزونه ائدير ". جلد آدديلارلا داياناجاغا طرف آدديلادى...

ديلبر پرى خانيمين مدنى صورتده اونو باشيندان ائتديگيني آنلاييردى:

- سيزه اوغورلار - دئيه رک پرى خانيمان اوزاقلاشدى.

ديلبر تئلفون زنگيني ائشيديب جاواب وئردي: - بلى.

زنگ ائدن على عباس ايدى. او تلاشلا سوروشوردو:

- ديلبر، سالام. لايحه نين مدتى بيتير. اينستيتوتونوز لايحه گوندردى، کافندرانيزدان دا بايرام قديرلى، شلاله خانيم، بير ده علمى کاتيبي-نيز پرى خانيم، باشقالارى دا وار، قوى سيياهييا باخيم... آخى سککيز نفر اولمايديرلار. سن آيى يوخوسونا گئتميسن؟

ديلبر على عباسين ناراحتچيليجيني حس ائديب گوناھ ايش گورموش آدام کيمي خجالته دئدى:

- تشکيل ائده بيلمه ديم. آلينمادى، على عباس. گلن دفعه کى لايحه ده اينشالله.

على عباس چاره سيز آداملار کيمي ديللندى:

- نه دئييم؟ مصلحت سنيندى... يئنى لايحه اولسا، بيلديرجم. چاليشاجام فردى لايحه اولسون.

ديلبر باياق بايرام قديرلى و شلاله نين آديني ائشيتديگى اوچون سوروشدو:

- بيزيمکيلر، هانسی لايحه يله موراجيعت ائديب-لر؟ موضوعولارى ماراقلیدی؟ آدینی دئيرسن؟

على عباس اؤسکوره رک دئدى:

- نييه دئميرم؟ دؤولت سيررى دئييل کى، ائله ده گئج-تئز بيله جکسن. قوى باخيم بير...

ديلبر ماراقلالا على عباسين دئيه جگى مؤو-زونون آديني گؤزله بيردى. اونا ماراقلی ایدی کى، گيزلی ايشله نيلمه

حکایه

وطندن - وطنه

VƏTƏNDƏN- VƏTƏNƏ(7)

منظر نیارلی

MƏNZƏR NİYARLI

توخودوغو گۆللو خالچا دا. آنام اوتانیردی خالچانی وصی خانیمدان ایسته یه. هردن خالچاسی یادینا دوشند: - هئچ واخت او خالچانی دیلیمه گتیرمرم. آغاقارداشدان اوتانیرام، - دئیردی.

وصی خانیم خالا بیزیم ائوده هامییا، حتی قونشولاریمیزا دا یوخاریدان آشاغی باخیردی. بیر، ایکی دفعه قونشو قادینلاردان بیرینه ائشیتدیرمیشدی کی، مودیر آروادی نین قاباغیندا گرک قوللوچو ایشله سین. بولود امیم نه قدر ساده، الاچیق، رحیمدیلسه، وصی خانیم بیر او قدر تکبورلو، سیمیچ، غدار ایدی، سؤزبازلیغی دا واردی. کند قادینلاری نین گئییمینی، دانیشیغینی مسخره یه قویوب گولردی. آنامین قرآن اوخوماغینا، ناماز قیلماغینا ریشخند ائدردی. اؤزو ایسه بیر دفعه ده اولسون نه ناماز، نه ده اوروج توتاردی.

- بو کؤهنه لیگین قالیغیدیر، - دئیردی. - گۆرمورسوز حکومتیمیز مسجیدلری اوچوردور، سنسه، آی قومرو، واختینی بوش شئیلره صرف ائتمه. ییغیشدیر جانامازینی، مؤهورونو. - آنام عقیده سینیه سادیق ایدی. نامازی نین واختینی بیر دفعه ده اولسون کئچیرمه میشدی، ایستی یای گونلرینده دوداقلاری سوسوزلوقدان چاتلاسا دا اوروجونو توتاردی. اونا گۆره ده قاینی آروادی نین سؤزون: - تانری نین حکومتیمیزه یازیغی گل سین، وصی خانیم، - دئیردی، - الله اونلاری دوغرو یولا قایتارسین، آرمیشلارین یولونا یوخ. کاش او گونو گۆریدیم. او سؤکدوکلری مسجیدلری تزه دن تیکئیدیلر. قونشولاریمیز، حتی روس، مالاکان قادینلاری آنامین خترینی ایستیردیلر. باراکلارین بیرینده والیدئینلری آذربایجانا سورگون اولونان و اونلارین وفاتیندان سونرا تک یاشایان فروسییا آدلی قوجا آرواد دا واردی. هئچ واخت عایله قورمایان بو قادینا من و حیطین اوشاقلاری " بابوشقا " دئییه مراجعت ائدردیک. بابوشقا کندين قیزلارینا، آروادلارینا پالتار تیکمکله دولاناردی. بوش واختلاریندا دوعا ائدر، خاچ چئویرر، کؤهنه ورقلری

عمیم شهرله کند آراسیندا قالمیشدی. بیر دفعه شهردن گلنده اؤزویله وصی خانیمی دا گتیردی. وصی خانیم خالا ماشیندان دوشنده آناملار مینپوسته خالا اونی قارشیلانماغا چیخدیلار. هامییا گۆروشوب اؤپوشن امیم آروادی نین ادالی گۆرنوشو او دقیقه حس اولونوردو. آناما قیيقاجی باخیب اوشاغی منه وئردی. بیلیردی کی، امیمین اونونلا ائولنمگینه آنام راضی دئیل. بیز شهرده یاشایاندا آنامین لئیا خالا دیلیندن دوشموردو. من امیم اوغلونو سینمه سیخیب اؤپدوم. گومبول، آغاپپاق، قارا گۆز بیر اوشاق ایدی. امیم اوغلو اورگیمه او ساعات یاتدی. آنام دا اوشاغی اؤپوب وصی خانیمی ائوه دعوت ائله دی.

همین گوندن سونرا بیر آیدان، ایکی آیدان بیر وصی خانیم خالا قصبه یه گه لردی. اؤزونو ائوده قوناق کیمی آپارار، الینی آغدان قارایا وورماز، خورگینی، ایشینی گوجونو مینپوسته ننه یه گۆردورردی. بزن بیزیم ائوده ده قالاردی. بیلیردی کی، قوللوغوندا دورانلار وار. ائویمیزده یورغان-دۆشک آز ایدی. آنامین جئهیزی نین چوخو پتخوردا، بیر قیسمی ده ایچریشهرده کی ائویمیزده قالمیشدی. ان چوخ سئودگی، واختیله بیبیمله

آی قومرو، یاواش ائله، الینده سینار، قان آپارار بارماغینی. دئییر، نئینیم بیردن خسته-زاد اولارلار کئچر بیزه. - بو سؤزلردن آلانان قونشولاریمیز: - آ... خسته نیشه اولوروق. بو دا تزه چیخدی. وصی خانیمین آنام حاقدا دئدیگی بو سؤزلردن سونرا آنامین قونشو رفیقه لری آیقلارینی بیر مودت بیزدن کسسه لر ده سونرادان باشا دوشردیلر کی، بو سؤزلری وصی خانیم غرضچیلیکله دئییر. قاینی آروادینی گؤزدن سالماقدان اؤترو.

وصی خانیم خالانین هر دفعه قصبه یه گلیب گئتمگی قونشولارین بیر-بیرله دالاشماغی ایله بیتردی. بیر دئییردی کی، سن منیم آرخامجا بو سؤزو دئمیسن، او بیر دئییردی سنسه بئله دئمیسن. آنام قونشولاری گوجلله ساکیتلشدیرر، قرآندان میثاللار گتیردی. هم ده تورکسایالیغی کؤمگینه چاتاردی. اؤزو ده بیلمه دن کیم کیمین حاقیندا نه دئمیشدیسه ائله اولارین یانینداجا تۆکوردو اورتالیغا و معلوم اولوردو کی، بیر-بیرلری حاقدا دئییلن سؤز-صؤحبت هئچ اولماییب، یالاندى.

وصی خانیم خالا امیمیم حلیم، یومشاق خاصیتیندن ایستیفاره ائدیپ ایسته دیگینی ائدردی. امیم اونون پول، پالتار اوسته دئینمگینه دؤزمه ییب گونونو ایشده کئچیردی. بیزه گلنده ایسه اورگینی آناما آچار، وصی خانیمین شیلتاقلیغیندان، هئچ ندن ائوه سؤز-صؤحبت سالماغیندان شیکایتلنردی: - آی قومرو باجی، بیلیمیر بو نانکور مندن نه ایسته ییر. شهرده ده، بوردا دا ایستی خوره یه حسرتیم. ساغ اولسون مینپوسته آرواد، سن ائله اؤزون یئنه چاییمی، چؤرگیمی حاضیرلاییرسیز. نه قدر ائوین ایچینده دیغ-دیغ اولار. زالیمین قیزی نین هر شئی وار، چؤرگی، پالی-پالتاری. ائوه نه لازیمدیر آلیرام. ائله دئییر آزدی. - امیم ندنسه آنامدان اوتانیرمیش کیمی باشینی آشاغی سالار، سونرا آه چکه رک اؤز-اؤزونه پیچیلدا یاردی.

- یازیق لئیلانین قدرینی بیلمه دیم. آخیر-آخیردا کؤنلو واردی منیمله گل سین. اوندا دا من یوباتدیم. سورا دا

سارالمیش " اینجیل " کیتابینی آچیب اوخویاردی. هئچ کسله قایناییب قاریشماسا دا گئتدیگی ائو بیرجه بیزیم ائو ایدی. آنام بایراملاردا، عزیز گونده بی شیردیگی خؤرکلردن بابوشکانین دا پایینی آبیاردی. همیشه ده اونون پایینی من آپاراردیم. او دا منی بوش یولا سالمزدی. دوغولدوغو کراسنودارین هانسی کندیندسه قوهوملاری نین اونا گؤندر دیکلری آلم، اریک، گوالی قوروسونو نیمچمه تۆکردی. - سن یاخشی قیز، حالیم. من سنه چوخ ایستر، - دئییردی. ایستی هاوالاردا کوچه قاپیمیزی آچیب حیطیمیزه گه لردی، آتامین تاختادان دوزلتدیگی میزین اوستونه " اینجیل " کیتابینی قویوب آنامی سسله یردی. - کومرو باجی، گل سانى ده اوتور. بورا ساریندی. کوران کیتاب دا گتیر. - آنام الینده یاغی داشسا دا قرآنین آدینی ائشیدن کیمی سئوینه-سئوینه دایما هارا گئتسه اؤزویله گزیدیدیگی " قرآن " ینی گتیریب بابوشکانین یانیندا اوتوراردی. هره سی اؤزلری نین سیتاییش ائتدیکلری موقدس کیتابلارینی اوخویاردیلار. چوخ واخت دا دینلری، عقیدهلری، میلتلری آیری اولان آناملار فیروسییا خالا - بابوشقا کیتابلارینداکی عیبرتلی کلاملاری بیر-بیرلرینه دانیشاردیلار..

وصی خانیم خالا بیر-بیرلریله مئهریبان دولانان قونشولارین آراسینی وورماغین شاکری ایدی. آنامین ایچریشهرده اولدوغو کیمی، بوردا دا قونشو قادینلارلا مئهریبان دولانماغینی و اولارین آناما اولان حؤرمتینی، ایستکلرینی گؤرنده حالبا حال اولاردی. بیر ده گؤروردون قادینلاردان بیرینی سالیب چنه سی نین آلتینا. اوزاقدا دایانسام دا اونون آنام حاقدا دئدیگی سؤزلر قولاغیما چاتاردی.

- از، - دئییردی. - بونون اوزوووزه خوش باخماغینان دؤیول ائی. قرآن اوخوماغنان، ناماز قیلماغنان گؤزه کول اوفورور. او دفعه گؤرورم، آز چای ایچیب گئتدوز ها ستکانلارینیزی گؤتوروب سورت کی، سورتیه سن. دئییرم،

ياشماقلاندى و قاپىنى آچىب حَيْطَه سارى بويلاندى. گلنلر اوچ نفر ايدى. دعوت گۆزله مه دن ائوه تپيندىلر. آتامى قوجاغيندا اوشاق بارداش قوروب اوتوردوغونو گۆرند: - احمد سولئيمانزاده سنسن؟ - سوروشدو. - بلى، سولئيمانزاده منم. - آتام اوشاغى يئره قويوب آياغا قالخدى.

- ييغيشين! بيزيمله گتتمه ليسانيز! - كيشيلردن اوزون بويلوسو گۆزو چپ، آرىق، سيسقا كيشيه اوزونو توتوب:

- آختاريشا باشلاين! - دئيه امر ائتدى. قصبه آداملارينا اوخشاميردىلار، دئيه سن، رايون مركزيندن گلميشدىلر. يورغان-دؤشكدن، رفه دوزولموش اوچ، دؤرد قاب-قاشيقدان باشقا ائوده نيميز واردى كى. آنام ساندلرى اوستونه يوك ييغديغى سانديقدا گيزله دهردى. يورغان-دؤشكى يئره تۆكوب سانديغين قاپاغيني آچدىلار. آتامين فارسجا يازيلميش دوغوم شهادتنامه سى، پاسپورتو دا اوردايدى.

گۆزو چپ كيشى آتامين ساندلرينى اليه آليب گۆزدن كئچيرده-كئچيرده اوزون بويلو كيشيه وئردى. كيشى سنه دين اورا-بوراسينا گۆز گزديرىب: - ايران جسوسو... چوخدان ايشله ييرسن اوراينان؟ - بوينونو جنوبا طرف دؤندردى. آتامين حئيرتدن گۆزلرى بؤيودو.

- قارداش، نه جسوس؟

- كس سسينى، آلچاق. سرحدى كئچمگينه قايتماغين چوخ آز چكدى. گيزلى يوللارا ال اتيرسان، هله ديلين دا وار دانيشيرسان. كيشيلرله گلنلردن بيرى جوان ايدى. گۆزونه عئينك تاخميشدى. گاه منه، گاه دا گۆزلرينى دؤيه-دؤيه، اونلارا باخيب آغلاماق ايسته ين قارداشما نظر ساليب كؤسونو اؤتوردو. سونرا ياواشجا آناما: - يولداشينيذا ايستى پال-پالتار قوى، - دئدى، - لازيم اولار. او يئرلرده قيش سرت كئچير.

- هارا، آى قارداش، هارا آپايريسيز يولداشيمي؟ - آنام آغلايا-آغلايا آتام، سونرا گلنلره باخدى.

يوللاريميزى باغلاديلار. - اميمي بو قدر عاجيز، اوميدسيز گۆرمه ميشديم. آنام عميمه تسلى وئرمكدن ساوايى سؤز تاپميردى: - آغاقارداش، - آنام ياشماغى نين آلتيندان آستا-آستا ديللنردى: - وصى خانيم، والله پيس گلين دئيئل ائى. او دا نئيله سين. گۆرونور بير آز هؤوسله سيزدى. ايلك بختى ده گتيرمه ييب. آما آياغى دوشلرى اولدو. گۆردون، بوز پارچاسى كيمي بير اوغول وئردى سنه، الله اونو بيزه چوخ گۆرمه سين. - عميم تزه-تزه قيغيلداييب گولن، آتاسيني گۆرند اوستونه آتلانان بالاچا اليوسيفى يادينا ساليب گولومسه دى: - نه دئيم، والله، بلكه ده دوز دئيرسن.

هاميني، حتى يئرى گلنده بيزى ده اميمين گۆزوندن سالماغا چالیشان وصى خانيمي تعريفله ديگينه گۆره آنام گۆزومده بؤيويور، آخى آتامين قلبى كين-كودورتدن اوزاق ايدى.

قريبچيليك، جنوبدا قالان آنا، آتا، باجى، قارداش حسرتى نين آغريسى آزميش كيمي عاييلهميز دهشتلى بير فاجيعه يه دوچار اولدو. آتامى ايران جاسوسو كيمي حبس ائتديلر. اونون سرحدى گيزلى يوللا كئچمگيني كيمسه بيلميش و لازيمي يئره خبر وئرميشدى. همين ايل رئيئرسسيانين توت ها توت واختى ايدى. هئچ ندن ان تميز، ناموسلو آداملارى محكمه سيز گوللله يير، يا دا روسييانين سويوق گئدر-گلمز يئرلرينه، - سيبيره سورگون ائديلدريدلر. آتامى ائودن آپارندا قيش اؤز سرت گونلرينى ياشايدى. آنام سوبايا كرمه ييغيب يانديرميشدى و ائويميز تزجه قيزماغا باشلايدى. من حساب دفتريمى آچيب ميثاللاريمى هلل ائديرديم. هاوا تئز قارالديغيندان آتام چاپچيدا موشتيرلرينى يولا ساليب ائوه گلتميشدى. آخشام شامينى ائديب ديل-ديل اؤتن قارداشيمي قوجاغيندا اوتوردارق دانيشديريب گولوردو. آنام مطبخى عوض ائدن دهليزده شام يئمگيندن سونرا قاب-قاشيق يويوردو. حَيْطَه ماشين سسينى ائشيديب

بۇيوكدو. من سينيغه گيرنده اوشاقلار منه باخيب
پيچيلداشيريديلار. بير دفعه سينيغ يولداشيم نارينگول
قولاغىما پيچيلدادى:

- دوز دئييللر سنين اتان شيببوندى؟ - سوروشدو.

- ندى؟ - تعجوبله سوروشدوم.

- نه بيليم، ائله دئييللر داينا. هئچ من ده بيلميرم
نديسه روس سؤزودو.

" شيببون " سؤزونو باشا دوشمه سه م ده بيلديم
كى، بو ياخشى سؤز دئييل. اناما بير سؤز دئمه ديم.
بيرجه اوميد يئريميز عميم ايدى. اميم گليب
چيخسايدى. اونسوز دا انامى درد عوذوردو. هئى يوخ
ايدى كى، دوروب ايشدن-گوجدن ياپيشسين،
قارداشيمين قايعيسينا قالسين. انام گونو-گوندن
آريقلاييردى. من اناما تسلى وئرير، باشيني قاتماق
اوچون اوخودوغوم ناغيللاردان، حكايه لردن اونا
دانيشيرديم. آخى انام آنجاق اسكى اليفباني بيليردى.
اوخودوغو دا بيرجه قرآن ايدى.

ماددى وضعيتيميز گئت-گئده چتيلنشيردى. اتامين
آلدیغى عرضاق قورتارماق اوزريدى. انام اون كيسه سى
نين ديبينده قالان اونون آخيريني بيشيرميشدى كى،
اميمين آديندان بيزه پول گؤندريلدى. او پول بيزيم
كاريميزا گلدى. دوكاندان اون، ياغ، قند و ائوه لازيم اولان
شئيلرى آلدیق.

گئجه لر تئز-تئز يوخودا اتامى گؤروردوم. گؤروردوم
كى، گئجه نين ياريسى گليب پنجره دن بيزه باخير.
پنجره يه ياخينلاشيرام: - دده، ايچرى گل. قاپى
آچىقدى. - اتام منه باخيب گولومسه بير و بيردن هاراسا
قئيب اولور. ايكي آيدان چوخ ايدى كى، اتامى
آپارميشديلار و بيردن عميم گليب چيخدى. انام اميمي
گؤرنده گؤز ياشلاريني ساخلايا بيلمه ييب
سئوينديگيندن آغلادى. آغاقارداش، - دئدى، - احمدى
آپارديلار. ائويميز ييخيليب. - اميمين ايلك دفعه ايدى
كى، گؤزلىرى نين ياشارديغيني گؤردوم.

اتامين رنگى قاچميشدى. گئيينه-گئيينه گاه منه، گاه
دا قارداشيم باخدى. من ده اتاما باخيب آغلاييرديم. اتام
گئييندن سونرا قارداشيمي قوجاغينا آيب سينه سينه
سيخدى، منى ده قوجاقلاييب اؤپدو. من هيچقيرا-
هيچقيرا ياد، چاغيريلمالميش كيشيلره قوشولوب گئتمه
يه حاضيرلاشان اتامين ديزلريندن ياپيشديم.

- گئتمه، دده، بيزى قوبوب گئتمه! - اتام منه، سونرا
اناما طرف باخيب: -وشاقلارى سنه تاپشيريرام، قومرو، -
دئدى. - سنى ده الله، آنجاق آغلاما. - اناما سارى
آيلىب پيچيلتتيلار: - بولودا خبر گؤندر بو طرفلره گلمه
سين. سونرا اليمدن ياپيشدى، باشيما سيغال چكيب: -
سن منيم عاغيللى قيزيمسان، حليمه، - دئدى، - فيكير
ائلمگين. اناندان موغايات اول. ياخشيمي، قيزيم.
آغلاماين.

اتامى آپارديلار. انام هئيسيز-هئيسيز يئر چؤكدو.
قارداشيمي قوجاقلاييب هؤنكوره-هؤنكوره آغلاماغا
باشلادى. من ده اناما سيغينميشديم. - آغلاما، مؤمه،
- دئديم، - عميمه دئيريك گليب دده مى قورتارار.

انام هؤنكورتوسونو كسيب: - يوخ، يوخ، آى بالا، -
دئيه فرياد ائتدى، - آغاقارداش بورالاردا گؤرونسه اونو دا
آپارارلار. بيلميرم، كيمدن خبر گؤندريم كى، گلمه سين
بو طرفلره.

اتامين حبسيندن سونرا عميم بير مودت قصبه ده
گؤرونمه دى. اتامين قورخوسو لاپ آرتدى. ائله بيلديك
كى، اميمي ده حبس ائديبلر. انام گئجه-گوندوز دوعا
ائدير، الله يالواريردى كى، اتاملا عميمه هئچ بير شئى
اولماسين. اتاسيزليق، اميمين يوخلوقو بيزى عوذوردو.
بور طرفدن ده بيزه قصبه دكيلرين موناسيبتى ديشمه
يه باشلادى. خصوصن موعليملريمين. روس ديلي
موعليممله كيميا موعليميم هئچ نندن اوستومه
قيشقىريرديلار. اميمين ده قصبه ده گؤرونمگى اونلارين
يئنه اساس وئريردى كى، دوغرودان دا اتامين تقصيرى

امیم بیزه عرضاق گتیرمیشدی. سوروجوسونه قندی، یاغی، کارتوفو ائوه داشیتدیریب ایداره یه تلسدی: - گئدیم ایشچیلریمین ده عرضاقلارینی پایلایم، ماواجیلرینی وئریم. آخشام شهره قایتمالییام، - دئدی، - گونورتا نهارینا دا قالمایب بیزیمله ساغوللاشدی.

بولود عمیمین قصبه یه قفیلدن گلمگینه و ایکی آی ایدی کی، قاپیسی باغلی قالمیش ایداره سینده گورونمگینه قصبه دکیلر متل قالسالار دا، هم ده سئوینیردیلر. چونکی امیمن هئچ واخت پسیلیک گورمه میشدیلر. ایشچیلرین بوتون قایغیلارینی امیم چکردی. اولجه اونلار ائله فیکیرلشیردیلر کی، آتامی حبس ائدیلسه، مطلق، بولود امیمی ده حبس گوزله ییر. امیمین گلیشیندن سونرا قونوم-قونشونون تزه دن بیزه موناسییتی دییشدی. امیم هر دفعه شهردن گلنده مینپوسته ننه نین ائوینده گئجلسه ده، بیزه باش چکر، چوخ واخت گونورتا نهارینی بیزیمله ائدیپ ایداره یه گئدردی. امیم منیمله قارداشیما آتامیزی عوض ائدیردی. آتامیزین یگینی اوندان گلن مکتوبلاردان و امیمن آلاردیق. آتام آتامین اوچ- دورد جومله لیک مکتوبلارینی منه اوخوداردی. بیزیم تسلیمیز آنجاق بو مکتوبلار ایدی. سئوینیردیک کی، بو قیسا مکتوبلاری آتام گوندریر. دئمک، آتام ساغدی و نه واختسا قاییداجاق.

ایللر گلیب کئچیردی. من مکتبه اوخویور، سینیفدن سینفه کئچیردیم. بو ایلرین ایچریسینده ایکینجی دنیا موحاریبه سی نین آجی صحیفه لری ده واردی. آلمان فاشیزمی دونیایا حؤکمرانلیق ائتمک آرزوسو ایله اون دورد رئسپوبلیکانی اؤز عصارتینده ساخلایان روس ایمپئریاسی ایله موحاریبه یه باشلادی. ایتکیلریمیز چوخ اولدو. موحاریبه عرفه سینده ائله بیر قیتلیق، آجلیق باش وئردی کی، اینسانلار آز قالیردی بیر - بیرلری نین اتینی یئسینلر. الله ائله بیل بشر

- بیلیرم، قومرو، ساکیتلش، باجی. - عمیم منیمله قارداشیمی سینه سینه سیخیب اوزوموزدن اؤپدو. عمیمین گلیشی مؤعجیزه ایدی. چوخدان ایدی بیزیمله بیرگه بوتون قصبه دکیلر ده عمیمن الینی اوزموشدولر. من ده آغلايا-آغلايا میمین الیندن توتدوم: - دده می هارا آپاردیلار، ه می؟ اونا نئيله ییبلر؟ - سوروشدوم.

عمیم گاه منه، گاه دا شالینی باشینا چکیب اوتانیدیغیندان آغلاماغینی ایچینه چکن آناما باخدی. - احمدی قورتارا بیلمه دیک. بایبل حبسخاناسینا سالمیشدیلار. ایکی هفته دیر کی، سییره سورگون ائتدیلر. منیم ده شهردن چیخماغیما ایجازه وئرمیردیلر. ائله اونا گوره ده گلیب سیزی گوره بیلیردیم. - سورگون؟ - داها اوتانماقدان کئچمیشدی. آنام اوجادان هؤنکوردو.

- آغاقارداش، او سویوقدا احمد بینوا نئیلیه جک؟ - سونرا اؤز-اؤزونه، - بو نه زولومدو بیز چکیریک، آی تانری! - دئییب هیچقیردی. امیم آنامی ساکیتلشدیرمه یه چالیشدی:

- اولاجاغا چاره یوخدور. اول بیلسین، باجی، مهبوسلارین یاریسینی کیروو ویلایتینده دوشورتسونلر. اونلاری قاتارا میندیرنده ائشیتدیم. یئنه ده او یئرلر سیبیردن یاخیندیر. امیم اللری ایله باشینی توتدو. هوندور بویلو، ائلی کورکلی امیم بو ایکی آیین ایچریسینده آریقلامیشدی. - منی ده چاغیرمیشدیلار هکبد-یه، سورغو-سوالا چکیب بوراخدیلار. گئت، ایشله، - دئدیلر، - سنینله ایشیمیز یوخدو. سن بیزه لازیمسان. منی دانیشدیران رهیمدیل اینسانا اوخشاییردی. نه یه گورسه منه توخونمادیلار. بو دا اللهین ایشیدیر.

آنام دردلی-دردلی باشینی آشاغی سالیب سوسوردو. من ده "سورگون" سؤزونون درینلیگینی درک ائتمه دیگیمدن سئوینیردیم. دئمک، آتام ساغدیر، اونا هئچ نه ائتمه ییبلر.

اويناديقلاری يئرده ائويميزه ييغيب حالوادان لاواشين
 آراسينا قويار، دورمک توتار، اونلاری يئديزديردى. اؤزو
 ايمامين قيرخى چيخانا كيمي قارا پالتار گئينده منه ده
 قارا پارچادان دون تيكديريب اينيمه كئچيردى. -
 قوی ددن ساغ-سالامات گلسين، هر ايل احسان وئرجم.
 نذير دئميشم محرم آيندا ار ائوينه گلين كؤچنه كيمي
 قارا گئيينديره جگم سنه، قارا پالتار تيكديره جگم سنه.
 او فيروسييا آرواد، او منيم باجيليغيم تيكه جگ سنه
 پالتار. دئميشم اونا، سونراسى اؤز ايشيندير. او منليك
 دؤبول، بالا، اره گئندن سونرا بيردن آغان ايجازه وئرمز
 (يعنى منيم گله جگ اريم) سنين قارا گئيينمگينه. الله
 ائلمه ميش گوناها باتارام. من آنامين سؤزوندن
 چيخماييب اونون دئديكلرينه عمل ائديرم، هئچ كس
 گورمه سين دئيه قاپمیزی ايچريدن باغلاييب آناملار
 ناماز دا قيليرام. منيم ناماز قيلماغيمي آنامدان باشقا
 هئچ كس بيلمير. منيم ناماز قيلماغيمي آنامدان باشقا
 هئش كس بيلميردى. قورخورام بيلسه لر منى مکتبدن
 خارج ائدرلر. محرم آيندا گئيدگيم قارا پالتارلا مکتبه
 گئديرم، آلى-گوللو پارچادان تومان-كؤينك گئين كند
 قيزلاری منيم آغ ياخاليقلى قارا دونوما تعجوبله
 باخارديلار. فروسييا خالا آغ ياخاليعى ياراشيق اوچون
 اؤزوندن قوراشديرميشدى. درسه هوسله گئيديرديم. ايلك
 دفعه بولود اميمين زحمتى حسابينا كنده كى
 يئدديليك ناتامام اورتا مکتب تام اورتا مکتبله عوض
 اولوندو. پتخوردا قرآنى اوخوماق اوچون اسكى اليفبانى
 كئچيردیمسه، آرتيق بوردا لاتين اليفباسى ايله ادبيات،
 حساب، كيميا، فيزيكا و سايره درسlerini اؤيره نيرديم.
 حساب درسینه بؤيوك ماراغيم واردى. اميم منيم اليمدن
 حساب كيتابيمين دوشمه ديگيني گوروب: - حليمه،
 قيزيم، -دئيردى. - گورورم بو فننه ماراغين بؤيوكدور.
 مثله-ميثاللاری سربست ائديرسن، اينشالله اوخوماغيني
 داوام ائتديررسن. - اميم، منيم عزيز اميم آنامين
 يانيميزدا يوخلوعونو بيزه حس ائتديرمه مه يه چاليشير.

اؤولادلاريني چؤره يه گؤره ايمتاهانا چكميشدى. قصبه
 نين جاماعاتى اوميديني گؤيده الله، يئردسه بولود
 عميمه باغلاميشديلار. همين ايللرعميم قصبه نين
 آداملاريني - اوشاقدان توتوموش بؤويونه كيمي اطرافينا
 توپلاييب آجليقدان، خسته ليكدن قورتاردى. ايش قوووه
 سى اولمايان عليلرين ده آدينى ايشچى كيمي دفتره
 سالدى، اونلاری دا عرضاقلا تمين ائتدى، گئجه-گوندوز
 قاميش ييغيب، مفتيل آچان، نئفت بوروقلاريني كولكدن
 قورونماسى و جبهه ده ووروشان عسگرلره سيغيناجاق
 تيكيلمه سى اوچون همين قاميشلاردان هسير (يئرلى
 آداملار " مات " دا دئيردیلر) توخويان اينسانلارلا برابر
 قوجالارين، شيكستلرين، چوخ اوشاقلى يوخسول
 عاييلهلرين قايعيسينا قالدى. حتى اميم آنامين
 خاصيتينه بلد اولدوغو اوچون بيزه آييرديغى عرضاق
 محصولونو بول-بول گتيردى، بيليردى كى، آنام
 عرضاقلارين - اونون، يارمانين ياريسيني قاپمیزين
 قاباغيندا عميمين گئتمگيني گؤزله ين، آتالاری
 موچاريله ده اولان بوينو بوكوك اوشاقلارلا پايلاياجاق:
 - آپار، بالا، - دئيه جگ. - آپار وئر آنا چؤرك
 بيشيرسين، يئيين.

اوشاقلاری يولا سالاندان سونرا آنامين اوزونده كى
 سئوينجى گورمه مك مومكون دئيلدى. آنام اؤز-اؤزونه
 پيچيلداياردى:

- آى الله، بيز وئرديك دويدوردوق، سن اؤزون يئتير. -
 آنام باشيني قرآن اوخوماقلا، ناماز قيلماقلا قاتاردى.
 نامازيني قيلاندان سونرا دوعايا اوتوراردى. ان چوخ
 دوعاسيني موچاريله يه گئدن عسگرلرين ساغ-سالامات
 قايتماسينا گوره ائدردى. قرآنى ايچرى اوتاغيميزين
 قاپيسيني باغلاييب هئچ كس ائشيمته سين دئيه آستا-
 آستا اوخوياردى. بزن قونشولاريميزا قرآنداكى آيه لرى
 ترجمه ائدردى. عاشورا گونو آنامى هر گون آغلايان
 گؤرديم. مطلق ايماملارين آدلاريني چكيب حالوا
 چالاردى. حيطيميزين اوشاقلاريني كوچه ده

گئىدىگىندىن. اۈنۈ گۆرە جگمى. آرتىق اۈن يىندى
ياشىن ايچىندىم. دئىيلنە گۆرە (قولايغىم تىز-تىز چالير)
قصبە نىن ان گۆزل قىزى سايلىيرام. انام ھردن ظنلە
اوزومە باخىب بىيىمى خاطرلايير، كۆورە لير: -سنە
باخاندا، - دئىير، - ملك بىيىن گلىب دورور گۆزومون
قاباغىندا. - انجاق من گۆزلىك ھايىندا دئىيلم.
عايلھمىزىن قىرىچىلىگى، آتامىن سورگون اولونمىسى،
انامىن ھم آتام اوچون، ھم دە يوللارى باغلى قالان
دوغمالارى اوچون آخىتىدىغى گۆز ياشلارى منى عودور.
يئرلى قصبە ساكىنلرى نىن اكثرىتى نىن رنگى قارادى.
گونون آلتىندا ايسە درىلرى لاپ قارالىب كۆومورە دۆنور.
انام آغىنىزدىر. انجاق آغىر حىيات شرايطى، درد رنگىنى
سولدوروب. ياناغىنداكى قىزارتى بىز جنوبدان كنجىب
بوردا، بو باراكددا ياشاياندا سولوب. قصبە يە يئنى گلن و
بىزى تانىمايانلار او دقيقە سوروشورلار كى، بىز بو يئر
آداملار بىيىق، يوخسا گلگىك. ھاردان گلدىگىمىزى اوللر
گىزىلتسك دە، آتامىن حبسىندىن سونرا داھا گىزىلتىمىرىك.
اونسوز دا بىزە دىن دىمىشىدى.

من قارداشىمىن درسلىرىنە، اناما ائو ايشلىرىندە كۆمك
ئىدر، ھم دە قارداشىمى قصبە نىن قورتاراجاغىندا
يئرلشن اوچوق-سۆكوك مکتىبىمىزە آپارىب گتىردىم.
انام گلن كىمى بىز شەرە كۆچمە لىيدىك. عمىمىن
دئمگىنە گۆرە اونا تزه بىنالارىن بىرىندە ائو وئره جكدىلر.
ايچرى شەرە كى ائوئىمىزدە بىز ياشامالىيدىق.

قصبە گئت-گئندە بۇيويوردو. گلە لر ائو تىكىب بوردا
مسكونلاشىردىلار. بولود امىمىن بىر آياغى شەرە قالسا
دا قصبە يە تىز-تىز گە لر، ساكىنلرىن موراجىعتلرىنى،
قصبە نىن كىم-كسىرلىرىنى حلل ائدردى. عمىم تىز بىر
زاماندا قصبە يە سو چكدىردى. او گونو بورولاردان آخان
سوئو گۆرندە جاماعاتىن اوزوندە كى ايفادنى،
سئوئىجىن آخان گۆز ياشلارىنى ھلە دە اونودا بىلمىم.
كندە داھا قاتارلا سو گتىرىلمە سى يىغىشدىرىلدى.
گۆرونور، ايندى قاتار يۇنونو باشقا اىستىقامتە - سو

منىم اوخوماغىمى اىستە يىر. اىستە يىردى كى، منى
اۈزو ايلە شەرە آپارسىن. اوردا اىنستىتوتلارنى بىرىنە
داخىل اولوم. انجاق منىم شەرە گئتمك مئلم اورتاي
چىخاندا آروادى وصى خانىم خالا گلىب دوروردو.
گۆزونون قاباغىندا. بىلىردى كى، من شەرە گئتمىم و
اونلاردا قالسام وصى خانىم خالا منى يولا وئرمىە جك.
تكلىكدن قورخان انام دا منىم شەرە اوخوماغا گئتمگىمى
اىستىمىردى، انجاق خىترىنى اىستە دىگى، اۈزونە،
عايلھمىزە بۇيوكلوك ائدن عمىمدن كئچە بىلمىردى.
سوسوردو. من قطعى قارىمى وئردىم: -امى، - دئدىم،
- ددم سورگوندىن قايتىمامىش من ھئچ يئرە گئتمىە
جگم. مۆم دە تكدى. -امىم منىملە راضىلاشدى. او
ساعات حس ائدىم كى، بو وصى خانىما گۆرە دىر:

- نئىنك، قىزىم، سن دئىن اولسون. بىر-ايكى ايل دە
گۆزلە يېھك. او واختا قدر احمد دە ساغ-سالامات گلىب
چىخار.

انام سسى تىترە يە-تىترە يە سئوئىنجل: -الله آغزىندان
ئىشىتىسىن، آغاقدارداش، - دئدى. - من دە بوردا يالقىزام.
قوھوم يوخ، عقربا يوخ. حلیمە دوز دئىير.

آرتىق اورتا مکتىبى بىتىرمىشم. آتامىن قايتماغىنا ھلە
خئىلى وار. بونا باخماياراق گئچە لر اناملا منىم
گۆزلىرىمىز قايددا قالير. اوخوماغىن داشىنى آتمىشام. بىر
گون رىيازىاتدان منە درس دئىن قىرىب موعلیم يولونو
بىزە سالدى. اناما رىيازىات فننىنى ياخشى بىلدىگىمدن
دانىشىدى. - قومرو خانىم، حلیمە نى ساخلاماين
يانىنىزدا، اوخودون، - دئدى. - بو قىزدان ياخشى
رىيازىاتچى چىخار. قىزىن آرزولارىنى محو ائتمگىن. -
منسە اۈز قطعى فىكرىمى بىلدىردىم: - اناملىق دۇبول،
قىرىب موعلیم. من آتامى گۆزلىه جگم، - دئدىم.

آتامى گۆزلە يە-گۆزلە يە مکتىبىن كىتابخاناسى نىن
كىتابلارىنى اوخويورام. ھردن عمىم دە منە شەردن
بىدىعى كىتابلار آلىب گتىرىردى. سككىز ایلدى آتامىن

ياشاماق او قدر آغير ايدى كى... تئز-تئز يوخوما گيريرلر. اونلارى ائله گوڤمك ايسته ييرم كى... گوڤن، بير-بيرليريندن آيرى دوشن، بير-بيرليرينه حسرت قالبب دونيالاريني ديشن اينسانلار هئچ اولماسا او بيرى دونيادا قوووشا بيله جكلرمى؟ بو سوال منى تئز-تئز دوشوندوروردو.

يازين سون آيندا شهردن قصبه يه جاوان بير اوغلان عميمه مواوين گوڤندريلدى. بو شهرلى اوغلان تئز بير زاماندا اؤز ايشگوزارليغي، داورانيشى ايله هامى نين حؤرمتيني قازاندى. خصوصن اميمين. اميم دئيردى كى، چوخدان اؤزونه بئله بير كادر آختاريرميش. شهرلى اوغلان اميمين سون واختلار تيكديرديكى قوناق ائوينده قاليردى. ايشه مکتبين يانيندان كئچيب گئيردى. من قارداشيمي مکتبه آپاريب گتيرنده تئز-تئز راستلاشيرديق. شهرلى اوغلان منى گوڤنده آدديلاريني لعنگيديردى. اونولا اوز-اوزه گلمگيم عادى حال آلميشدى. اول-اول ائله بيليرديم كى، بو تسادوفدو. آنجاق يوخ، بو تسادوفه اوخشاميردى. حس ائديرديم كى، او ايشه گئتمگيني منيم قارداشيمي مکتبه آپارماق واختينا ساليپ. آخير واختلار منه نسه دئمك ايسته بيردى. بير دفعه آخشاموستو قارداشيمي مکتبدن گتيرمه يه گئنده يئنه ده اوز-اوزه گلدك. محرمليك آيى تزه باشلاديغيندان اينيمده آنامين تشبوسو ايله منى ديله توتوب گئيديرديكى قارا دونوم واردى. آچيق شاباليدى ساجيمي آرخادان سانجاقلاميشديم. قارا دونومدا اوزومون، قوللاريمين عاغليغي داها دا گوڤه چارپيردى. شهرلى اوغلان سؤزلو آدم كيمي آياق ساخلايب منه ياخينلاشدى.

– بير دقيقه اولار سيزى؟

دايانديم.

– سيز بو مکتبه اوخويورسوز؟

– خئير. اوخويوردوم. بورانى بيتيرميشم.

اولمايان يئرله دؤندرميشدى. بيزيم قصبه نين اوشاقلارى ايسه بوندان سونرا سو چنلرينى دارتا-دارتا آرخاسينجا سوروين پاروووزون فيتيني ائشيديب: " قاتول گلدى! آى جاماعات، قاتول گلدى! "، – دئيب قيشقيرماياجاقديلار.

عميم كؤهنه، بير طرفى آييلميش، اوچماق تهلوكه سينده اولان مکتبه سؤكدوروب، يئنيسينى تيكديردى. يوللارا آسفالت دؤشتديردى. قصبه يه سو چكىلندن سونرا يابين جيرهاجيريندا كؤلگه ليك، سرينليك آختاران اينسانلار تورپاقلا اللشير، آج اكير، بوستانليق ساليرديلار.

عميمه بيز آتامين يولونو صبيرسيزليكله گوڤله بيرديك. آتام گليب چيخميردى كى، چيخميردى. عميم حَيَطِيمِيزه ده سو چكديرميشدى. آتام گلسيدى اؤز سئويملى پئشه سيني – تورپاغا باغليليغيني داوام ائتديردى. حَيَطِيمِيز بؤيوك ايدى. بيليرديم كى، آتامين الى تورپاغا ديسه حَيَطِيمِيز جئته دؤنه جكدى. كاش گليب چيخايدى.

اوشاقلق ايللريمي قارداشيملا آتاسيز كئچيرتديم. جنوبدا قالان نمدن، ببيمدن، عميلريمدن اوزاقدا

- البتته ایستردیم، - اوخوماغین آدی چکیلنده
 گۆزلیم ایشیقلا نیر، - ریازیات، یا دا فیزیکا فاکولته
 سینده.
 - نه یاخشی. منسه کیمیانی قورتارمیشام. ایندی ده
 گنج دئییل. بو ایل سندلرینی اینستیتوتا وئره بیلرسن.
 - یوخ، - دئدیم، - آنامی تک قویا بیلرم.
 - آنان؟ نییه تک قالیر کی؟
 - بیزیم بوردا هئج بیر قوهوم-اقرابامیز یوخذو. بیزی
 بوردا هامی قریب ساییر.
 - دئییرم آخی، سیز آران آدامینا اوخشامیرسینیز. -
 شهرلی اوغلان یئنه ده منه باخیب نسه دئمک ایسته
 دی.
 - اول بیلر، - دئییب تله سیک اوندان اوزاقلادیم.
 هیجانلی اولسام دا اونون منی سورغو-سوالا توتماغینا
 گۆره دیلخور اولدوم.
 او گوندن اونونلا راستلاشاندا یا یولومو دیشیردیم، یا
 دا اوزومو گۆرمه مزلییه ووروب یانیندان یئل کیمی
 کئچیردیم. آنجاق بیر دفعه هاوا قارالمیشدی.
 قارداشیمی مکتبدن گۆتورمه لییدیم. دئییه سن،
 گنجیکمیشدیم. آددیملاریمی یئینلنتدیم. قاچا-قاچا
 مکتبیین تینی نی بورولاندا اوز-اوزه گلیب توققوشدوق.
 آلنیم پئنجگی نین دویمه سینه دیدی. آلنیمی
 اوووشدورا-اوووشدورا اوزونه باخدیم. او دا ناراحات ایدی.
 - سیزه بیر شئی اولمادی کی، حلیمه؟ برکمی
 ازیلدینیز؟

ندنسه سسیم تیتره دی.
 - بس تحصیلینیزی داوام ائتدیرمک ایستمیرسینیز؟
 شهرلی اوغلان منیم یارالی یئریمه توخونموشدو.
 - البتته، ایسته بیرم.
 - بس ائله ایسه...
 - آنامی گۆزله بیرم. گل سین سونرا...
 - آتانیز هاردادیر کی؟
 دینمه دیم.
 - دئمک ایستمیرسینیز؟
 - یوخ. - نه دئییه جکدیم کی. ناحاق یئرّه جسوس
 آدیلا دامغالانان آتامین هاردا اولدوغونو نئجه دئییدیم.
 تعجوبله نیب گولومسه دی.
 - اولار آدینیزی سوروشوم؟ - تردودله باشیمی
 آشاغی سالدیم.
 ظارافاتلا: - آدینیزی دا دئمک ایستمیرسینیز؟ اگر
 دئمک ایستمیرسینیزسه دئمگین، - دئدی.
 - حلیمه دی. - سسیمین تیترگیشینی، دئییه سن، او
 دا حس ائله دی. - چوخ گۆزل. - منه تزه دن نظر
 سالیب:
 - قارا پالتار سیزه چوخ یاراشیر، - دئدی، - آنجاق
 سیز چوخ گنجسینیز. گنج قیزلارین قارا گئیینمگی
 تعجوبلودور. نییه آخی قارا گئیینیرسینیز؟
 - آنام بئله ایسته بیر. آخی محرملیک آیدیر. عهد ائله
 ییب کی، قارا گئیینیم.
 - محرملیک؟ دوغرودان ها. آنان، گۆرونور، دیندار
 قادیندی.

- دیندار اولماق پیسیدی؟
 توتولدو: - منیم الله باغلی اولان اینسانلارا بؤیوک
 حؤرمتم وار، - دئدی.
 باشیمی آشاغی سالیب یولوما داوام ائتمک ایسته دیم.
 منی لعنگیتمک مقصدیله، یا نه یه گۆرسه یئنه ده منیم
 تحصیلیم مثله سینه کئچدی.
 - اوخوماق ایستگیسینیزسه من سیزه...

ŞEİRİMİZ ŞAİRİMİZ

شعیریمیز – شاعیریمیز

ها دیزله دیک، اویانمادی دورغونلوق،
چاپدی بیزی، سؤکدو بیزی دالغینلیق!..
قم دوغولدو هر گون سئوینجله عکیز،
بو قیشی دا یولا سالدیق بئله بیز!

ها گیزله دیک، بوغولماسین سس داها،
بوغوق-بوغوق دوغولماسین سس داها!..
یئرہ-گؤیه هارای سالسین نغمه میز،
بو قیشی دا یولا سالدیق بئله بیز!

گؤزله مکدن گؤز کؤکوموز سارالدى،
ایزله مکدن گؤزلریمیز قارالدى...
بو قیشی دا یولا سالدیق بئله بیز!

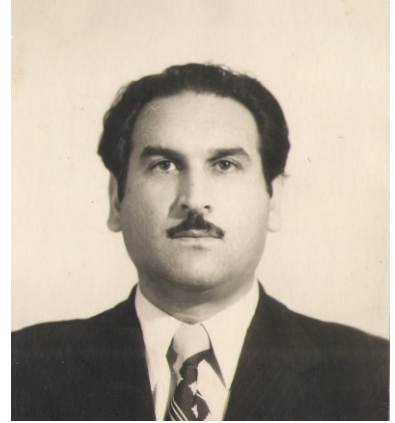
سسله مکدن هارای بیتدی، های بیتدی،
دیزله مکدن دالغینلیق گؤزدن ایتدی...
بو قیشی دا یولا سالدیق بئله بیز!

سن دئمه، قیش درین یوخودا ایکن،
یاز ایمیش قاپیدا گلیب گؤروکن.
اونو گلیشیندن تانییا بیلدیک،
چیچک گولوشوندن تانییا بیلدیک!
سویوق قیش الینده قالمادیق عاجیز،
بو قیشی دا یولا سالدیق بئله بیز!
۲۶.۰۳.۲۰۱۹

ایشیغی گؤزومده ساخلامیشام من!

یاشیمی سوروشور هر گون نئچه سی؛
اینانمیر، سکسه نی هاقلامیشام من!
اؤتوب سکسن یاشین گوندوز-گئجه سی؛
ایشیغی گؤزومده ساخلامیشام من!

رشید طهمز اوغلو دن ۴ شعیر

بو قیشی دا یولا سالدیق بئله بیز!

ها گؤزله دیک، قار یاغمادی باکییا،
قارلی گونده گون دوغمادی باکییا!..
قار اوستونده گورنمه دیک ایریز، ایز؛
بو قیشی دا یولا سالدیق بئله بیز!

ها ایزله دیک، بوران بیزی حاقلايار،
قوجامیزی، کورپه میزی حاقلايار!..
قاربامادی قاسیرغادان گوی دنیز،
بو قیشی دا یولا سالدیق بئله بیز!

ها سسله دیک، شاختا بابا گلمه دی،
داریخمیشدی بو ائل-اوبا گلمه دی!..
هامی اوچون او مؤحترم، او عزیز،
بو قیشی دا یولا سالدیق بئله بیز!

منیمسه گۆزلىرىم يول چكىر هر گون؛
منيم يىنى ايليم گلمىگىب هله!..

آجىقسىز قالىدیر آراز بۆلومو،
بیر چایین اوستونده بیرلیک اۆلومو!
بو آغرى نه قدر ياشلاشا بیلر،
آیریلیق نه قدر داشلاشا بیلر؟!
آیریلیق داشلاشیر هئی ایلدن-ایله،
آغریلار تورپاغی گتیریر دیله.
منیمسه گۆزلىرىم يول چكىر هر گون؛
منيم يىنى ايليم گلمه ييب هله!..

قاراباغ تورپاغی تاپداق آلتدادیر،
دۆیونن اورگی آغرى قاتدادیر.
تورپاغیم يادلاشیر گۆز گۆره-گۆره،
ایچیندن اودلاشیر گۆز گۆره-گۆره.
آغرى آغیرلاشیر آجیقلار ایله،
آغریلار تورپاغی گتیریر دیله.
منیمسه گۆزلىرىم يول چكىر هر گون؛
منيم يىنى ايليم گلمه ييب هله!..

آجىقسىز قالىدیر باکی قیرغینی،
گۆرن، اولاجاقمی چۆزن قورغونو؟!
یئرده چیچک آچدی شهیدلر قانی،
قانلا بیتیردیلر سون ایمتاحانی!..
آغریلار ياشانیر هئی دیلدن-دیلله،
آغریلار تورپاغی گتیریر دیله.
منیمسه گۆزلىرىم يول چكىر هر گون؛
منيم يىنى ايليم گلمه ييب هله!..

آجىقسىز قالىدیر خوجالی داغی،
قانلارا بویانان کۆرپه قونداغی.
آنا قوجاغیندا کۆچدو چوخ اوشاق،

بو ایشیق اریدیب قارانیقلاری،
آغیر سیناقلاردان کئچیریب منی.
دیز اوسته یئریدیب تورانیقلاری،
سیلیب یوللاریمدان قارا کۆلگه نی!

بو کۆلگه اۆنومو کسردی، یوخسا،
گونش گۆزلىرىمی آچا بیلمزدی.
ایمی هر یئرده اوزردی، یوخسا،
دومان داغلاریمدان قاچا بیلمزدی.

بو دومان چاغلاردا یانیمدان اۆتوب،
ایشیق دوشونجه می بوکوب اۆرتویه.
اونون سویوقلوغو قانیمدان اۆتوب،
دومان سیسی قاتیب هر گۆروننویه!

بو سیس جیغیرلاردا قیرووا دۆنوب،
اۆزونو شاختایا اوخشاتماق اوچون.
وارلیغین اۆزو ده گیرووا دۆنوب،
یاشام ایستگینی یاشاتماق اوچون!

یاشیمی سوروشور هر گون نئچه سی؛
اینانمیر، سکسه نی حاقلامیشام من!
اۆتوب سکسن یاشین گوندوز-گئجه سی؛
ایشیغی گۆزومده ساخلامیشام من!

منيم يىن ايليم گلمىگىب هله!..
شهر باغلاريندا بزندی يولکا،
آغاجلار، آز قالدی، بزک يولوخا.
يولکلار اوستونده اولدوزلار پار-پار؛

گئجه يه ال ائتدی: " گل، ایشیق آپارا! "
گلدی شاختا بابا قار قیزی ایله،
شنلیکلر قوردورسون بو یىنى ایله..

اوجالیق یاشادیر آلین قیریشیم،
اولولوغون اوجا داغیندا یام من!

گونلر بیر-بیرینی قووور، ها قووور،
ایللریم اوست-اوسته قالانیب گئدیر.
دینجلیک تاپاممیرام، باری، بیر هووور،
وارلیغیم اللرده تالانیب گئدیر!

یاشام فصیللری دیشیک دوشوب؛
یازدا قیش چاغینی یاشاماق آغیر!
ائله بیل، اوستومه اوچقون سوروشوب؛
قارین اوچقونونو آشیرماق آغیر!

یاشام گونشیممی سوزالیر آرتیق،
قارا بولدولارلا اورتولور اوزو.
ایشیغی گونبگون آزالیر آرتیق،
قارایا بورویور گئجه-گوندوزو!

هانی دان اولدوزو، گوزومه دیمیر؛
سؤنوب دان یئری نین ایشارتیسیندا؟!
دانین سرین یئلی اوزومه دیمیر؛
یاتیب ایللریمین یاشانتیسیندا!

ائله گونوم وار کی، " دؤنسون! " - دئییرم،
ائله گونوم وار کی، " دؤنمه سین! " - قارداش!
ائله ایشیق وار کی، " سؤنسون! " - دئییرم،
ائله ایشیق وار کی، " سؤنمه سین! " - قارداش!

ائله ایللریم وار؛ قایتسین گئری،
ائله ایللریم وار، قوی قایتماسین!
ائله آغیریم وار کی، سیزلادیر یئری؛
یاتمیش دوغولاری قوی آییلتماسین.

بئله قانسیزلیغی کیمدن سوروشاق؟!
بیخدیلار شهری بئله دن-بئله،
آغریلار تورپاغی گتیریر دیله.

منیمسه گؤزلریم یول چکیر هر گون؛
منیم یئنی ایلیم گلمه ییب هله!..

آجیقسیز قالیبسا آراز بؤلومو،
بیر چایین اوستونده بیرلیک اؤلومو،
آغری داشلاشیرسا هئی ایلدن-ایله،
منیم یئنی ایلیم گلمه ییب هله!..

قارباغ تورپاغی تاپداق آلتداسا،
دؤیونن اورگی آغری قاتداسا،
تورپاق یادلاشیرسا آجیقلار ایله،
منیم یئنی ایلیم گلمه ییب هله!..

آجیقسیز قالیبسا باکی قیرغینی،
چؤزه نی یوخدوسا گیزلی قورغونو،
آغری یاییلیرسا هئی دیلدن-دیله،
منیم یئنی ایلیم گلمیگیب هله!..

آجیقسیز قالیبسا خوجالی داغی،
آلیشا بیلمیرسه سؤنن اوجاغی،
تورپاقلار آغریدان گلیرسه دیله،
منیم یئنی ایلیم گلمه ییب هله!..

گلمه، ساختا بابا، بو یئنی ایله،
منیم یئنی ایلیم گلمیگیب هله!..

۲۸.۱۲.۲۰۱۸

سکسنده اولولوق چاغیندا یام من!

۸۰ یاشیما آز قالیر...

دئیمیشدیم: " - یئتمیشدن باشلا بیر قیشیم! "

سکسنده اولولوق چاغیندا یام من!

ائله فصلیم وار کی، قارلی، بورانلی،
 ائله فصلیم وار کی، گولور چیچگی.
 ائله فصلیم وار کی، سیسلی، دومانلی؛
 عوذور گۆی اوزونده بولود اۆرپگی.

یوخسا گنجیکمه دن اوتانیر بئله؟!
 اوچور قار چیچکلر هئی آغیر-آغیر،
 کولک قانادیندا بئله دن-بئله!

ائله گونشیم وار، گونشه یاخین،
 ائله آییم وار کی، آیدان اوزاقدی!
 بو ندر، شیغیییر اوستومه آخین،
 آغریدان دوغولان یئلدر، سازاقدیر؟!

باکییا قار یاغیر... قیشین بورجو وار؛
 یاغیر اۆز بورجونو اؤدمک اوچون.
 قار اۆزو گۆرمه میس اوجا بینالار
 چیخیب تاماشایا، ائله بیل، بو گون!

ائله اولدوزوم وار، دان اولدوزودور،
 ائله اولدوزوم وار؛ پارلایا بیلیمیر.
 ائله اولدوزوم وار؛ شان اولدوزودور،
 ائله اولدوزوم وار؛ نور یایا بیلیمیر!..

یازین هارالاردان قوخوسو گلیر،
 تورباغین اوستونه قار ائنه بیلیمیر.
 یازین گونشی نین قورخوسو گلیر،
 قار تورپاق کؤکسونه دؤشنه بیلیمیر!..

دئمیشدیم: " - یئتمیشدن باشلاپ قیشیم! "
 سکسند اولولوق چاغیندایام من!
 اوجالیق یاشادیر آلین قیریشیم،
 اولولوغون اوجا داغیندایام من!
 ۲۷.۰۴.۲۰۱۹

باکییا قار یاغیر... سئوینج قاتیدیر،
 یوخسا قیشین یازلا ظارافاتیدیر!

یوخسا قیشین یازلا ظارافاتیدیر!؟

بو ایل فئورال آیی نین ۱۹-دا باکییا قار یاغیردی...
 باکییا قار یاغیر... گنجیکیب بو قار؛
 یاغیش شرقیدیرسه، قار بایاتیدیر!
 داها قیریلدایمیر آلا قارغالار،
 یوخسا قیشین یازلا ظارافاتیدیر!؟

باکییا قار یاغیر... گنجیکیب دئین،
 بو، باکی قیشی نین سئوینج قاتیدیر!
 هر یانی آغاپاق گۆرمک ایسته ین،
 یوخسا قیشین یازلا ظارافاتیدیر!؟

باکییا قار یاغیر... وتانجاق یاغیر،

اۆز گچمیش

رافیق اودای (بایراموو)
 رافیق هوسئین اوغلو) ۲۳
 اییول ۱۹۶۰-جی ایلده
 ناخچیوان شرور رایونونون
 شهریار کندینده آنادان

اولوب. ۱۹۸۳-۱۹۸۸-جی ایلرده ناخچیوان دؤولت
 اونیورسیتتی نین فیلولوگییا فاکولته سینده تحصیل
 آلمیشدیر. آذربایجان یازیچیلار و ژورنالیستلر بیرلیکلری
 نین عضوودور. آذربایجان ژورنالیستلر بیرلیگی نین
 سومقاییت شهر تشکیلاتی نین سدریدیر. " مؤحتشم
 آذربایجان " مستقل ایجتیماعی-سیاسی، ادبی-بدیعی
 قرنتی نین تسیسچیسی و باش رئاكتورودور. آذربایجان
 رئسپوبلیکاسی نین " امکدار ژورنالیستی " دیر.
 آذربایجان ژورنالیستلر بیرلیگی سومقاییت شهر
 تشکیلاتی نین گونده لیک آنالیتیک اینفورماسییا

آگنتلیگی نین (گوندلیک.اینفو) و آذربایجانین مدنیت و پورتالی نین (EDEBIYYAT-AZ.COM) تاسیسی و دیرئکتورودور. قارداش تورکییه جومهوریتینده فالیت گؤسترن " کومبئت " (توکات شاعیرلئر و یازارلار درنی یایین اورگانی) و " اوسارئ " (ابرار واکفی کولتور یایینی) درگیلری نین آذربایجان تمثیلجیسی نین باشکانیدیر. " کاردئلئن " اوچ آیلیق مدنیت، ادبیات و صنعت درگیسی یازاریدیر. " قیزیل قلم "، " حسن بی زردابی "، " قافقاز-مئدیا " موکافاتلاری لاورئتیدیر. " چاغداش آذربایجان ادبیاتی نین اینکیشافینا دستک "، " چاغداش تورکیه ادبیاتی نین اینکیشافینا دستک "، " کوتلوی اینفورماسییا واسیطه لری نین اینکیشافینا دستک " لایحه لرینی حیياتا کئچیرن ایلک آذربایجانلی شاعیردیر.

آذربایجان ژورنالیستلر بیرلیگی سومقاییت شهر تشکیلاتی نین تشببوسو ایله گئرچکلشدیریلن "چاغداش آذربایجان ادبیاتی نین گؤرکملی نوماینده لری نین اثرلری نین تبلیغی " لایحه سی چرچیوه سینده شاعرلری " کومبئت " (توکات شهری)، " کاردئلئن " (بیلجئک شهری) مدنیت و ادبیات یؤنوملو درگیلرینده درج اولوناراق، ایجتیمایت نوماینده لری نین نظرینه چاتدیریلیمیشدی.

قالمادی

بو گون اولانلار اولدو تا،
صاباحا نسه قالمادی.
یوللار یوخوشا دیرندی،
گئتمه یه کسه قالمادی.
سون اومید ده آختالاندی،
گؤزلرده قان لاختالاندی.
فلک ساتان، بخت آلاندی، -
بیز دوشدوک نحسه، قالمادی.
دان سؤکولدو، قوروب گئتدی،
یالاندان وای قوروب گئتدی.

گئندلر هایقیریب گئتدی،
بیر سؤز ده پسه قالمادی.
گولوم، ساچلارین قولاجدی،
باخدیم - گؤزومده گول آچدی.
دونیا یاخشیا قول آچدی، -
هئج زامان پیسه قالمادی.
بو سون بیر باشلانغیچ اول،
اٹشیدن باشدان قیج اول،
کیم گؤروب کی، عشق قوجالا، -
آدمدن بیزه قالمادی.
دونیا بئله دونیادی...
لعت اولسون گردیشینه،
گؤزدن سالماق وردیشینه،
کئچیردیسه، گر، دیشینه، -
قور تولماغا اومید یوخدو.
عؤمره-گونه درد النیب،
اٹدیب بیزی پرت، النیب...
دوشمن ائله پردله نیب،
بیر تیلماغا اومید یوخدو.
ایینه دن، بیزدن کئچیب تا،
گل سن ده بیزده، کئچیب تا...
بیزیمکی بیزدن کئچیب تا، -
سیر تیلماغا اومید یوخدو.

اؤلمدیم

نه لر گؤرمه دیم - تله دن
قارماغا کیمی - اؤلمه دیم.
باشیمدان باسدیلار، گیردیم
تورپاغا کیمی - اؤلمه دیم.
دئدیم، گئندن آز هور، تولا،
پوزولماسین هوزور، تولا.
ایلان آغزیندان قور تولان
قورباغا کیمی - اؤلمه دیم.
آتیلسان چؤپتک سبته،

الینده داش کئشیک چکیر.
 آلسا روحونو درد االه،
 بودور ان بؤیوک درد االه،
 اولوب بیر سورو درد ایله،
 باغیریم باداش، کئشیک چکیر.
 آهیم هارادان هارایا...
 یئتیش، یارادان، هارایا،
 اؤلومو قویوب آرایا،
 گۆز ایله قاش کئشیک چکیر.

آغریبیر

درد اکیب، قم بیچمکدن،
 قول یئریندن آغریبیر.
 کاسیب یوخدان، هارینسا
 بول یئریندن آغریبیر.
 گۆزلریم او یوم-او یوم،
 نه باخدیم کی، نه دو یوم؟!
 جانیمی هارا قویوم؟ -
 سول یئریندن آغریبیر.
 ایچیمه دامجیلاییر
 چؤلومون قانچیرلاری.
 کورگیم قامچیلارین
 زول یئریندن آغریبیر.
 یئرله گین بوی سیزلار،
 کؤک اینله یهر، سوی سیزلار.
 بده سیلر، سویسوزلار
 دؤل یئریندن آغریبیر.
 دونیا مهبس، قفس دار،
 یا آل، یا وئر - نفس دار.
 جمعی یارانمیش کی وار -
 "اول" یئریندن آغریبیر.

 آسیدیم، قالدیم قمدن من،

چوخ اولار قوشان شبه ده.
 آدام اولدوم من تپه دن
 دیرناغا کیمی - اؤلمه دیم!

آرتیق

یئنی دونیا دوزه نی نین
 تمه لی گۆرونور آرتیق.
 شئیتانلارین، ایبلیسلرین
 عملی گۆرونور آرتیق.
 بو سۆزه قول اولدو بیزلر:
 "نفسی توخلار آیلیمزلر".
 مین ایللرله یئیلیمزلر،
 یئمه لی گۆرونور آرتیق.
 بیر "خندک" وار، بیر "خیبر" وار،
 گۆر نه قدر بیخبر وار.
 نه "خئییر" دن بیر خبر وار،
 نه "بلی" گۆرونور آرتیق.
 سونو وارمیش صاباحلارین،
 گۆیه بولند بو آهلارین،
 یئرلی، یئرسیز گوناهلارین،
 بده لی گۆرونور آرتیق.
 کئشیک چکیر
 قوجاق آچدی گوله سینم،
 بلکه بیر آز گوله سینم.
 گۆزلریمین گیله سینه
 بیر داملا یاش کئشیک چکیر.
 حیادان یانا تر سینه،
 اوز قیزارا، تر ایسینه.
 یاخشی کی، دئییل ترسینه، -
 آیاغا باش کئشیک چکیر.
 اوزدو خیانت جانیمی،
 یوردا امانت جانیمی.
 نامرد کسدیریب یانیمی،

گئجه-گوندوز سۆز توخودوم، أما بو سۆزدن
 ممد اولدو، نسیر اولدو، هسیر اولمادی.
 باشیمیزا ننلر یاد داشیسا دا،
 بو الکلر اسرلرین یادداشیسا دا،
 دوز اللی ایل کیپر یگینده اود داشیسا دا،
 رافیق اودای اوداسیندان قصر اولمادی.

هر آناسی اولمایاندان
 آناسیز لیغین،
 هر آتاسی اولمایاندان
 آتاسیز لیغین
 نه دئمک اولدوغو
 سورولماز کی، یاوروم.
 هله ... هله ...

بو قدر قوجالار ائوی،
 آیاق ایزی دیمه یهن،
 کول-کوس باس میش،
 دیدر گین روحلو
 مزارلار وارکن.
 ائه، کوروغلو ... کوروغلو ...
 یازیغین گل سین
 چینی نی فیل یوکو آلتینا وئرمه،
 قاریشقا، اؤزونه یازیغین گل سین.
 میثقاللا اؤلچولن اؤز یوکون ایله،
 باریش قال، اؤزونه یازیغین گل سین.
 چوخ دا عؤمرو بویو اکین اکمه ین،
 همیشه صاحبدی دولو تکنه یه.
 اولار سان اؤزگه نین یوکون چکمه یه
 آلیشقا، اؤزونه یازیغین گل سین.
 دؤنمه میش اوغرونا ایت اولیانلارا،
 دینمزجه قوشول یات اوویانلارا.
 منملیک هاواسین آت - میلیونلارا
 قاریش قال، اؤزونه یازیغین گل سین.

سیخیلیم عشقی کمدن من.
 دوشمه دی چوخدان منه پای،
 چیخیلیم یئنه جمدن من.
 آرمیدیر قوردا، قوشا یئم؟
 اولدوم هم خیرمان، هم دن من.
 گؤزباشیم آخدی قلبه هئی،
 چورودوم، الله، نمدن من.
 درد منی داغا چکسه ده،
 ساندیلار چیخدیم دمدن من.
 اوجادان روحا سمر یوخ،
 اوخودوم، شاعیر، بمدن من.
 اودایا آغیر درددی، کیم
 قریسه، اونا همدم من.

اولمادی

آرخاسینجا قورو یویوب، یاش سرنلری،
 گؤردوک اوزده آیاغینا باش سرنلری،
 بیر گون سولا، بیر گون ساغا - چاش " ارن " لرین،
 اوزلریندن توپورجگی کسیر اولمادی.
 مظلوملارا آغلاماچون یاش دا ساخلادیم،
 زالیملاری داشلاماچون داش دا ساخلادیم،
 نیم وارسا، یوخاریدا - باشدا ساخلادیم،
 عاغلیم هئچ واخت گؤدنیمه اسیر اولمادی.
 ایکیمیزین آدیغی دا عئینی زردیسه،
 هانی - هره اکدیگینی اؤزو دردیسه؟!
 اگر تاثیر اکس تاثیره برابر دیسه،
 نییه ظولمو ائدنلره تاثیر اولمادی؟!
 عؤمور بیزی زامان-زامان سیناغا چکدی،
 صبرسیزلر بو سیناغی قیناغا چکدی،
 حیات قان-قان دئینلری چاناغا چکدی،
 اود اوستونه سو چپله ین، نه سیرر؟ - اولمادی.
 مجنون کیمی سهرالارا دوشدوم بو اوزدن،
 ایننن بئله کیم قورتارار منی بو دوزدن،

سیرغا ائت، قولغا تاخ دئدیگیمی،
 کیمسه ائشیتمه ییب یوخ دئدیگیمی،
 کیمینسه الینده یاخام اولماییب.

اؤزو بیر اویوندو، دوزو، دونیانین،
 سئیره لیر بیربیر دوزو دونیانین.
 ائدرلر باشینا دوزو-دونیان،
 داریسقال، اؤزونه یازیغین گل سین.

تجنیس

سینه می بیر آتش یاندیریب یاخیر،
 هاچاندی بیر نازلی گؤزلدن دوشوب.
 او گوندن گونلریم ساچیم رنگینده،
 او گوندن ساچیم گؤزل دن دوشوب.
 وصف ائتدیم هوسنونو گلینجه، گولوم،
 گز سینم اوستونده گل، اینجه، گولوم.
 دؤنوب بو یئرله گلینجه، گولوم،
 باخیب گؤررم کی، گؤز الدن دوشوب.
 وورولا بیلدینسه در دیندن بئله،
 خوش اولار سویسالار دریمدن بئله.
 اودای، بار-بحرینی در ایندن بئله،
 سئوگی باغچاسینا گؤزل دن دوشوب.

اولماییب

چئویریب اوزونو دان اوزو مندن،
 آیلارلا بیر چیمیر یوخوم اولماییب.
 الینی بیر یوللوق جان اوزوب مندن،
 بیلیب کی، کیمسه دن قورخوم اولماییب.
 یئنه ایشینده دی شئیتان بارماغی،
 سیزی آلداتماسین بویون بورماغی،
 سئومیشم کیمه سه آرخا دورماغی،
 اؤزومون هئج زامان آرخام اولماییب.
 قیسمت تورباسیندا گزیب اللریم،
 تزجه ده الینی اوزوب اللریم،
 باهار بولدوتک گؤزوم سئله نیب،
 آما کی، بیر سیزقا آرخیم اولماییب.
 دؤیدور یادداشینا، باخ، دئدیگیمی،

قافقاز عوض اوغلو (دمیروو)
 قافقاز عوض اوغلو) ۱۹۵۴-
 جو ایل آپرئل آیی نین ۱-ده
 قوبادلی رایونوندا آنادان
 اولوب. آذربایجان یازیچیلار و
 ژورنالیستلر بیرلیکلی نین

عضوودور. سولئیمان رهیموو آدینا قوبادلی رایون ادبی
 ایجتیماعی بیرلیگی نین سدریدیر. " سؤزون سحری "
 قزنتی نین تاسیسیچیسیدیر. قوبادلی رایون ایجرا
 حاکیمیتی نین مطبوع اورقانی " برگوشاد "
 ایجتیمای-سیاسی قزنتی نین باش رئاكتورودور. "
 قیزیل قلم " و " قیزیل کیتاب " موکافاتلاری
 لاورئاتیدیر. آذربایجان ژورنالیستلر بیرلیگی سومقاییت
 شهر تشکیلاتی نین گونده لیک آنالیتیک اینفورماسیا
 آگنتلیگی نین (گوندلیک.اینفو) و آذربایجانین مدنیت و
 ادبیات پورتالی نین (EDEBIYYAT-AZ.COM)
 قوبادلی بوروبسونون رهبریدیر.

آذربایجان ژورنالیستلر بیرلیگی سومقاییت شهر
 تشکیلاتی طرفیندن گئرچکلشدیریلن " چاغداش
 آذربایجان ادبیاتی نین گؤرکملی نوماینده لری نین
 اثرلری نین تبلیغی " لایحه سی چرچیوه سینده
 شئیرلری توکات شهرینده فالیت گؤسترن کومبئت "
 (توکات شاعیرلئر و یازارلار درنی رولوک اورقانی) و "
 کاردئلن " (بیلئجیک شهری) اوچ آلیق مدنیت،
 ادبیات و صنعت درگیلرینده درج اولوناراق ایجتیماعیتین
 نظرینه چاتدیریلیب.

۸ مای ۱۹۹۲ - شوشانین ایشغال گونودور
 نادان گؤزلرینده قییمتسیز اولدون،

دیلین شکرلشیب دؤنوبدو بالا،
 لبلرین اؤپوشه قالیب موبتلا،
 گردننن هسرتدیر بیر قولاج قوللا،
 تیتره ییر بدننن، بئل الدن گئدیر!
 گل دوللا بوینوما شومشاد قولونو،
 باش ووروب دولانیم جنت قوینونو،
 قوی سئویب-اوخشاییم گؤزل بوینونو.
 دؤزمور عوضوغلو، بیئل، الدن دئدیر!
 آنا، قوربان اولوم، دؤن ائویمیزه!!!
 سنسیز اوجاغیمین تا ایستیسى یوخ،
 های-کویلو ائویمین هنیرتیسى یوخ،
 والله، اورگی نین بنزرتیسى یوخ،
 آنا، قوربان اولوم، دؤن ائویمیزه!
 سنی اوخشامادیم اؤز اورگیمجن،
 دیدر اورگیمی بو درد اؤلونجن.
 یولونو گؤزله ییر نون-نتیجن،
 آنا، قوربان اولوم، دؤن ائویمیزه!
 هر قاپی دؤیولجک بیر-بیرین باسیب،
 سانیرلار بو سنسن، قاپییا قاجیب...
 آرتیق فیدانلارین قول-قاناد آچیب،
 آنا، قوربان اولوم، دؤن ائویمیزه!
 درک ائده بیلیمیر من یوخلوغونو،
 گل دولدور قلبیمین اویوغلوغونو،
 ایسیت اوجاغیمین سویوغلوغونو،
 آنا، قوربان اولوم، دؤن ائویمیزه!!!
 اویانمیر، اویانمیر، والله، اویانمیر
 اویانمیر، اویانمیر، والله، اویانمیر،
 نه قدر دئسن ده، اویان، میلته!
 ایللردی آرازین هارایی چاتمیر،
 نه بو یان، نه ده کی او یان میلته!
 یاتمیشی اویاتماق اولار بیر تهر،
 اؤزون یوخولوغا وورانان هزر.
 بیر میلته اویانمیر قالخارسا اگر،

دؤنوب اویونجاغا ساتیلان شوشام!
 آلیشیدین بیر آندا، یاندین بیر آندا،
 اوجاقتک قالانیب چاتیلان شوشام،
 دؤنوب اویونجاغا ساتیلان شوشام!
 شوشا آلینارسا بیر پاسلی گولله،
 وورماییب باشینا سؤز وئرن هل...
 دؤنوب اومیدلریم تامام موشکوله،
 دوشن یوواسیندان پرن بیر قوشام،
 دؤنوب اویونجاغا ساتیلان شوشام!
 تر گوللو قوجاغین، چیچکلی چؤلون،
 قانینا بلندی نچجه اوغولون –
 دیدمه یورد سالیب سوورولان کولون،
 قلبیندن گؤزونه سوزولن یاشام،
 دؤنوب اویونجاغا ساتیلان شوشام!
 هله بیر کیمسه یه چاتما ییر اونون،
 هله بیر ظولمتدی هر گلن گونون.
 سینه سی گولله لی نچجه بوستونون،
 اومید قینغیلجیمی سؤنور هر آخشام،
 دؤنوب اویونجاغا ساتیلان شوشام!
 اولماسا بو قدر غئیرت چکه نین،
 قوینونا قاییتماق گوماندى سنین!
 اینانیب ودینه یادین، اؤزگه نین،
 هله خیاللارلا قوجاقلاشمیشام،
 دؤنوب اویونجاغا ساتیلان شوشام!

گئدیر

ائی گول، بیئل قدرینی سن جاوانلیغین،
 گون کئچیر، آی اؤتور، ایل الدن گئدیر.
 اؤزون بیله-بیله، گؤز گؤره-گؤره،
 سولور گولوستانین، گول الدن گئدیر!
 پییاله گؤزلرین خومارلانییدی،
 قؤنچه دوداقلارین قایماقلانییدی،
 ساچلارین سیغالا مؤحتاج قالییدی،
 زولفون پریشاندى، تئل الدن گئدیر!

زىروه لردن شىغايىبان قىي ووران،
 شاهين، شونقار، لى يادىما دوشوبدو!
 اوو اتنديگىم دره لرده هنيرتى،
 كول ديبيندن قوپار تديغيم گؤيرتى،
 هرله ديگىم يئددى نؤمور كرتى،
 قاتلادىغيم لاي يادىما دوشوبدو!
 كندىمىزده " تويياشى " يدى اوچ نفر،
 حسنالى، حسنقارا، قىنفر...
 قارا زورنا نازلاناردى بختور،
 او " ياللى " لى توى يادىما دوشوبدو!
 ياد دولانير تا " هر تيز " اى، " سنگر " اى،
 هاردان آليم قوچ نىبى، هجرى؟!
 گؤز ياشىمدى بر گوشادلا هكرى،
 باش ووردوغوم چاي يادىما دوشوبدو!
 گول آچمادى تا قافقازين دئديگى،
 زهر اولدو نئچه واخندى يئديگى...
 قونشولارين قونشولارا وئردىگى،
 گؤندردىگى پاي يادىما دوشوبدو!!

شهيدلره

بو وطن نامينه وارسا اولن كيم،
 هميشه بيزىمله ياشاياقادير!
 ان اوجا زىروه ده قرار توتوب او،
 شهيدلىك آدىنى داشىياقادير!
 بو آدين اؤنونده باش آيرىم من،
 دوروب اوز توتدوغوم قىيلگاھىمدير.
 دونن اؤزلرينى شهيد ائدنلر،
 اوزومه آچيلان خوش صاباھىمدير!
 بو وطن نامينه، بو خالق نامينه،
 اؤلومون اوستونه دوز گئدن شهيد،
 آچيلان گولله يه، آتيلان توپا،
 گريب سینه سىنى توش ائدن شهيد:
 – سنين آخيتديغين هر قتره قانين،
 بو گون وطن بويو آچان چيچكدير.

كىمسە دئيه بيلمز، – دايان، ميلته!
 يادلار هئى سالاجاق اوستونه كؤلگه،
 او ميلت بىرلشيب قالخماسا جنگه.
 بو، بىر حاقىقتير، اؤزوندىن اؤزگه،
 كىمسە اولاي بيلمز هايان ميلته!
 ها قيشقىر، ها باغىر، لاپ بئله چاتدا،
 بو ميلت بىر شئى ساخلامير ياددا:
 قوبولار قازىليب آياغى آلتدا،
 باشين ناز بالينجا قويان ميلته!..
 ... هله، عوضوغلو، باشلار ياستيقدا،
 هئچدن دوشوب بيتمه بو اورتاليقدا.
 آباسىلىق ندير، هئچ شاهىلىق دا،
 وئرىلمز قىيمتين، ها يان ميلته!
 نويابر ۱۹۹۳.

يادىما دوشوبدو

يورد-يووامدا كئچير تديگىم هر گونوم،
 اؤتوشن ايل، آي يادىما دوشوبدو!
 بىر سس اولجاق آياغىندان باشاجان،
 كنده دوشن هاي يادىما دوشوبدو!
 ايشدن-گوجدن يورغون-آرغىن قاييديب،
 دىنجه لردىك كؤرپه لرى اوينادىب.
 قاپىمىزدا ساماوارى قاينادىب،
 دمله ديگىم چاي يادىما دوشوبدو!
 نئچه واخندى بىر درد آيب قددىمى،
 بؤله بىلمير كؤهنه قونشوم دردىمى.
 دوشونورم ويران قالان كندىمى،
 باشدان-باشا تئى يادىما دوشوبدو!
 دئمه اوردا ياشاميشىق بى كىمى،
 ايندى بوردا دولاشىرىق سى كىمى...
 ائل يىغىشيب گؤتوردوبو توى كىمى،
 قاپىمداكى واي يادىما دوشوبدو!
 اوتدو بىزى بو شورانلىق، بو آران،
 اؤلسون بىزى او داغلاردان قوپاران!..

ايگيد اوغلانلارين بير ترلان-تولك،
 قوينونو بزه ين قيزلارين ملك.
 محبت يانغىلى گۆر نئچه اورك،
 تاپدى قوجاغيندا يار، سومقاييتيم!
 هوسنون اور گىمى چكىب قوپاردى،
 منيمچون قيشين دا يازدى، باھاردى.
 كۆنلوم ھاردا بئله قرار توتاردى،
 ياخشى كى، ياخشى كى، وار سومقاييتيم!!
 ۲۰۰۹

كامران مورقوز اف

يوخدو احتياجين سنين، آي الله!

تاريخلر بويونجا، عصرلر بويو،
 يوخدو احتياجين سنين، آي الله!
 گۆردوك فلسفين اويرنديك بو گون،
 آرپانين، بوغدانين، دنين، آي الله!
 فرھادا گۆستردين، شيرينه گۆستر،
 موسلمان اولانين بيرينه گۆستر.
 سمتيني گۆستردين، يئريني گۆستر،
 دومانين، چيسكى نين، چه نين، آي الله!
 داغيت ھسرتلرى اووسونلو گۆزدن،
 بال كيمي سوزولوب، تۆكولن گۆزدن.
 قمزه لى باخيشدان، آيلى بير اوزدن،
 يوخ ائيله كدرين، قمين، آي الله!
 سئوك سئونلرين عزيز ختيريني،

بو وطن نامينه چكديگين نره،
 بيل كى، تاريخ بويو سسلنه جكدير!
 سينن سپير اولدو نئچه گولله يه،
 حاقا چيراق اولدون دؤنمزيگينه.
 ائى شهيد قارداشيم، سن بو ميلته،
 اؤلمزليك گتيردين اؤلمزليگينه!
 سن كيمسن - ان اوجا مؤحتشم زيروه!
 من ايسه كيمسه يه گر ك اولماديم.
 اؤزومو بير خوشبخت سانارديم، والله،
 قوشا چكيسيدى سنينه آديم!..
 بو وطن نامينه وارسا اؤلن كيم،
 ھميشه بيزمله ياشاياجاقدير!
 ان اوجا زيروه ده قرار توتوب او،
 شهيدليك آديني داشيياجاقدير!

وار سومقاييتيم

(سومقاييت شھرى نين ۶۰ ايلليگين)
 بسته كار نرمينه ناغيئوا طرفيندن ماھنى-اثر بسته
 لنميش، سومقاييت شھرى نين ۶۰ ايلليگى موناھىبىتى
 ايله كئچيريلن شعير-ماھنى موسابيقه سينده ۳-جو يئرى
 توتموشدور.

سئوديم ايلك باخيشدان، تماسدان سنى،
 گۆردوم اور كلرده بير داستان سنى.
 اولاسان بئلجه گولوستان سنى،
 دوشمه سين اوستونه خار، سومقاييتيم!
 قلبيمده يانديردين اود-اوجاغيني،
 ايلكين باھار بيلديم هر بوجاغيني.
 آچيب آنا كيمي اؤز قوجاغيني،
 اولموسان بيزلره يار، سومقاييتيم!
 دولدون اور كلره محبتينله،
 روحا قيدا وئردين اولويتينله.
 تانيندين دونيادا شان-شؤھرتينله،
 ائيله دين اؤزونو جار، سومقاييتيم!

کۆنلومو اوخشایان بو ایلیک باهاردان.
 بو دوغما تورپاقدان، دوغما دیپاردان،
 دویولور ظفیری آذربایجانین.
 باخ، سئوینج سئوینجه قاریشیر بو گون،
 کوسولو قالانلار باریشیر بو گون،
 کۆرپتک دیل آچیب دانیشیر بو گون،
 کندی و شهری آذربایجانین.
 قان تۆکمک وطنچون-عۆمره یازیلیب،
 دونیا خریته سی چوخدان جیزیلیب.
 اونوتما، دونیادا درین قازیلیب،
 جیهه سی، سنگری آذربایجانین.
 حاقین اونوانیدی-کۆنلو آهادی،
 خیتابی، نیداسی وزیر، شاهادی.
 هر سۆزو گۆوهردن، لعلدن باهادی،
 یوخدو کی، زهری آذربایجانین.
 کۆکسونو اؤتوردو هفته لرله ایل،
 قریب بیر دیپارا اولماز کی، مئیل،
 دونیا داغیلسا دا، سویویان دئییل،
 قلبی نین تپری آذربایجانین.
 گئرحه یه چئوریلن دیلگیم کیمی،
 سجده یه قاپانان ملگیم کیمی،
 کۆکسومده دؤیونور اورگیم کیمی،
 اوباسی، ائللری آذربایجانین.
 گۆز یاشیم سوزولوب قاریشیر سئله،
 بو قارا یئلر ده اسمسین بئله،
 قوشقارتک ووقلالی بویلانیر ائله،
 دنیزی، گۆللری آذربایجانین.
 مایاسی یوغرولماز قمدن، کدردن،
 راضیدی یازیلان عۆمور، قدردن،
 شوکور کی، اؤتمه ییب بو گون حدردن،
 آیلاری، ایللری آذربایجانین.
 من هله گنجه دن صؤحبت آچمیرام،
 سۆزومو اورتادا قویوب، قاچمیرام.

هلقه یه دوزمه یهک شعرین سطرینی.
 گرک کی، بو گوندن بیلک قدرینی،
 بوتؤوون، یاریمین، تنین، آی الله!
 بیر نورلو باخیشدان وار ائیلیمسن،
 داغلارین باشینی قار ائیلیمسن.
 ایکی سئون قلبی یار ائیلیمسن،
 اوجادی مقامین سنین، آی الله!

کنعان آیدین اوغلو

آذربایجانین

باغمسیرلیقلا علاقه دار بیر شعر دی

روحوما دویدوغما دوینغولار کیمی،
 سئوینیر خزری آذربایجانین.
 ایسلام دونیاسیندا صلح طرفداری،
 تانینیر سفری آذربایجانین.
 گونو باشلا یاسان حاقین سۆزوندن،
 عالم یاراداسان، دنیا، اؤزوندن.
 شوکورلر اولسون کی، یئنه گۆزوندن،
 داغیلیر کدری آذربایجانین.
 یئنه دیله گلدی کۆنلومون سیمی،
 دار گونه دوشنده چاغیریم کیمی؟!
 گۆزومون اؤنونده قاپیلار کیمی،
 آچیلیر سحری آذربایجانین.
 دانیشما سن منه او شاه قاجاردان،

نئی دە کی اۇد مئی دە کی قاینقدیر عشق
عشق دورغونلوق دگیل اویناقدیر عشق
نئیدی یاردان آیریلانلار همدمی
نئیدی ییرتان نالهسی ایلن پردەنی

نئی کیمی دردی، دوانی کیم گوروب
نئی دە کی سیزقین نوانی کیم گوروب
قانلی یوللاردان آچیر سۆز اۇدلو نئی
اۇدلانانلاردان آچیر سۆز اۇدلو نئی
بوردا هوش تاپماق بایلماقدیر گۆزل
مستلیک ایچره آیلماقدیر گۆزل
غصه میزدن قرنلر قالدی ملر
سوزونان بیرلشدی آیلا هفتهلر
گونلریم گئچدی قوی اؤتسون عیبی یوخ
قال گینان سن ائی کی سندن غیری یوخ
گون قاراتدی عشقدن پایسیز یقین
یانقیسی سؤندو بالیقدان غیری نین
پیش می شین حالین گۆزل خام آنلاماز
قیسسا گل خامی یئتیش میس دانلاماز

شاعیر حیران خانیم (ایکی شعر)

حیرانا بنزر

بویون سرو سهی زولفون معنبر
جمالین یوسف کنعانه بنزر
قاشین عاشیق لرین قصدینه گویا
خم اولموش تیغ سر افشانه بنزر
آچاندا گوزلرین آلیر بو جانی
یاتاندا فتنه دورانه بنزر
باخاندا نازیله تیر نگاهین
کونولده خنجر برانه بنزر
دیلون بولبول ساچین سونبول اوزون گول

سولئیمان مولکوندن هله کۆچمورم،
گۆزلدی گوللری آذربایجانین.
دونیانین یولونو حاقا دؤندیرین،
سئوگیدن بیر پای دا منه گؤندیرین.
چیچکلر اۆلکه سی-اولو اؤندیرین،-
مؤحتشم اثری-آذربایجانین.
حاقین وئرگیسینه حاق کیمی باخان،
داغلمیش ائولرده مین بوسات قوران.
ائله آرخالانان، ائله اینانان،
یاشاسین راهبری آذربایجانین.

استاد حیدر عباسی "باریشماز"

گل ائشیت نئیدن

گل ائشیت نئیدن شکایت ائیله ییر
آیریلیق لاردان حکایت ائیله ییر
تا قامیشلیقدان اوزولدو الفتیم
آغلادیب دونیانی سؤنسوز محنتیم
هجردن یانمیش اورک دیر ایسته ییم

اشتیاقین آغرئیسین تا سؤیله ییم
اؤز کۆکوندن کیمسه کیم دوشدو اوزاق
آختارار بیرلشمه یه داییم یاراق
جمعلرده آه و نالم سالدی ایز
موتلو هم موتسوزلا اولدوم دیز به دیز
یار اولور هرکس منه بیر ظن ایلن
یوخ ایشی سینهمده اۇدلو سیررینن
لیک نالمندن دگیل سیرریم اوزاق
گورمه مزلیک گوزلره اولموش دوزاق
تن رواندان جاندا تندن آیری یوخ
گورمه یه جانی بو جیسمین اذنی یوخ
نئی دە کی ناله دگیل یئل، اؤددور اؤد
بو اۇدا اۇدلانمایان جندکدی خود

حسرت وصلویله ای مه، من حیرانی
باشی یرده، گوزی یولدا نگران ایله میسن

سالام، دیرلی

"خدافرین" درگیسی نین امکداشلاری. من بیر شاعیر
اولاراق تئز-تئز ادبی درگیلرده شلایرلیم ایله درج
اولونورام. سیزدن ایستگیم اودور کی، منیم بؤیوک
شاعیریمیز محمدحسین شهریارا حصر ائتدیگیم
"شهریار" شعیریمی خدافرین درگیسینده درج
ائتدیسینیز. درج اولونارسا WWW.KHUDAFARIN.IR
سایتیندن لینکی منه گؤندررسیز. من ده پایلاشارام
آذربایجاندا. تشککور ائدیرم.

ایوب ممدوو،

شهریار

بیر داهی اویویور قونشو تورپاقدا
آدی شهریاردیر، اؤزو دریادیر.
سؤزو، کلمه سی دورری-یئکتادیر
آمالی تورک اولان بیر بختیاردیر.
بیر گؤرمک ایسته دی، اؤز میلتنی
چکدی داخلینده آجی ظیلتی.
قلبی بو عشقله هئی چیرپینیردی،
گؤزونده قور کیمی شیمشک چاخیردی.

یانیب اودلانیردی، سؤزده، سطیرده
بیر خالق، دؤولت، تورپاق اوستونده
واحد بیرلیکله، اولو وحدتله،
شامتک اریگیردی شئیر، قزلده.

کج اولموش کیپرگیگن پیکانه بنزر
مه رخسارین ای حور بهشتی
گولستاندا گل خندانه بنزر
ویریب باد صبا زولفون داغیتیمیش
گول اوزده دسته ریحانه بنزر
لب لعل شفا بخشین عزیزیم
بعینه چشمه حیوانه بنزر
خالین هندو صفت کونج لبینده
اوتورموش تخت آرا سولطاننه بنزر
سنین کوینده عاشیقلر فغانی
چمنده بولبول خوش خوانه بنزر
گوزوم یاشی فراقوندن اوزومه
سراسر لولوء غلطانه بنزر
اگر چه عاشیقین چوخدور ولیکن
اینانما هئچ بیر حیرانه بنزر

ایله میسن...

ای ستمگر منی رسوای جهان ایله میسن
گوزومون یاشینی چون دجله روان ایله میسن
همنشین ایله میسن دشمنی ای مایه ناز
رشگدن جانیم آلیب، باغریمی قان ایله میسن
گون کیمی عارضه زلف چلیپانی سالیب
گونی گور ابر سیه آلتدا نهان ایله میسن
نازیله، عیشوه ایله، سئر ائلییب گلزاری
گوستریب معجزه سن، سرو روان ایله میسن
بیر جانیم وارایدی ای شوخ کی آلدین
او زمان ئوزگه جان داخی بو بی کسده گمان ایله میسن
قاشلارین تیغ سیتیم آلمیش اله، کیپرگیگن اوخ
یولدوروبسن منی ناحق یئر قان ایله میسن
نه اوچون ای شوخ نقابین گوتوروبسن اوزدن
روی خورشید و شی خلقه عیان ایله میسن
آلمیسان عقلیمی سردن منیم ای آفت جان
قدیمی مئحتت هجرینده کمان ایله میسن

اوصول اوصول يئديوئرن
بیر گول دوستو یورئغیمئ...

دوکونمادان کوکلامادان
اوزاکلاری یاکین ائدن
اوصول اوصول يئديوئرن
بیر گول دوستو یورئغیمئ...

گۆزلئردئ دئرن معنا

دئیزین ماویسیندئ، سولارین یشیلیندئ
هانگی آرزو ساکلی کی، بیلنمئز دئرنیندئ
سوک ئات ائیلئسی دئ، بیر وولکان آلتویندئ
گۆرۆپ دئ آنلایانا، گۆزلئردئ دئرن مانا...

چیلئنین دئرن ایزلئری، گیزلئنمیش بولوتلارا
ایشئ اؤیلئ یانسیمیش، او گۆزلیم روحونا
دوکونسان بئلکی، ساغاناک ساغاناک یاغار یا
گۆرۆپ دئ آنلایانا، گۆزلئردئ دئرن مانا...

سئن کی اؤزون دئ گۆزل، سؤزون دئ گۆزل اینسان
دویگو یوکلۆ کالبیندئ، سارسیلمايان بیر ایمان
بو بیر سابیر سورئجی، چئکتیکچئ هئپ اوزایان
گۆرۆپ دئ آنلایانا، گۆزلئردئ دئرن مانا...

ناسیل سارحوش ائتمسین

ائللئرن دئغمیش گولئ

تانی تانی اوصولجا، اینجیتمئدن دئردیغین
گوللئرن ائن تازئسی، یئتیشمیش خاص باهچئندئ
آنلاتتیغیم کوشلار، مئست اولدو حیکایئمئ
ناسیل سارحوش ائتمسین، ائللئرن دئغمیش گولئ!...

آزادلیق ملهمن چکیب یارایا
وطن نیسگیلینه درمان ائدیردی
او تایلئ-بو تایلئ دوغما ائلینه،
اورگی قوبارلی سلام دئیردی.

حیدربابا اونسوز قالب گیلئیلی
اؤز ائلینده اولوب ایندی یادئللی
ساربابا دوشوب خئیلی آرالی،
سسی گلیمیر قلبی اولوب یارالی.

نچه اثر یازیلیبیر شینه
ماهنی قوشوب، سؤز دئییلر شئیرینه
آدی دوشمور جاوان، قوجا دیلیندن،
اؤیره نیرلر دایم اونو دریندن.

تورکیه تورکجه سی

گولسوم گولمز

GÜLSÜM GÜLMƏZ

بیر گول دوستو یورئغیمئ

بیر دالدا بین آنلام دئرن
رئنگینئ مئفتون ائیلئین
اوصول اوصول يئديوئرن
بیر گول دوستو یورئغیمئ...

رسیملئردئن چیکپ گئلن
کالئمیمئ ایلهام اولان

ائللئرينى گۆنوللو، گۆچ ائتمىز ميگيم؟...

اؤلورسون

آه دييوروم آه
 ايللا كى كورشوندان اؤلومويور اينسان
 سئنسيزليك دى كى ايسلاك حاليمدئن
 پئنجئرئنى ووران ياغمور آنلاركئن اؤلورسون
 بير گونلوك هاسرئتىنى
 ييللار جا چيلئلئرئ دئنك انديپ
 زولمو رئا گؤرئلئرئ
 كئليمئلئرئ چئمبئرئنى، كيرامازسان اؤلورسون
 هر آكشام، هيچ گئجيكئمئدئن
 آينى ساعاتتى گئلئن
 ماوى اوستوندى ائن دئرئن گؤلگئلئردي
 اوزانا بيلديغى كادار اوزانان
 كاتران كاراسى گئجئلئردي اؤلورسون
 هانچئر گيبي بير شاركى دوشئر كئن ديلينئ
 وئ او شاركى گؤزلئرئندئن
 سوزولور كئن اؤلورسون
 آه دييوروم آه
 اؤلورسون...

تئيم توپراك كوويور

چوك آرسيز بير سئوگى بئنيكميسى
 كيمسئلئر بيلمىز ايچيمدى آكان دئيزى
 سيز لييورسون گؤزلئرئيمدى يورئغيمدى
 كاج مئوسيمئلئر گئچتى
 دويمايالى سئسئنى
 شيرئلئردي يانييور كئليمئلئر
 چارئسيزليك هايكييريور شاركيلار
 سو كاكلارين ائن ايسسيزى، ائن چيكمازى

روزگارلى ائتكئلئرئ، كوشاركئن جاددئلئردي
 آنلاماز اويسا كيمسى، كوردوغوم دوشئلئرئ
 گول كوكولو بير سئودا، سيغديرييوروم عؤمرئ
 ناسيل سارهوش ائتمئسئين، ائلئرئين دئغميش گولئ!...

مئفتون اولموش كوكوسونا، ياپراكلار سئرئ سئرئ
 سئهر دئ اؤتئن بولبول، جوشوپ گئلير كئن ديلئ
 گونئ كوكون سئنييور، آچيلان پئر دئلئرئ
 ناسيل سارهوش ائتمئسئين، ائلئرئين دئغميش گولئ!...

نه حدديمه

هر گون
 ائن گوزئل اومتلارلا اويانديغيم
 صاباحلاريمدا
 آرتيك نئ گونلئرئم آيدين
 نئ دئ آكشاملاريم يگى...
 گونئشئين ايشيكلارى دا
 آيدينلاتمئيور اؤيلئ
 كارانليك دوشئن يوزومو
 ائسكيسى گيبي...
 يوكلوغوندا يگى گؤرونمئك
 نئ هادديمئ
 هوزون ساران اؤزوملئ
 بير چيغ تانئسى ايسلاتييور يوزومو،
 سئنى بئكلئر كئن
 بيلمئديغين بير شئهير دئ!...

ائللئرئنى گۆنوللو گۆچ ائتمىز مييم

سئن كى؛ گؤنلومون، گؤزومون ديلينئ بيلئن
 بؤيلئسى يورئغى، هيچ سئومئز ميگيم؟...
 جان اؤزوندئن گئلپ، جئنئتى سونان

باکيستان يورثکلتردی، ویصال اولاجاک دییئ
 گۆز گۆزئ سیریلیسیکللام، باکمامیز سوچ مو بیزیم...
 گۆغسوموزدی اومتلار، سئودا دنئیزیمیزدی
 حضورلا شؤیلی کولاج، اتمامیز سوچ مو بیزیم...
 یاپمایین بی آزیزیم، دئردیمیزی پای ایچین
 بئش داکیکا باش باشا، کالممیز سوچ مو بیزیم...
 موحاببتیمیز بؤلپ، داوولوموز زورنامیز
 چالینمایاجاک کادار، سوچوموز نئیدی بیزیم...

هئپ آیریلیکلارا می چیکار
 هئپ ساری یاپراکلی میدیر هازانلار
 بئن آغلاریم، یئر آغلار، گۆک آغلار
 سنسیز اولمایان صاباحلاردا
 سنن وی بئن سیرلیدیر گئجئلئر
 بیراکین...
 بیراکین بیرلئشسین آیریلان یوللار
 عؤمروم ها بیتتی، ها بیتیبور
 تننیم توپراک کوکویور...

او شھرین یوللارینا

باکتیکچا

باکتیکچا اوزایپ گیدئن

اوزادیکچا عینادینا یاکین اولان

او شھرین یوللارینا ائغیلدیم

یاش بیر سؤغوت دالی گیبی اوصولجا

وی شیمدی ایچیندی سنن وارسین

دیئی جئننئت بیلدیغیم

او شھرین چیچئغی توتویور بورنومدا...

دیرلی شاعیر استاد انزابی جنابلاری

زوجه نیرین دونیاسینی دیشمه سی مناسبتیله

سیزه باش ساغلیغی دیله بیریک. مکانی جنت

اولسون

خدافرین مجله سی چالیشانلاری

دکتر حسین شرقی و فیروز اسدی

سوچوموز نئیدی بیزیم

کارانفیللی گوللئرلی، بئزئلی سئودامیزین

رئسمینی گۆکیوزونی، چیزمئیمیز سوچ مو بیزیم..

ییللار ییلی بوز بولانیک، سولاری ایچیردینیز

شیمدی آب-ای حایات، ایچمئیمیز سوچ مو بیزیم.

ساچلارینی تئل تئل، اؤردوغوموز یاغموردا

ائل ائلئ توتوشاراک، گئزمئیمیز سوچ مو بیزیم...

مئهتابی سئیراندئرکن، اویکوسوز گئجئلئردی

گۆک یوزوندئن ییلدیزلار، دئرمئیمیز سوچ مو بیزیم...

گولوشونلئ آیدینلانان، آتتیکلاری ماهزئندی

هئجئ هئجئ شعیرلئر، یازمامیز سوچ مو بیزیم...

رستمی و صفی زاده عایله لری

باجینیزین و آنانیزین

دونیاسینی دیشمه سی

مناسبتیله سیزه باش

ساغلیغی دیله بیریک.

مرحومه نین روحو شاد ،

مکانی جنت اولسون.

دکتر حسین شرقی و خدافرین

مجله سی، امکدانشلاری

Xudafərin

Türkçə - Farsca

YANVAR 2019 - İL17- SAY 183-(ELMİ-ƏDƏBİ-KÜLTÜRƏL DƏRGİ)

telegram.me@XUDAFERIN
WWW.KHUDAFARIN.IR

BÖYÜK TÜRKLƏR GÖVHƏRŞAD BƏYİM

